

ZSÓK BÉLA

Az andrásfalvi reformátusok két évszázada

Zsók Béla
Az andrásfalvi reformátusok
két évszázada

A kötet megjelenését a

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA
támogatta

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Zsók Béla

**Az andrásfalvi reformátusok két évszázada / Zsók Béla. – Cluj-
Napoca : Kriterion, 2005**

Bibliogr.

ISBN 973-26-0806-4

94(=511.141 Secui)(498.6 Măneuți) "1797/1948"

284(498.6 Măneuți)(093) "1797/1948"

Az andrásfalvi reformátusok két évszázada

Válogatás az egyházközség levéltári anyagából

Összeállította és a bevezetőt írta

Zsók Béla

**Kriterion Könyvkiadó
Kolozsvár**

A borítót
Bán Attila
tervezte

Lektorálta
Demény Lajos és Sipos Gábor

© Zsók Béla, 2005
Kriterion

A könyv szerkesztője: Zabán Márta
Nyomdai előkészítés: Kriterion Műhely
Alak: 14 × 20,5 cm. Megjelenés éve: 2005.
Kiadói ívek száma: 8,386
Nyomdai ívek száma: 13,5

Készült: Color Print Nyomda, Zilah

Bevezető

A bukaresti esperes – akinek kerületéhez tartozott az Andrásfalvi Református Egyházközség – jelzőkkel, hasonlatokkal díszített mondatokban dicsérte az andrásfalvi gyülekezet sajátos helyzetét, példamutató helytállását: „Andrásfalvi kicsiny gyülekezetünk, amely mint egy tengerszem, drága csillogó könnyeivel fordul rajtam keresztül hozzád, [...] jer, nézd meg, és gyönyörködjél egy igazán tövisek között nőtt nyíló liliomban.” (66)

Többször is elolvastam a fenti sorokat, s magamban mosolyogva azt mondtam, hogy egy közösségről sem olvastam még soha ilyen pozitív töltetű, költői jellemzést. Azonban az itt közölt levelek, dokumentumok ettől függetlenül is katarzisként hatottak rám, hiszen annyi nélkülözés, küzdelem, másfelől öröm, sikerélmény van a levelek hangulatában, amit csak együtt érző tisztelettel lehet olvasni. Éppen ezért – úgy érzem – feltáró munkámat elfogultság, némi szubjektívizmus kísérte végig.

A nyilvánosság elé tárt dokumentumgyűjteményt a bukovinai Andrásfalvi Református Egyházközség levéltári anyagából válogattam ki, melyre Demény Lajos, a bukaresti Nicolae Iorga Történettudományi Intézet főkutatója hívta fel a figyelmemet. Majd Sipos Gábor, az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár vezetője révén vizsgálat alá vehettem a Kolozsvárott őrzött iratokat. Ezúton köszönöm meg jóindulatú közreműködésüket és segítségüket. Az anyag válogatásakor mellőztem az adminisztrációs vagy személyes ügyvitelre – elismervények, nyugták, segélykérő iratok stb. – utaló iratokat. Figyelmem főleg az olyan dokumentumokra irányult, amelyek az andrásfalvi nagy faluközösségen belül a református kis közösség életvitelére (gyülekezeti élet, iskola, lelkeszi sors) vonatkoznak.

Bevezető írásomban egy keresztmetszetét kívánom nyújtani az Andrásfalvi Református Egyházközség mintegy 150 éves történetének, ezért bőven idézek majd a több generációról hírt adó dokumentumokból.

A bukovinai székelyekre vonatkozó könyvészeti anyag feltárásán dolgozva, feltűnt, hogy az andrásfalvi református közösségről, melynek lélekszáma 300 és 400 fő között ingadozott, csupán néhány adat felelevenítésével, érintőlegesen emlékeznek meg. (Halász 1941,

Sántha 1942, Sebestyén 1972, Földi 1987) Egyedül Bognoczky Géza – aki több mint harminc évig az andrásfalvi gyülekezet lelkésze volt – írt bővebben erről a közösségről. (Bognoczky é. n.) Pedig ez a kis közösség, amelynek belső életvitelére jellemző a felekezeti együvé tartozás, részletesebb bemutatást érdemelt volna. Ezt azért tartom fontosnak, mert Andrásfalva társadalmi szerkezetén belül egy olyan kis egyházközséget találunk, amely felekezeti másságából kifolyólag szokásaival, hagyományaival kissé elkülönült a nagyobb lélekszámú római katolikus közösségtől. Így például jó lett volna tudni, hogy melyek a jelentősebb ünnepkörökhöz kapcsolódó hagyományok, szokások, hol fedik, hol térnek el a más felekezetű közösség hagyományától, szokásától, hiszen a felekezeti hovatartozás is meghatározza egy közösség több évtizeden át kialakult szokásrendjét. „A 15–20 ezer léleknyi székely származású bukovinai csángóság a romániai magyarság egyik legértékesebb népcsoportját képezi. Bukovinai elszigeteltségükben 200 év óta minden népi romlást elkerültek, úgy-hogy lelkületükben, népi jellemükben érintetlenül őrizték meg legértékesebb székely népi sajátosságait. Idegenekkel nem keverednek, a gyermekszületések korlátozását nem ismerik, hűséges és igaz fiai maradtak mindenben népünknek. [...] Ma azonban már megindulóban van azon folyamat, mely idővel alkalmassá válhat arra, hogy a bukovinai székelyeket is a moldvai csángók sorsára juttassa. Iskoláik ugyanis ma már mindenütt román tannyelvűvé vannak átváltoztatva, s tanítóik is mindenütt idegenek” (92) – írta 1936 áprilisában helyzetjelentő levelében Nagy Nándor, Andrásfalva egykori lelkésze. Az elcsángósodásra való hivatkozás aggodó figyelmeztetés az egyházközség felettes szervei irányába, hogy ne lankadjon, valamint kellő anyagi támogatással működőképes maradjon a felekezeti magyar nyelvvé oktatás Andrásfalván.

„tövisek között nőtt nyíló liliom”

Nincs szándékomban a bukovinai székelyek történetének részletes bemutatása. Ehelyett célszerűnek tartom – csupán a tájékoztatás céljából – néhány adat felelevenítését.

Bukovinát Lengyelország első felosztása (1772) után csatolták a Habsburg Birodalomhoz. Viszonylag gyéren lakott terület volt, melynek benépesítésében (1777–1786) részt vett az a néhány ezer székely, akik 1764-ben a székely határőrség erőszakos szervezése miatt Moldvába bujdosnak.

1784-ben II. József osztrák császár általános kegyelmet hirdetett mindazoknak, akik a Habsburg-fennhatóság alá került Bukovinában telepednek le. Így alakult meg 1777 és 1785 között a bukovinai öt magyar falu: Fogadjisten, Istensegits, Hadikfalva, Andrásfalva és Józseffalva.

Később a nagy gyermekszaporulat, majd a családi birtokok öröklés útján való felaprózódása a nép fokozódó elszegényedéséhez vezetett. Időnként tömeges járványos betegségek tizedelték a települések lakóit. A megélhetés nehézségeit nem enyhítette az sem, hogy egész családok idénymunkára vagy tavasztól ősziig moldvai bojárrok szolgálatába szegődtek. Az idős korosztály tudatában ez az idénymunkára járás „móduvázás” néven maradt fenn.

Az 1800-as évek második felében többször felmerült Magyarországon a bukovinai székelyek hazatelepítésének terve. Számos újságcikk, tudósítás jelent meg a bukovinai székelyekről. Jókai Mór, Benedek Elek, Szádeczky Lajos emelte fel szavát a bukovinai székelység érdekében. A Szent László Társulat széleskörű társadalmi akciót indított a megsegítésükre. 1888-ban, a Duna szabályozásakor a bukovinai székely falvakból is toboroztak munkaerőt. Ekkor alakult meg a három al-dunai bukovinai székely település: Hertelendyfalva, Székelykeve és Sándoregyháza. Az andrásfalvi reformátusok mind Hertelendyfalvára telepedtek.

Ugyancsak ekkor vette kezdetét Hunyad vármegyében a bukovinai székely telepek megalakulása is: Déva-régitelep (1890), Dévaújtelep (1910), Vajdahunyad (1892), Csernakeresztúr (1910), Sztrigyszentgyörgy (1910). A századforduló környékén az alábbi helységeken alakultak bukovinai székely telepek: Babsa (1900, Temes m.), Györök (1883, Arad m.), Marosludas-Andrástelep (1905, Maros m.), Magyarremegye és Vice (1910, Beszterce-Naszód m.). A Bukovinából való csoportos elvándorlások 1882-től – kisebb-nagyobb megszakításokkal – 1910-ig tartottak, ezenkívül szórványos, egyéni betelepülések még a 20-as és 30-as években is voltak.

Bukovinai székelyek nagy számban vándoroltak ki Észak-Amerikába is. Kanadában 1905–1914 között több farmterületet hoztak létre: Hapkins, Székelyföld, Máriavölgy, Hamilton, Regina, Punnichy, Eszterháza nevűeket. Az első világháború utáni kivándorlás folytán jött létre Brazíliában bukovinai székely telep, Boldogasszonyfalva.

1941-ben néhány család kivételével az egész Bukovinában maradt székelységet a magyar állam Bácskába telepítette. Nagyrészüket az 1920 után létesített, de a magyar bevonulás miatt elhagyott szerb telepek falvakban helyezték el. A hadi események miatt 1944 őszén ismét menekülniük kellett a bukovinai székelyeknek. 1944–45-ben Vas, Veszprém, Zala és Fejér megyék falvaiban húzódtak meg. Végül 1946–47-ben Tolna, Baranya és Bács megye kiűrtett német falvaiban mintegy tizenháromezren kaptak házat és földet.

Hogyan és mikor kerültek reformátusok Andrásfalvára? Erről Sántha Alajos a Bécsi Katonai Levéltár adatai alapján így ír: „1785 októberében a Moldvába küldött Beddas kapitány azt jelenti, hogy talált Moldvában több mint harminc család kálvinista menekültet, akik már Moldvában is összetartottak, egy csoportban éltek. S valóban 1786 tavaszán negyven kálvinista család jön Bukovinába. Ennek a negyven családnak az volt a határozott kívánsága, hogy ők együtt akarnak élni, egy kálvinista falut akarnak alapítani. Természetes az, hogy kívánságukat az illetékes hatóságok tiszteletben tartották. Csak az volt a nehézség, hogy letelepítésre alkalmas hely Bukovina belsejében már nemigen volt. Végül találtak megoldást. Bukovina északkeleti részében Raráncsa nevű helységbe telepítették őket.

Ez a kis református falu azonban rövid életű volt. Az 1787-től 1791-ig tartó török–orosz háború idején a Hotintól nem messze fekvő Raráncsa sok veszedelem és zaklatás középpontjában volt. Ezért a magyarok innen már 1788-ban rövid két évi ottlétük után eljönnek. Dél-Bukovina belsejébe jöttek, és a többi magyar faluban: Hadikfalván, Istensegítsen, a legtöbben Andrásfalván telepedtek le. Raráncsán különben Ajtai Sámuel debreceni deák volt a levitájuk, aki kedve és akarata ellenére a török–orosz háború sodrába került mint katona, és így akadt rá a pásztor nélküli kis kálvinista csoportra. Ajtai aztán velük együtt Andrásfalvára is eljött.” (Sántha, 1942. 56., 57.)

Az itt közölt dokumentumok egyikében részletesen leírták az andrásfalvi református egyházközség megalakulásának és működésének további fontosabb mozzanatait: „Ez az egyházközség történeti múltja, mely, míg egyfelől világosan bizonyítja, hogy az andrásfalvi egyházközség papjait és tanítóit mindig Erdélyi Református Egyházkerületünkől nyerte, az 1866-ban keletkezett osztrák törvények tiszteletben tartásáról is tanúskodik.” (13)

A gyűjtemény négy írásában (1., 2., 3., 13.) találunk arra való hivatkozásokat, hogy három bukovinai magyar faluban éltek kisebb-nagyobb számban református családok: „Bukovinának Istensegíts, Hadikfalva és Andrásfalva nevű három helységeiben megtelepedett református 52 magyar gazdák látván, hogy az ottan lakó evangélikus lutheránus atyafiak maguknak papot nyerhetnek, ők is mind azért hogy az istentiszteletet illető dolgokban magukat gyakoroljanak, s lelki vigasztalások élhessenek, mind pedig hogy gyermekeiket a keresztyén szelíd tudomány szerint formáltathassák, s neveltessék, tisztelendő püspökünkhöz magoknak papot kértenek.” Folyamodásuk folytatásaként kérték, hogy az erdélyi egyházkerülethez tartozzanak: „kérésüket a végre terjesztette Főkonzisztórium elébe, hogy annak az egyházi függés és igazgatásra nézve az Erdélyi Református Szuperintendenta alá leendő foglaltatását eszközölje Konzisztóriumunk.”

Értékes adatokat olvashatunk a Biró Mózes, Andrásfalva egykori lelkésze által készített kimutatásokban. (4–10) Az egyházközség életére vonatkozó kérdésekre adott válaszaiban hiteles képet kapunk a gyülekezet belső – szociális és kulturális (oktatási) – életéről, valamint a hozzá tartozó filiákról. Számadatok tükrében öröndetes látni, ahogyan az egyházközség lélekszáma évről évre növekedett, másfelől szomorú, mert a nagy gyermekszaporulat az elszegényedéshez vezetett. Hírt kapunk az iskola és a tanítói lakás építésének menetéről: „az oskola és oskolamesteri ház épül, a lélekszám 324” (4) „a gyermektanítás már az oskola épületjében tartatik, a lélekszám pedig 336.” (5) Azt is megtudjuk, hogy milyen tantárgyakat tanultak a gyermekek: „magyar és német olvasásra, írásra, vallásra, számvetésre, földleírásra.” (10) Idevonatkozó adatként egy 1896-ban írt levélből arról értesülünk, hogy „földrajzból csak Bukovina hegyei, vizei, kerületei és városai vannak előírva, történelemből semmi, azonban a nagyobb növendékeknek Magyarország földrajzát s némileg történel-

mét is tanítjuk.” (22) A lelkész sajnálattal állapította meg, hogy „nagy fogyatkozás van az épületes magyar könyvekben.” (10) Végül írását derűlátást sugárzó mondattal zárta: „Mind a vallás mind az oskola dolgaiban sok akadályokkal kell szembe szállani és megvívni, de harcunkat többnyire győzelem koszorúzza.” (10)

1918 után az andrásfalvi egyházközség főhatósági hovatarozásának szándékáról ezt írta Magyar Zoltán lelkész: „többféle közbejött körülmények arra indították a nagy Romániában élő összes evangélikus – német anyanyelvű – egyházmegyéket, hogy egyesüljenek. Így aztán, úgy a bukovinai, mint a besszarábiai, romániai és bánati evangélikus seniorátok csatlakoztak az erdélyi német nyelvű lutheránus püspökséghez. Természetes, hogy a Bukovinai Evangélikus Seniorattal együtt az Andrásfalvi Magyar Református Egyházközség is az Erdélyi Lutheránus Püspökséghez csatlakozott. Ez elhatározásunkban pedig minket a következő szempontok vezéráltak: elsőben is a közös történelmi fejlődés, mely a régi osztrák császárság mindkét protestáns egyházát a császári pátenis megjelenése alkalmával közös főhatóság alá rendelte. Másodsorban, de ami legfontosabb, úgyszólván kényszerhelyzetbe állított bennünket a nyelvkérdés. Anyakönyveink vezetése, hivatalos érintkezés, szóval az egyházközségi iroda németül volt vezetve, s miután a román nyelvet nem bírom – épp így a többi kollégák sem bírják – irodai ügyviteli nyelvünk a német marad. Továbbá egy igen fontos körülmény a bukovinai kormány azon intézkedése, mely az egyházakat, köztük a mi esperességünk minden egyes községét, azoknak funkcionáriusait rendes évi segélyben részesíteti háromnegyed év óta [...] csatlakozásunkat nem örökre, hanem ideiglenes formában tettük meg, fenntartván magunknak azt a jogot, hogy az egyházi ügyek végleges rendezése után csatlakozhassunk az Erdélyi Református Egyházkerülethez. Midőn tehát a nyelvkérdés, fizetés-kiegészítés stb. érvényesen rendezve lesz, akkor majd mi is érvényesen eldöntjük a hovacsatlakozás kérdését.” (26)

Ez az átmeneti időszak csaknem két évig tartott, mert az andrásfalvi egyházközség presbitériumának 1923. augusztus 19-én tartott közgyűlése „egyhangúlag kimondja a măneuți-i [andrásfalvi] református egyházközségnek az Erdélyi Református Egyházkerülethez való csatlakozását”. (27) „Andrásfalva (Măneuți) Református Egyházközséget Igazgatótanácsunk az egyházközség kérésére és az

Erdélyi Ágostai Hitvallású Evangélikus Konzisztórium hozzájárulásával egyházkerületünk kötelékébe felvette s további intézkedésig a nagysajói egyházmegyébe osztotta be. Miután azonban kitűnt, hogy nevezett egyházközség a bukaresti esperes által kevesebb nehézséggel adminisztrálható, elnöki intézkedéssel ebbe az egyházmegyébe kebelezte át.” (37).

Számos levél, átirat bizonyítja, hogy az Andrásfalvi Református Egyházközség milyen nagy anyagi és erkölcsi támogatást kapott a püspökség mellett működő Igazgatótanács részéről. Ezenkívül 1918-ig számos alapítvány anyagi támogatása biztosította az egyházközség gyülekezeti és iskolai működését. Így: a Wülknitz-féle alapítvány (18), Gusztáv Adolf Egyesület (26), Walksnitz alapítvány (15), Naláczy-féle alapítvány (4–6.,13), Bukovinszky-féle alapítvány (12., 26), Szabó alapítvány (12).

Összefoglalva tehát az Andrásfalvi Református Egyházközség – részben földrajzi helyzete, részben az államhatalmi változások következtében – többször változtatta főhatósági függőségét. Így 1835–37 között a Lembergi (Galícia) Szuperintendenciához (4., 5), majd 1919-ig a bécsi Oberkirchenrat fennhatósága alá tartozott (13). 1919 után ideiglenesen a – Szebenben székelő – Erdélyi Evangélikus Szász Kerülethez (26), 1923-ban az erdélyi református főpásztor joghatósága alá került (33., 37). A bécsi döntéstől Bácskába (Délvidék) való kitelepedésig az Enyeden székelő Dél-Erdélyi Református Egyházkerülethez tartozott. Hidasra (Tolna megye) való áttelepedésük után a dunántúli református püspökség joghatósága alatt volt (127).

„a közösség legtöbbje számára a szegénység ugyanis kemény életet jelentett”

Amikor a levéltári anyagot válogattam, a közösség gyülekezeti életének bemutatásán túl azokra a dokumentumokra is felfigyeltem, amelyek a közösség mindennapi életére, életvitelére utalnak. Ezek alapján megállapítható, hogy az andrásfalvi református közösség életét különböző (történelmi) időszakok idején több tényező irányította, határozta meg: egyik az, hogy a közösség belülről építkezett a csalá-

di és vérrokonsági kapcsolatok révén, a másik pedig – ebből fakadóan mintegy kiegészítésképpen – a felekezeti együvé tartozás tudata mint kultúrtényező, valamint a közösség társadalmi rétegződése, önellátó fejlettsége és gazdasági szintje.

A közösség belső életére vonatkozó adatok közvetett úton találhatók meg a dokumentációs anyagban. Több irat alapgondolatában ott találjuk a szegénységet mint életminősítést, mint a közösség gazdasági életének negatív tünetét, következményét. Két-három mondatba sűrítve okozati tényezőként találunk utalást a szegénységre: az egyházi adót nem fizetik, mert szegények (98., 99), a gyermekek nem járnak iskolába, mert a szülők szegények (9., 10), a vizsgadíjat nem tudják kifizetni, mert a szülők szegények (71) stb.

Paradox helyzet elé állítanak azok a közösségi akciók, megnyilvánulások, amelyek az andrásfalvi református közösség életében többször is megnyilvánultak. Úgy tűnik, hogy a szegénység társadalmi jelenséggként nemzedékről, nemzedékre öröklődik. Mégis, amikor iskolát, templomot építenek, amikor a tantermeket bővítik, vagy amikor az egyházközség jubiláló ünneplésre készül, a közösség áldozatkész hozzájárulásának szép példáit olvashatjuk: „a perselyes adakozás az erdélyinél jóval nagyobb [...] A református kórház részére nagymértékben adakoztak. A szászvárosi árvaház részéről sem feledkeztek meg”. (69)

Mint ahogyan azt már említettem, a szegénység ugyanis megpróbáltatásokkal teli, kemény életet jelentett az andrásfalvi egyházközség számára. Sokan családjuktól távol gyermekeikkel együtt Moldvába mentek dolgozni. A gyermekmunkaerő nélkülözhetetlen volt a családon belül. Az iskolakezdés, a konfirmálás és más jellegű rendezvények idejét meg kellett változtatni a Moldvába menés miatt: „Andrásfalvi egyházunkban a konfirmációi előkészítést már januárban meg szoktuk kezdeni, mert a konfirmáció ideje a húsvét. Ez régi idő óta így van s azért vált szükségessé, mivel húsvét után a legtöbb Moldvába megy mezei munkára.” (101) „Szeptember második felétől kezdve híveink férfiai Moldvában vannak napszámban.” (66)

Az andrásfalvi lelkész egyik segélykérő levelében megrázóan írta le a saját és a gyülekezet anyagi helyzetét: „családommal együtt teljesen lerongyosodva a legnagyobb anyagi nehézségekkel küzdünk [...] a papi lakásba csorog be az eső, korhadt kerítéseit ledöntötte a

vihar”. Panaszát az egyházközség szegénységének leírásával folytatja: „Híveink nagyobb része egyébként jelenleg Moldvában van – férfiak, nők, gyermekek – mezei napszámmunkán. Személyenként a nyári munkaidő alatt 4–700 lejt keresnek, ebből kell megéljenek egy teljes éven át.” Az egyházközség egyetlen biztos anyagi forrása az egyházi adó lett volna, de ezt sem tudták fizetni: „A híveket saját magam is felkerestem, házról, házra járva egy presbiterrel s a pénztárossal. Ígéretet kaptunk, de pénzt nem.” (58)

A bukaresti esperes egyik andrásfalvi helyzetjelentésében arról panaszkodott, hogy „[i]skolaszéki elnök atyánkfia ugyanis a legnagyobb megfeszüléssel sem képes az V–VII. osztályos növendékeket megközelítő számban sem mindennapi oktatásra megnyerni az őszi termés-betakarítás miatt. Andrásfalván a nagyon kevés tavaszi búza és árpa mellett híveinknek szinte egyetlen termése a krumpli, aminek betakarítása állandóan a gyermekek segítségével szokott történni. A szülők ugyanis más vidékeken szoktak ez időben napszámban dolgozni kenyérért, illetve gabonáért, ami Andrásfalván meg nem terem, vagy amit végtelenül kevés földjükön nem termesztene. Kevés földjüket ugyanis takarmánnyal és krumplival vetik be.” Továbbá felhívta az Igazgatótanács figyelmét, hogy „kegyeskedjenek Andrásfalva különleges körülményeire való tekintettel engedélyt kérni a minisztériumtól, hogy teljes szigorral és kivétel nélkül ne kényszeríttessenek mindennapi iskolába való járásra az V–VII. osztály növendékei.” (114) „[A] növendékek közül sok tartózkodott Moldvában mezei munkán szüleivel együtt, melyre a szegény sors miatt kényszeríttetek. A növendékek közül többen betegek is voltak, különösen az alsóbb osztályokban.” (72)

Az idénymunkára való elszegődésen kívül a gazdasági szorongatottságok másik következménye pedig az lett, hogy sokan kényszerültek kivándorolni. Ezt a folyamatot próbálta az állam lelassítani vagy megszüntetni szervezett telepítési akcióval. Így került sor 1888-ban az al-dunai telepítésre. Andrásfalva református lakossága ekkor csappant meg tetemesen. Ekkor alakultak meg a Bánságban Hertelendyfalva, Sándoregyháza és Székelykeve telepes falvak. (Sántha 1942. 84–90) Ettől kezdve az elvándorlás a bukovinai székely falvakból állandónak mondható.

A püspöki vizitációkor (1934) írt jegyzőkönyvben értékes adatokat olvashatunk az egyházközség életéről: „Van háziipar, a »festékes« készítés.* A hívek között különösebb baj nincs, a tüdővész a leggyakoribb halált okozó betegség. Az egyháznak van egy 54 kötetből álló könyvtára, melyet a hívek szeretnek olvasni [...] A gyermekáldás nagy, s a szülők megbecsülik gyermekeiket [...] Mindezek arról erősítik meg hitünket, hogy a gyülekezet nemcsak megmaradhat, hanem fejlődhet is.” (69)

Bár 1918 után a bukovinai székely falvakat a nagy elszegényedés jellemezte, annál nagyobb volt a magyarsághoz való tartozásuk tudata. Ezt a ragaszkodást tulajdonképpen a hivatalos román nemzetellenes politika is erősítette. Így az itt közreadott 1918 utáni levéltári anyag többségében a nemzeti megmaradásért folytatott küzdelem jut kifejezésre.

„az iskola dolgaiban sok akadályokkal kell szembe szállani és megvívni”

Ismeretes, hogy a saint-germaini békediktátum (1919–1920) után Bukovinát Romániához csatolták. Így a bukovinai székelyek sorsa közös lett az erdélyi magyarok sorsával.

Az uralomváltást követően a tanítás a bukovinai székely falvakban régi mederben folyt, csupán a német nyelv tanítása maradt el.

Rövid időn belül, miután a román hatóság a Szent László Társulat által folyósított segílyt betiltotta, a tanszemélyzet nagy része visszatért Erdélybe. Az itt maradt bukovinai származású tanítók helyükön maradván, az előállt új helyzethez alkalmazkodva, titokban magyarul is oktattak. Fogadjisten és Józseffalva magyar tanerő nélkül maradt, így teljesen megszűnt a magyar nyelvű oktatás. (Sántha 1942. 111) „Az állami iskolába járó 500 magyar tankötelesnek kilenc tanítója

* A *festékes* (85 cm × 200 cm) házilag gyapjúból font, négy nyúttal szőtt színes takaróféle. Ágyterítő, asztalterítő vagy falvédő szerepét tölthette be. Lakodalmakban ünnepi kárpitként az ifjú pár mögé tették. Mintázata szerint lehet kigyós és címeres.

közül egyetlen egy magyar van, aki egy osztály önálló vezetése mellett, heti 28 órával van arra kötelezve, hogy a többi nyolc osztályban is tanítsa a magyar nyelvet! E kívánalmaknak természetesen nem tud megfelelni.” (82)

Az 1918 után keltezett dokumentumok szinte mindegyike a református felekezeti iskola ügyével foglalkozik. Az iskola igazgató-tanítója – aki egyben az egyházközség lelkésze is – minden tanév kezdetén élethalálharcot folytatott az iskola fennmaradásáért. Minden rosszakaratú gáncsoskodás fájdalmas volt, de főleg az, amikor a református felekezeti iskolából 57 tanulót átkényszerítettek az állami iskolába. A kerületi tanfelügyelőség azért rendelte el ezt, hogy az állami iskolában növelje a román tanerők létszámát. (60) A vizsgadíjak ki nem fizetése szintén zavarokat okozott az oktatásban. Voltak esetek, amikor tanfelügyelői ellenőrzés után az iskola jó minősítést kapott. Ez viszont többnyire a tanfelügyelő jóindulatán múlt. (111)

Andrásfalván továbbra is két iskola működött: a román állam által támogatott és működtetett állami iskola, ahol román nyelven folyt az oktatás, és az 1834-ben alapított református felekezeti iskola, melyet az andrásfalvi egyházközség és az Erdélyi Református Püspökség mellett működő Igazgatótanács tartott fenn, az oktatás ebben magyar nyelven folyt. A változás csupán annyi volt, hogy a német nyelv helyett bevezették a román nyelv oktatását és „nemzeti [román] nyelven kellett oktatni a földrajzot és a történelmet” (60., 65., 95). Bár az érvényben lévő oktatási törvény nem írta elő, a radóci kerületi tanfelügyelőség elrendelte, hogy a román nyelv oktatását már a második osztályban kezdjék el. (87)

Az új oktatási követelményeknek eleget téve, a református iskola igazgatója román tanítót is alkalmazott. A román tanerő javadalmazását szintén az Igazgatótanács támogatta. (73)

Szintén messzemenő anyagi támogatásban részesültek a kántori tevékenységet is végző tanítók: „Kötelessége nevezett tanító úrnak [...] vegyes népiskolánkban a tanítást legalább heti 26 órán át végezni. Vasár- és ünnepnapokon délelőtt, délután, továbbá hétköznapi reggelén a templomi éneklést vezetni, továbbá a temetéseknél mint kántor szolgálni, magát minden tekintetben kifogástalanul viselni, s előjárói iránti engedelmissége által mindenek köztetszését s megelégedését kiérdemelhesse, egyházunk viszont biztosítja őt mindenkor szíves jóindulatáról.” (14)

1920 után az alapítványi támogatások felfüggesztése, az egyház-község elszegényedése olyan döntés elé állította az egyházközség vezető tanácsát, hogy önként ajánlják fel az iskolát állami működtetésre: „Elnök atyánkfia felolvassa az egyházközségi közgyűlés 1927. évi június 12-én tartott gyűlés 4. pontjának határozatát, mely szerint kinyilatkoztatja, hogy a református iskolát jövőben nem hajlandó fenntartani [...] Ismerve az egyház tagjainak e tekintetbeni felfogását, pénznélküliségét, szegénységét és elhatározottságát, szűkmarkúságát, mintsem gyermekeinket a felső állami, de katolikus felekezeti szellemben vezetett iskolába feladja, inkább hajlandó az egyházközség által felépített református iskolaépületet és udvart átadni használatra az államnak [...] E határozat alapján kéri az államot, nevezzen ki egy református vallású tanerőt, ki is a református gyermekeket az állami iskolaigazgatóság irányítása és felügyelete szerint külön ez iskolában tanítaná.” (39)

Az iskola feladására soha nem került sor. A bukaresti esperes így írt erről: „Mélyen elszomorító és lemoshatatlan szégyenfolt volna az egyházunkon, ha mi nem tudnók fenntartani a hét katolikus egyházközségbe ékelt egyetlen református iskolánkat [...] az iskola fenntartásának gondját vállalja az egyházmegye, a főtiszteletű és méltóságos püspök úr legmesszebbmenő támogatásának reményében. [...] Kilátásba helyezem, hogy az ősz elején a püspök úr önméltóságával együtt fogjuk meglátogatni az egyházközséget.” (41)

Az andrásfalvi és általában az óromániai református felekezeti iskolák működésének folytonosságáért aggódó bukaresti esperes kihangsúlyozottan kérte az Igazgatótanácsot, hogy fordítsanak nagyobb figyelmet, és kezeljék a legnagyobb felelősségtudattal a regáti református felekezeti iskolák sorsát: „Magyar nemzeti létünk élete van itt veszélyeztetve minden egyes iskolánknak megszűnésével, azért nem tűrhető ezen iskoláknak bizonytalansága.” (62)

Az andrásfalvi református iskola 1920 után soha nem kapta meg a nyilvános működési engedélyt. Több mint húsz éven át ideiglenes státus szerint működött. Minden tanév kezdetén a kérelem benyújtása után felcsillant a jóváhagyás reménye. Az elutasítást a tanulók gyenge román nyelvismeretével indokolták. (110)

A kisebbségbe került, nem román állami alkalmazottak román nyelvvizsgát kellett tегyenek: „a besszarábiai és más romániai ki-

sebbségek részéről állandó a panasz a kisebbségi tanítóknak román nyelvű vizsgára való kötelezéséért”. (30) „Ez alól felmentést csak a 30 évi szolgálattal bíró vagy 60. életévét elért tanerők menthetők fel.” (32)

1920-ig, amíg Bukovina osztrák fennhatóság alatt volt, Andrásfalva mindenkor lelkésze németül is kellett tudjon: „Mellesleg megjegyzem, hogy a jelentkezőnek németül is jól kell tudni írni, olvasni s fogalmazni, különben itt – hol mindent német nyelven kell vezetnie – meg nem élhet.” (15) „A felettes egyházi hatóságokkal való levelezés német nyelven történvén, s az anyakönyvek e nyelven is vezetendők lévén: csakis a német nyelvet bíró egyének pályázhatnak.” (18)

1918 után az andrásfalvi református felekezeti iskola igazgató-tanítójának – a gyülekezet lelkészének – szakmai orientációját dicséri az, hogy amikor Erdélyből az Igazgatótanácsnál tanerőért folyamodott, azt kérte, hogy az új tanerő tudjon jól románul. Sőt ő maga is annyira megtanult románul, hogy az iskolai jegyzőkönyveket románból magyarra lefordítva küldte el az Igazgatótanács részére.

1934 tavaszán felvetődött az iskola jubiláris évfordulója megünneplésének terve, amelynek jelentőségét és fénypontját a püspöki vizitáció adta volna meg. Ugyanis: „ez év szeptemberében [1934] 100. évfordulójához ér az andrásfalvi református elemi iskola [...] Az ünnepség fényét és jelentőségét azáltal óhajtjuk emelni, hogy mély tisztelettel kérjük a főtiszteletű és méltóságos Püspök Úr és tanügyi előadó úr megjelenését ezen jubiláris ünnepségen [...] Nem tartom szükségesnek sem egyházi, sem magyar szempontból kihangsúlyozni ez ünnepség nagy jelentőségét.” (63)

Bár külsőségeiben nem öltött akkora méreteket, mint az Andrásfalvi Református Egyházközség jubiláló ünnepe, a maga módján mind az öt bukovinai székely falu megünnepelte a települések megalakulásának jubileumi évét: Istensegíts és Fogadjisten 1926-ban lett volna 150 éves, tíz évvel később, 1936-ban, a 160 éves évfordulót ünnepelték. Hadikfalva és Józseffalva 1935-ben lett 150 éves. Andrásfalva 1936-ban. (Sántha 1942. 116)

„használni szeretnék, akarnék én még hazámnak, egyházamnak”

Számos levél, átirat tartalmában, gondolatmenetében a hithű, a magyarságához konokul ragaszkodó, tevékeny, tetterre kész lelkész portréja elevenedik meg. Ott találjuk a templom tatarozásának irányításánál, saját költségén utazott, kereste, kutatta, hogy hol található olcsó építőanyag az új iskola felépítéséhez. Vesződött a rosszakaratú, törvényszegő tanfelügyelőkkel. Fáradtságot nem ismerve küzdött a felekezeti iskola fennmaradásáért, az iskola nyilvános működési engedélyének megszerzéséért.

Megrázóan szépek azok a lírai hangulattal telített személyes valomások, amelyek a lelkészek küldetéséről, a hivatástudatról tanúskodnak: „Én, – miként kezeim között levő szolgálati bizonyítványaim is igazolják –, becsülettel megfeleltem itt a reám várakozott nehéz kötelemeknek, sem idővel, sem egészségemmel nem gondoltam, de még ha kellett – éspedig gyakorta kellett – személyes áldozatoktól sem riadtam vissza, csak híven futhassam meg a pályát, melyet az Úrnak határtalan bölcsessége számomra is kimért.

Sokat türtem, sokat szenvedtem, sokat nyomorogtam, ámde örömtől könnyes szemmel látom most hív fáradozásomnak dicső jutalmát, s ez megvigasztalja az én szeretett egyházam elhagyása felett búsongó szívemet.” (15) „E szerfelett szegény s jobb sorsra érdemes magyar református egyháznak segítségére sietni – miként azt már ottani lelkészségem idejében s azóta is több alkalommal tettem – hazafias s vallásos szent kötelességemnek tartottam” (93) – írta Kecskeméthy Lajos nyugalmazott református főiskolai tanár, Andrásfalva egykori lelkésze.

Az egyházközség, a gyülekezet iránti felelősségtudat nyilvánul meg akkor is, amikor új tanerőt kértek a Kolozsváron székelő Igazgatótanácstól. Azt kérték, hogy „missziós lelkű” (81) legyen az új tanító. Ugyanis olyan tanerőre volt szükség, aki áldozatkész, aki pedagógusi küldetése alatt bátran vállalt minden nehézséget, minden nélkülözést: „ide ember kell a gátra, ki eme kisdéd, de oly veszélyes ponton lévő magyar evangélikus református egyház hánykódó sajkáját a minduntalan rátörő szélvészeken ellen erős kezekkel megoltalmazni, kormányozni, s fenntartani tudja!” (15)

A lelkészek lobogó lelkületére, ügyszeretetére jellemző volt az is, hogy a református felekezeti együvé tartozásért folytatott küzdelem mellett a bukovinai székelység nemzeti megmaradását is szívügyüknek tekintették: „De nekünk tudnunk és méltányolnunk kell, hogy az andrásfalvi iskola van hivatva megtartani nemcsak a 431 lelket számláló kicsiny református gyülekezetet, de a körülötte (Bukovinában) élő 13.000 lelket számláló magyarságot is, amelynek ma már csak állami iskolája, melyek nyíltan dolgoznak az itteni magyarság elromosításán [...] Ilyen körülmények között szentül áll az andrásfalvi református iskolának nemzetfenntartó hivatása!” (82)

A püspöki vizitációt is a bukovinai összmagyarság ünnepének tekintették: „Bukovinában ez volna az első erdélyi református püspöki vizitáció, amit a százötven esztendő bukovinai csángó atyánkfiai szívrepesve várnak, amely így az egész ott élő magyarságnak nagy ünnepe lesz.” (64)

Hosszabb-rövidebb szolgálata alatt minden lelkész a gyülekezet, a közösség életében valamilyen nyomot, maradandót hagyott. A nemzeti megmaradásért folytatott küzdelem mellett a lelkészek nagy erővel próbáltak gátat vetni a hitetlenségnek, erélyesen léptek fel a „szektáskodók” esetében.

A 77. sz. dokumentumban részletes leírást kapunk az andrásfalvi gyülekezet belső, vallásos életéről. Ez a dokumentum vallásvédelmi, de inkább gyülekezeti viselkedési normákat tartalmaz. A gyülekezet vallásos életének megerősítése érdekében sürgette a szabályzat jóváhagyását és mielőbbi életbeléptetését: „sürgös szükségét látom egy olyan fegyelmi szabályzatnak, melyben az összes fegyelmi vétséget képező esetek és az esetekre alkalmazott büntetések konkretizálva vannak.” (77)

A Bácskába való letelepedést élethűen leíró Bognoczky Géza lelkész egyik levelét az elégedettség, a megnyugvás jó érzése hatja át: „Ami a magunk helyzetét illeti, mi nem csináltunk semmi mást, mint amit csinálnia kell minden vezetőnek. Amit lehetett megmentettünk, híveinket mind áthoztuk, ott nem maradt senki, itt pedig részt vettünk és segítettünk a hatóságoknak a telepítés nagy munkájában. Kötelességünket elvégeztük.” (122)

„őszire bizonyára otthon leszünk őseink drága földjén”

„Isten súlyos megpróbáltatáson vezette az utóbbi évek alatt gyülekezetünket. Igen fájdalmas volt otthagyni Bukovinában a szülőföldet, szülői házat, templomot, iskolát, temetőt s minden egyebet ami kedves és drága volt, de tettük abban a reményben, hogy nem leszünk többé jövevények, hanem megbecsült polgárai annak az országnak, ahonnan a mádэфalvi veszedelem után kiűldöztek [...] Feleségemmel sokszor gondolunk Erdélyre. Itt sokszor hangoztatják, hogy senki ne legyen irredenta. Mi erdélyiek nem is tudunk azok lenni, mert nekünk nem pusztán területkérdés, hanem nekünk szülőföldünk. Ettől pedig elszakítani nem tud semmi hatalom.” (127)

A román és a magyar állam közötti megállapodás értelmében 1940 tavaszán elkezdődött a bukovinai székelyek Magyarországra való áttelepítése. (Sajti 1984) Az Andrásfalvi Református Egyházközség levéltári anyagában a Magyarországra való áttelepedésről egy 1940 augusztusában írt levélben olvashatjuk: „A rendkívüli helyzetre való tekintettel mély tisztelettel hozom szíves tudomására, hogy helyünkön maradunk és egyházunkat, iskolánkat és híveinket megtartani igyekezünk. Bízunk azonban abban, hogy vezetőink és legfőképpen méltóságos Igazgatótanácsunk nem fog rólunk ezután sem megfeledkezni, s alkalmas időben módját fogja találni hazaköltöztetésünknek. Mindnyájunk legfőbb óhaja, hogy minél hamarabb visszamehessünk Erdély földjére, ahonnan kiűztek bennünket ezelőtt 150 esztendővel. Igen szeretnénk, ha 400 lelken felüli gyülekezetünket egy jó vidékre telepítenék át.” (116)

Bár szervezett formája volt, az áttelepedés folyamata nehézkesen, ígéretekkal telítetten indult meg. A bizonytalanság, a türelmetlenség uralkodott el a kitelepülésre váró embereken: „E hó elsején itt járt a bukaresti magyar követség három kiküldötte, akik azonban a lázongó népet nem tudták lecsendesíteni. Andrásfalva, Hadikfalva, Istensegíts, Fogadjisten és Józseffalva csíki székely eredetű népe megelégte 177 éves száműzetését, megutálta eddigi kisebbségi életét, ráeszmélt arra, hogy egy nagy nemzet tagja. Elfogta a honvágy, elvesztette türelmét, elfordult vezetőitől, akikről sokat várt, de csalódott bennük, s maga vette kezébe sorsának irányítását. Itt hagyja földjét,

házát, templomát, iskoláját s minden értékét [...] Eddig csak kisebb csoportok mentek át a határon, most azonban egy-két hét alatt haza fog menni mind a 15.000 lélek.” (118)

Az áttelepedésre váró emberek türelme elveszett, olvassuk egy 1941-ben írt levélben: „20-ra ígérte a követség a vonatokat. Most azonban, hogy nem érkeztek meg, dühös elkeseredés lett úrrá a népen, s tovább nem vár egy percig sem. Nem vár azért, mert elvesztette minden bizalmát vezetői, az urak iránt [...] Magam pedig nézem gyülekezetem pusztulását. A kimentek szét vannak szórva az ország minden részében. [...] Itt van a második mádfalvi veszedelem! Ez a magyar sors. A 177 évi száműzetés után most saját hazájukban fognak tovább vándorolni. [...] Megdöbbenve állok a tények előtt, s arra gondolok, nem jobb volna-e itt maradni? [...] Életem legfőbb célja volt visszatérni a magyar földre, de ezek után feltételezem azt is, ha átmegyünk, megkérdezik majd, hogy miért jöttetek?” (119) „[A] bukaresti magyar királyi követségtől azt az értesítést kaptuk ma, hogy a közbejött akadályok miatt telepítésünk csak júniusban fog megtörténni. Ezért mi is szolgálati helyünkön kell maradjunk.” (119)

Lassan-lassan kialakult az áttelepedés menete, ugyanis 1941 áprilisában így írt erről az andrásfalvi lelkész: „Andrásfalvi gyülekeztünk a mai napon tudta meg, hogy települési helye ki van már jelölve. Ezt a hírt mindnyájan nagy örömmel és megnyugvással vettük tudomásul s ha a tavaszra nem is mehetünk, őszire bizonyára otthon leszünk őseink drága földjén.” (117) „[M]indnyájan abban reménykedtünk, hogy hazatelepítésünk a németek mintájára intézményesen fog megoldatni. [...] Kimenő híveinket Pápára irányítottam, mivel van reménységünk arra, hogy a Pápa város közvetlen közelében levő Wittman majort megkapjuk letelepedési helyül. A pápai kollégám és dr. Ravasz László püspök úr pártfogásba ajánlotta őket. Így nem fognak szétszóródní, hanem megmaradnak egy tömegben.” (118)

Az Enyeden székelő Dél-Erdélyi Református Egyházkerületi Rész Intézőbizottsága részletesen beszámolt az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának a bukovinai székelek Magyarországra való áttelepedésének menetéről: „Bognoczky Géza andrásfalvi lelkész 1941. június 17-én már Magyarországról kelt levelében jelenti, hogy híveivel együtt expatriált és letelepedett, s miután Andrásfalván egyetlen kálvinista sem maradt, s nemcsak az ingatlanokat és épüle-

teket, de a harangokat és iskolai berendezést is ott kellett hagynia, az egyházi vagyongondozására Popa Ioan állami tanító atyánkfíát kérte fel, s neki felhatalmazást adott [...] Intézőbizottságunk már a kezdet kezdetén elhatározó lépést óhajtott tenni az ott maradt egyházi javak értékesítésére nézve [...] ügyészünk véleménye szerint ez ügy rendezése a magyar és a román kormány közös ügye [...] az andrásfalvi parókiába egy ortodox lelkész költözött be, s a református templomba az ortodox egyház istentisztelete folyik.” (125)

1985-ben Beke Györggyel ellátogattunk Andrásfalvára (Beke 1986), ahol az iskola igazgatója fogadott. Ottlétünk alatt végig velünk volt, mesélt a falu akkori helyzetéről. Amikor a volt református templom elé értünk, megkérdezte, hogy tudjuk-e azt, hogy az ortodox pap miért választotta a méreteiben kisebb református templomát, a nagyobb, központi fekvésű római katolikus templom helyett. Kérdően néztünk rá, majd így folytatta a tanító: azért, mert a református templomhoz két holdnyi liváda (gyümölcsös) is tartozott. A katolikus templomot rövid időn belül lebontották, helyére épült a kultúrház.

Az andrásfalvi lelkész 1941. június havában írt levelében arról tudósít, hogy: „Alázatos tisztelettel jelentem, hogy az andrásfalvi egyházunk valamennyi hívét áthoztam Magyarországra.” (121) A következő levélben már ezt olvassuk: „Alázatos tisztelettel jelentem, hogy andrásfalvi gyülekezetünk megérkezett a Bácskába és két faluban nyert elhelyezést. A nagyobbik falu Angyalbandi, amit Horvát tábornok úr Református Andrástelkének »keresztelt« [...] A másik helység Református Andrásháza [...] A két helység közötti távolság [...] 40 km.” (122) Persze nem marad el a szülőföld utáni nosztalgia sem. Úgy él emlékezetében a szülőföld, mintha annál szebb nem is lenne a világon. Valljuk be, hogy ebben a szubjektív érzésben sok igazság is van... „Valami hiányzik itt nekünk nagyon. Talán a hegyek, patakok, rétek, virágok, vagy a Maros, nem tudjuk. Azt mondja mindenki, hogy ez nagyon gazdag vidék, lehet, így van, de mi visszavágyunk a szegény Erdélybe. Itt fehér kenyeret eszünk és el vagyunk látva bőven mindennel. Jobban esne, ha barnább volna, kevesebb volna, szűkebb lenne minden, csak ott legyünk, ahol születünk a mi Erdélyünkben.” (122)

* * *

Egy közösség életében a jelentéktelennek tűnő mindennapi események, kis történések, bizonyos idő elteltével leülepedve, kikristályosodva helyi történelmi tényezővé válnak.

Úgy vélem, tanulságos e kis közösség múltjának a feltárása, bemutatása, hiszen nem egy több évszázadon át helyhez kötött közösségről van szó, hanem egy olyan közösségről, amely idegen környezetben anyanyelvéhez, vallásához, ősi hagyományaihoz ragaszkodva maradt fenn.

Az itt közölt iratok mintegy üzenetként szólnak a mának és mindenkori erdélyi létünknek, nemzeti megmaradásunkért folytatott küzdelmünk elevenedik meg bennük...

(2005)

Zsók Béla

A kiadásról

Mikor az andrásfalvi bukovinai székely közösségről tudósító levéltári forrásokat közlésre előkészítettük, a rendelkezésre álló szövegek kronologikus sorrendjét választottuk rendezőelvként. Az egyes dokumentumokat tehát időrendi sorrendjük szerint számoztuk meg, és a könnyebb áttekinthetőség kedvéért rövid tartalmi ismertetővel láttuk el. A kivonatok végén zárójelben a dokumentumok levéltári jelzete található.

Az anyagot a mai helyesírási szabályok szerint egységesítettük. Erre azért volt szükség, mert a dokumentációs anyagon belül helyesírási következetlenségeket tapasztaltunk, hiszen a dokumentumok különböző korokban, több személy által íródtak, így a levelek, átiratok nyelvezete, a szavak, kifejezések írása néhol nagy eltéréseket mutatott. Így próbáltuk egységesíteni a közel 150 év folyamán íródott dokumentumok helyesírását. Az olvasó számára ma már érthetetlen szavakat, kifejezéseket, illetve az idegen szavak magyar megfelelőjét külön fejezetben közöljük.

Néhány esetben a dokumentációs anyag egyes részeit nem tudtuk kiolvasni a rongálódott papír vagy más okok miatt. Ilyen esetekben a kiolvashatatlan szó vagy szövegrész helyét szögletes zárójelbe tett három ponttal jelöltük.

Dokumentumok

1.

Istensegíts, 1797. április 3. Istensegíts, Andrásfalva és Hadikfalva előljárói kötelezik magukat a református pap eltartására. (126/1797)

Obligatio

Alább nevünket felírtak kötelezzük magunkat, Istensegítsben, Andrásfalvában és Hadikfalvában lakó minden református embereknek nevében arra, hogy a nagyenyedi református szuperintendens Abáts János úrtól kért, és hozzánk küldendő papok fizetését esztendőként a következő módon fogjuk fizetni:

1. Kézpénzt 125 Ft, 2. Temetésre 51 Ft, 3. Esketésre 51 Ft, 4. Keresztelésre 12 Ft, 5. 16 köből gabonát elvetünk és készen bevisszük, 6. 12 szekér szénát készen.

Melyeket fogadásunk szerint mindenkor teljesíteni fogunk

Istensegíts, 1797. április 3.

Ilyés György,
hadikfalvi bíró
Szekeres János,
andrásfalvi bíró

Bíró Mihály,
falusbíró
Kántor Sámuel,
nótárius

reformátusok

Ezen kötelezés a Dominium részéről azon hozzáadással erősítettik meg, hogy Istensegítsben, Hadikfalvában, és Andrásfalvában lakó reformátusoknak a Császári és Királyi Bukovinai Igazgatószerék 1796-ban 4957. szám alatt kelt rendelete szerint megengedtetik papot vinni. A Dominium pedig kötelezi magát arra, hogy a nevezett falvakban lakókat a maguk kötelességek teljesítésére fogják kényszeríteni.

Kutzurmase Apr. 6kán 1797.

Zagorski Ignátz,
udvarbíró

2.

Nagyenyed, 1797. július 10. Abats János püspök lelkészt nevez ki Bukovinába. (126/1797)

Erdélyországi Méltóságos Református Főkonzisztórium!

Gratiosus Patronus Uram!

Felséges uralkodó fejedelmünknek moldvai birtokában az úgynevezett Bukovinában, három helységekben úgymint Istensegits, Hadikfalva, és Andrásfalva nevezetű falvakban megtelepedett 52 magyar református gazdák még az elmúlt tavasszal követeket küldöttek volt énhozzám, akik által előmbbe terjesztenék kellett azt a nagy terhet, hogy maguk megismert és született szent vallásuk szerint az Istent nem tisztelhetik, halottjaikat rítusunk szerint nem temethetik, gyermekeiket nem keresztélhetik, ifjaikat vallásukban nem taníttathatják, és így naponként az öregek elhalván lassanként egyszer elfogynak; ezért kértene erősen, hogy valamint az ott lakozó lutheránusok papot nyertének Erdélyből maguknak, úgy én is önékiek egy papot rendeljek és adjak. Mely kérésekre én azt a feleletet tettem, hogy ha a felsőbbiségtől való engedelmet én velem közlik és a pap tartásra illendő fizetést rendelnek, igenis papot szerzek önékiek.

Melyhez képest mind a paptartásnak engedelmeről, mind annak fizetéséről, mind pedig kötelességeket teljesítő ad securatióval szóló leveleket sub Autentia én hozzám küldötték, és én is in accluso annak magyar nyelvre fordítottatott mását közlöm a méltóságos Főkonzisztóriummal.

Egy Szakáts János nevezetű becsületes kolozsvári deák ajánlotta magát az odavaló papságra ezek alatt a feltételek alatt. Primo hogy a fizetése mely most pénzben 125 Rforintokban ígértetik, ha 200 forintokra neveltetik, a több naturalék megmaradván. 2-szor minthogy a helynek és ott lakos emberek természetét előre nem tudhatja, ha ő ottan nem subsistálhatna és vissza kellene jönnie, ide a hazában illendő papsággal consuláltatik. 3-tio ha privata censura mellett felszenteltethetik hogy ne kellessék onnan nagy költséggel a Szent Szynodusra kijönnie.

Ezekhez képest instálom a méltóságos Főkonzisztóriumot, méltóztasson ezeket a szegény hitünk sorsosait patrocitása alá venni, és 1-ször kimunkálódni azt, a felséges fő Igazgatótanácsnál, hogy olyan reformata eklézsia formáltatván, függhessen az Erdélyi Reformata Szuperintendenciától [...] és e végre a dési Református Tractushoz adplikáltassék. 2-szor vallásukhoz buzgó indulattal viseltető, és azon

szegényebb nyomorult sorsukon könyörülő némely kegyes méltóságokat arra bírní, hogy azon kevés fizetésnek nevelésbe koncentrálni méltóztassanak, míg a 200 forintokon ki-, átpótolthatatik.

Úgy gondolom, hogy a más két pontokban való kívánságai a nevezett ifjúnak megadhatók, és ezekre nézve nagyságtok gratiójában alázatosan ajánlom, állandó tisztelettel maradván.

A méltóságos Reformata Főkonzisztóriumnak

Nagyenyed, 1797. július 10.

alázatos hív szolgája

Abats János s. k.

református püspök

3.

Kolozsvár, 1797. július 16. Az Erdélyi Református Főkonzisztórium a Főkormányzék támogatását kéri a bukovinai református gyülekezetek adminisztrációs beosztása ügyében. (126/1797)

A Méltóságos Királyi Fő Igazgatótanácsnak

Bukovinának, Istensegíts, Hadikfalva, és Andrásfalva nevű három helységeiben megtelepedett református 52 magyar gazdák látván, hogy az ottan lakó evangélikus lutheránus atyafiak maguknak papot nyerhetnek, ők is mind azért, hogy az isteni tiszteletet illető dolgokban magukat gyakoroljanak, s lelki vigasztalások élhessenek, mind pedig hogy gyermekeiket a keresztényi szelíd tudomány szerént formáltathassák, s neveltessék, tisztelendő püspökünkhöz maguknak papot kértenek, tisztelt püspökünk pedig minek előtt végső választ kívánt volna instanciájukra adni, azon kérésüket a végre terjesztette Főkonzisztórium elébe, hogy annak az egyházi függés, és igazgatásra nézve, az Erdélyi Református Szuperintendenta alá leendő foglaltatását eszközölje ki Főkonzisztóriumunk.

Mínthogy azért a jó rendnek megtartására nézve igen szükségesnek tartja Főkonzisztóriumunk, hogy azon papot kérő, s eklézsiát felállítani kívánó bukovinai református magyarok az egyházi rendtartásoknak követésében a maguk vallásukon levő egyházi rend előjáróinak igazgatásuk, s vigyázásuk alatt legyenek, instállja a Főkonzisztórium a méltóságos királyi fő Igazgatótanácsot alázatosan, hogy azon bukovinai református magyaroknak, az Erdélyi Reformata Szu-

perintendenciához leendő függésüket és idevaló foglaltatásakor felséges fejedelmünk kegyelmességéből kinyerni méltóztassék. Annyival is inkább, hogy mivel azon szegény bukovinai magyar reformátusok a maguk erejében pap tartásra elégtelenek, hanem ha a Konzisztóriumunk dispoziíója alatt lévő fundatióból felsegíttetnek: a kegyes fundationak célja ellen pedig nem lehet alább rajtuk segíteni még azon eklézsiák az Erdélyi Református Eklézsiákhoz nem kapcsoltatik és az Erdélyi Szuperintendenciához nem fog tartozni.

Méltóságos

Báró Daniel Istvánné

Báró Kemény Miklósné

Gróf Kendeffi Elekné

Gróf Bethlen Gergelyné

Báró Bánffy Sándorné

Méltóságos

Báró Alvinczi Gáborné

Báró Wesselényi Farkas

Báró Wesselényi Miklós

Báró Nalátsi József

Kolozsvár, 1797. július 16.

Exped. Gróf Teleki Lajos

3a.

Kolozsvár, 1797. július 23. A Főkonzisztórium körlevélben segélyt kér a bukovinai reformátusok számára. (126/1797)

Tisztelt püspök kedves atyánkfia pedig minekelőtt választ adott volna az ő kérésükre, azt oly ajánlással terjesztette Főkonzisztórium eleibe, hogy azoknak az egyházi függésre és igazgatásra nézve, az Erdélyi Reformata Szuperintendencia alá leendő foglaltatásakor eszközölje ki, és a papnak tisztességes tartására, melyre ők maguktól nem is elégségesek, találjon módot Főkonzisztóriumunk.

A kérésnek elsőbb pontját tehát a méltóságos királyi fő Igazgatótanács eleibe terjesztette e mai napon Főkonzisztórium oly kérelme mellett, hogy azt felséges fejedelmünkhöz küldje ki, az utolsóbb pedig Református Státusunkon közönségesen, a több jóltévkök között pedig különösbben Excellenciádat mint a kit az Úristen a szűkölködők felsegítkezésekre kíván forró móddal, és tehetséggel, és arra kész, érzékeny, nemes, és buzgó indulattal, sokak felett szeretet illeti.

Mínthogy annak okáért az isteni kegyelmes gondviselés azt rendelte, hogy azok a maguk boldogíttatásakor és lelki vigasztalásakor az édes hazánkbeli kegyes Jótevőknél kéressék s találhassák fel; s

minthogy továbbá azon helységek, az eklézsiái kormány- és igazgatásra nézve, az hazabéli reformata eklézsiákhoz leendő foglaltatások által, a Református Státusznak védelemét és segedelmét méltán várhatják és teljes bizodalomnak reménylik is; ezen okokra nézve oly tudomást kívánván Főkonzisztóriumunk azoknak számára szerezni, amelyből tisztességesen fennállhasson, kéri egész bizodalommal Excellenciádat, hogy az Úristen áldásából az erre szent célra hathatós segedelmet nyújtani, és meghatározandó, hogy célja felől Főkonzisztóriumunkat tudósítani méltóztassék, ne terheltessék.

Leírta Cseh István július 23ikán

4.

Andrásfalva, 1835. január 7. Kimutatás a bukovinai református eklézsiák állapotáról. (12/1835)

Méltóságos Főkonzisztórium!

Bukovinai andrásfalvi református papunk, I. Biro Moses atyánkfia, a Nalátszi kegyes hagyománylevél 4-ik pontja szerint az ide mellékelt kimutatást a bukovinai református eklézsiák állapotáról a méltóságos Főkonzisztóriummal közölni kérvén, alkalmatosságot és szabadságot veszek magamnak azon kegyes hagyomány elmaradott érdekének az elmúlt esztendőkre kifizettetését, a jövőkre rendes folyamatba hozását újra bizodalommal kémi; annyival is inkább, mivel most születő Anyaszentegyházunk sokféle terhes költségeit nem bírván, kénytelen volt ötven ezüst forint adósság terhét magára venni, és eklézsiánk tagjai szegénysége miatt a rájuk eső csekély papi bért egy esztendőben is egészen bé nem fizethetik.

Ha pedig a méltóságos Főkonzisztóriumnak a néhai méltóságos Fundator úrtól önként adott hatalma, mely szerint a legált 400 forintokat, mint liquidum Debitumot úgy nézheti, és eddig elkövetett szíves fáradozásai semmi kívánt sikerrel nem örvendeztetnének, abban az esetben az utasítást, melyik felsőbb törvényszékhez lehessen és kellessen ezen dolognak eligazítása végett folyamodni? A lehető leg-rövidebb időhaladékkal, hozzám megtenni esedezem.

Petroutz, ianuarus 7-én 1835-ben

Szabó László,
főkurátor

4. Kimutatása (24/1835)

A bukovinai andrásfalvi evangélikus reformata eklézsia állapotjának 1835 -re

Lemberg	Superintendencia					Legyzések
Bukovina	Tartomány					
Radóc	Uradalom					
Andrásfalva	Az anyaeklézsia neve					
324	Lelkek száma					
Hadik-falva Isten-segítség	A leány eklézsiaíak nevei					
34	Lelkek száma					
90 forint ezüstben	Pénz	Az anya-eklézsiaíakból	Pénz	Az leány-eklézsiaíakból	Az arariumból vagy legatumokból	
40 korec zab, 8 nöl fa, 18 hold föld	Naturálék					
10 forint ezüstben	Pénz					
100 forint ezüstben						
az arariumból 100 forint ezüstben						
1. Az iskolamesteri fizetésre van szánya: a. a Szaboianum legatum kamája 50 Ft ezüstben b. az eklézsiaíától 12 korec gabona c. az uradalom erdejéből 6 nöl fa d. 7-8 hold föld termése 2. Az oskola és iskolamesteri ház épül. 3. Passzív adóssága van az eklézsiaíának 50 Ft ezüstben, melyet az oskolajószág vásárlására két fel.						

Andrásfalván januarius 3-án 1835-ben evangélikus református pap

Biro Moses,

5.

Andrásfalva, 1837. január 4. Kimutatás az andrásfalvi eklézsia állapotáról. (47/1837)

Nr. 1. a bukovinai andrásfalvi református ekléziából
Méltóságos Főkonzisztórium!

Az 1801-ben, februárius 1-ő napján költ Báró Nalátzi kegyes hagyománylevel 4-ik pontjának tartalma szerint, tisztelettel nyújtom bé a méltóságos Főkonzisztóriumnak az ide mellékelt táblán a bukovinai andrásfalvi reformata magyar eklézsia állapotának kimutatását, és azon kegyes hagyomány folyamatba hozataláért újra alázatosan esedezem.

Mély tisztelettel lévén a méltóságos Főkonzisztóriumnak

Bukovinában Andrásfalván,
ianuárius 4-én 1837-ben

alázatos szolgálja
Biro Móses,
evangélikus református pap

6.

Andrásfalva, 1839. január 4. Kimutatás az andrásfalvi eklézsia állapotáról. (20/1839)

20.839. A Bukovinai Andrásfalvi Református Ekléziából
Az erdélyi méltóságos Főkonzisztóriumhoz – Kolozsvárott

Midőn a Báró Nalátziána Fundatióról szóló levél 4-ik pontjának tartalma szerint, ezen folyó 1839-ik évre is, a Bukovinai Andrásfalvi Reformata Eklézsia állapotának az alázatosan ide mellékelt táblában foglalt kimutatását a méltóságos Főkonzisztóriumnak tisztelettel terjesztem elejébe, alázatosan esedezem azon fundatio 1827 óta hátra levő érdekének kifizetetéséért, és annak jövődjére nézve bizonyosabbá tételéért.

Egyszersmind szomorúan jelentem, hogy eklézsiánk főkurátora Asboth Gottfried úr múlt év május 17-én élni megszűnt.

Mély tisztelettel lévén a méltóságos Főkonzisztóriumnak

Bukovinában, Andrásfalván
ianuárius 4-én 1839-ben.

alázatos szolgálja
Biro Moses s. k.
református pap

5. Kimutatása (47/1837)

A bukovinai andrásfalvi magyar reformata eklézsia állapotjának 1837-re

Superintendencia		A pap jövedelme						Oskolamester jövedelme		Jegyzések	
		Az anya-ekléziából		A leány-ekléziából		Az arariumból vagy legatumokból		Az eklé- zsiából			Legatu- mokból
Lemberg		Pénz	Naturálék	Pénz	Natu- rálék						
Bukovina											
Radóc cs. k.											
Andrásfalva											
336	Lelkek száma										
Hadik- falva Isten- segíjs Radóc Cser- móvic	Leány eklézsiaiák										
34	Lelkek száma										
90		40 korec	10 forint	4 ko- rec zab	az arariumból	12 korec	Szaboia- num Le- gatum	A gyermek- tanítás más az oskola épületé- ben tartanik.			
forint zab, 8 nöl		ezüst- fa, 18 hold	ezüst- pénzben		100 forint	7 hold föld	gatum	Aktív adósság: a Nalátziána			
pénz- föld					ezüstpénzben		eszen- dónkenti	Fundatio elma- radott kamajja			
ben							50 forint	10 esztendőre -			
20							ezüstben	Passzív			
								adósság 50 Ft			
								ezüstben			

Bukovinában, Andrásfalván januarius 4-én 1837-ben

Biro Moses
evangelikus református pap

6. Kimutatása (46/1839)

A bukovinai andrásfalvi reformata eklézsia állapójának 1839. esztendőre

Az anyaekeklésia	Lel-kek szá-ma	A filiák	Lel-kek szá-ma	Oskolába jártató		Öszvesség-gel	Oskolába járó		Öszvesség-gel	A pap jóvedelme ezüst pénzben	Öszvesség-gel	A tanító jóvedelme ezüst pénzben	Öszvesség-gel	Az oskola-ház	Jegyzés
				fiú	leány		fiú	leány							
András-falva Bukovi-nában, a Kárpátok alján a Szucsáva vizén	352	Hadik-falva, Isten-segítés, Radóc	35	48	30	78	32	5	37	1. Az eklé-ziától 100 Ft, 2. Stóla 7 Ft, 3. 8 öl fa 16 Ft, 4. 40 koreczab 18 Ft 40 kr. 5. A papi jószág tiszta jöve-delme 18 Ft, 6. A pa-pi ház esz-tendei ára mintegy 20 Ft	179	1. Szabo-ianum 40 Legatum 50 Ft, 2. Az oskola-jószág tisz-ta jövedel-me 7 Ft 26 kr. 3. 12 koreczabona az ekléziából 12 Ft, 4. 6 öl fa 12 Ft, Napszá-mok 4 Ft.	85	még nincs ugyan egészen ideje a 3. év melyekre meg volt engedve a tanítás immár benne tartódik	1. Az aranyból eddig vett 100 Ft p.p. egészen ideje a 3. év melyekre meg volt engedve eltelvén, most újra kéreletik. 2. Passzív adósság van az ekléziának 50 Ft p.p. 3. Hogy oly sokan nem járnak osko-lába, a ruhát-lanság az oka.
		Öszvességgel	461												

Andrásfalva, januárius 3-án, 1839-ben

Biro Moses, református pap

7. Kimutatása (75/1840)

A bukovinai andrásfalvi magyar reformata eklézsia és iskola állapotjának 1840-re

Az anyaekek létszáma	Lel-kek száma	A filiák	Lel-kek száma	Oskolába jártató		Öszvességel	Oskolába járó		Öszvességel	A pap jövedelme ezüst pénzben	Öszvességel	A tanító jövedelme ezüst pénzben	Öszvességel	Az iskola-ház	Jegyzés
				fű	leány		fű	leány							
Andrásfalva a Szucsáva vize tértin	365	Hadikfalva, Isten-segít, Fogadj-Isten, Radóc	32 16 8 55	42	27	69	26	8	34	1. A cs. k. kincstár-ból 100 Ft. 2. A eklézsiák-ból 1100 Ft. 3. 8 cub. ölfá a császári erdőből 16 Ft. 4. 40 korec zab 18 Ft 40 kr. 5. A papi jószág tiszta jövedelme 18 Ft. 6. Stola 7	259	Szabo kegyes hágyo-mány 50 Ft Az eklézsiától 12 korec gabona 12 Ft. Oskola-jóság tiszta jövedelme 7 Ft 26 kr. 6 cub. öl fa 12 Ft.	81	még nincs egészen kész de a tanítás benne tartódik	Az eklézsia az 50 Ft adósságát lefizette – Az erdélyi új enekes könyvek használtatnak.
Mindössze			476												

Bukovinában, Andrásfalván februarius 12-én 1840. Biro Moses reformatus pap

11.

Andrásfalva, 1885. A lelkeszi és tanítói állások betöltése és azok működése. (631/1885)

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Tisztelt Láng Károly atyánkfia az andrásfalvi paptanítói állomást odahagyván, eljött az ideje annak, hogy az állomás betöltésére nézve a szükséges lépések megtéssenek. Hogy ezek folyamatba indíthatassanak, szükségesnek tartom Nagytiszteleteddal – mint azon egyházmegye érdemes esperesével s ez idő szerint az andrásfalvi egyházközség adminisztrátorával – egy bizalmas levélváltást, s kérem egyszersmind jó akaratú tanácsát is.

Tudomással bírok arról, hogy az egyházközség 1885. április 20-án, Nagytiszteletednek elnöklete alatt tartott gyűlésben, tekintettel a papi s tanítói javadalmak csekély voltára – kimondotta a két állomás egyesítését s ez alapon hivatott meg Láng Károly, mint egy személyben pap és tanító. Tudomással bírok arról is, hogy Láng maga mellé segédtanítóul szerződtette Teleki Sámuelet, ki azóta s ez idő szerint is, ott mint tanító működik s Lángnak múlt év december havában 102. sz. alatt hozzám intézett jelentéséből arról értesültem, hogy a Bukovanszky-féle kegyes alapítvány segedelmével az egyházközség azt óhajtaná, hogy jövőben mind a papi s mind a tanítói állomás külön fenntartassék.

Első kérdés ennélfogva – nézetem szerint az, hogy az egyházközségnek ezen kívánsága a fennforgó körülmények között valószínű-e s annak teljesítése kívánatos-e?

Nagytiszteletű Kerk Eduárd evangélikus lutheránus dékán úrnak,
Rădăuți

8. A bukovinai, andrásfalvi evang. reform. magyar

Eklézsiák neveik	Lelkek száma	Pap és annak jövedelme	Tanító és annak jövedelme	Az iskola épülete miből áll és milyen állapotban?	Oskolába járható gyermek hány van?	
					fiú	lány
Andrásfalva	384	Biro Mózes ki született Szövérdén, Maroszáékén, Erdélyben, 1803-ban, tanult M. vásárhely, felszenteltetett Désen 1832-ben. Szolgál 1830 óta.	Kis György, ki született Magyarón Torda vármegyében, Erdélyben 1815-ben; tanult M. Vásárhelyt. A bukovinai cs. k. Oskolai Felvi-gyázat által Dek-rétummal hivatalába állítottatott 1840-ben. Szolgál 1835 óta. Hivatalát pontoson folytatja, az egzámenek kielégítők.	Az oskola épülete fenyőszá-lakból készült. Dránicával van fedve. Az osko-laház 4 öl hosszú 3 öl széles. A tanító számára két szo-ba, konyha, ka-mara. Csűr és istálló mind jó állapotban.	38	26
Hadikfalva	32	Jövedelme van: 1. Az eklézsiákból 100 Ft 2. az Arariumból 100 Ft. 3. Szolárek m. e. 7 Ft 4. 40 korrec zab 18 Ft 40 kr. 5. papi jószág tiszta jövedelme = 18 Ft 6. 8 öl fa per 2 Ft = 16 Ft Summa 259 Ft 40 kr. ezüst-pénzben	Jövedelme van: Kézpénz 50 Ft 12 Korec gabona 12 Ft. Oskolajószág jöved. 7 Ft 26 kr. 6 n öl fa, melynek felét a tanító használhatja 6 Ft. Summa cm 75 Ft 26 kr.		64	
Istensegíts	16					
Fogadjisten	7					
Radóc	55					
Öszves-séggel	494					

Bukovinában, Andrásfalván februárius 24-én 1842-ben Biro Moses reform. pap

eklézsia és iskola 1842-ik esztendőbeli állásának

Kimutatása (86/1842)

Hányan járnak?		Mi az oka, hogy kevesebben tanulnak?	Mikre taníttatnak általában?	Micsoda helybeli felvigyázat alatt áll az iskola?	Kik az iskolának jölte-vői vagy micsoda fundusból áll fenn?	Közönséges jegyzések
fiú	leány					
31	20	Keveseknél a szülék go-rombasága; leginkább szegénység és ruhátlanság	1. Olvasni és írni magyarul, németül. 2. Vallásra. 3. Számve-tésre	A helybeli pap, és egy, az eklézsi-ától választott és a ke-rületi tör-vényszéktől dekrétummal megerősített helybeli os-kola bíró fel-vigyázatok alatt; ezen kívül rend-szerént mind a Szuper-intendens mind a se-nior minden 2. esztendő-ben vizitá-ciót tartanak.	Ezen iskola a néhai mlgs Szabó László úr fundáció-jából áll fenn.	A templom fedele újítást, belső elkészíté-se még sok költséget kíván, melyre ezen szegény Eklézsia me-rőben tehetetlen. A pap számára az ara-riumból járó 100 Ft. minden három esztendőben az eklézsia sze-génysége hiteles bé-bizonyítása mellett kell kérni. – A pap számára 8 cub öl fa állandóul; az iskola számára 6 öl csak három esztendőre van a Radóci cs. k. Uradalom erdeiből engedve, melyet a község vág és hord haza.
51						

9. A bukovinai, andrásfalvi reformata eklézsia

Ekléziák neve	Lel- kek szá- ma	Pap	Tanító	Az iskola épülete miből áll s milyen állapotban?	Oskolába járható gyermek hány van?		
					fiú	leány	együtt
Andrásfalva anyaek- lézsia	344	Biro Mózes szü- letett Szövérdén, Erdélyben, 1803- ban, tanult Marosvásár- helyt, fel- szenteltetett Désen 1832-ben. Szolgál 1830 óta. Jövedelme: az arariumból 100 Ft. Az ekléziától kézpénzben 100 Ft. Naturalékban egyátaljában 59 Ft 40 kr. Summa 259 Ft 40 kr ezüstpénzben	Kis György született Magyarón, Erdély- ben 1815-ben. Tanult Marosvásár- helyt, szolgál 1835 óta. Dekré tummal hivatalába állított 1840-ben. Jövedelme: Szaboianum Legatum Interesse 50 Ft. Gabona pénz- ben számlálva m. e. 12 Ft. Oskolajószág tisza jövedelme me- gyen 7 Ft 26 kr., három kockaöl tűzifa 6 Ft. Summa 75 Ft 26 kr. ezüstpénzben	Az oskola- épület fából van rakva ha- sított zsen- dellyel (drá- nítza) fedve. Áll az oskola szobából 80 gyermekre számlálva, a tanító számára két szobából, konyhából, éléskamrából. Van istálló és csűr. Mind jó állapotban.	37	23	60
Hadikfalva	32				2	1	3
Isten- segítség	17				2	-	2
Fogadj- isten	6				-	-	-
Radauc	57				8	5	13
Tomnátik (Újtelep)	73				12	8	20
Öszves- séggel	529				61	37	98

Bukovinában, Andrásfalván, augusztus 16-án 1843-ban

és iskola 1843-ik esztendei állásának

Kimutatása (463/1843)

Hányan járnak			Mi az oka, hogy kevesebben tanulnak?	Mikre taníttatnak általában?	Milyen egzament adtak ez esztendőben és hány-szor?	Micsoda helybeli felügyé- zat alatt áll az iskola?	Kik az iskolának jóltevői vagy micsoda fundusból áll fenn?	Mi nevezetesebb fogya- tko- zás van, és miként lehetne elháríta- ni?	Közönsé- ges jegyzések
fiú	leány	együtt							
24	6	30	Nagy részben a szülők szegény- sége és az, hogy a filiákban nincsen evangeli- ka iskola	Olvasás- ra, írásra magya- rul és németül. Vallásra. Számve- tésre	Az ezen esztendő- ben adott egy eg- zámen kielégítő volt	A pap, a helybeli és a disztrik- tusi felügyelő vigyázat- jok alatt; ez utolsó a senior, ki a disztriktu- sabéli os- kolákat két esztendő- ként vizitálja.	Az iskola fennáll a néhai Szabó László úr Legátu- mából 1000 Ft. pp. és az eklézsiá- tól telhető csekély fizetésből a tanító számára.	Ezen eklézsiá- ban nagy hiánosság van ma- gyar Bib- liákban és egyéb épületes vallásos magyar könyvek- ben, melyeknek megszer- zésekre semmi tehetség nincs.	A templomfedél egész újjátatást kíván. A templom- nak elké- szítése nagyon szegény és hiá- nyos re- ménység sincs ezen szükség- tet helybéli kútfor- rásokból kielégí- teni.
-	-	-							
-	-	-							
-	-	-							
-	-	-							
-	-	-							
24	6	30							

Biro Moses evang. ref. pap

10. Sz. 38. A Bukovinai Andrásfalvi Evang. Reform.Papi Hivatalról

A bukovinai andrásfalvi evang. reformata

Eklézsiák neveik	Népes- ségek	Pap	Tanító	Az iskola épülete miből áll s milyen állapotban?	Oskolába járható gyermek hány van?		
	Lelkek száma				fiú	leány	együtt
András- falva anyaek- lézsia	414	Biro Móses született Szövérdén, Erdélyben, 1803-ban, tanult Mvásár- helyt. Fel- szenteltetett Désen 1832- ben. Szolgál 1830 óta.	Előbbi tanító Kis György 1849-ben meghalván meghívatott tanítónak	Az oskola- épület fából rakva dránicával fedve, áll oskola házból 2 lakó szobá- ból, kony- ha és élés- kamrából. Van csűr és istálló, mind jó állapot- ban.	52	49	101
Filiák: Hadik- falva,	35	Jövedelme: Az arari- umból 100 Ft	Pap Mihály, ki született bukovinai Andrásfalván 1819-ben; tanult Kolozsváron 1829-től 1839-ig.				
Isten- segítség, Fogadj- isten,	13	Az eklézsiá- tól készpénz- ben 100 Ft	Provisorie szolgál 1849-től.				
Tomnátik	79	Naturálékban 75 Ft.					
Radóc	49	Együtt 275 Ft em.					
Együtt	600						

Bukovinai Andrásfalván, szeptember 2-ik napján 1851-ben.

Kimutatása (211/1851)

eklézsia és iskola 1851-ik évi állásának

Hányan járnak?			Mi az oka, hogy kevesebben tanulnak?	Mikre tanítatnak általában?	Milyen egzáment adtak ez évben és hányszor?	Micsoda helybeli vi gyázat alatt áll az iskola.	Kik az oskolának jóltevői vagy micsoda fundusból áll fenn?	Mi nevezetesebb fogatkozás van, és miként lehetne elhárítani?	Közön-séges jegyzé-sek
fiú	leány	együtt							
50	41	91	Nagy részben a szülék szegénysége	Magyar és német olvasásra, írásra, vallásra, számvetésre, föld-leírásra	egzáment egyszer adtak, mely kielégítő volt.	A pap, a helybeli és a disztriktusi oskola-felügyelő vi gyázat-jok alatt;	Ezen oskola áll fenn a n. Szabó László úr 1000 p. Ft Legatuma-nak 50 Ft pp. interes-séből és az eklézsia fi-zetéséből, az oskola-jószág jö-vedelméből és 6 koc-kaöl tüzfá-ból, mely a Kamaraerdőből in-gyen adó-dik és így együtt 74 Ft 56 kr. pp.	nagy fo-gyatkozás van az épületes magyar könyvek-ben.	Mind a vallás, mind az iskola dolgai-ban sok akadá-lyokkal kell szembe-szállni és meg-vívni; de harcunkat több-nyire győzede-lem koszo-rúzza.

Biro Moses ev. ref. pap

12.

Kolozsvár, 1888. december 14. A megüresedett papi állás betöltése Andrásfalván, a tanító nyilvános működése. (2921/1888)

Az Erdélyi Evangélikus Református Püspöki Hivatal
Sz. 1782-1888.

Méltóságos Igazgatótanács!

Tisztelt Láng Károly atyánkfiának Andrásfalváról eltávozása folytán az ottani paptanítói állomás megürülván szükségessé vált, annak alkalmas egyénnel betöltése. A fennálló gyakorlat szerint a papot oda egyházkerületünk főhatósága exmittálja, s miután a javadalom egy részét a Bécsi Evangélikus Lutheránus Főkonzisztórium segélyképpen szolgáltatja, az exmittált egyént állásában az konfirmálja. Tá-jékozásul meg kell jegyezmem, hogy 1885-ben tisztelt Láng Károly atyánkfia mint paptanító nyert ott állomást, mert akkor tekintettel a javadalom csekélységére egyesített a két állomás, s a bécsi egyházi főhatóság által is ő e kettős minőségében nyert megerősítést. A tisztelt atyafi azonban, hogy terhén könnyítsen, magával vitte Ploiești-ről Teleky Józsefet, akit ő már ott maga mellé fölvelt vala segítőtársul a tanításban. Egyházi főhatóságunk nem tett ez ellen hivatalos kifogást, s az eredmény az lett, hogy az andrásfalvi egyházközség is akceptálta őt, mint Láng által fölvelt segédtanítót, s beleegyezett abba, hogy kiszakítottott részére 12 hold canonica portio, s ezenkívül a Szabó alapítvány kamata címén kapott évenként 75 Ft-ot. Sikerült neki buzgó működésével a hívek meglegedését kiérdemelni, s így ő ott családot is alapítván, Láng eltávozása óta is mint tanító tényleg működik. Midőn a papi állomás megürült, még folyó évi május 14-ről magánlevelet intéztem vala nagytiszteletű Kerk Ádám radóci lutheránus esperes atyánkfiához, s fölvettem azt a kérdést, hogy nem volna-e célszerű továbbra is egyesítve tartani fenn a két állomást, miután egy alkalmas egyén mind a két tisztet betöltheti? A nagytiszteletű úr mint a csatolt válaszából kitűnik, tekintettel egyfelől arra, hogy a Bukovanszky-féle alapítvány folytán az egyházközség anyagi helyzete tetemesen javult, s másfelől Teleky József a tanítói tisztet híven betölti, s mint családot alapított ember ott már gyökereket vert: a két

állomás külön fenntartását javasolja. A múlt hónapban a híveknek egy küldöttsége, mely a kincstár által Déva mellett letelepítésre szánt földek megtekintése végett Erdélyben járt, – fölkeresett engemet is, s hasonlóképp azon óhajításuknak adott kifejezést, hogy Teleky hagyassék ott mint tanító s közelebbről maga az egyházközség is a csatolt hasontartamú fölterjesztést intézte hozzám, kérve Teleky részére egyházi főhatósági bizonyítványt arról, hogy ő Romániában is mint tanító működött, mert ha ily bizonyítványt kap, kilátás lehet arra, hogy a Bécsi Luthéránus Főkonzisztórium őt mint andrásfalvi tanítót külön segélyben részesítendi. Én a kért bizonyítványt mind ez ideig nem állítottam ki, mert egyfelől nem akartam proejudikolni a méltóságos Igazgatótanács elhatározásának a két állomásnak külön, vagy egyesítve fenntartása tárgyában, – másfelől azért nem, mert Teleky Ploiești-en sem volt az egyházi főhatóság által approbált segédtanító, csupán Lángnak magánalkalmazottja.

Ezeknek előrebecsátása után van szerencsém jelenteni, hogy hosszas körületekintés, utánjárás után sikerült találnom a papi állomásra egy – véleményem szerint – teljesen alkalmas egyént: tisztelt Bedeházi János atyánkfiát, ki ez idő szerint kidei körlelkész. Kellően fölszerelt folyamodványát csatolom. Folyamodványából, s annak mellékleteiből kitűnik, hogy papi minősültségén kívül tanítói oklevéllel is bír, s mint köztanító az 1885/6-ik iskolai évben székelyudvarhelyi kollégiumunkban kiváló sikerrel szolgált, s ezen kívül mint organista-énekvezér adta több oldalú képzettségének szép jeleit. Magántudomásom van arról is hogy meglehetősen mértéken bírja a német nyelvet, ami az andrásfalvi papi állomásnál szükséges kvalifikáció, miután a német egyházi főhatósággal ezen nyelven kell érintkeznie. Volt alkalmam őt személyesen megismerni, mint szerény magaviseletű, feddhetetlen erkölcsű s buzgó papi egyént. Teljes megnyugvással ajánlom őt ennélfogva méltóságos Igazgatótanácsnak a kinevezésre éspedig egyelőre csak a papi állomásra. De oly hozzáadással, hogyha az egyházközség nemcsak a papi, hanem egyszersmind a tanítói állomásra is alkalmas voltáról meggyőződést szerez, s be fogja látni azt, hogy a két állomás egy személyben egyesíthető, s a paptanító részére nagyobb összegű osztatlan javadalom biztosítható, – a tisztelt atyafi a kettős tiszt betöltésének feltétele alatt a teljes javadalomra tarthat igényt, s ennélfogva tekintse kötelességének folytatni a ta-

nítást is a függő kérdés végleges megoldásáig Teleky segédkezése mellett.

Ha méltóságos Igazgatótanács javaslatomat elfogadja, méltóztassék a Radóci Esperesi Hivatal útján értesíteni a Bécsi Lutheránus Főkonzisztóriumot a kinevezésről, kérve a kinevezés konfirmálását, s a segély folyósítását. Célszerűnek tartom hitelesített német fordításban megküldeni a folyamodványt mellékleteivel együtt, hogy azokból a bécsi egyházi főhatóság a kinevezettnek kettős minősültségéről meggyőződést szerezvén, hajlandó legyen azonnal konfirmálni a kinevezést, s folyósítani a segélyt. Értesítendőnek tartom továbbá a vallási és közoktatásügyi miniszter urat is az állomásnak megtörtént betöltéséről, kérve a Bukovánszky-alap kamatainak azonnal folyósítását.

Méltóztassék végül a méltóságos Igazgatótanács a tisztelt atyafi részére útiköltség címén az egyetemes missiói alap terhére 100 Ft-ot kiutalni, s egyszersmind utasítani a pénztárt, hogy tegye folyóvá javára a központi kezelés alatt levő Naláczy-féle alapítványnak 20 Ft évi kamatját éspedig a folyó évre már esedékessé vált, s Láng részére ki nem szolgáltatott járulékról is.

Fogadja méltóságos Igazgatótanács nagyrabecsülésem nyilvánítását!

Kolozsvárt, 1888. dec. 14.

[aláírás olvashatatlan]

13.

Kolozsvár, 1893. január 16. Az Andrásfalvi Református Egyház-község rövid története. (3161/1892)

A méltóságos Császári és Királyi Evangélikus Egyházi Főtanácsnak, Bécsben

A méltóságos Evangélikus Főtanács 1889. évi január 22-én kelt s 196 számú átiratára vonatkozólag, van szerencsénk a bukovinai Andrásfalvi Református Magyar Egyházközség függő viszonyainak tisztázása érdekében s a méltóságos Egyházi Főtanács idézett számú átiratában tévesnek nyilvánított eljárásunk jóhiszeműségének bebizo-

nyítása céljából az alábbi előterjesztést tenni, s annak rendjén az egyházközség történeti keletkezésének, Erdélyi Református Egyházkerületünkkel való folytonos összeköttetésének és anyagi támogatásának indokából, de az osztrák törvények által teremtetett változott viszony tekintetbe vétele mellett egy kéréssel járulni a méltóságos Egyházi Főtanácshoz.

Az Andrásfalvi Református Egyházközség keletkezése – levéltári adataink bizonyítása szerint – az 1777. évre tehető, midőn a Magyarországból Bukovinába kiköltözött magyar reformátusok Hadikfalván, Andrásfalván és Istensegitsben 52 családra szaporodtak, kik az akkori erdélyi református szuperintendenshez levelet és követet küldöttek (1797-ben), s őt arra kérték, hogy rendeljen nekik lelkipásztort és tanítót, bemutatván egyúttal a saját honi hatóságuk jóváhagyásával ellátott díjlevelet.

A díjlevélben ígért javadalom azonban elégségesnek nem bizonyulván, a kimutatott összeg a hívek bérfizetésének felemelésével s később a báró Naláczy József által tett 400 forintos alapítvány kamatával kiegészítettett, s miután az egyházközséget gróf Zabolai Mikes Anna asszony öexcellenciája gazdag templomi szerelvényekkel ajándékozta meg, az erdélyi református Főkonzisztórium, Abáts püspök javaslatára bukovinai református magyar prédikátornak Ferenczi Ferenc atyánkfíát küldötte ki. E kinevezett bukovinai református pap azonban ismeretlen okok miatt, állomását el nem foglalta, hanem 1801. aug. 26-án megjelent egy volt erdélyi református pap Miskolczi István Andrásfalván s ott harangot öntetett, templomot építtetett stb. Az 1827. évben Miskolczi István visszajön hazájába, s ekkor az egyházközség jó ideig nem gondoskodván arról, hogy papot nyerjen, választói jogát elvesztette. Később azonban a Kreisamt szabadságot adott az egyházközségnek, hogy papot kérhessen, s ekkor a radóci dominium jelentette az egyházközség e szándékát a Bécsi Császári és Királyi Református Konzisztórium előtt, mely a marosvásárhelyi (erdélyi) református kollégium „professzori tanácsához” egy levelet intézett, kérve egy alkalmas pap kiküldetését, megküldvén annak díjlevelét is mire Biró Mózes ajánlkozván, 1830. március 2-án meg is érkezett Andrásfalvára, s állásában a Bécsi Császári és Királyi Református Konzisztórium által megerősítettett, s ott 1866-ig,

utóbb mint a Lembergi Szuperintendencia galíciai helvét helyi seniorátusának esperese (senior) működött.

Biró Mózes székfoglalása után állandó összeköttetésben találjuk a bukovinai magyar reformátusokat, illetőleg az Andrásfalvi Református Egyházközséget az Erdélyi Református Főkozsisztóriummal [...] 1830-ban [...] megnyeri a báró Nalátszi alapítványt, kamatáért folya-modik [...] az Erdélyi Református Főkonzsisztórium évenként egy na-pon az egyházkerület templomaiban az egyházközség részére gyűj-tést engedélyeztessek. E kérés teljesítve lön, s eredményében 123 Ft 54 kr. kegyadomány küldetett az egyházközséghez.

Később a radóci uradalom tulajdonosa és az andrásfalvi egyház-község patrónusa és főgondnoka, 1834-ben a marosvásárhelyi evan-gélikus református kollégium professzorátusától iskolatanító és kán-tor küldését kéri és nyeri meg. Kiss György személyében papi állo-mását 1835. február 24-én el is foglalta. Az 1836. évben Biró Mózes lelkész erdélyi egyházkerületünkben az egyházközség részére 355 Ft 25 kr. adományt gyűjt, 1845-ben az erdélyi református püspök bibli-át, zsolnárokat és más könyveket küld az egyháznak. 1863–65. évi in-ség nyomorának enyhítésére szintén Magyarországból nyer Andrásfalva tekintélyes összegű segélyeket.

Itt végződik az első időszak, mely alatt a bukovinai magyar refor-mátusok és az erdélyi református [...] meg kell jegyezni [...] császári és királyi [...] és Főkonzsisztórium, részint a tartományi kormány, ré-szint a radóci uradalmi patronátus, részint a Kreishaup-mennschaft útján folyton fenntartotta főhatóságát az Andrásfalvi Református Egyházközség fölött, csak, mint jelzők, szükség esetén igénybe ve-gye az Erdélyi Református Főkonzsisztórium, püspök vagy egyik, má-sik kollégium és az erdélyi, sőt magyarhoni hitsorsosok segélyeit.

Az 1866. évvel aztán új státútumba lépett a bukovinai magyar re-formátusok helyzete, amennyiben lásd itt a „Reichs-Gesetr. Blatt für das Raiserthum Oesterreich. Jahrgang 1876. Stück. Ausgegeben und [...] am 5. Febr. 1866.” füzetben gróf Belerudi közzétette öfelsége legmagasabb elhatározása alapján az osztrák birodalom protestáns felekezeteinek szervezeti törvényét: „Verfassung der evangelischen Kirche Augsburgischen und Helvetischen Bekenntnisses in dem Erzherzogthume Oesterreich etc. etc., und dem Herzogthume Buko-vina”, melynek második függeléke értelmében a helvét hitű evangéli-

kus református egyház Lembergi Szuperintendenciájában a galíciai helvét [...] Senioratus egyházközségei sorában az andrásfalvi is szerepel.

Az újabb és szorosabb összeköttetés a kérdéses egyházközség és Erdélyi Református Egyházkerületünk között 1885-ben indul ismét folyamatba, midőn az egyháztagek egy részének hazaköltözése folytán, az egyházközség pap és tanító nélkül maradt* s ennek folytán ismét erdélyi egyházkerületünk Igazgatótanácsánál kérelmezte illetékes esperese, nagytitiszteletű Karl Eduard radóci senior úr útján, hogy részére paptanító küldessék ki.

Az egyházközség a kérését áttette volt Igazgatótanácsunk akkori helyettes püspök főtiszteletű Szász Domokos atyáknfiához véleményezés végett, ki is az 1885. évben Romániában járván, egyúttal az andrásfalvi egyházközséget is meglátogatta, s kinek elnökle alatt nagytitiszteletű Karl Eduárd senior úr jelenlétében az egyházközség közgyűlést tartott, s ezen a főtiszteletű püspök úr kíséretében volt Láng Károly, oláhországi misszionárius papunkat az egyesített papi és tanítói állomásra egyhangúlag megválasztotta. E választást azután Igazgatótanácsunk tudomásul vevén: a megválasztott paptanító részére 100 Ft évi segélyt szavazott meg, s ezenkívül a templom renoválási költségeire is 100 Ft-ot adott, sőt minthogy Láng Károly atyáknfiának megerősítése és így központi segélyezése a Bécsi Császári és Királyi Főkonzisztóriumnál sokáig késett, Karl Eduárd senior úr ajánlatára Igazgatótanácsunk újabban is 50 Ft segélyt küldött Láng Károly paptanító részére, s végül, midőn tudomásunkra jutott, hogy nevezett pap atyáknfia már eltöltött egy évi szolgálata után is osztrák állami segélynek csak 2 havi részét nyerte meg számára, missziói alapunkból 1886-ban ismét 200 Ft segély utalványoztatott.

Éz az egyházközség történeti múltja, mely míg egyfelől világosan bizonyítja, hogy az andrásfalvi egyházközség papjait és tanítóit mindig Erdélyi Református Egyházkerületünkből nyerte, az 1866-ban keletkezett osztrák törvények tiszteletben tartásáról is tanúskodik.

Ez alapon vette volt Igazgatótanácsunk az 1888. évben is tárgyalás alá a Láng Károly eltávozásával megürült papi állomás betöltési

* Thomka Károly református lelkész vezetésével ekkor települt át 150 református bukovinai magyar család az Al-Duna vidékére, Hertendifalvára. (L. Sántha 1942. 56–59)

ügyét, s ajánlotta volt az egyházközség kérése folytán Bedeházi Jánost megválasztásra. Minthogy azonban a nevezett lelkésszel folyt tárgyalások lejártá alatt az andrásfalvi egyházközség ez alkalommal már Igazgatótanácsunk előleges értesítése nélkül papválasztását megtartotta: a netáni sűrűlódások kikerülése céljából Igazgatótanácsunk a Bedeházi Jánosnak adott megbízó levelét visszavonta, s részére más alkalmazásról gondoskodott. És tette ezt Igazgatótanácsunk mellett, hogy újabb bonyodalmakat előidézni nem akart, főképpen azért, mert az ausztriai főnnálló törvényes egyházsszervezet, s az ott érvényes kormányzat szerint el kell ismernie a Kecskeméthy Lajos megválasztásának törvényszerűségét, s bár az előbbi történelmi adatok, s maguknak az ausztriai protestáns egyházi fő és alsóbb hatóságoknak idézett eljárási módozatai mind Miskolczi Istvánnak, mind Bíró Mózesnek, mind Láng Károlynak erdélyi református egyházhatóságunk által történt kiküldetése, mind pedig az állandó összeköttetés és anyagi segélyezés tényei amellelt tanúskodnak, hogy ez összeköttetés nemcsak főnnállt, hanem hogy ez az andrásfalvi magyarságnak mind erkölcsi-vallási, mind nemzetiségi szempontból igen nagy előnyére vált, s különösen a betelepítés által megfogytakozott híveinket a végényészettől mentette meg: az Ausztriában érvényes törvények előtt mégis kénytelen vala meghajolni.

Eltekintve azonban ma már mindezekről, egyedül az egyházközség érdekét, s az eddigi eljárás bizonytalanságának megváltoztatását szem előtt tartva, az érvényben levő törvények korlátain belül s a magyarországi evangélikus református egyetemes egyház főtiszteletű és [...] konventjének múlt 1892. évi 17-ikei ama határozatának utasítása folytán, mely szerint ezen egyházközség függő viszonyának tisztázása egyházkerületünkre bízott: azon tiszteletteljes kéréssel járulunk a méltóságos Egyházi Főtanács elé, miszerint:

1. tekintve azt, hogy ezen magyar anyanyelvű református egyházközség papjait és tanítóit csakis Magyarországon képzett egyének közül választhatja;

2. hogy ennélfogva az ausztriai tartományokban közzé teendő pályázat eredményre nem vezetne,

3. hogy a pályázók képességeinek s ily hivatásra való alkalmasságának megítélése Igazgatótanácsunk által könnyebben és biztosabban eszközölhető, és

4. hogy az egyházközség anyagi és szellemi életének figyelemmel kísérése, a papok, tanítók vagy az egyházközség részére nyújtott és nyújtandó segélyek mikénti felhasználásának ellenőrzése, s egyszóval az egyházközség valláserkölcsei és nemzeti fejlődésének figyelemmel kísérése egyházkerületünk érdekében is áll, – méltóztassék megengedni, illetve ajánlatunk elfogadásával, határozottan kimondani s az egyházközséggel illetékes úton közölni, hogy a bukovinai Andrásfalvi Református Magyar Egyházközség fölötti egyházkerületi és közigazgatási főfelügyeleti és szabályszerű úton megválasztandó egyházi hivatalnokok confirmatói jogúak a bécsi császári és királyi Evangélikus Egyházi Főtanács hatáskörében való meghagyáson, illetve az e tekintetben fennálló ausztriai törvények sérelme nélkül.

A megüresedendő papi és tanítói állomások betöltése iránt kibocsátandó pályázati hirdetés közzétételének és a pályázó folyamodók közül a hármaskandidatúra megtételének joga az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsára ruháztatik át, s egyúttal kimondatik, hogy az illető egyházközség előjárósága köteles az egyházközség anyagi és szellemi állapotáról a nevezett egyházkerület Igazgatótanácsához fél-évenként kimerítő jelentést tenni, mindennemű érintkezésének illetékes eszerése, a radóci senior útján való eszközlése mellett.

Midőn ezek után kérésünk szíves figyelembe vételét s proponált határozati javaslatunknak elfogadását a fent jelzett függő viszonyok végleges tisztázhatása s a lelkesi és tanítói állomások betöltése körül eddig fennforgott nehézségek elenyésztetése érdekében, ismételten kérjük a méltóságos Egyházi Főtanácsnak Andrásfalvi Református Egyházközségünk iránt mindig tanúsított szíves figyelméért, s az egyházközség fennállását biztosító kegyes segélyezéséért mély köszönetet mondunk, s atyafiságos támogatását jövőre is kérjük, legyen szabad remélnünk, hogy jelen kérésünk tárgyalásának eredményétől, illetve tett ajánlatunk elfogadásáról oly időben lesz szerencsés hatóságunk a Főtiszteletű és méltóságos Egyházi Főtanács szíves értesítését házhoz venni, hogy a folyó évi április hó elején összeülendő egyetemes konvent elé, nyert megbízatásunk eredményeképpen, a függő viszony teljes tisztázása felől tehessünk jelentést.

Fogadja a Főtiszteletű és méltóságos Egyházi Főtanács testvéri szeretetünk és őszinte tiszteletünk kifejezését, mellyel vagyunk

A méltóságos Egyházi Főtanácsnak!

Kolozsvárott, az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának 1893. január hó 16-án tartott üléséből

Atyafi szolgálai:

[...]

evangélikus református püspök

14.

Andrásfalva, 1893. március 19. Határozat a kántortanító működéséről, feladatairól és javadalmazásáról. (838/1893)

Főtiszteletű s méltóságos Igazgatótanács!

A főtiszteletű s méltóságos Igazgatótanácsnak folyó hó 16-án 718. sz. érkezett hivatalos átiratát, melyben arról értesíti alulírott lelkészt, hogy miután Kiss János nagyenyedi tanítóképezdész – ki általunk folyó év január havában ideiglenes kántortanítónak választatott meg – időközben már más állomásra távozván, egyházunk meghívását el nem fogadhatja, hanem ő helyette Dohi Károly okleveles tanítójelölt ajánlkozik az egyházunkban üresedésben levő segédkántortanítói állomásra – egyházi törvényeink rendelete értelmében a mai napon az egyházi gyűlés elébe terjesztvén, van szerencsém a főtiszteletű s méltóságos Igazgatótanácsot értesíteni, hogy egyházi gyűlésünk emez átiratára a főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanácsnak, 6/893 sz. alatt a következő határozatot hozza:

Legelsőbbben is háláteljes szívvel mond egyházunk előljárósága szíves köszönetet a főtiszteletű s méltóságos Igazgatótanácsnak emez egyházunk irányában tanúsított újabbi jóindulatáért, s örömmel választja meg a főtiszteletű s méltóságos Igazgatótanács által újabban ajánlott Dohi Károly okleveles evangélikus református tanítójelöltet egyelőre ideiglenes minőségben az egyházunkban üresedésben levő segéd-kántortanítói állomásra, s biztosítja neki is a korábban megválasztott Kiss János részére megajánlott fizetést tudniillik az egyház pénztárából 3 részletben fizetendő 32 Ft 60 kr. s 2 alapítványnak kamatát 117.40 kr. melyet $\frac{1}{4}$ és $\frac{1}{2}$ évi részletben kap meg, továbbá 11 hold szántóföldet avagy ahelyett 100 Ft. évi haszonbért, szabad la-

kást, nagy halottól 40 kr., kis halottól 20 kr., ezen kívül az erdélyi főtiszteletű püspök úr által megajándékozott 50 Ft évi segélyt. Kiköti azonban egyházunk előjárósága most is, hogy nevezett segédkántor-tanítója – miként ezt egyházi törvényeink is megkövetelik – legalább 2 éven belül egyházunkat el ne hagyja, biztosítja azonban másfelől nevezett tanító urat, hogyha munkálkodásával az illető körök s egyházunk előjárói megelégedve leendenek, s erkölcsi tekintetben is el-lene kifogás fel nem merül, s nevezett tanító úr általán az itteni poli-tikai s egyházi törvények kívánta követelményeknek eleget teend, rendszeres állandósíttatásához a kellő lépéseket megteendi, s remél-hetőleg jobb anyagi sorsot is biztosítand neki.

Kötelessége nevezett tanító úrnak – mint azt már, egy a főtisztele-tű püspök úrhoz korábban felterjesztett levelünkben is megírtuk – ve-gyes néposkolánkban a tanítást legalább heti 26 órán át végezni. Va-sár-, ünnepnapokon délelőtt, délután, továbbá hétköznap reggelén a templomi éneklést vezetni, továbbá a temetéseknel mint kántor szol-gálni, magát minden tekintetben kifogástalanul viselni, s egyáltalán arra törekedni, hogy pontossága, szerény magaviselete, s előjárói iránti engedelmissége által mindenen köztetszését s megelégedését kiérdemelhesse, egyházunk viszont biztosítja őt mindenkori szíves jóindulatáról.

Tiszteletes elnök úrnak abbéli előleges intézkedése, hogy az úti-költségre már korábban megszavazott 20 Ft-ot – a főtiszteletű s méltóságos Igazgatótanács felhívására – már folyó hó 17-én a főtisztele-tű Püspöki Hivatalhoz – illetékes kézbe juttatás kérelme mellett elküldötte: helyeslőleg jóvá hagyatik, s tiszteletes elnök úr felkéretik, hogy a gyűlés eme határozatáról a főtiszteletű s méltóságos Igazgató-tanácsot még a mai napon értesíteni szíveskedjék, s egyúttal kérje fel a főtiszteletű s méltóságos Igazgatótanácsot, hogy a főtiszteletű püs-pök úr által új tanítónk részére már a pályázati hirdetésben is meg-ajánlott 50 Ft évi segélyt folyóvá tenni kegyeskedjék, felkéretik vé-gül tiszteletes elnök úr, hogy a körülmények eme változásáról nagy-tiszteletű Esperesi Hivatalunkat is mielőbb értesíteni szíveskedjék, s Dohi Károly ideiglenes tanító megválasztásához a felső hatósági jó-váhagyást kérje ki, eme felsőbb hatósági jóváhagyás megnyerése vé-leményünk szerint kétséget nem szenved, miután az már – az álta-lunk, illetve lelkesz által adott feltételek mellett – a nagytiszteletű

Esperesi Hivatal részéről a korábban megválasztott Kiss János részére is megadatott.

Eme határozat értelmében van szerencsénk hát felkérni a főtiszteletű s méltóságos Igazgatótanácsot, méltóztassék nevezett Dohi Károlyt mielőbb értesíteni az ő megválasztásáról, s egyben felhívni, hogy nevezett tanító úr indulása napját illetve Hadikfalvára érkezését velünk mielőbb tudatni szíveskedjék. Az útiköltségre küldött 20 Ft-ot nyugta mellett főtiszteletű Püspöki Hivatalban felveheti nevezett tanító úr.

Egyházunkat továbbra is a főtiszteletű s méltóságos Igazgatótanács szíves jóindulatába ajánlva maradunk a főtiszteletű s méltóságos Igazgatótanácsnak kész szolgálói, az Andrásfalvi Evangélikus Református Egyház elöljárói,

Andrásfalva, Bukovina, 1893. márc. 19.

Ketskéméthy Lajos,
evangélikus református
lelkipásztor
Balog Lajos,
kurátor

15.

Andrásfalva, 1893. december 3. Ketskéméthy Lajos lelkész felmondó levele, melyben beszámol az andrásfalvi egyházközségben kifejtett szolgálati eredményeiről, nehézségeiről. (3156/1893)

Főtiszteletű Püspök Úr!

Miután engem több különféle fontos családi körülményeim, de meg a jövőm szerencséjének könnyebb elérhetése is minduntalan szeretett hazámba való visszatérésre ösztönzének, végre is elhatároztam magamat, hogy jelenlegi hivatalomról, melynek csaknem 5 éve már bú, baj, nyomor között hűséges viselője vagyok – lemondok, s hazamegyek, s ott egyleg ismét mint káplán vagy katekéta szolgállok.

Nagyon fáj lelkemnek bár, hogy el kell hagynom eme gyülekezetet, mely idejövetelemtől feloszláshoz állott közel, de ma már Isten jóvoltából szépen halad s fejlődik előre az igaz vallásosság, jó erköl-

csiség s a törvényes rend útjain, ámde parancsolólag szól a hideg szá-
mító ész s a vágy, hogy mielőbb – addig míg jövőm, szerencsém az
óriás távolságnak, mely köztem s szeretett hazám között elterül –
véggépp áldozatul nem esik – megragadjak minden legkisebb kínál-
kozó alkalmat, s eme kínzó bizonytalanság karjaiból kiszakítsam ma-
gamat s szeretett családomat, hisz használni szeretnék, akarnék én
még hazámnak, egyházamnak de használni magamnak, családom-
nak, itt maradni azonban az évek múltával mindinkább – inkább fele-
dés borulna reám, s a hazatérés reményének leghalványabb sugára is
rám nézve elvész!

Én – miként kezeim között levő szolgálati bizonyítványaim is iga-
zolja –, becsülettel megfelelek itt a reám várakozott nehéz kötel-
meknek, sem idővel, sem egészségemmel nem gondoltam, de még ha
kellett – éspedig gyakorta kellett – személyes áldozatoktól sem riad-
tam vissza, csak híven futhassam meg a pályát, melyet az Úrnak ha-
tártalan bölcsessége számomra is kimért.

Sokat túrtem, sokat szenvedtem, sokat nyomorogtam, ámde
örömtől könnyes szemmel látom most hív fáradozásomnak dicső ju-
talmát, s ez megvigasztalja az én szeretett egyházam elhagyása felett
búsongó szívemet.

Az egykor összeomlással fenyegető, s az andrásfalvi egyetlen bu-
kovinai magyar református egyház végmegsemmisülését szomorúan
hirdető templomtorony, iskolaház, ma már restaurálva, a torony fel-
emeltetve új tetőgomb, s csillaggal ellátva büszkén hirdetik e kisded
egyház újraébredését, az egyház veteményeskertje a szükséges tan-
eszközökkel, tanerővel ellátva, s a féltett kincs fennmaradása – noha
véráldozatok árán is – de legalább egyelőre biztosítva, s mindezek
koronájául a templomban egy 240 Ft-os orgonaharmónium beállítva,
melynek fenséges hangjánál szent buzgósággal s lelkesedéssel énekel
eme testi javakban oly szegény, de a lelki javak bírhatásáért égő
szomjúsággal epedező kisded magyar református gyülekezet!

Tetemes adósságából is kilábalt e szegény egyház, s most friss vér
lűtet az egyház testének életereiben. Mindezekre 4½ év alatt segített
meg az Úr Isten bennünket. Legyen azért öneki e helyen is örök hála!

Még a lelkészlakás újra építésének nehéz feladata várakozott vol-
na rám, de ha azt meg nem kezdettem is, de alapot növeltem, gyűj-
töttem arra valamint a lelkész fizetésének javítására is.

Ámde, míg ezek a legnagyobb örömmel töltik el keblémet távozásom pillanatában, másfelől igen nehezen esnék nekem, ha sok ideig pásztor nélkül maradna e nyáj, s árván, lelki vezér nélkül az Úrnak eme lelkes kis hadserege.

Hogy tehát ez állomás sok ideig betöltetlenül ne maradjon, íme, el-távozásom előtt 1 hónappal (előreláthatólag 1894. január 10-én távo-zom innen), főtiszteletű Püspök Urat kérem fel, méltóztassék utána-nézni, vajon akadna-e a főtiszteletűséged Szuperintendenciájában egy akaraterős, szilárd jellemű s hithű református lelkészjelölt avagy ren-des lelkész, ki hajlandó volna Bukovinába Andrásfalvára jönni s az osztrák állampolgársági jogot is megszerezni, mert különben megerő-sítettésre semmiképp nem számíthat. Mellesleg megjegyzem, hogy a jelentkezőnek németül is jól kell tudni írni, olvasni s fogalmazni, kü-lönben itt – hol mindent német nyelven kell vezetnie – meg nem élhet.

Ha akad jelentkező, teljes tisztelettel kérem főtiszteletű Püspök Urat, méltóztassék erről engem majd értesíteni, s az illetőnek bizo-nyítványait alulírott Lelkészi Hivatalhoz 1894. jan. 1-ig elküldetni, én majd azokat az itteni Esperesi Hivatalhoz útbaigazító sorok kísé-retében legott felterjesztendem, s a gyülekezettel is kellő tájékozással közleni fogom.

A választás, azt hiszem, a tavasszal meglesz, a megerősítés s az állomás elfoglalhatása azonban csupán csak az osztrák állampolgár-sági jog megszerzése után történhetnék meg. Eme jognak megszerzé-sére az illetőnek – a választás elfogadásától számított 6 havi határidő engedtetik.

A lelkészi fizetés jelenleg a következő: az egyháztól évi 50 Ft s 20 hold föld szabad használata, – kivéve most egy darabot, mert az mint őszi vetés engem illet, de kap helyette kárpótlásul nagy darab kész herekaszálót – papi alapítvány kamataiból (ideértve a Buko-vinszky kamatot is) 100 Ft, s a stóla (18 Ft). Megjegyzem, hogy a fo-lyó 1893. évi Bukovinszky kamatok teljesen engem illetnek, mégpe-dig a lelkészi kamatok egész évről, a tanítói 1893. augusztus végéig, a kántori pedig 1893. április közepéig. Ezeket még nem kaptam ki, de annak idején joggal számot tartok reájuk.

A jelen fizetésen kívül számíthat még a leendő lelkész a körülmé-nyekhez képest 200 Ft-ig terjedhető évi államsegélyre s még a Walksnitz alapítványból is 25 Ft évi kamatra. Éhen el nem vesz, csak

alkalmas ember legyen, minden az egyéntől függ, nekem is az első év szerfelett rossz volt, a többi már tűrhető, s ha nem Bukovinában volna Andrásfalva, soha el nem mozdultam volna. Az idén az árvíz tömérdek kárt tett ugyan, de csak kihevertem volna azt is okkal-móddal.

Mély tisztelettel kérem azért főtiszteletű Püspök Urat, méltóztatásuk engemet folyó hónap végéig okvetlen tudósítani az eredményről, s kérem az illető ajánlkozó bizonyítványait is, mely püspöki ajánlással is okvetlen ellátva legyen, alulírott Lelkészi Hivatalhoz átküldeni, majd én azokat egyházi főhatóságomhoz legott felterjesztendem, s a gyülekezetet is értesíteni fogom.

Nagyon sajnálnám, ha nem akadna alkalmas vállalkozó fiatal-ember, mert akkor kénytelen volna az egyház egy jelenleg rendelkezés alatt levő morva református káplánt hívni meg papjának aki pedig csak tördeli a magyar nyelvet. Elképzelhető, mily nagy kárára lenne ez eme kisdied gyülekezetnek.

Legyen szabad azonban még egyszer hansúlyoznom főtiszteletű Püspök Úr előtt, hogy ide ember kell a gátra, ki eme kisdied, de oly veszélyes ponton lévő magyar evangélikus református egyház hánykódó sajkáját a minduntalan rátörő szélvészek ellen erős kezekkel megoltalmazni, kormányozni, s fenntartani tudja!

Alázatos kérelmem megújítva, magamat s egyházamat a főtiszteletű Püspök Úr kegyes jóindulatába kérve – ajánlva.

A főtiszteletű Püspök Úrnak

maradtam alázatos szolgálja,

Ketskernéthy Lajos,

evangélikus református lelkipásztor

Andrásfalva – Bukovina, 1893. december 3. u. p. Rádăuți

16.

Kolozsvár, 1893. december 12. Az Igazgatótanács megértéssel tudomásul veszi az andrásfalvi lelkész felmondását, egyben felkéri, hogy intézkedjen a megüresedett lelkészi állás elfoglalásáért kiírt pályázat közzétételéről. (3156/1893)

Tiszteletes Kecskeméthy Lajos evangélikus református
lelkész úrnak
Andrásfalva (Bukovina) u. p. Rădăuți – Ajánlva

Idei 116. sz. s főtiszteletű püspök úrhoz intézett, de általa illetékes elintézés végeztettségünkhez áttett jelentésére hivatkozással, értesítjük Tiszteletedet, hogy állomásáról való lemondását sajnosan vetjük tudomásul, mert aggodalommal nézünk a jövő elébe, hogy vajon ezen valóban exponált helyzetű egyházközség adminisztrálására alkalmas erőt fogunk-e egyhamar találni.

Az állomás mielőbbi betöltésének szükségességét indokló körülmények fennállását magunk részéről is belátva: helyeseljük Tiszteletednek a pályázat kiírására irányzott sürgető kérését, de a Bécsi Császári és Királyi Egyházi Főtanáccsal létesített megállapodásunk szerint, mely a nevezett Főtanácsnak idei 1139. sz. átírata értelmében ezentúl irányadó lesz a papi állomások betöltésében követendő eljárásra nézve, – nem tehetjük közzé mindaddig a pályázati hirdetést, míg erre a bécsi Főtanács által, a javadalom mennyiségének és egyéb föltételeknek részletes közlése mellett föl nem keretünk.

Szíveskedjél tehát Tiszteleted a pályázat közzétételének eszközöltesét, a bécsi Főtanácsnál szorgalmazni, mert az onnan veendő megkezesés után Igazgatótanácsunk haladéktalanul intézkedni fog a pályázati hirdetés kiírása iránt, s annak idején a folyamodók kérvényeinek átküldése iránt is, hogy a választás mielőbb megtartható legyen.

Fogadja Tiszteleted az egyházközség érdekében végzett hasznos munkálkodásáért főhatóságunk elismerését és köszönetét!

Kolozsvárt, 893. 12/XII.

l. m. [lemásolta] Kádár

17.

Kolozsvár, 1894. január 15. A megüresedett andrásfalvi lelkészi állás ügyvitelének megszüretése. (127/1894)

A Császári és Királyi Evangélikus Egyházi Főtanácsnak – Bécs

Főtiszteltű Egyházi Főtanács!

A bukovinai Andrásfalvi Református Egyházközség papi állomása tudomásunk szerint megürülven, az állás betöltésének módozatai után tudakozódó Kecskeméthy Lajos volt pap atyánkfiát utasítottuk, hogy a főtiszteltű Egyházi Főtanáccsal létrejött egyezség értelmében, onnan kérje a pályázati hirdetés közzététele iránti intézkedést.

Mínhogy azonban a főtiszteltű Egyházi Főtanácsnak erre vonatkozó átiratát máig sem vettük, pedig az állomás betöltése tudomásunk szerint égetően sürgős, tisztelettel kérjük, hogy az ide vonatkozólag létrejött egyezség értelmében Igazgatótanácsunkat mielőbb szíveskedjék hivatalosan értesíteni a papi állás megüresedéséről s egyúttal méltóztassék az állás javadalmáról is tájékoztatni, hogy pályázati hirdetést sürgősen közzétehessük.

Atyafiságos üdvözlettel,

Kolozsvárt, 1894. január 15. Az Erdélyi Evangélikus Református
Egyházkerület Igazgatótanácsa

18.

Kolozsvár, 1894. február 4. A megüresedett andrásfalvi lelkész állás elfoglalására kiírt pályázat. (303/1894)

Határozat

A pályázati hirdetés az ismert adatok alapján közzéteendő.

Pályázat

A Bukovinában fekvő Andrásfalvi Református Egyházközség papi állomása lemondás folytán megüresedvén, arra ezennel pályázatot nyitunk.

Javadalom: az egyház pénztárából évi 50 Ft, a lipcsei G. A. egylet által alapított papi alapítvány évi kamata 50 Ft 40 kr., államsegély az 1894. és 1895. évekre már utalványozva s a pap sikeres működése esetén jövőre is biztosítva évi 300 Ft Wülknitz-féle alapítvány kamataiból, évi 50 Ft, továbbá 20 hold föld, körülbelül 300 Ft használati értékkel, melynek adóját a lelkész fizeti, végre szabad lakás 1 hold gyümölcsöskerttel.

Kötelességek: vasárnapokon s ünnepnapokon délelőtt és délután egyházi beszéd tartása, minden reggel közönséges ájtatosság végzése, a konfirmándusok oktatása, temetés, s ha a szükség kívánja, az iskolában rendes tanítás, miért azonban a tanítói fizetés élvezése jár. Jelenleg a tanítói és kántori teendőket egy rendszeresen megválasztott, de még meg nem erősített tanító végzi.

A felettes egyházi hatóságokkal való levelezés német nyelven történvén, s az anyakönyvek e nyelven is vezetendők lévén: csakis a német nyelvet bíró egyének pályázhatnak.

Pályázati határnapul folyó év március hó 10-ét tűzzük ki, mely ideig a kellőleg fölszerelt folyamodványok főtiszteletű püspök atyánkfíához nyújthatók be.

Kolozsvárt, 1894. február 4.

Iroda

E pályázati hirdetés lemásolandó, a Protestáns Közlöny szerkesztőjének elküldendő.

19.

Kolozsvár, 1894. február 4. Átirat egy dunántúli lap szerkesztőségéhez, a pályázat szövegének közzétételéért. (303/1894)

Főtiszteletű és méltóságos Pap Gábor dunántúli református püspök úrnak, Rév-Komárom

A Bukovinában fekvő Andrásfalvi Református Magyar Egyházközség papi állomásának betölthetése iránti pályázati hirdetést oly tiszteletteljes kéréssel van szerencsénk Méltóságodhoz megküldeni, hogy azt a kormányzata alatt álló egyházkerület hivatalos lapjában közzététetni méltóztassék, mert Erdélyi Református Egyházkerületünkben tudomásunk szerint, igen csekély számban vannak oly papok és papjelöltek, kik a német nyelvet bírják, miért is jelen pályázatunk valószínűleg meddő marad, pedig a jelzett papi állomás sürgős betöltését eminens felekezeti és nemzeti érdekek kívánják.

A szíves közzétételért előre is köszönetet mondva, kiváló tiszteletünk őszinte nyilvánítása mellett, maradunk

Főtiszteletű és méltóságos püspök úrnak atyafi szolgálai

Kolozsvárt, 1894. február 4. ülésről

Kádár

20.

Kolozsvár, 1894. október 9. Átirat a Bécsi Evangélikus Egyházi Főtanácsnak az új andrásfalvi lelkész nyilvános működésének jóváhagyásáért. (2807/1894)

A Császári és Királyi Evangélikus Egyházi Főtanácsnak – Bécsben

Hivatkozással a főtiszteletű és méltóságos Egyházi Főtanácsnak idei 341 sz. s február hó 21-éről kelt becses átiratára, van szerencsénk tisztelettel értesíteni, hogy a Bukovinában fekvő Andrásfalvi Református Egyházközség papi állomására háromszori pályázati hirdetés dacára is csak egy folyamodó jelentkezett, Szász János jelesen képesített fiatal papjelölt atyánkfia személyében.

E folyamodót azonban Igazgatótanácsunk az andrásfalvi papi állás betöltésére teljesen képesnek ismervén, a tisztelettel csatolt 8 db okmánya alapján annál is inkább bátrak vagyunk őt megválasztáskor ajánlani, minthogy a német nyelvet is teljesen bírja, s így az adminisztráció vitelében sem lesz fennakadva.

Kérjük tehát a főtiszteletű és méltóságos Egyházi Főtanácsot, méltóztassék nevezett Szász János pályázó atyánkfia okmányait az egyháznak sürgősen leküldeni s a megválasztatásról hatóságunkat mielőbb értesíteni, hogy az állomás elfoglalása iránt intézkedhesünk.

Kiváló tisztelettel lévén

Kolozsvárt, 1894. október 9.
Mellékelve 8 db okmány.

atyafi szolgatársa,
Kádár

21.

Kolozsvár, 1895. június 16. Válaszvárás arról, hogy az új lelkész mikor fogja elfoglalni a megüresedett andrásfalvi lelkészi állást. (2055/1895)

Tisztelt Szász János református lelkész úrnak – Szászrégen
Ajánlva

A Bécsi Császári és Királyi Egyházi Főtanács folyó év 1103. sz. átiratát tudomás és szigorú ahhoz alkalmazkodás végett teljes másolatban csatoljuk és egyúttal a visszaküldött 8 db bizonyítványt is elküldjük, elvárván Tiszteleted jelentését arról, hogy mikor fogja állomását elfoglalni.

Kolozsvárott, 1895. június 16.

Kádár

22.

Andrásfalva, 1896. július 23. Az andrásfalvi lelkész helyzetjelentése a képesítés nélküli segédtanító működéséről, a kivételes andrásfalvi helyzetre való tekintettel tanítói oklevél megszerzése a segédtanító részére. (2866/1896)

Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Úr!

Az andrásfalvi kántortanítói állomás ismételt hirdetésének sem lévén sikere, egyházközségünk diplomás kántortanító nélkül van. Hogy a tanításban hátramaradás ne legyen, amikor magam papi teendőimmal vagyok elfoglalva, az itt két év kivételével 12 esztendő óta szokásban lévő gyakorlat szerint az idevaló értelmesebb és tanultabb ifjú emberek közül segédtanítót vettem magam mellé, aki távollétemben a növendékekre felügyeljen és őket tehetsége szerint oktassa. Választásom nagyon szerencsés volt, amennyiben a „kiszemelt” – tekintve attól, hogy németül meglehetősen tud, oroszul, oláhul és lengyelül meg éppen jól beszél – kilenc esztendeig látogatta az iskolát, értelmes és gyors felfogású ember, akire nyugodtan bízhattam a nö-

vendégeimet, sőt mi több erős és terjedelmes hangja van, s amellett 5–6 napi gyakorlat után egy vasárnap három énekdarabnak a harmóniumon való eljátszásával lepte meg híveimet, és azóta minden isteni tisztelet alkalmával végzi pontosan és lelkiismeretes buzgósággal a kántori teendőket.

Ilyen körülmények között segítve volna a tanító hiányán. Azonban katolikus részen feltámadt az irigység s bejelentették a kerületi kapitányságnak, mely egyszersmind az iskolaszék elnöke is, hogy minálunk eretnekeknél egy közönséges falusi parasztember tanít sokszor az iskolában. Én mindeddig meg tudtam őt tartani, amennyiben valamennyi iskolavizsgálat alkalmával jelen voltam az iskolában, de a bejelentésnek fullánkja még benne van a kerületi iskolaszék egynéhány tagjában, s a jövő tanév elején maga a kapitány készül meggyőződni az ügy állásáról.

Mínhogy vannak egyházközségünknek a politikai hatóság kezelése alatt álló olyan tanítósegélyezést célzó alapítványai, melyeknek kamatai csak okleveles tanító nyugtájára utalványoztathatnak ki;

minthogy egész egyházközségünk ezen Györfi Mihály nevű segédtanító magaviseletével és működésével úgy is mint tanítónak és úgy is mint kántornak teljesen meg van elégedve, amennyiben az I. osztályú iskolánk célja írni, olvasni, számolni tanítani, (a földrajzból csak Bukovina hegyei, vizei, kerületei és városai vannak előírva, történelemből semmi, azonban a nagyobb növendékeknek Magyarország földrajzát s némileg történelmét is tanítjuk) amire Györfi Mihály alkalmas és képes;

minthogy a hazából a csekély fizetés miatt okleveles tanítót nem kapunk vagy ha igen, az Andrásfalvát csak átmeneti állapotnak tekintti, s egy-két év alatt odább vonul, minek következtében 12 év alatt csak két esztendeig volt tanító egyházközségünkben, Györfi Mihály pedig mint idevaló ember állandóan szolgálhatna;

azon tiszteletteljes kéréssel fordulok egyházközségem nevében a főtiszteletű és méltóságos Püspök Úrnak kipróbált kegyességéhez, méltóztassék magas befolyása által kieszközölni, hogy ezen segédtanítónk részére a kolozsvári vagy enyedi tanítóképző intézet az andrásfalvi népiskolában való tanításra kizárólag a sajátos viszonyokra tekintettel egy oklevelet állítson ki.

Egy enyhébb természetű vizsgának is alá merném őt vetni, azonban mint szegény ember akinek alig van két hold birtoka és őt tagú családja, magáért sem képes azt a nagy áldozatot meghozni, hogy az említett intézetek valamelyikébe menjen kétes kimenetelű vizsgára, az egyházközség pedig bármennyire is óhajtja, hogy végre valahára állandó kántortanítója legyen, távolról sincs azon szerencsés helyzetben, hogy az utazás és a vizsgálat költségeit fedezhesse.

Jól tudom, hogy mennyire szívén hordozza főtiszteletű és méltóságos Püspök Úr ezen elhagyatott egyház sorsát, és mennyire érdeklődik annak minden legkisebb mozzanata iránt, éppen ezért Kolozsvárott átutazván édesanyám látogatásáról visszajöttemben tisztelegni kívántam Főtiszteletűségednél, de legmélyebb sajnálatomra nem voltam olyan szerencsés, hogy akkor találkozhassem.

Megbocsát Főtiszteletűséged, hogy ezer teendői között alkalmatlankodom egyházközségem ezen ügyével, melynek sikeres lebonyolítása mérhetetlen örömet okozna nekünk, de teszem ezt, mert tudom, hogy csak Főtiszteletűséged segíthet és tudom azt is, hogy nemes szíve nyitva áll anyaszentegyházunk kicsinye, nagyjá előtt, s kész széleskörű befolyását az ügyefogyottak és tehetetlenek javára érvényesíteni.

Egyházközségemet s csekély személyemet atyai jóindulatú pártfogásába ajánlva vagyok főtiszteletű és méltóságos Püspök Úrnak mély tisztelettel,

Andrásfalván, 1896. július 23.

legalázatosabb szolgálja,
Szász János,
református lelkész

23.

Nagyenyed, 1896. szeptember 18. Válaszlevél, amelyben a Bethlen Kollégium előjárósága vizsga nélkül semmiféle bizonyítványt vagy oklevelet nem ad ki. (3530/1896)

A nagyenyedi Bethlen-főiskola előjáróságától
230-1896 előjárósági szám

Méltóságos Állandó Igazgatótanács!

Hivatkozással a méltóságos Igazgatótanácsnak idei 2866. sz. leiratára, melyhez az Andrásfalvi Egyházközség az iránti kérése volt csatolva, hogy az ottani énekvezér részére vizsgálatétel nélkül oklevél állíttassék ki, s mely kérés előjáróságunkhoz véleményezés végett küldetett le, képezde igazgató atyánkfíának előterjesztése alapján teljes tisztelettel fejezzük ki Előjáróságunk azon nézetét, hogy mivel szabályaink szerint vizsgálatétel nélkül semmiféle bizonyítvány vagy oklevél ki nem adható, nevezett egyházközség fenti kérése sem teljesíthető.

A Bethlen Kollégium előjáróságától

Nagyenyeden, 1896. szeptember 18.

A méltóságos Igazgatótanács iránt köteles tisztelettel,

Csató János, főgondnok

Fogarasi Béla, jegyző

24.

Andrásfalva, 1921. január 1. Az andrásfalvi lelkész az egyházközség nevében konfirmációi Kátét kér a konfirmálandó fiatalok részére. (189/1921)

Főtiszteletű Püspök Úr!

Alulírott a vezetésem alatt levő Andrásfalvi Egyházközség nevében azon alázatos kérést terjesztem a főtiszteletű Püspök Úr elébe, kegyeskedjék a folyó évben konfirmálás alá kerülő ifjúság részére 40 db Konfirmációi Kátét adományozni s azoknak elküldését kegyesen elrendelni. Egyszersmind bátor vagyok megjegyezni, hogy az a Konfirmációi Káté küldemény, melyet főtiszteletű Püspök Úr 1918-ban küldeni méltóztatott, bár a szállítólevél elérkezett, az akkori forradalmi állapotok miatt elveszett, illetőleg a posta soha nem kézbesítette, s azóta a konfirmálások igen nehéz viszonyok között történtek a kézikönyvek hiánya miatt.

Kérésemet ismételve maradok főtiszteletű Püspök Úrnak

Andrásfalván, 1921. január 1.
Bukovina, Románia

alázatos szolgálja:
Magyari Zoltán,
evangélikus református pap

25.

Kolozsvár, 1921. január 29. A romániai posta hiányos működése miatt az Andrásfalvi Egyházközség nem kaphatja meg a kért adományt. (189/1921)

Tiszteletes Magyari Zoltán református lelkész úrnak
Andrásfalva, Bukovina – Románia

Hivatkozva folyó év 1. sz. beadványára, értesítjük Tiszteletes Urat, hogy jelenleg a posta csomagot nem szállít, s így – sajnálatunkra – nem vagyunk abban a helyzetben, hogy kérelmét jelenleg teljesíthessük.

E soraink kapcsán azonban van egy bizalmas kérdésünk. Szíveskedjék minket tájékoztatni, hogy egyházközsége – a változott viszonyok folytán – hová fog csatlakozni? Mert nyilvánvaló, hogy eddigi főhatósága alatt nem maradhat meg. Minket ez a dolog több okból érdekel.

Kolozsvár, 1921. január 29.

Igazgatótanács.

26.

Andrásfalva, 1921. február 10. Az Andrásfalvi Egyházközség (ideiglenes) hová-csatlakozásának kérdése. (870/1921)

Főtiszteletű Püspök Úr!

A főtiszteletű Püspöki Hivatalnak kérdésére, melyben az Andrásfalvi Református Egyházközségnek a változott viszonyok következtében történt elhelyezését, hovácsatlakozását teszi szóvá, van szerencsém a következőkben felelni:

A monarchia összeomlásától kezdve a „Bukowinaer evang. Seniorat A. u. H. B.” 1920 márciusáig az önálló szervezkedés elvén állva, pár képviseleti gyűlés kiküldött bizottságok útján egy önálló bukovinai püspökség (Augsb. Bekenuluis) föllállításán fáradozott. A minorítások jogainak csak elvben történt elismerése, amely gyakorlatban nincsen teljesen megvalósítva, meg aztán többféle közbejött körülmények arra indították a Nagy-Romániában élő összes evangélikus – német anyanyelvű – egyházmegyéket, hogy egyesüljenek. Így aztán úgy a bukovinai, mint a besszarábiai, romániai és bánáti evangélikus seniorátok csatlakoztak a német nyelvű Erdélyi Lutheránus Püspökséghez. Természetes, hogy a Bukovinai Evangélikus Seniorattal együtt az Andrásfalvi Magyar Református Egyházközség is az Erdélyi Lutheránus Püspökséghez csatlakozott. Ez elhatározásunkban pedig minket a következő szempontok vezéreltek: elsőben is a közös történelmi fejlődés, mely a régi osztrák császárság mindkét protestáns egyházát a császári pátenis megjelenése alkalmával közös főhatóság alá rendelte. Másodsorban, de ami legfontosabb, úgyszólván kényszerhelyzetbe állított bennünket a nyelvkérdés. Anyakönyveink vezetése, hivatalos érintkezés, szóval az egyházközségi iroda németül volt vezetve, s miután a román nyelvet nem bírom – épp így a többi kollégák sem bírják – irodai ügyviteli nyelvünk a német marad. Továbbá egy igen fontos körülmény a bukovinai kormány azon intézkedése, mely az egyházakat, köztük a mi esperességünk minden egyes községét, azoknak funkcionáriusait rendes évi segélyben részesíteti háromnegyed év óta.

Megjegyezni kívánom még azt, hogy miután a Gustav Adolf egyesület 4-500 márkát kitevő évi segélye, valamint a pesti református konvent által kezelt Bukowinsky alap évi 464 korona kamatja, továbbá a bécsi „Oberkirchenrat”-nál kezelt „Pfarrdotationsfond” kamatja kimaradt, sőt ez utóbbi kettő tőkéstől együtt elveszett a többi I. stb. hadikölcsönökkel, ez utóbbi körülmény is elég, sőt nagyon fontos indító ok volt elhatározásunkban.

Annyit azonban bátor vagyok még megemlíteni, hogy csatlakozásunkat nem örökre, hanem ideiglenes formában tettük meg, fenntartván magunknak azt a jogot, hogy az egyházi ügyek végleges rendezése után csatlakozhassunk az Erdélyi Református Egyházkerülethez. Midőn tehát a nyelvkérdés, fizetés-kiegészítés stb. érvényesen rendezve lesz, akkor majd mi is érvényesen eldöntjük a hovacsatlakozás

kérdését. Ezekben voltam bátor is főtiszteletű Püspökség kérésére felvilágosítást adni, s egyben kérni Püspök Urat, hogy az alkalmas idő eljöttével minket figyelemre méltatni szíveskedjék, addig is maradok a főtiszteletű Püspök Úrnak

Andrásfalván – Bukovina – 10. február 1921.

alázatos szolgálja,
Magyari Zoltán,
református pap

27.

Andrásfalva, 1923. augusztus 19. és december 15. Az Andrásfalvi Egyházközség tanácsának határozata az Erdélyi Református Egyházkerülethez való csatlakozásról. (10575/1923)

Főtiszteletű Püspök Úr!

Mellékelten tisztelettel felterjesztem a Măneuți-i Református Egyházközség közgyűlési határozatának másolatát, melyben nevezett egyház az Erdélyi Református Egyházkerülethez való csatlakozást határozta el. Ugyancsak ide mellékelve az Erdélyi Szász Lutheránus Egyházkerületének landeskonsistoriumi határozata, amelyben a Măneuți-i Egyházközség elbocsátása van kimondva.

Az Igazgatótanács 1923. augusztus 13-án kelt 6116. sz. leirata ezeket jelezte mint a föl vétel szükséges kellékeit, így ezeknek alapján tisztelettel kérem a Măneuți-i Református Egyházközségnek az Erdélyi Református Egyházkerület kötelékébe leendő felvételét.

Măneuți, 1923. december 15-én

Magyari Zoltán,
református lelkész

Másolat

Egyházi közgyűlés 1923. aug. 19-én déli 12 órakor

Jelen vannak: Magyari Zoltán lelkész, elnök, Ömböli Samu kurátor, Ömböli Lajos, Balog Lajos, Balog Imre, Katona György, Balog Márton, Ömböli József, Király Lajos, Ömböli Samu Balog, Varga István.

Tárgy: Olvastatik az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának 6116. sz. leirata, melyben az Igazgatótanács a Măneuți-i (andrásfalvi) Református Egyházközséget Erdélyhez való csatlakozásra szólítja fel, s egyúttal a csatlakozás feltételeit közli.

A gyűlés egyhangúlag kimondja a Măneuți-i Református Egyházközségnek az Erdélyi Református Egyházkerülethez való csatlakozását s a szükséges lépések megtételével Magyarai Zoltán lelkészt bízta meg.

K. m. f.

Önböli Jóska a Mihály s. k.

Katona György s. k.

Önböli Samu Balog s. k.

Király Lajos s. k.

Magyarai Zoltán s. k.

Önböli Samu kurátor s. k.

Önböli Lajos Kosuth s. k.

Varga István s. k.

Balog Márton s. k.

Balog Imre s. k.

Balog Lajos s. k.

A kivonat hitelül.

Măneuți, 1923. december 15-én

Magyarai Lajos,
református lelkész

28.

Andrásfalva, 1924. január 24. A határozathozatal megsürgetése, amely kimondja, hogy az Andrásfalvi Egyházközség az Erdélyi Református Egyházkerülethez tartozik. (778/1924)

Főtiszteletű Püspök Úr!

Múlt év december 15-én 127. sz. alatt bátor voltam az Erdélyi Szász Lutheránus Egyházkerület főtiszteletű Konzisztóriumának, mint addigi egyházfőhatóságomnak végzését a főtiszteletű Püspöki Hivatalnak fölterjeszteni, mely végzés szerint az Andrásfalvi – Măneuți – Református Egyházközség az Erdélyi Szász Egyházkerület kötelékéből el lett bocsátva. Ezen fölterjesztésemet azzal a kéréssel tettem, hogy a főtiszteletű Püspöki Hivatal az Erdélyi Református Egyházkerület kötelékébe egyházamat fölvenni kegyeskedjék. Ezen fölterjesztésemre vá-

laszt még nem kaptam, s miután a kényszerítő körülmények sürgetnek, tisztelettel kérem a fölvetelről gyors határozatot.

Ezen kényszerítő körülmények a következők: 1. A másolatban mellékelt iskolarendelet, amelynek következménye az iskolánk bezárása lesz. S ha az iskola bezáratik, úgy azt a 4 hektár földet is elagrárreformozzák, melyet a tartományi agrárbizottság visszaigért ugyanaz iskolának, de amely még nincsen telekkönyvileg az iskolára bekebelezve.

Az ösöktől végzetes hiba volt, hogy a kántortanító díjazását képező hat hektár föld telekkönyvileg nem az iskola fenntartó egyházközségre, hanem a Schulgemeindera íratott. S mostan ha az iskolát bezárják, a földet elveszik, s még az sem lesz, amiből az egyház kántortartson. 2. Kényszerítő körülmény továbbá a lelkési fizetés kiegészítés ügye is, amennyiben az elbocsátás novemberben kelt, s így november, december, januárra aláírott Csernovicból a dicsőséges 450 lejeket nem kapja meg. Pedig Andrásfalván nincsen kepe, sőt még a canonica portio is gyengén fizetett az 1923-ban levő szárazság miatt.

Az iskolára vonatkozó rendeletet másolatban mellékelni bátorodom, bár tudom, hogy anélkül is van elég, sőt több mint elég gond az iskolák miatt.

Ezek után szíves választ kérve, maradok a főtiszteletű Püspök Úrnak

Măneuți, 1924. január 24.

alázatos szolgálója:
Magyar Zoltán,
református pap

29.

Andrásfalva, 1924. február 11. Beszámoló a lelkész anyagi helyzetéről. (1296/1924)

Méltóságos és Főtiszteletű Igazgatótanács

10575-1923. sz. 1924. január 30-án kelt leirat értelmében tisztelettel fölterjesztem 1. fölszentelési okmányomat, 2. Egrestőre, 3. Măneuți-ra vonatkozó meghívási okmányomat, 4. családi értesítőt, az utóbbira nézve megjegyezni kívánom, hogy Bukovinában

nincsen polgári anyakönyvelés, s így a lelkészi hivatalok az anyakönyvi hivatalok is. Itten elveszett államsegélyem összege évi 6000 lej bruttó, 10 százalék levonással, s így havonta 450 lejt kaptunk kézhez az összes kisebbségi lelkészek. Erről azonban semmi hivatalos okmányt nem tudok mellékelni, mert Csernovicból a számosztálytól a nyugtát nevemre elküldték, s az adóhivataltól fölvettem. Azonban ezzel sem volt mindig rend, s évente egy-két havi elveszett, melyet soha nem fogunk megkapni. 1923. évből még két havi fizetést nem kaptunk. Én természetesen decemberre itten már nem is fogok kapni. A száz egyház Konzisztórium a fizetésünkre vonatkozólag egyáltalán nem gondoskodott. Nem tudom, hogy a kongrua kiutalása ügyében mire volna szükség, mert itten tőlünk effélét soha nem kértek. Azonban a mellékelt okmányokból megállapítható szolgálati időm, családi állapotom és fizetésem összege. Fizetésem annyiban változott, hogy készpénz 100 korona helyett 50 lej jár az egyháztól évente, egyéb pénzfizetés esedik, stóla: keresztelek keresztshülönként 5 lej, temetés 24 és 50 lej, esketés és hirdetés 50 lej, s a 22 hold föld és lakás haszonélvezete. Ha valami még szükséges lenne a kongrua kiutalása ügyében, kérem szépen jelezni.

Kérem szépen egyúttal a hivatalos lap megküldése iránt intézkedni, valamint az egyházközség esperesi kerületbe való beosztását elrendelni, s anyakönyvek valamint ügykezelések vezetésére nézve rendelkezni, hogy a jövőben milyen nyelven legyenek vezetve. Eddig még németül vezettetnek. Végül még egy alázatos kéréssel bátorkodom a főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács elé járulni, megjegyezve, hogy ezen lépésre a kényszerítő szükség hajt. Mint a mellékelt meghívásból megállapítható, fizetésem az a 22 hold föld haszonélvezete képezi, melyet az egyháztól bírok. A múlt évi szárazság következtében elég gyengén fizetett a canonica. Az a havi 450 lej melyet az államtól kaptam, szót sem érdemel a mai viszonyok között. A háború alatt mindazt elveszítettem az orosz megszállás következtében, amit nyolc évi igyekezetemmel szereztem, s ezt a háborús veszteséget a forradalom után semmiképpen nem tudtam, s nem is tudom kiheverni. Nemhogy papi álláshoz méltóan, de igazán nagyon szegényen és nehéz testi munkával tudom magamat fenntartani. Ilyen körülmények között arra kérem a főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanácsot, kegyeskedjék negyedévi államsegélyt, melynek összegét tizenhat szolgálati évre hozzávetőle-

sen megállapíthatni, részemre előlegezni, s minél hamarabb megküldeni részemre. A negyed év úgy is már csaknem eltelt, s ebben a zordon télben olyan gyenge eredményű nyár után igazán nagyon keserves és nehéz életem, illetőleg családom élete. Különben fiam Kolozsváron a gimnáziumban tanul, s neki a tanultatása, ruházat, utazás, lakás, koszt, s tandíj 12-14000 lejbe beleáll. Tisztelettel kérem tehát a mélt. és főtiszt. Igazgatótanácsot, kegyeskedjék alázatos kérésemet, ha lehetséges sürgősen teljesíteni.

Ezek után a méltóságos és főtiszteletű Igazgatótanács rendelkezéseit elvárva maradok

Măneuți, 1924. február 11.

alázatos szolgálja:
Magyari Zoltán,
református pap

30.

*Marosvásárhely, 1924. március 21; Kolozsvár, 1924. április 25.
Az andrásfalvi lelkész távozása. A kinevezett lévita lelkész működésének feltételei. (2559/1924)*

A Marosi Református Egyházmegye Esperesi Hivatalától
Sz. 696/1924.

Méltóságos Igazgatótanács!

Magyari Zoltán andrásfalvi-bukovinai lelkész, emberi számítással meg fog hívattatni a marosi egyházmegyébe kebelezett Ikland-Kaál-i református egyház lelkészéül.

Mivel Magyari Zoltán a méltóságos Igazgatótanács 10575/1923 számú határozata erejével kapcsolatos az Erdélyi Református Egyházkerülethez, de egyházmegyéileg még beosztást nem nyert, vagyok bátor a fenti körülményt bejelenteni, kérvén, hogy méltóztassék eddigi szolgálatát igazolni, s egyúttal, ha nevezettnek szolgálati helyéről való ez idő szerinti eltávózkodása akadályba ütközik, azt is kérem velem tudatni.

Egyúttal vagyok bátor bejelenteni, miszerint Magyarai Zoltán lelkész atyánkfia itt olyan kijelentést tett, hogy az andrásfalvi állás valószínűleg lévita tanítóval fog betölteni, mivel külön lelkészi és külön tanítói állást az egyházközség nem bír fenntartani. Magyarai Zoltán itt azt a kijelentést is tette, hogy egy a bukovinai Andrásfalvára kinevezendő lévita tanítónak román nyelvvizsgát nem kellene tennie, mivel a Regátban s Bukovinában ilyen vizsgát nem kívánnak. Ez ugyan alig hihető, mivel a besszarábiai és más romániai kisebbségek részéről állandó a panasz a kisebbségi tanítóknak román nyelvű vizsgára való kötelezéséért, de amennyiben ez csakugyan így lenne, iskolai év végére való kinevezésére felajánlom Andrásfalvára Sikó Gergely esperesi káplánomat, akit úgy papi hűség, miként egyházi odaadó munkakészség és képesség szempontjából alkalmasnak látnék a szóban forgó állásra.

Mély tisztelettel:

Marosvásárhely, 1924. március hó 21-én

Tóthfalusi József,
esperes

Nagytisztelétű Tóthfalusi József esperes úrnak!
Marosvásárhely

Hivatkozva folyó év 696. sz. felterjesztésére értesítjük nagytisztelatedet, hogy Sikó Gergely esperesi káplánnak Andrásfalvára lévítává leendő kineveztetése ellen egyébiránt nincs kifogásunk, de mint tanítónak ott is kiegészítő vizsgát kell tennie s így a román nyelvtudása nélkülözhetetlen.

Erről Magyarai Zoltán lelkész atyánkfiát is értesítettük.

Igazgatótanács, Kolozsvár, 1924. április 25.

31.

Andrásfalva, 1924. március 29. A felekezeti oktatás beszüntetése. Az andrásfalvi lelkész eltávozási szándékának bejelentése és az ebből fakadó kérdések megoldása. (2780/1924)

Főtiszteletű és Méltóságos Igazgatótanács!

Ide mellékelve fölterjesztem a kongrua kiutalási kérelemhez szükséges jövedelem-bevallás négy példányát a szükséges három bizonyítvánnyal. Egyúttal tisztelettel kérem a kongrua kiutalásának kegyes eszközölését.

Egyszersmind bátor vagyok a következő előterjesztést tenni, s kérem az ügyben a mielőbbi intézkedést:

A csernovici XVI. iskolai Inspectoratul Regional március 1-jével beszüntette az andrásfalvi református privát iskola működését azzal az indoklással, hogy nincsen qualificált tanítónk. A tanköteleseket pedig a helyi három magyar, egy német és egy román tanerővel működő állami iskolába utasították. Mi ez ellen a Judeţulnál tiltakoztunk, s ott azt a biztatást nyertük, hogy menjünk Csernovicba a tartományi isk. inspektorátushoz, s addig míg ottan végleges választ nem nyerünk, ne küldjük az iskolaköteleseket sehova. A tanítás tehát március 26-tól szünetel, mert a betiltás megkésve jött. Már most tekintettel arra, hogy engem a marosi esperesség iklandi egyházába meghívtak, és arra, hogy húsvét utáni napokban el is távozom innen, arra kérem a főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanácsot, kegyeskedjék még a húsvéti ünnepekre egy lévitát kiküldeni, akinek megválasztását keresztülvinném, s míg ittlétem alatt beiktatnám. Andrásfalva lelkészt és tanítót eltartani nem tud, s így ez az egy megoldás lehetséges. Meg aztán, mivel itten még polgári anyakönyvelés nincsen, az elkeresztelés lehetséges, s miután több mint 150 km körletben református lelkész állomás nincsen, nagyon jó lenne, ha az állomás egy napig sem állana üresen.

En március 20-án Marosvásárhelyen jártam, és Sikó Gergely vásárhelyi esperesi káplán, lévita, hajlandónak mutatkozott eljönni Andrásfalvára, s arra kért, hogy nevét hozzam említésbe az Igazgatótanácsnál. Egyidejűleg Sikó úrnak is írtam, hogy elhatározását juttassa a főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács tudomására, s ha esetleg az ő elhatározása tagadó lenne, kegyeskedjék a főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács valaki mást a húsvéti ünnepek alatt kiküldeni.

Ezek után a főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács sürgős intézkedését kérve, maradok

Măneuți, 1924. március 29-én

alázatos szolgálja
Magyari Zoltán,
református pap

Melléklet: 4 db bevallási ív, 1 db magyar bevallási ív, 1 db díjlevél, 1 db bizonyítvány a földek jövedelme és adójáról, 1 db bizonyítvány a Konzisztóriumtól, 1 db bizonyítvány a községi előljáráságtól.

32.

Kolozsvár, 1924. április 15. Átírat a lelkész, valamint a lévita működésének feltételeiről. (2780/1924)

Tisztelt Magyari Zoltán református lelkész úrnak
Andrásfalva (Măneuți), Bukovina

Hivatkozva folyó év 29. sz. felterjesztésére, értesítjük tisztelt lelkész urat, hogy a kongruára vonatkozó bevallási íveket felterjesztettük a vallás- és szépművészetügyi miniszter úrhoz. Szükségesnek tartjuk azonban, hogy Tiszteleted okmányai rendelkezésünkre álljanak, mert a minisztérium azokat bizonyára kérni fogja. Szíveskedjék hát felterjeszteni hozzánk: a. születési anyakönyvi kivonatát, b. illetőségi bizonyítványát, c. I. és II. lelkésképesítő bizonyítványát, d. eddigi szolgálatairól szóló bizonyítványait, s végül e. teológiai indexének másolatát. Ezek nélkül a kongrua sem Andrásfalva, sem Ikland után nem utalványoztatik.

Ami lelkészi állás betöltését illeti, erre nézve főtiszteletű püspök atyánkfia szívesen intézkednék, de ez idő szerint megfelelő, románul is tudó lévita nem áll rendelkezésére.

Szíveskedjék tehát néhány hétig – ha teheti – várni az átköltözéssel, hogy ne maradjon üresen a lelkészi állás.

A lévitanak okvetlenül tudnia kell románul, mert – mint tanítónak – a kiegészítő vizsgát le kell tennie. Ez alól felmentést csak a 30 évi szolgálattal bíró vagy 60 életévet elért tanerők menthetők fel.

Síkó Gergely egyébként alkalmas ember volna, de románul nem tudván, ez akadályozza kinevezését.

Megjegyezzük ugyanis, hogy a léviták nem választással, hanem püspöki kinevezéssel alkalmaztatnak, s megbízatásuk – ha be nem válnak – püspök úr által bármikor visszavonható.

Igazgatótanács, Kolozsvár, 1924. április 15.

K. Sárkány

33.

Beszterce, 1924. április 17. Az Andrásfalvi Egyházközség a Besztercei Esperesi Hivatalhoz való csatlakozásának elismerése. (3321/1924)

Méltóságos Igazgatótanács!

Hivatkozással 1296-1924. sz. leiratára, van szerencsém tisztelettel jelteni, hogy Andrásfalva hozzánk csatolását – addig is, amíg egyházmegyénknak bejelenthetem – tudomásul vettem. Az átvételről és adminisztráció mikéntjéről hivatalnoktársaimmal gondolkoztam. A helység megközelítése nagyon nehéz, és igen költséges. A fáradságot és az utazással elvesztendő időt – gondolkozás nélkül – szívesen áldozzuk, de a költségek előteremtésére teljesen képtelenek vagyunk. Két ember kiszállásának útiköltsége legkevesebb 5000 (ötezer) lejbe kerül; ekkora összeggel pedig sem Andrásfálvát, sem az egyházmegyei pénztárat meg nem terhelhetjük, nem is szólva magunkról, hiszen egy havi fizetésünket emésztené fel.

Ezért mély tisztelettel kérem, ha már hozzánk csatolták, és nem a Szilágy-szolnoki Egyházmegyéhez, honnan vasúttal is megközelíthető, és nem kell 120 km-es utat szekerezni, hogy szíveskedjék az Andrásfalvi Egyházközség adminisztrálása, illetve vizitálása céljára egyházmegyénk részére évi 5000 (ötezer) lejt a központi pénztárból kiutalni.

Mély tisztelettel,

Besztercén, 1924. április hó 17-én.

Sigmond János,
helyettes esperes

Az Erdélyi Református Egyházkerület méltóságos Igazgatótanácsának – Kolozsvár

34.

Mezőméhes, 1924. október 18. Az erdélyi református püspök andrásfalvi vizitációjának szükségességéről és a vizitáció költségvetéséről. (8416/1924)

Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Úr!

Tiszteletes Fejér János mäneuți-andrásfalvai lévita lelkész atyánkfia új állásában tevékenyen megkezdte egyházépítő munkálkodását. Azonban beiktatva állásába még mindig nincs, és hozzám írt 4-1924. számú levelében írja, hogy menjek ki megvizsgálni, utasításokat adni az egyházközségnek, „mert a nép is várja erősen egy főhatóságú úr megjelenését, mert magyar adminisztrációs vizsgálat itt még nem volt soha”.

Tényleg szükségesnek látszik elszakadt magyar véreinknek főpásztori meglátogatása és tüzetes egyházvizsgálat megtartása kapcsán a fiatal új lelkésznek irányítása a dolgok megismerése alapján. Különbösen helyesen adminisztrálni, okszerű intézkedéseket tenni, az egyházi életet helyesen irányítani ilyen úton szerzett tapasztalatok hiányában nem lehet...

Ezeknek alapján tiszteletteljesen legyen szabad kérnem méltóságos Püspök Urat, kegyeskedjék idei november 9-ik napjára (vasárnap) oda egyházvizsgálat megtartása végett kijönni.

Miután azonban a Kormány által engedélyezett esperesi tiszteletdíjből, amely ilyen szétszórtan fekvő egyházmegye megvizsgálatának költségeire sem elégséges, az esperes, főjegyző, számvevő úti-költségeinek fedezésére Andrásfalváig félárú menetjeggyel oda és vissza 2082 lej kívánnatik. Ennélfogva tisztelettel kérem méltóságos Püspök Urat, kegyeskedjék lehetővé tenni, hogy e közérdekű vizitáció megtörténjék, illetőleg legalább 2000 lej egyszer s mindenkorra az egyházkerület pénztárából segélyképpen kiutaltassék.

Mély tiszteletem jelentem.

Mezőméhes, 1924. október hó 18.

Vályi János,
esperes

35.

Kolozsvár, 1924. november 5. Értesítés, amely tudatja, hogy az Andrásfalvi Egyházközséget az Óromániai (bukaresti) Egyházmegyébe osztották be. (8416/1924)

Nagytiszteletű Vályi János esperes úrnak
Mezőméhes

Hivatkozva folyó év 1008. sz. felterjesztésére, értesítjük Nagytiszteletedet, hogy Andrásfalva Egyházközséget 1924. november 1-től kezdődőleg az Óromániai (bukaresti) Egyházmegyébe osztottuk be, s az egyházkerületi közgyűlésnek is ilyen értelmű előterjesztést teszünk.

Szíveskedjék ezt az andrásfalvi lévitának tudomására juttatni, mihez tartás végett.

Kolozsvár, 1924. november 5.

Igazgatótanács

36.

Kolozsvár, 1924. november 5. A bukaresti esperest arról értesítik, hogy az Andrásfalvi Egyházközséget az Óromániai (bukaresti) Egyházmegyébe osztották be. (8416/1924)

Nagytiszteletű Tőkés Ernő esperes úrnak,
București

Értesítjük Nagytiszteletedet, hogy a Bukovinában levő Andrásfalva Egyházközség, mely régebben az ausztriai protestáns egyházi főhatóság alá tartozott, 1919-ben ideiglenesen az Ágostai Hitvallású Evangélikus Szász Egyházhoz csatlakozott, utóbbi főhatóság hozzájárulásával egyházkerületünk kötelékébe felvételre s Nagysajói Egyházmegyébe kebelezetett be.

Tekintettel arra, hogy nevezett egyház a nagysajói esperes által nehezen adminisztrálható, Igazgatótanácsunk ezen határozatát akként módosítja, hogy Andrásfalva Egyházközséget az Óromániai Egyházmegyébe osztja be, illetőleg ily értelmű előterjesztést tesz az egyházkerületi közgyűlésnek.

Erről a nagysajói esperes atyánkfiát azzal értesítettük, hogy szíveskedjék határozatunkat Fehér János lévita atyánkfiának mihezartás végett tudomására hozni.

Kolozsvár, 1924. november 5.

Igazgatótanács

37.

Kolozsvár, 1925. február 19. Az Erdélyi Református Kerületi Közgyűlés tudomásul veszi és jóváhagyja Andrásfalva Református Egyházközségének új adminisztrációs beosztását. (8416/1924)

Előterjesztés a kerületi közgyűléshez:

Olvastatik az Igazgatótanács 8416-1924. sz. előterjesztése a Bukovinában levő Andrásfalva Református Egyházközségének egyházkerületünkhöz való csatlakozása tárgyában.

Nevezett egyházközség, mint missziói egyház, 1870-ig egyházkerületünk felügyelete alatt állott, később az ausztriai protestáns egyház főhatósága alá tartozott, 1919-ben – az impérium változás folytán – az Erdélyi Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházhoz csatlakozott, mely fennmaradását lehetővé tette, s némi állandó segélyben is részesítette. 1923. augusztus 19-én tartott közgyűlésében azonban kimondta az egyházközség, hogy a hozzátartozó filiákkal együtt egyházkerületünkhöz kíván csatlakozni, s kérte a kerület kötelékébe való felvételét.

Az Igazgatótanács – miután az Erdélyi Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyház Konzisztórium, 5684-1923. sz. határozatával, az egyházközség határozatához hozzájárult, s azt kebeléből kibocsátotta – Andrásfalva (Măneuți) Egyházközséget egyházkerületünk kötelékébe felvette, s eleinte a nagysajói, később azonban – a közlekedési

nehézségek miatt – a bukaresti egyházmegyébe osztotta be. Kéri az Igazgatótanács intézkedési jóváhagyását.

Közigyűlésünk az Igazgatótanács intézkedését jóváhagyó tudomásul veszi.

Kolozsvár, 1925. február 19.

X X X

Az elnökség jelenti, hogy a Bukovinában levő s régebben az ausztriai protestáns egyházi főhatóság alá tartozott, 1919-ben ideiglenesen az Erdélyi Ágostai Hitvallású Evangélikus Országos Egyházhoz csatlakozott Andrásfalva (Mănești) Református Egyházközséget Igazgatótanácsunk az egyházközség kérésére és az Erdélyi Ágostai Hitvallású Evangélikus Konzisztórium hozzájárulásával – egyházkerületünk kötelékébe felvette s további intézkedésig a Nagysajói Egyházmegyébe osztotta be. Miután azonban kitűnt, hogy nevezett egyházközség a bukaresti esperes által kevesebb nehézséggel adminisztrálható, elnöki intézkedéssel ebbe az egyházmegyébe kebelezte át.

Igazgatótanácsunk az elnöki intézkedést jóváhagyólag veszi tudomásul, s végleges megerősítés végett az egyházkerület közgyűlésének bejelenti.

Kolozsvár, 1925. február 19.

Igazgatótanács

38.

Andrásfalva, 1925. április 14. Jegyzőkönyvi kivonat a lelkész jövedelméről, javadalmazásáról. (5189/1925)

Kivonat

Az Andrásfalvi Református Egyházközség 1925. március hó 8-án tartott közgyűlésének jegyzőkönyvéből.

1. Elnök üdvözölve a megjelenteket, megállapítja, hogy a mai közgyűlés szabályszerűen hívatott össze, s rendtartásunk értelmében határozatképes, ennél fogva a jegyzőkönyv hitelesítésére Varga András és Balog Ferenc a János atyánkfiai kérvén fel – a közgyűlést megnyitja.

Tudomásul vétetik.

7. Felolvastatik és megállapíttatik a lelkészi díjlevél, melynek alapján lelkész használ:

I. Lakás: 4 szoba, konyha, kamra, pince; gazdasági épületek, és 70 ár kert. Az épületek javításáról az egyház gondoskodik.

II. Földek: 10 ha 68 ár szántó, 1 ha 06 ár kaszáló, 23 ár legelő, melyeknek adóját a lelkész fizeti (612 lej).

III. Készpénz: 50 lej évi fizetés az egyháztól.

IV. Hívektől: 1. Keresztelésért keresztanyáktól 5 lej, 2. Esketés 100 lej, 3. Házassági hirdetés 50 lej, 4. Temetés: nagy (felnőtt) templomból 200 lej, háztól 150 lej, gyermek 100 lej, 5. Konfirmálók után 50 lej, 6. Hivatalos kiadványokért 40 lej

Kmf.

Hitelesítjük:

Fehér János s. k., elnök

Györfi Mihály s. k., jegyző

Ömböli Samu s. k., volt gondnok

Varga András s. k.

Ömböli Jóska s. k., új gondnok

Balog Ferenc s. k.

A kivonat hitelélül: szám 155-1925

Andrásfalván, 1925. április hó 14-én

Fehér János, elnök levita

Györfi Mihály, jegyző

39.

Andrásfalva, 1927. július 30. A presbitérium határozata az egyházközség által fenntartott felekezeti iskola állami támogatás alá való helyezéséről, további működésének feltételeiről. (7214/1927)

Kivonat

Az Andrásfalvi Református Egyházközség presbitériumának 1927. július 30-án tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

Elnök atyánkfia üdvözölve a megjelenteket, bemutatja a presbitérium tagjai által láttamozott 246-1927. sz. meghívót, ennek kapcsán megállapítja, hogy a mai gyűlés szabályszerűen (I. törvénycikkely 40. paragrafusa) hívatott össze, s miután a presbitérium 12 tagja közül 8 jelen van, így a gyűlés az I. törvénycikkely 41. paragrafusa ér-

telmében határozatképes a jegyzőkönyv hitelesítésére. Balog Ádám és Varga István presbitereket kéri föl s ezek után a gyűlést megnyitja.

Tudomásul szolgál.

Elnök atyánkfia felolvassa az egyházközségi közgyűlés 1927. évi június 12-én tartott gyűlés 4. pontjának határozatát, mely szerint ki nyilatkoztatja, hogy a református iskolát jövőben nem hajlandó fenntartani. – Felolvassa az [...] tanács 1927. évi június havi 16-án tartott gyűlésének 7. pont alatti határozatát. A presbitérium hosszas tárgyalás után következőképpen határoz:

Ismerve az egyház tagjainak e tekintetbeni felfogását, pénz nélküliséget, szegénységét és elhatározottságát, szűkmarkúságát, mintsem gyermekeinket a felső állami, de katolikus felekezeti szellemben vezetett iskolába feladja, inkább hajlandó az egyházközség által felépített református iskolaépületet és udvart átadni használatra az államnak, de a tulajdonjogot mindenkor magának fenntartva az iskolaépületet esetleges átadásra nézve is! Ez esetben az udvar területe is visszazáll az egyházközségre használatra is, tekintettel, hogy papi kanonika. E határozat alapján kéri az államot, nevezzen ki egy református vallású tanerőt, ki is a református gyermekeket az állami iskola igazgatóság irányítása és felügyelete szerint külön ez iskolában tanítana, s ki egyben kántora is lenne az egyházközségnek, mint a felső állami iskolánál levő német osztály áll fenn. E kérésünket azzal is támogatni kívánjuk, hogy a református szülők itt ez iskola közelében laknak, távol volna a felső iskolába való járás a gyermekeknek. Egyben kéri a presbitérium az egyházi főhatóságot, hogy legyen kegyes támogatni e határozatában, mely a presbitériumnak is bár fájdalmas, de az egyházközség tagjai a terhek viselését semmiképpen nem hajlandók magukra venni továbbra is, és hosszas tanácskozás után e ki vezető utat találta, hogy évszázados református iskolánk szellemét megmenthesse az utókor számára bár így.

Kmf.

Fehér János s. k., elnök

Györfi Mihály s. k., jegyző

Ömböli Samu, új gondnok

Hitelesítjük: Balog Ádám s. k.

Varga István s. k.

A kivonat hitelül szám 248-1927.

Măneuți – Andrásfalva, 1927. július 30.

Fehér János, református lévita lelkész
Györfi Mihály, jegyző

40.

Bukarest, 1927. augusztus 4. Kérelem az andrásfalvi református iskola évi költségvetésének támogatásához. (7214/1927)

Református Esperesi Hivataltól. Bukarest, 1927. augusztus 4.
Sz. 1272-927.

Méltóságos Igazgatótanács!

Az andrásfalvi református lévita atyánkfia 249/927. számú jelentését egy jegyzőkönyvi kivonat kíséretében eredetiben visszavárólag és a reá adott válaszmot 1271/927 szám alatt másolatban azzal a tiszteletteljes kéréssel vagyok bátor felterjeszteni, hogy kegyeskedjenek azt méltánylás tárgyává tenni, és kegyes támogatásukat megadni ezen iskolánk számára.

Az andrásfalvi iskola évi fenntartási összege kb. 10.000 lej, ezen kívül kell fedeznünk évi 10–12.000 lej vizsgadíjat addig, amíg ezen iskolánk részére meg tudjuk nyerni a nyilvánossági jogot. Bukovinában ugyanis éppen úgy mint Regátban nem volt egyetlen iskolánknak sem meg a nyilvánossági joga.

Egyházmegyénk a fenntartás fele összegét vállalja, de tisztelettel kérem ugyanakkor a méltóságos Igazgatótanácsot kegyeskedjen vállalni a másik felét, illetve évente 12.000 lejt.

Nem hiszem, hogy ez végleges állapot legyen, mert bízom híveink megnyerésében. E tekintetben a lévita lelkész atyánkfia kicserélését lesznek kénytelen kérni, a legközelebbi időben a többi lévítai átlások betöltését vagy kicserélését kérő javaslatommal együtt.

Legyen szabad kérem most a havi egyezer lejnyi iskolasegély kiállításba helyezését. Amit remélve vagyok a méltóságos Igazgatótanácsnak.

Kiváló tisztelettel,

Tökés Ernő, református esperes

41.

Bukarest, 1927. augusztus 4. A bukaresti esperes értesíti az Andrásfalvi Egyházközséget, hogy az iskola fenntartásának gondját vállalja az egyházmegye, a presbitérium vonja vissza az iskola feladására vonatkozó határozatát. Egyben felveti a püspöki vizitáció lehetőségét. (7214/1927)

Református Esperesi Hivataltól. Bukarest, 1927. augusztus 4.
Sz. 1271-1927.

Tiszteletes Fehér János lévita lelkész úrnak, Andrásfalva

249-927. számú jelentését a református iskola feladása tárgyában a legmélyebb elszomorodással vettem különösen e. megyei tanácsunk azon biztosítása után, hogy hajlandó a hívek vizsgadíját levenni vállukról.

Azért kérem tudomásul venni, hogy felekezeti iskolánkat ott, az elmúlt évben beírt 42 növendékre való tekintettel, minden körülmények között fenn fogjuk tartani. Mai napon jelentést teszek a méltóságos Igazgatótanácsnak a helyzetről és kérem fogom a legmesszebbmenő támogatását. Biztosítom azonban már mostan, hogy egyházmegyénk semmi esetre sem járulhat hozzá ahhoz, hogy az andrásfalvi iskolát feladjuk és azért teljes fenntartását, ha az egyházközség megtagadná is, annak fenntartását egyházmegyénk vállalja.

Kérem az ügyet újból a presbitérium elé vinni és atyánkfiait megnyugtani afelől, hogy az iskola fenntartásának gondját vállalja az egyházmegye, a főtiszteletű és méltóságos püspök úr legmesszebbmenő támogatásának reményében.

Mélyen elszomorító és lemoshatatlan szégyenfolt volna az egyházunkon, ha mi nem tudnók fenntartani a hét katolikus egyházközségbe ékelt egyetlen református iskolánkat, amikor fenn tudtuk tartani azt a több évtizedes német evangélikus kormányzás alatt is.

Ne felejtse a hívek tudomására hozni, hogy Erdélyben számos szomorú példa van arra, hogy a református kántortanító kikötésével átadott református iskolában most már regáltbeli román tanító oktatja gyermekeinket, aki nemcsak hogy nincs velünk egy hiten, de még

nyelvünket sem érti. A măneuți-i mai állami iskolában is már van, és jövőre bizonyára még több lesz, sőt idővel csak román lesz a tanító-személyzet. Magyar és református oktatást gyermekeinknek egyedül csak a mi felekezeti iskolánk biztosít.

Kilátásba helyezem, hogy az ősz elején a püspök úr öméltóságával együtt meg fogjuk látogatni az egyházközséget. Felemelő volna, ha az ugyanakkor eszközlendő iskolalátogatás alkalmával egy református gyermekünk sem hiányoznék iskolánkból.

Kérem Tiszteletedet, hogy ragadjon meg minden alkalmat híveink felvilágosítása érdekében. Egyben kérem, szíveskedjen a legrövidebb idő alatt költségvetést készíteni és betérjeszteni hivatalomhoz a jövő iskolai évre vonatkozólag, hozzáadva a jelen évben fizetett vizsgadíjakat is.

Atyafiúi szíves üdvözléttel,

Tökés Ernő, református esperes

42.

Andrásfalva, 1928. augusztus 6. Az andrásfalvi lelkész segélyt kér felesége gyógykezelési kiadásainak fedezésére. (8002/1928)

Andrásfalvai Református Lelkeszi Hivatal
Măneuți-Andrásfalva, 1928. augusztus 6-án
Szám: 223- 928.

Az Erdélyi Református Egyházkerület
Főtiszteletű és Méltóságos Igazgatótanácsának, Kolozsvár

Főtiszteletű és Méltóságos Igazgatótanács!

Azon alázatos kéréssel van szerencsém beküldeni a mellékelt két bizonyítványt, hogy nehéz helyzetemet megértve, kegyeskedjék segélyt nyújtani a nem várt kiadások erejéig, a kongruám terhére, négy részletbeni levonással.

Feleségem egészségi állapota évek óta gyenge, kezelő orvosa Dr. Huidai Constantin Frătăuți-Vechi-i körorvos már tavaly ajánlotta a most véghezvitt injekciókúrát, de anyagi erőm hiányában elmaradt.

Az idén márciusban feleségem minden bevezetés nélkül összehesett, és ágyban fekvő beteg lett két hétig, annyira felépült, hogy szerre tudott ülni, az orvos injekciókúrárt rendelt.

Fuvar a tavaszi szántás miatt nem kaptam. Így kénytelen voltam kölcsönt felvenni a helybeli Reiffeisen kasszából, 10.000 lejt, mellyel lovat, szerszámot szereztem be, hogy feleségemet, mikor kell, felvihessem a doktorhoz kezelésre. E kezelésről az orvosi bizonyítványt be is küldtem a Nagytiszteleű Esperesi Hivatalnak.

Az orvosi kezelést két részletben fizettem; ágyból való felgyógyulása alkalmával 2500 lejt és az injekciókúra végezte után pár héttel a községházán 3800 lejt, mely alkalommal ott volt a bíró, jegyző és az agent sanitar. Jelenleg a doktor két hónapra Bécsbe utazott.

Később alkalmam volt egy csernovici egyetemi orvosprofesszorral feleségemet megvizsgáltatni, ki is azt tanácsolta, míg fogai rendbe nem lesznek hozva, egészségét nem nyerheti vissza.

Mindaddig halasztódott e kezelés, míg tűrhetetlen fogfájás föl nem lépett. Június 29-én szinte sorra járva a rădăuți-i fogorvosokat és technikusokat, Dr. Hening fogorvosnál megállapodtunk, ki is a legjutányosabb, de szegénységünkhöz bár rettenetes magas árért 9500 lejért vállalta rendbe hozását. A felső állkapcsot már rendbe is hozta. Előlegül adtam 1000 lejt, s folyó hó 7-én ki kell fizessek 4000 lejt, mert a kúra szeptemberig félben marad az orvos távolléte miatt.

Alázattal kérem a főtiszteleű és méltóságos Igazgatótanácsot, hogy nehéz helyzetemet megérteni kegyeskedjék, és az orvosi költségek összegét kiutalni szíveskedjék kongruám terhére négy részletben való levonással, kamat nélkül.

Alázatos kérésemet megújítva legalázatosabb szolgálja,

Fehér János, református lévita lelkész

43.

Andrásfalva, 1929. november 11. Segélykérés, egyben tudósítás is az andrásfalvi lelkész nehéz anyagi helyzetéről. (11125/1929)

Oficiul Parochial Reformat Măneuți
Andrásfalvai Református Lelkeszi Hivatal
Sz. 322-1929. Bukovina

Méltóságos Igazgatótanács!

Alulírott azon legalázatosabb kéréssel járulok a méltóságos Igazgatótanács elé, hogy a Ploiești-ből Andrásfalvára való költözésemkor felmerült vasúti szállítási költségemet, amely fel van tüntetve a melékelt vasúti szállító levélen 5105 lej 50 bani összegben, rendkívüli segélyképpen nekem kiutalni kegyeskedjék az alábbi indokok alapján:

1. Ploiești-ből egészségi okok miatt jöttem el. Két oldali tüdőcsúcshurutom van, amit a világháborúban szereztem, amelyben 7 évig vettem részt a szibériai fogsági évekkal együtt. Kezelőorvosom – akivel röntgenvizsgálatot is csináltattam – azt ajánlotta, hogy tiszta levegőjű, hegyes vidékre menjek. Mivel nem volt reményem arra, hogy Erdélyben kapok lévitai állást, Andrásfalvára jöttem csere útján.

2. Az elköltözéshez sem volt egyházközségem, sem a jelenlegi semmivel sem járultak hozzá, nem is lévén kötelesek, meg azonkívül mind a kettő lévitához méltóan szegény.

3. Költözködésemhez a méltóságos Igazgatótanácstól kértem és kaptam 10.000 lej előleget.

4. Az elmúlt nyáron feleségemnek súlyos isiása volt, aminek a kezelése végett egész nyáron Rădăuți-ra kellett orvoshoz vitésem, amely költségek fedezésére újra kellett 5000 lej előleget kérjek.

5. Ezen előlegek miatt természetesen kongruámat levonásba helyeztetni a Méltóságos Igazgatótanács.

Fenti okok miatt a legnyomorúságosabb helyzetben vagyunk.

Igaz, itt van 20 hold föld, de annak 1/3-a elődömet illeti. A nekem jutott 2/3 részből lett 9 mázsa búzám, 14 mázsa zabom, 2 mázsa kukoricám és 10 mázsa krumplim.

A búzából elvetettem 4 mázsát, maradt 5 mázsa, ami ha tavaszig elég lesz, igen jó lesz. A zabból az alacsony árak miatt hiába adnék el, de meg nem is adhatok, mert falun szárnyasokat kell nevelni s a jövő évi vetéshez is kell belőle. A termett krumpli a sertésneveléshez szükséges legminimálisabb mennyiség. A jövő évi ültetéshez kellene vásároljak, ha lenne miből. Ezekén kívül termett 2 holdnyi takarmány is, de ez évben is rengeteg takarmány termett annyira, hogy ami akkor 1000 lej volt, most 300 lej, és így sincs benne kereslet.

Földjeim olyan soványak, hogy még zabföldnek csak olcsó árendával akarják kivenni. Szerettem volna feles művelésre trágyázással kiadni őket, azonban gazdát nem találtam rájuk, mert itt a trágya rendkívül drága, mivel a hideg klíma miatt a földek dús trágyázást kívánnak, ami miatt még a saját földjeiket sem győzik trágyázni. Különben is híveink fuvarosok lévén, csak trágyát nem tudnak gyűjteni. Földjeim soványságára jellemző, hogy amikor belevetettem a 4 mázsa búzát, az atyafiak úgy néztek rám, mint Mátyás király a vető szegény jobbágyra s azt kérdezték: hát lesz? Mire én azt feleltem: enyém a mag, az áldás Istené.

Fentiek szerint anyagilag igen szomorúan állok. Itt a tél, a legszükségesebb téli kelmet sem tudtam beszerezni, pedig itt a kemény tél feltétlenül bundát kíván.

Ha a méltóságos Igazgatótanács lenne olyan kegyes, és kiutálná a fent kért szállítási díjat, a legszükségesebb téli holmival el tudnák látni magunkat, amit a legalázatosabb tisztelettel, és hivatkozva fent leírt nyomorúságainkra, reménykedve kérek.

Legalázatosabb kérésem megismétlése mellett maradtam, a legalázatosabb tisztelettel,

Măneuți-Andrásfalva, 1929. november 11.

Dakó Lajos,
református lévita lelkész

44.

Andrásfalva, 1930. június 19. A tanulók vizsgadíjára kiutalt segély megszüretése. (5187/1930)

Oficiul Parochial Reformat, Măneuți
Andrásfalvai Református Lelkesi Hivatal
Sz. 164-1930.

Méltóságos Igazgatótanács!

Hivatkozással a 7214-1927. III. sz. Igazgatótanácsi rendeletre, mely mint a méltóságos Igazgatótanács 1927. augusztus 12-én tartott ülésének jegyzőkönyvéből az 1403-1927. sz. esperesi rendelettel kö-

zöltetett Andrásfalvi Református Egyházközségünkkel, amellyel a méltóságos Igazgatótanács vállalta az andrásfalvi református elemi iskoláért, illetve annak tanulóiért fizetendő vizsgadíjat, a legalázatosabb tisztelettel jelentem, hogy kérésemre csernovici Ministeriatul Directorial 10.008-1930. sz. alatt a fizetendő bizottsági vizsgadíjat a kötelező – tanulónként 500 lej – 40%-ában állapította meg. Mivel pedig vizsgaköteles tanulónk van 47, utánuk 500 lejjel fizetendő volna 23.500 lej, mely összegnek 40%-a 9400 lej. Fentiek értelmében kérem a méltóságos Igazgatótanácsot, méltóztassék az ide mellékelt nyugta felhasználásával ezen összeget folyó évi június hó 27-ig el is küldeni, hogy a vizsgát akadálytalanul megtörténhessen. Ez ideig azért nem kértem, mert reméltem, hogy törölni fogják teljesen, azonban nem kapván más értesítést, mint a fennebb idézett rendeletet, kénytelen vagyok kérni a vizsgadíj kiutalását.

A legalázatosabb tisztelettel,

Măneuți-Andrásfalva, 1930. június 19.

Dakó Lajos,
református lévita lelkész

45.

Bukarest, 1930. június 22. A bukaresti esperes rendkívüli pénzsegély kiutalását sürgeti, az andrásfalvi iskola megsegítésére. (5187/1930)

Méltóságos Igazgatótanács!

Andrásfalvi lévita atyánkfia 164-1930. sz. kérését azzal a tiszteletteljes jelentéssel vagyok bátor felterjeszteni, hogy folyó hó 14-15-én magam is ottlétemkor személyesen győződtem meg esperesi vizsgálatom rendjén híveink teljes keresetnélküliségét.

E tandíjon pedig most az iskola nyilvánossági joga fordul meg, mert éppen 14-én volt kint a területi iskolai inspektor is, akinek kitűnő jelentése már Cochianu igazgatóhoz érkezett, ajánlván az iskola nyilvánossági joga megadását.

Növendékeink kitűnő eredménnyel vizsgáztak le, de bizonyítványt nem kaphatnak a vizsgadíj lefizetése előtt, sem a következő osztályba nem mehetnek ez előtt.

Híveink kimondhatatlan nehéz anyagi helyzetét és minden erdélyi gyülekezetet felülmúló hívő ragaszkodásukat ősi hitükhöz komoly meggyőződéssel igazolom, s ezért a rendkívüli segélyre tisztelettel ajánlom.

Kiváló tisztelettel,

Bukarest, 1930. június 22-én

Tőkés Ernő, esperes

46.

Andrásfalva, 1931. április 9. Az egyházközség elszegényedése/kihatással van a lelkész anyagi helyzetére. (3585/1931)

Oficiul Parohial Reformat, Măneuți
Andrásfalvai Református Lelkészi Hivatal
Sz. 56-1931.

Méltóságos Igazgatótanács!

A legalázatosabb tisztelettel jelentem, hogy az 1930. évi november-december havi kongruámból a méltóságos Igazgatótanács levonásba helyezettett 2442 lejű egyházközségi nyugdíjjárulék, közalapi járulék és nyomtatványtartozás címén. Ezen levonást minapig egyházközségem pénztára nekem nem fizette ki, mert nincs pénz, egyházi adót senki nem fizet a jelenleg Bukovinában uralkodó szellem és a szegénység miatt. Ezen szomorú állapotok miatt az egyházközségtől járó havi 845 lej tanítói fizetésemet 1930. október hónapja óta nem tudtam felvenni.

Fenti indokok alapján a legalázatosabb tisztelettel arra kérem méltóságos Igazgatótanácsot, hogy a most esedékes kongruámból ne vonasson le semmiféle egyházközségi tartozást, s a levonásokat függessze fel az őszig, amíg talán úgy a szellem, mint a fizetéseképtelen szegénység megváltozik.

A legalázatosabb tisztelettel,

Măneuți-Andrásfalva, 1931. április 9.

Dakó Lajos,
református lévita lelkész

47.

Az andrásfalvi lelkész pénzsegélyt kér, a tanulók vizsgadíjának fedezésére. (7274/1931)

Oficiul Parochial Reformat Măneuți
Andrásfalvai Református Lelkeszi Hivatal
Szám: 124-1931.

Méltóságos Igazgatótanács!

Andrásfalvi (Măneuți) elemi iskolánk – amelynek nincs nyilvánossági joga – az 1930–31. iskolai év végén tanulóit nem tudta levizsgáztatni az állami vizsgáztató bizottság előtt, mert nem volt pénze iskolánknak a vizsgadíj fedezésére, a tanítató szülők pedig nem hajlandók semmiféle vizsgadíjat fizetni, részben valóságos szegénységük miatt, részben pedig azért, mert a méltóságos Igazgatótanács 7214/1927. sz. rendeletével az egyházmegyei tanácsot kötelezte, illetve saját maga vállalta a vizsgadíj fizetését. Ezen vizsga elmaradása azért is történt, mert alulírott, igazgatója az iskolának, beteg voltam. 1931. február óta, és májustól a marosvásárhelyi szanatóriumban feküdtem súlyos betegen, s nem készíthettem elé megfelelően a vizsgáztatás lehetőségét.

Az 5078-1931. III. sz. körlevéllel közölt miniszteri rendeletek szerint minden tanuló 120 lejt köteles fizetni vizsgadíjként. Iskolánkból vizsgára köteles állani 55 tanuló, akiknek vizsgadíja kitesz 6600 lejt. A legalázatosabb tisztelettel kérem a méltóságos Igazgatótanácsot, kegyeskedjék ezen összeget, azaz 6600 lejt (hatezerhatszáz lejt) vizsgadíjként kiutalni a măneuți-andrásfalvi református elemi iskola 1930–31. iskolaévi évváró vizsgájára, amely vizsgálat megtartását 1931. szeptember 1-re kértém.

A legalázatosabb tisztelettel,

Măneuți-Andrásfalva, 1931. augusztus 24.

Dakó Lajos,
református
lévita lelkész

Andrásfalva, 1931. november 15. Betegségére hivatkozva, három hónap szabadságot és helyettesítő papot kér az andrásfalvi lelkész. (10152/1931)

Oficiul Parochial Reformat Mănești
Andrásfalvai Református Lelkeszi Hivatal
Szám: 175-1931.

Méltóságos Igazgatótanács!

Alulírott azon legalázatosabb kéréssel járulok a méltóságos Igazgatótanács elé, hogy a mellékelt orvosi bizonyítvány alapján részemre 3 havi betegségi szabadságot engedélyezni kegyeskedjék.

Amint ez év tavaszán a marosvásárhelyi szanatóriumból jelentettem, tüszős mandulagyulladásból származó vérmérgezésben (sepsis) folyó évi V. 12-től VII. 8-ig gyógykezelés alatt a szanatóriumban, ahonnan javulva, de nem teljesen gyógyulva jöttem haza. Most ezen betegségem kiújult az orvosi bizonyítvány szerint való formában s folyó év november 3. óta ágyban fekvő beteg vagyok. Teljes felgyógyulásomhoz szükséges legkevesebb 3 hónap. Szanatóriumba nem mehetek szívem és tüdőm gyengesége miatt, ugyanis a hosszú utazást nehezen bírnám ki.

Mivel sem lelkész, sem tanítói munkámat nem tudtam végezni, egyben azt is kérem, hogy szabadságom idejére helyettesítésemről gondoskodni kegyeskedjenek.

Helyettesnek legalkalmasabb lenne egy románul jól beszélő IV. éves teológus, aki felhatalmazandó a szentségek kiszolgáltatására. Talán alkalmas lenne, ha elvállalná, Szócs Endre IV. éves teológus atyánkfia. Munkája lenne a délelőtti órákban az iskolában a vallás és román tárgyak tanítása s a papi teendők ellátása. A magyar tanítást ellátná Györffi Mihály kántor atyánkfia, aki 1895–1924 közötti időben tanított mint kiegészítés nélküli segédtanító, s aki jelenleg is helyettesít engem.

Helyettesem részére felajánlom a teljes ellátást (élelem, lakás, fűtés, világítás, mosás), fizetését fedezze vagy a nagytiszteletű Egyházmegyei Tanács, vagy a méltóságos Igazgatótanács. Sajnos, fizetéséhez nem tudok hozzájárulni, mert az orvos és a gyógyszerek utolsó baninkát is föl-

emésztették. Elgondolhatni, hogy milyen helyzetben lehetünk abból is, hogy ebben az évben feleségem súlyos operáción ment keresztül, én csak a szanatóriumban 8 hétig feküdtem, s most újra súlyos beteg vagyok. Az Isten keze ebben az évben súlyosan nehezedett ránk.

Fenti kéréseim megismételve, a legalázatosabb tisztelettel kérek 3 havi betegszabadságot, ezen időre helyettes kiküldését.

Tanítónő vagy csak tanítói képesítéssel bíró tanító nem helyettesíthet már csak azért sem, mert épp most jön advent és a karácsonyi ünnepek, amikor feltétlenül lelkész szükséges ide. Közben pedig nincs egy protestáns lelkész sem, aki helyettesíthetne.

Maradtam, a legalázatosabb tisztelettel,

Măneuți-Andrásfalva, 1931. november 15.

Dakó Lajos,
református lévita lelkész

49.

Galac, 1931. december 14. Az Andrásfalvára kijelölt galaci lelkész nem helyettesítőként, hanem teljes jogú lelkészként szeretne működni. Sürgeti a kinevezési iratok mihamarabbi rendezését és kézbesítését. (11015/1931)

Méltóságos Igazgatótanács!

Nagytiszteletű Tökés Ernő bukaresti esperes atyánkfia az andrásfalvi illetve Galac-Braila-i lelkészi állások betöltése tárgyában, a méltóságos Igazgatótanácshoz 1887-1931. sz. alatt beterjesztett javaslatával kapcsolatosan bátor vagyok a magam részéről a következő nyilatkozatot, illetve kérést megtenni.

1. Andrásfalvára szívesen elmegyek lelkésznek és tanítónak. Mivel az ottani lévita Dakó Lajos úgy tudom, még nem nyert áthelyezést, tisztelettel kérem, méltóztassék mindenek előtt az ő áthelyezését elintézni. Mindaddig ugyanis, amíg Andrásfalván Dakó a lelkész, én csak mint az ő helyettese mehetek oda, s csak addig maradhatok ott, míg egészségi állapota megjavulván megint szolgálathelye lesz, mely után költözködnöm kell, pedig Galacra is csak most költözhettem át.

Mély tisztelettel kérem úgy helyezni át, hogy Andrásfalván véglegesen megmaradjak.

2. Amennyiben Andrásfalvára való végleges áthelyezésem megtörténne, tisztelettel kérem, méltóztassék értesíteni arról, hogy a galaci 4 hónapi tanításért (szept.-dec.) mennyire lehet igényem. Ugyanis az iskolai költségvetés még nem érkezett vissza, s fizetésem felől tájékozatlan vagyok.

3. Az esperes úr már kiutalt feliratában részemre átköltözésemre 5000 lej segílyt kér. Midőn ezt én is bátor vagyok kérni, tisztelettel értesítem, hogy ezt nem mint feltételt állítom be, hanem csak azért kérem, mivel jelenleg nem áll módomban sajátomból fedezni átköltöződésemet. Nincs pénzem.

4. Az esperes úrnak az a kívánsága, hogy már a karácsonyi ünnepeket Andrásfalván töltssem. Mivel az idő igen rövid, mély tisztelettel kérem, hogy a tett intézkedésről az esperes úrral egyidejűleg másolatban kegyeskedjék engem is direkt értesíteni. Méltóztassék figyelembe venni, hogy a brailai és galaci egyházak átadására és csomagolásra mintegy 4 napra szükségem van.

Fenti levelem tartalmáról nagytiszteletű Tőkés Ernő esperes urat is értesítettem mai napon.

Kérésem megújításával maradtam mély tisztelettel,

Galac, 1931. december 14-én.

Bognoczky Géza,
református lelkész és tanító

50.

Andrásfalva, 1931. december 21. Az andrásfalvi lelkész Galacra való áthelyezési kérelme. (11366/1931)

Oficiul Parochial Reformat Măneuți
Andrásfalvai Református Lelkeszi Hivatal
Szám: 188-1931.

Méltóságos Igazgatótanács!

Alulírott azon legalázatosabb kéréssel járulok a méltóságos Igazgatótanács elé, hogy engem Galacra lévita lelkésznek kinevezni, il-

letve jelen állomáshelyemről, Andrásfalváról Galacra áthelyezni kegyeskedjék jelen lévő lelkész minőségemben.

Andrásfalváról azért kell feltétlenül eltávoznom, mert nem bírom az itteni szélsőséges klímát, aminek bizonyága az is, hogy ez évben súlyos gennyes mandulagyulladásra kaptam, ami rendkívül súlyos lefolyású sepsist okozott nálam. Ezen betegséget pedig a rendkívül hideg és szélsőséges szeles klíma mellett azért is kaptam, mert templomunk fűtetlen, padlója cement s a mindennapi istentisztelet a háború és hadifogság által is megviselt egészségemet a mandulákra keresztül támadta meg.

Ezzel szemben Galacon – ahol egyházközségünket 1927-ben meglátogatván, a viszonyokat személyesen ismerem – az imaház és iskola sokkal kisebb mint Andrásfalván, és fűtött. Nem áll fenn tehát azon veszedelem, ami fennáll Andrásfalván. Más oldalról pedig, mint városon, könnyebben jutok szervezetem erősítése végett kvarc és az esetleges szükséges más erősítő orvosi kezeléshez, nem kell tehát a marosvásárhelyi szanatóriumba utaznom, mint innen.

Tekintettel arra, hogy Bognoczky Géza kollégával már a nyár folyamán levelezésben álltam álláscsere ügyében – azután, miután a Méltóságos Igazgatótanács Erdélybe való áthelyezési kérésem elutasította –, s miután kollégám már brüklai királyi lelkész és galaci tanító korábban hajlandónak nyilatkozott a cserére, és innen Galacról mint királyi lelkész és tanító is hajlandó cserélni, kérem fenti indokaim alapján engem galaci lévő lelkésznek, Bognoczky Géza kollégát pedig andrásfalvi lelkész- és tanítónak kinevezni kegyeskedjenek.

Legalázatosabb kérésem a méltóságos Igazgatótanács kegyes jóindulatába ajánlva, maradtam a legalázatosabb tisztelettel,

Mănești–Andrásfalván,
1931. december 21-én

Dakó Lajos,
református lévő lelkész

51.

Bukarest, 1931. december 26. A bukaresti esperes a lelkészcsere ügyintézését sürgeti. (11366/1931)

Protopopia Reformată București
Bukaresti Református Esperesi Hivataltól

Str. Sfinții Voevozi nr. 50.

No. 1970-931.

Méltóságos Igazgatótanács!

Tiszteletes Dakó Lajos andrásfalvi lévita atyámfiaának 188-931. sz. kérését, amelyben Andrásfalváról Galacba való áthelyezését kéri egészségi okokból, azzal a tiszteletteljes kéréssel vagyok bátor felterjeszteni, hogy nevezett atyámfia kérésének méltóztassanak a komoly méltánylást érdemlő indokainál fogva helyet adni.

Tiszteletteljes véleményem szerint ezzel az önként támadt kéréssel a lehető leghelyesebben oldódik meg a két iskola és egyház-község gondozásának ügye.

Tisztelettel jelentem, hogy Bognoczky Géza atyámfia már kárácseny előtt kiküldetett Dakó atyámfia helyettesítésére Dakó betegségi szabadsága miatt, úgyhogy a jelen kérés elfogadása esetében a kölcsönös átköltözködés azonnal megtörténhetik. Csak afelől van aggodalmam, hogy egyik egyházközségünk sem tudja fedezni a lelkészek átköltözködési költségét. Az egyházmegyének pedig erre fedezete nincsen.

Nagybecsű intézkedésüket kérve, vagyok kiváló tisztelettel,

Bukarest, 1931. december 26.

Tőkés Ernő,
esperes

52.

Andrásfalva, 1932. április 6. Az új andrásfalvi lelkész kéri a tanítói és a lelkészi javadalmazás szétválasztását és Andrásfalvára való költözésének anyagi fedezetét. (3715/1932)

Oficiul Parochial Reformat Mănești

Andrásfalvai Református Lelkészi Hivatal

Sz. 93-1932

Méltóságos Igazgatótanács!

Mély tisztelettel kérem, méltóztassék az andrásfalvi elemi iskolai költségvetés fedezeti oldaláról a 12.000 lej kongruát törölni, s a lehe-

tőség szerint a kiutalandó iskolai segélyt magasabb összegben megállapítani.

Kérésem indoklására legyen szabad felhoznom, hogy a kongrua tudomásom szerint lelkészi fizetést képez. Mint rendes lelkészi oklevéllel bíró lelkész, kongruámat mint a hasonló végzettségű lelkészek, én is mint lelkészi fizetést óhajtom felvenni, és nem mint tanítói fizetést. Mély tisztelettel hívom fel szíves figyelmét arra, hogy a lelkészi kongruámat a tanítói fizetésbe való beszámítása a lelkészi díjlevél csorbítását képezi. Annak veszedelme is fenyeget, hogy a tanítói fizetésbe is beszámított 12.000 lej után kétszeresen kell globális adót fizetnem. Mint lelkész rendesen, s mint tanító is. Az egyezségi okmány proporcionális bélyeggel való ellátásakor is károsodás ér. Olyan összeg után kell fizetnem illetéket, melyet nem kapok.

A véglegesen megállapítandó központi segélyre vonatkozólag tisztelettel melléklek az 1932. március 13-án tartott presbiteri gyűlés jegyzőkönyvi kivonatát, melyből kitűnik, hogy az egyház a hiányt fedezni nem tudja.

Miután 1931 szeptemberétől decemberig Galacon teljesítettem tanítói szolgálatot, s brailai lelkézségem s anyagi okok miatt Galacon át nem költözhettem, minden nap hajóval mentem át, mely út igen sok készpénzkiadásomba került, tisztelettel kérem, méltóztassék különbséget tenni a galaci 4 hónapi és az andrásfalvi fizetésem között. Szeptember, október és november hónapokban a mindennapi hajójegy oda és vissza s gyakran villamos is, átlag 60 lejbe került naponta. November végén átköltöztem a kiürült papi lakásba, de átköltözködési költségemet sem mint lelkész, sem mint tanító nem kaptam meg az egyháztól, mert nem volt miből fizetnie. Számításom szerint a galaci tanítói működésem alatt mintegy 7000 lej kész kiadásom volt.

Végül tisztelettel kérem, méltóztassék figyelembe venni, hogy az 1931–32. iskolai évben a galaci és andrásfalvi tanítói fizetésem az lesz, amit méltóságos Igazgatótanács segélyképpen kiutal.

Kérésem megújításával maradtam mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1932. április 6-án.

Bognoczky Géza,
lelkésztanító

Andrásfalva, 1932. április 6. Jegyzőkönyvi kivonat amelyből kitűnik az Andrásfalvi Egyházközség szegénysége. (3715/1932)

Kivonat

Az Andrásfalvi Református Egyház presbitériumának 1932. március hó 13-án tartott gyűlésének jegyzőkönyvéből.

Elnök: Bognoczky Géza lelkész. Jegyző: Györfi Mihály.

Jelen vannak: Ömböli Lajos Kosuth, Balog Ferenc Ferkő, Balog Imre, Ömböli József Krica, Ömböli Péter Andrásé, Gecző Balázs, Biszak Antal, Katona Mihály, Balog János Ferkő, Balog Samu Pálé presbiterek, Ömböli Samu számadó gondnok, Ömböli Péter pénztáros.

10. Elnök atyánkfia szívesen üdvözölve megjelenteket, bemutatja a presbitérium tagjai által láttamozott 65-1932. sz. meghívót, melynek kapcsán megállapítja, hogy a mai gyűlés az E.T. I. t.c. 40. paragrafusa szerint szabályszerűen hívatott össze, s miután a presbitérium 17 tagja közül 15 jelen van, a gyűlés az E.T. I. t.c. 41. paragrafusa értelmében határozatképes. A jegyzőkönyv hitelesítésére Balog János Ferkő és Balog Samu a Pálé presbitereket kéri fel, mely után a gyűlést megnyitja.

12. Elnök atyánkfia előterjeszti a méltóságos Igazgatótanács által 1554-1932. III. sz. alatt ellátott 1931-32. évi elemi iskolai költségvetést, melyből megállapítható, hogy 29.917 lej hiánnyal hagyatott jóvá, és 15.000 lej segély kiutalása biztosított. Fedezetlen 14.917 lej. Felolvassa nagytiszteletű esperes úr 332-1932. sz., e hiány mikénti fedezése tárgyában írt hivatalos levelét, s miután megmagyarázza azt, kéri a presbitériumot, gondoskodjon a 14.917 lej hiány fedezéséről.

Presbitérium hosszas és beható tanácskozás után megállapítja, hogy a 14.917 lej hiányt fedezni nem tudja. Megállapítást nyer, hogy az egyház egyetlen bevételi forrása az egyházi adó, melynek összege 1932. évben 13.933 lej. Ezen összegből fizeti:

1. Iskola dologi szükségletére	6000 lej
2. Lelkész, kántor, harangozónak	2250 lej
3. Kerületi és egyházmegye levonások	4474 lej
Összesen:	12.724 lej

A fennmaradó 1209 lej a legfontosabb mindennapi kiadásokra, mint úrvacsorai kenyér és bor, irodai kiadások, javítások stb., vegyes rendszeres kiadásokra sem elég. Még abban az esetben sem, ha a kivetett adó 100%-a befolyik.

Megállapítást nyer az is, hogy a híveket azok igen nagy szegénysége miatt nagyobb adóval megterhelni nem lehet, sem rovatallal.

Presbitérium felkéri lelkész atyáncfiát, hogy fenti határozatot közölje nagytiszteletű esperes úrral, kérve, hogy gondoskodjon az egyházmegye, illetve az egyházkerület a mutatkozó hiány fedezéséről, mert az egyház erre nem képes.

K. m. f. Bognoczky Géza s. k. elnök, Györfi Mihály s. k. jegyző, Balog János Ferkő s. k., Balog Samu a Pálé s. k. hitelesítők.

Sz. 93-1932.

A kivonat hitelélül,

Andrásfalva, 1932. április hó 6-án Bognoczky Géza, lelkésztanító
Györfi Mihály, jegyző

54.

Andrásfalva, 1932. április 25. Az új andrásfalvi lelkész segélyt kér az átköltözéshez (3711/1932)

Oficiul Parochial Reformat Mănești

Andrásfalvai Református Lelkeszi Hivatal

Sz. 113-1932

Méltóságos Igazgatótanács!

A főtiszteletű püspök úr galaci helyettes lelkeszi állásomból Andrásfalvára helyezett át. Ezen állomásomat még folyó év január hónapban el is foglaltam. Az egyház átvétele alkalmával a presbitérium költözködési költségemnek csak a felét szavazta meg, fizetni azonban meg ezt sem tudta mai napig sem. Mind ez ideig azt reméltem, hogy Szamosújváron levő bútoraimat kongruám- és iskolai segélyemből egyelőre saját költségemre el fogom tudni hozni. Sajnos januári kongruámból csak 416 lejt kaptam kézhez, iskolai segélyt pe-

dig még semmit nem kaptam andrásfalvi szolgálatomért. Ilyen körülmények között bútoraimat nem tudtam elhozatni.

Híveim egy pár nélkülözhetetlen bútordarabbal kíségettek ugyan, de most már kezdik visszakérni. Nem számítottak ugyanis arra, hogy papjuk még 4 hónap alatt sem hozatja el bútorait. Így az a veszedelem fenyeget, hogy még egy szék sem lesz a parókián.

Ebben a sivár és reménytelen helyzetemben méltóságos Igazgatótanácsához fordulok, tisztelettel kérve, amennyiben lehetséges, méltóztassék részemre némi segítyt kiutalni, s ez által lehetővé tenni bár a legfontosabb bútoraim szállítását.

Kérésemet megújítva maradtam mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1932. április 25-én

Bognoczky Géza,
lelkésztanító

55.

Andrásfalva, 1932. december 15. Jegyzőkönyvi kivonat a presbitérium gyűléséről, ahol egy új osztályterem és a tanítói lakás építésének részbeni anyagi támogatását kéri. (10565/1932)

Kivonat

Az Andrásfalvi Egyházközség 1932. évi november 13-án tartott presbitéri gyűlésének jegyzőkönyvéből.

37. Elnök atyánkfia szívesen üdvözölve a megjelenteket, bemutatja a presbitérium tagjai által láttamozott 248. sz. meghívót, melynek kapcsán megállapítja, hogy a mai gyűlés az E. T. I. t.c. 40. paragrafusa szerint szabályszerűen hívatott össze, s miután a presbitérium 17 tagja közül 12 jelen van, a gyűlés az E. T. I. t.c. 41. paragrafusa értelmében határozatképes. A jegyzőkönyv hitelesítésére Balog Imre és Biszak Antal presbitereket kéri fel, mely után a gyűlést megnyitja.

Tudomásul vétetik.

41. Elnök javasolja, hogy az építendő iskola és tanítói lakás költsége részbeni fedezésére közalapi segély kéressék.

Presbitérium lelkész atyánkfia indítványát egyhangúlag elfogadja, és elhatározza, hogy az 1932. évi közalapból segélyt kér a méltóságos Igazgatótanácstól.

Kmf.

Bognoczky Géza s. k.

Györfi Mihály s. k.

elnök

jegyző

Hitelesítők: Balog Imre s. k., Biszak Antal s. k.

Sz. 273-932.

A jegyzőkönyvi kivonat hitelül.

Andrásfalva, 932. dec. 15.

Bognoczky Géza,
lelkész

Györfi Mihály,
jegyző

56.

Andrásfalva, 1932. december 15. Kérelem egy új osztályterem és tanítói lakás építési költségeinek támogatására. (10565/1932)

Oficiul Parochial Reformat Măneuți

Andrásfalvai Református Lelkeszi Hivatal

Sz. 273-1932.

Méltóságos Igazgatótanács!

1934. augusztus 13-án lesz 100 éve annak, hogy az Óromániai Egyházmegyében keletkezett Andrásfalva missziói egyházi iskolájának alapköve letéetett, hogy szervezve lett, és fennáll.

Ezen nevezetes évfordulóra 420 lelket számláló gyülekezetünk új, s a mai követelményeknek megfelelő iskolát és kántortanítói lakást óhajt építeni. Az építéshez szükséges minden anyagot s azok helyszínre való szállítását híveink biztosítják, illetve költségét fedezik. A felépítés illetve munkabére szükségünk volna 30–50.000 lej összegre, az akkori munkabérek szerint.

Kicsiny gyülekezetünk, melynek tagjai nagybárra szegény sorsú fuvarosok, ezen összeget is fedezni nem tudják legjobb igyekezetük mellett sem. Miután az 1930. évi Református Szemle 14. számában

megjelent 4050-930. V. sz. körlevél értelmében az 1932. évi közalapból az Óromániai Egyházmegye is részesedni fog, mély tisztelettel kérem, méltóztassék az 1932. évi közalapból egyházunk részére a fent említett célra a lehető legnagyobb összeget segélyképpen biztosítani. Méltóztassék ez által lehetővé tenni az iskola és kántortanítói lakás felépítését, hogy végezhesse egyházunk fontos missziói munkáját, melyre mint a bukovinai egyetlen református egyház predesztinálva van.

Kérésem megújításával maradtam a presbitérium megbízásából mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1932. december 15-én

Bognoczky Géza,
lelkésztanító

57.

Bukarest, 1932. december 23. Az Andrásfalvi Egyházközség építkezési szándékának továbbítása. (10565/1932)

A Bukaresti Református Esperesi Hivataltól
Sz. 1286-932.

Méltóságos Igazgatótanács!

Az andrásfalvi presbitérium 37-932. számú határozatát a következő tiszteletteljes javaslattal vagyok bátor nagyra becsült támogatásukba ajánlani:

Andrásfalva 1927. év folyamán épített saját erejéből új iskolaépületet, ami áll egy tanteremből és egy belépőből.

A hirtelen szükségből épített tanterem azonban ma már szűk a beiratkozott 58 növendék részére. Ezenkívül sötét és alacsony, gombás épület. A hely azonban értékes, és reményük van arra, hogy közvetlen a templom melletti telek tulajdonosával elcserélhetik, és így egy tágasabb telken egészen új épületet emelhetnek az iskola és kántori lakás részére.

A faanyagot összeadják a hívek, és közmunkával meg is építik azt, csak a többi szükséges anyag beszerzésére volna számításuk szerint 50.000 lej segélyre szükségük.

Tisztelettel kérem, e segélyösszeget kilátásba helyezni, hogy annak birtokában a terveket megcsináltathassák.

Tudatában vagyok annak, hogy egyetlen egyházközség részére nem szokott ekkora segélyösszeg jutni a közalapból. De tisztelettel kérem, méltányolni az egyházközség rendkívül nehéz helyzetét az elnyelésünkre dolgozó s tisztán katolikus tanerőkkel működő állami iskolával szemben.

Tiszteletteljes jelentéssel vagyok kiváló tisztelettel,

Bukarest, 1932. december 23.

Tőkés Ernő, esperes

58.

Andrásfalva, 1933. június 23. Jelentés a lelkész anyagi helyzetéről, az egyházközség elszegényedéséről. (6452/1933)

Oficiul Parochial Reformat Mănești
Sz. 126-1933.

Méltóságos Igazgatótanács!

Mély tisztelettel kérem, méltóztassék utasítást adni úgy az egyházkerületi, valamint az egyházmegyei pénztárnak arra, hogy egyházközségem kerületi és megyei tartozásait többet ne helyezze levonásba saját kongruámból.

Kérésem indoklására legyen szabad felhoznom, hogy folyó évi január, február, március, április és május hónapokra összesen 3829 lej kongrua lett kiutalva, melyből 1629 lej személyi, 2089 lej pedig egyházi tartozások címén lett levonva. Az említett összegből mindössze 111 lejt kaptam kézhez.

Egyházközségem a levont 20.898 lejből még egy banit sem tudott visszatéríteni, sőt még az elmúlt évről is tartozik. Nincs honnan felvennem. Egyházam egyetlen jövedelmi forrása az egyházi adó, mely az utóbbi időben nem folyik be. Minden lehetőet elkövettünk az adó beszedése iránt, de igen kevés eredménnyel. A híveket saját magam is felkerestem házról házra járva egy presbiterrel s a pénztárossal. Ígéretet kaptunk, de pénzt nem. Egyébként a hátralékosokat még az

elmúlt évben átadtuk az Administrația Financiarănak behajtás végett, de a végrehajtás többszöri sürgetésem dacára sem történt meg. A hívek szegénysége oly nagy, hogy ők sem merik megpróbálni a végrehajtást. Ezek után én sem tudom mitevő legyek.

Tény az, hogy családommal együtt teljesen lerongyosodva a legnagyobb anyagi nehézségekkel küzdünk, kongruamból pedig rendesen csak az elszámolást kapom meg.

Legyen szabad megemlítenem még azt is, hogy a papi lakásba csorog be az eső, korhadt kerítéseit ledöntötte egy vihar, ezeket is sürgősen meg kéne csináltatni, de nincs pénz.

Híveink nagyobb része egyébként jelenleg Moldvában van – férfiak, nők, gyermekek – mezei napszámmunkán. Személyenként a nyári munkaidő alatt 4–700 lej keresnek, ebből kell megéljenek egy teljes éven át.

Kérésem megújításával maradtam mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1933. június 23-án.

Bognoczky Géza,
helyettes lelkész

59.

Andrásfalva, 1933. augusztus 19. Kérelem a tanulók vizsgadíjának a fedezésére. (8439/1933)

Oficiul Parochial Reformat Mănești
Andrásfalvai Református Lelkeszi Hivatal
Sz. 158-1933.

Méltóságos Igazgatótanács!

Andrásfalvai elemi iskolánk évváró vizsgája a múlt iskolai év végén nem volt megtartható, mivel a kirendelt 3 tagból álló vizsgáztató bizottság 70 növendék levizsgáztatása díjában 1800 lej követelt, s miután egyházunk az említett összeget megfizetni nem tudta, azzal a kijelentéssel távozott, hogy: „meglássátok, őszire nem lesz iskolátok”. Presbitériumunk hiába mutatta fel a 41.036. és 31.268-933. sz. miniszteri rendeleteket, mely a vizsgadíjak elengedéséről intézkedik,

azokat nem vették figyelembe, sőt a felajánlott 500 lej tiszteletdíjért sem voltak hajlandók vizsgáztatni.

A fentiek előrebocsátása után, mivel egyházunk jelenleg nincs abban a helyzetben, hogy a követelt vizsgadíjat megfizetni tudná, mély tisztelettel kérem, méltóztassék a szeptember hó első napjaiban tartandó évváró vizsga költségére 1800 lej segélyt kiutalni és megküldeni. A bizottság ellátási költségeit, valamint kihozatala s visszavitele költségeit egyházunk fedezné.

Kérésem megújításával maradtam mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1933. augusztus 19-én.

Bognoczky Géza,
helyettes lelkész

60.

Andrásfalva, 1933. október 11. Kérelem az iskola költségvetésének kibővítésére, mert egy román anyanyelvű tanerőt alkalmaztak. (12725/1933)

Sz. 194-1933.

Méltóságos Igazgatótanács!

Andrásfalvai elemi iskolánk működése tárgyában bátorkodom az alábbi jelentést és kérést benyújtani.

Iskolánk az utóbbi időben egy súlyos támadásnak volt kitéve. Az állami iskola egyik román tanítója megnősült és tanítónő feleségét is ide akarta hozni állásba. Mivel már a meglévő tanerők létszámát nem emelhették, – a növendékek létszámának hiányában – református iskolánk 72 növendékét kívánta céljára felhasználni, úgy gondolván, hogy ha a mi iskolánk bezáródna, e növendékekkel az állami iskola növendékei szaporodnának annyira, hogy így egy újabb tanerő beállítását kérheti a tantestület. Bizalmasan értesültem, hogy alattomos célja elérése végett – rokoni összeköttetése révén – megnyerte a radóci szubrevizoriátust, s állítólag ankétot hívtak össze annak megálapítására, hogy iskolánk nem felel meg a törvényes követelmények-

nek, növendékei nem mutatnak fel kellő előhaladást (valószínűleg a román és nemzeti tárgyakban).

Egyházunk bizalmasan értesült e tényről, az állami iskola magyar tanítóival egyetértve, azok segítségével, sikerült a román tanítót – egy régebbi súlyos társadalmi botlását hozva fel indokul – Andrásfalváról áthelyeztetni. Itteni állását már el is hagyta.

E ténnyel a magunk védekezését nem zárhatjuk le azért sem, mert a minisztérium ez évben is elutasította a nyilvánossági jog elnyerése végett beadott kérésünket, s csak a működési engedélyét hosszabbította meg.

Hogy az esetleges további támadásokat sikeresen tudjuk kivédni, valamint hogy a nyilvánossági jogot is mielőbb elnyerhessük, presbitériumunk célszerűnek látja, ha egy román óraadó tanítót alkalmaz iskolájában. Ezt nem azért cselekedné, mivel talán a jelenlegi tanítás nem volna kielégítő, csupán azért, hogy szükség esetén a román tanításra hivatkozni tudjon.

A terv szerint e tanító a román nyelvet heti 8 órában tanítaná, és csak addig nyerne alkalmazást, míg iskolánk megkapja a nyilvánossági jogot.

Miután a terv keresztülviteléhez szükséges anyagi fedezet nem áll rendelkezésünkre, mély tisztelettel kérem – amennyiben lehetséges – méltóztassék jelen iskolai évre 5000 lejt iskolánk részére kiutalni segélyképpen a román tanító fizetésére.

Az érvényben levő rendeletek alapján e tételt a folyó évi iskolai költségvetésekbe nem vehettük be, s így ezúton bátorkodom kérni.

Kérésem megújításával maradtam mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1933. október 11-én.

Bognoczky Géza,
helyettes lelkész

61.

Andrásfalva, 1933. november 1. Kérelem egy román tanító alkalmazásáért. (12725/1935)

Oficiul Parochial Reformat Mănești
Andrásfalvai Református Lelkészi Hivatal
Sz. 202-1933.

Méltóságos Igazgatótanács!

Mély tisztelettel terjesztem be 194-1933. számú kérvényemet, iskolánkhoz egy román óraadó tanító alkalmazása tárgyában azzal a kéréssel, méltóztassék azt a lehetőség határain belül kedvezően elintézni.

Kérvényemet folyó év október hó 11-én terjesztettem fel az Óromániai Egyházmegye nagytiszteletű Esperesi Hivatalához, honnan 1202-933. szám alatt október 23-án kaptam vissza az itt mellékelt kísérő irattal ellátva.

Miután közel 100 éve fennálló iskolánkat veszélyben forogni látom, vagyok bátor kérésemet ez alkalommal a hivatalos út mellőzésével direkt beterjeszteni.

Mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1933. november 1-én.

Bognoczky Géza,
református lelkész

62.

Bukarest, 1933. december 19. Helyzetjelentés a vizsgadijak ki nem fizetésének következményeiről, az andrásfalvi református felekezeti oktatás válságos helyzetéről. (13788/1933)

A Bukaresti Református Esperesi Hivaltól
1387-1933. sz.

Méltóságos Igazgatótanács!

Mellékeltten van szerencsém felterjeszteni az Andrásfalvi Lelkeszi Hivatal részéről 231-1933. szám alatt december 16-án hivatalomba felterjesztett iskolavizsgálati jegyzőkönyvet, amely már 1933. október 12-én felvétellett.

Bognoczky Géza lelkész, igazgatótanító atyánkfia ezen eljárásával szemben azonnal rosszallásomat fejeztem ki. Hiszen az Igazgatótanács számos rendelkezésén kívül magam is kértem a lelkeszi hivatalokat, hogy minden egyes iskolavizsgálatról 8 napon belül, sürgős esetekben pedig azonnal küldjék meg a vizsgálati jegyzőkönyv másolatait.

Jelen esetben legsúlyosabb mulasztása lelkész atyánkfiának az, hogy nem élt panasszal, az ezen jegyzőkönyv alapján megejtett szí-

gorú vizsgálat alkalmával elbuktatott 57 növendéknek az állami iskolába való november 10-én 3513-933. revizori rendelettel történt átíratása ellen. Úgyhogy ma már a lelkész atyánkfia december 16-án kelt és hozzám december 18-án érkezett jelentésből teljesen orvosolhatatlan és kétségbeeső helyzettel állunk szemben.

Maradt ugyanis iskolánkban 14 régi növendék, akiket 20-ra jelen iskolai év kezdetén beiratkozott 6 első osztályos elemista egészít ki, ha most már év végén csak egyetlen egy növendéket elbuktatnak, vagy ami még rosszabb, ha eltávozik, vagy elhalálozik egyetlen növendékünk, százados elemi iskolánknak nem lesz még M. O. törvényben megkívánt minimum 20 létszám, és így bármely pillanatban törvényesen bezárhatják 1834 szeptemberében alapított és azóta állandóan működött elemi iskolánkat. Ha ez pedig bekövetkezik, megszólalt ottani egyházközségünk felett a lélekharang, mert a már maig is erősen összeházasodott és sok reverzáliással apasztott 400 református lélek sokáig nem maradhat fenn 10.000-nyi lélekhalátszatot űző katolikus között.

Amikor ezt a szomorú helyzetet a Lelkészi Hivatal által küldött jegyzőkönyv felterjesztésével tisztelettel jelentem, kétségtelenül meg kell állapítanom, hogy lelkész atyánkfia által elkövetett és ma már helyrehozhatatlan mulasztást fájdalmasan segítette elő az a körülmény, hogy az iskolai év folyamán 1932 szeptemberétől 1933 júniusáig tett számos jelentésemmel sem tudtuk elérni azt, hogy az andrásfalvi iskolánknak költségvetésileg biztosított hiánya legalább olyan mértékben fedeztessék le, hogy év végén ne legyen kénytelen 70 magyar református gyermeket elzárni az év végi vizsgálat elől.

Ezt és az ehhez hasonló helyrehozhatatlan veszélyeket látom én évek óta, és jelentem az Igazgatótanácsunknak, kérven szüntelenül azt, hogy akadályozza meg véglegesen regáti vidéki iskoláinknak élethalálharcát, és biztosítsa azoknak költségvetési szükségletét főhatóságunk a tanév keretén belül a bukaresti iskolaépületek házbérfelvételeinek fedezéséből.

Magyar nemzeti létünk élete van itt veszélyeztetve minden egyes iskolánknak megszűnésével, azért nem tűrhető ezen iskoláknak bizonytalansága akkor, amikor arra biztos fedezete van. Amelynek idejében való felosztása határozottan megoldja a regáti iskolai kérdést. Azért már mostan kérem a méltóságos Igazgatótanácsot, hogy tegye

meg a szükséges intézkedéseket arra nézve, hogy vidéki iskoláink az Igazgatótanács 9453-933. V. számú leirata tartalmának fenntartásával a folyó tanév folyamán kapják meg a bukaresti épületek jövedelmének feleslegéből biztosított évi 60.000 lej hozzájárulást. És ne történjék meg az, ami előidézte ezt a katasztrófát, hogy a Bukaresti Egyházközség december 11-én bocsájtja iskoláink rendelkezésére a megelőző tanév fedezeti összegét. E végből szükségesnek tartom tisztelettel kérni, hogy méltóztassanak elrendelni a Bukaresti Egyházközségnek, hogy az Igazgatótanács által meghatározott évi hozzájárulást minden tanév június 10-ig teljes egészében fizesse be egyházmegyei pénztárunkba. Továbbá méltóztassanak elrendelni, hogy az iskolaépületek jövedelme kizárólag és szigorúan csak iskolai célokra használtassanak fel.

Kiváló tisztelettel,

Bukarest, 1933. december 19.

Tőkés Ernő, esperes

63.

Bukarest, 1934. március 29. A 100. évfordulóhoz közeledő andrásfalvi református iskola megünneplésének előkészítése. (4416/1934)

A Bukaresti Református Esperesi Hivatal
389-1934. szám

Méltóságos Igazgatótanács!

Andrásfalvi lelkész atyánkfia jelenti, hogy ez év szeptemberében 100. évfordulójához ér az andrásfalvi református elemi iskola.

Ezt a jubiláris dátumot nagyobb ünnepséggel óhajtja megülni nemcsak Andrásfalva egyházközsége, hanem az egész egyházmegye.

Az ünnepség fényét és jelentőségét azáltal óhajtjuk emelni, hogy mély tisztelettel kérjük a főtiszteletű és méltóságos püspök úr és tanügyi előadó úr megjelenését ezen jubiláris ünnepségen. Ennek jelentésével egy időben mély tisztelettel kérem méltóztassanak meghatározni szeptember első felében azt a vasárnapot, hozzáadva szombat

vagy a hétfői napot vagy mind a kettőt, amelyre ezt az ünnepséget kitűzhetnők és programját összeállíthatnók.

Nem tartom szükségesnek sem egyházi sem magyar szempontból kihangsúlyozni ez ünnepség nagy jelentőségét, mert tudom, hogy azt a méltóságos Igazgatótanács kellőleg méltányolni tudja, és ezért a legkedvezőbb válasz reményében vagyok mély tisztelettel,

Bukarest, 1934. március 29.

Tőkés Ernő, esperes

64.

Bukarest, 1934. április 17. A százéves jubileumi ünnepség programjának ismertetése, egyben kéri a püspök személyes közbenjárását az andrásfalvi református iskola nyilvánossági jogának megszerzéséhez (4956/1934)

A Bukaresti Református Esperesi Hivataltól
468-1934. sz.

Méltóságos Püspök Úr!

Andrásfalva lelkész atyámfia 38-934. számú kérését a következő jelentéssel van szerencsém felterjeszteni:

1. Folyó hó 9. és 10-én Andrásfalván tartott látogatásom alkalmával meggyőződtem arról, hogy ezt a száz esztendő iskolai fordulópontot úgy egyházi, mint nemzeti szempontból kívánatos a legnagyobb ünnepség keretében megtartani, amelyért nélkülözhetetlen szükségünk volna arra, hogy főtiszteletű és méltóságos püspök urunk a tanügyi előadó atyámfiaival együtt személyesen jelenjenek meg.

2. Bukovinában ez volna az első erdélyi református püspöki vizitáció, amit a százötven esztendő bukovinai csángó atyámfiai szívrepesve várnak, amely így az egész ott élő magyarságnak nagy ünnepe lesz.

3. Ugyanezért ez iskolai nagyjelentőségű ünnepséggel kapcsolatban a Regát összes lelkészei és elöljárósága meghívásával és a nőszövetségi elnöknők részvételével a százados iskolai ünnepséggel egy időben a. lelkészi értekezletet, b. nőszövetségi gyűlést és c. férfiszövetségi gyűlést óhajtanánk tartani. Ezért az ünnepségek három na-

pot vennének igénybe, a főtiszteletű és méltóságos Püspök Úr által megjelölendő napokon, éspedig ha lehetséges volna, az egyházközség által kért 1934. szeptember 14, 15, és 16-ik napjain.

Ha Méltóságod csak rövidebb időre tudná kiszakítani magát, akkor a lelkészi értekezletet az első nap egymagunk tartanánk meg, úgyhogy Méltóságotok csak a szombaton tartandó egyházi vizsgálaton, nőszövetségi ülésen és a vasárnap tartandó százados ünnepségen és a férfiszövetségi ülésen vennének részt.

4. A szeptember 1–10-ig tartó iskolai beiratkozásokra való tekintettel, a fenti határidő volna a legalkalmasabb, de ha ez már nem volna szabad, akkor megfelelő volna a szeptember 6–8-ig terjedő idő is.

5. A részleges programot Méltóságotok érkezéséhez fogjuk alkalmazni és kegyes utasításai szerint fogjuk összeállítani. De már most bátor vagyok jelenten, hogy az egyházi vizsgálat, az iskolai ünnepély, a nő- és férfiszövetségi gyűlések két teljes napot okvetlenül igényelnek, és ezért a két napot megelőző esti érkezésre számítunk és a kétnapi ünnepséget követő másnap reggeli elutazásra gondolunk.

Méltóságotok elszállásolását báró Kápri Manuelné sz. Telegdy Irma öméltóságának Istensegits (Iacobești) kastélyában reméljük biztosítani.

6. A százados ünnep méltó megünneplése érdekében kívánatos volna andrásfalvi iskolánk nyilvánossági jogának megnyerése, azért e tárgyban külön felterjesztéssel leszek bátor a méltóságos Igazgatótanácshoz fordulni. Remélem ugyanis, hogy az összes javaslatételre hivatott állami tényezők – ígéretük szerint – támogatni fogják ebbéli kérésünket. De kétségtelen, hogy magát a közoktatásügyi miniszter urat kell megnyerni, amely akcióhoz nagybecsű támogatását tisztelettel kérem. Kegyes válaszának mielőbbi elvártában vagyok a főtiszteletes és méltóságos Püspök Úrnak kiváló tisztelettel,

Bukarest, 1934. április 17.

Tőkés Ernő, református esperes

65.

Andrásfalva, 1934. április 17. Román nyelvű jegyzőkönyvi kivonat az andrásfalvi iskolában tett tanfelügyelői ellenőrzésről. A tanfelügyelő javasolja a román nyelv tanításának hatékonyabbá tételét. (5180/1934)

Proces verbal

În ziua de 18 martie 1934 am inspectat școala confesională evanghelică fără drept de publicitate, cu autorizația conform Consiliul Permanent nr. 795 din 13 septembrie 1933, ordinul Ministerului nr. 95.376 din 30 septembrie 1933 – cu drept de funcționare – în comuna Mănești, județul Rădăuți.

Școala aceasta cu una clasă este proprietatea comunității reformate evanghelice corespunde ca local de cultură, ar trebui însă mai bine îngrijită ca să corespundă îndeajuns prescripțiilor igienice. Clasa are 15 bănci, una tablă, una sobă, 4 ferești, destul încăpătoare pentru 20 copii, adică 10 băieți și 10 copii, care frecventează această școală.

Limba de predare este cea maghiară, iar limba statului începe abia cu clasa treia, care se predă de învățător de la școala de stat din localitate Hâncu Andrei, prin 10 ore la săptămână. Dirigintele acestei școli este preotul local dl. Bognoczky Géza numit conform ordinului Consiliului Dirigent al Eparhiei Reformate din Ardeal nr. 9860/33. secția III. ca director pro 1933/34 la școala primară reformată din Mănești.

Mijloace de învățământ sunt în măsură aproape satisfăcătoare, completarea acestora se impune. Numai puțin biblioteca școlarilor și a învățătorilor recere să fie mărită și în fine bine folosită nu numai de copii, ci și de corpul didactic, căci de altfel limba statului nu va pătrunde în sufletul tineretului. Nu e vorba numai să se facă ceva lectură începând din clasa a III-a în limba statului, ci se cere imperios ca să se gândească și să simte în limba românească, ceea ce să câștigă prin folosirea intensivă a cititului și a vorbitului în graiul românesc, pentru a putea în fine corespunde în deajuns programei analitice. Se pretinde și o activitate rodnică extrașcolară din partea puterii didactice aplicate pentru învățarea graiului românesc, căci progresele constatate nu satisfac în deajuns cerințelor legale. De aceea activitatea rodnică armonioasă trebuie să prindă loc cât mai curând pentru a pune un început bun întins dezvoltarea dragostei și a limbii statului față de țara, ceea ce se ajunge și prin muncă asiduă în și afară de școală. La din contră progresele nu vor fi cele dorite, iar populația doritoare de lumina adevărată va culege puține foloase. În rezumat dirigintele preotul Bognoczky Géza se ocupa în toate disciplinele numai de lim-

ba maghiară, iar dl. învățător Hâncu Andrei prin 10 ore de limba română, care limbă nu o posed copii în măsură cuvenită.

D. U. S.

Inspector școlar,
Subsemnatul Nicu Cojocaru

Se vor înainta imediat 3 copii de pe proces verbal actual D-Sale Dlui Revizor școlar la Rădăuți.

Prezenta copii fiind conformă cu proces verbal original se certifică de noi.

Nr. 7. 1934, luna aprilie 17.

Preot și director școlar,
Bognoczky Géza

Jegyzőkönyv

1934. március 18-án ellenőrzést végeztem a Radóc megyei Măneuți [Andrásfalva] nyilvános evangélikus felekezeti iskolájában, amelynek működési joga nincs, de amely az Állandó Tanács 795. sz. 1933. szeptember 13-án kelt engedélye és a Minisztérium 95.376. sz. 1933. szeptember 30-án kibocsátott rendelete értelmében működhet.

Ez az egy osztálytermes iskola az evangélikus református közösség tulajdona megfelel kultúrhelyiségként, amely azonban gondosabb karbantartást igényel, hogy megfeleljen az egészségügyi követelményeknek. Az osztályteremben van 15 pad, egy tábla, egy kályha, 4 ablak, megfelel húsz gyermek, vagyis az iskolába járó tíz fiú és tíz lány befogadására.

A tanítás magyar nyelven folyik, az állam nyelvét [a román nyelvet] csak harmadik osztályban kezdik tanítani, amit Hâncu Andrei az állami iskola tanítója heti tíz órában ad elő. Az iskola igazgatója Bognoczky Géza helyi lelkész, aki az erdélyi Igazgatótanács 9860/33. III. sz. rendelete alapján 1933/34-ben a mănăuți-i református iskola kinevezett igazgatója.

A tanfelszerelés megfelelő, az állomány kiegészítése folyamatban van. A tanulók és a tanerők könyvtárállománya is gyarapításra szorul, amit nemcsak a gyermekek, hanem a tantestület is felhasználhat, különben az állam nyelve a gyermekek tudatában nem fog meghonosodni. Harmadik osztályban nem elég az állam nyelvén való olvasás

gyakorlását megkezdeni, hanem elengedhetetlen követelmény, hogy románul gondolkozzanak és érezzenek, amelyet román nyelven való intenzív olvasás- és beszédgyakorlattal lehet elérni, hogy végül az megfeleljen a tanügyi programnak. Megkövetelendő a tanerők iskolán kívüli foglalkozása a román nyelv elsajátítása érdekében, mert az eddigi eredmények nem elégitik ki a törvényes elvárásokat. Éppen ezért a gyümölcsöző és harmonikus tevékenységnek rövid időn belül eredménye kell legyen, általuk az állam nyelve és a haza iránti szeretet érzése fejlődik, amelynek iskolán kívül is érvénye van. Ha előadás nincs, a kultúrát igénylő népnek kevés haszna lesz. Összefoglalva, Bognoczky Géza lelkész-igazgató minden tantárgyat magyar nyelven ad elő, Hâncu Andrei tanító úr pedig 10 órában a román nyelvet, amelyet a tanulók nem sajátítottak el kellőképpen.

D. U. S.

Nicu Cojocaru s. k.
tanfelügyelő

A jelen jegyzőkönyv három példányát a radóci főtanfelügyelő úrnak kell átadni.

Igazoljuk, hogy a jegyzőkönyv másolatai azonosak az eredetivel.

Bognoczky Géza,
lelkész-iskolaigazgató

7. sz. 1934. április 17.

[Zsók Béla fordítása]

66.

Bukarest, 1934. május 11. A püspökhelyettes meghívása az andrásfalvi jubileumi ünnepségre. (5678/1934)

Sz. 643-1934

Nagytiszteletű Vásárhelyi János

egyházkerületi főjegyző, püspökhelyettes úrnak – Kolozsvár

Kedves Barátom!

Andrásfalvi kicsiny gyülekezetünk, amely mint egy tengerszem, drága csillogó könnyeivel fordul rajtam keresztül hozzád azzal az alázatos és forró kéréssel, hogy könyörülj rajtuk!

E minden dicsőre méltó nemes gyülekezet 150 esztendő múltjában páratlan bizonyág arról, hogy mi ereje van a kálvinizmusnak! Mert íme, német egyházi fennhatóság alatt, katolikus és idegen ajkú (román és német) nép tengerében, nagyon mostoha megélhetési viszonyok között 150 esztendő alatt nemcsak megmaradt kálvinistának, hanem a szintén magyar ajkú 10.000-nyi katolikusok között egyedül ez a maroknyi (450 lélek) tudott 100 esztendőn át magyar tannyelvű iskolát fenntartani.

Szeretettel kérek, tégy félre mindent, tolj tovább minden dátumot, és bújj ki minden más alkalom elől, és jer, nézd meg, és gyönyörködjél egy igazán tövisek között nőtt nyíló liliomban.

Természetesen vasárnap kell egy ilyen nagy és mélységes ünnepség megtartására, azért szeretettel kérek szeptember 2-t, 9-t vagy a gyülekezetnek és a beiskolázásra kötelezett lévita és tanító atyáinkfiának legjobb napot, szeptember 16-át választani az ünnepség dátumául. Szeptember 2. éppen olyan jó, mint 16., de szeptember 9. rossz nap a beiskolázás miatt.

Egyházmegyénk papsága és a megyei nőszövetségi kiküldöttek 3 napot óhajt ott tölteni a gyülekezet szeretetteljes meghívása alapján.

Te és Dr. Illés Manó Kapriéknál, kinek felesége reformata Telegdy leánya, volnátok elszállásolva a szomszédos faluban.

Kedvező szíves válaszod vétele után leszek bátor megbeszélés alá előterjeszteni az ünnepség programját.

Szíves üdvözlettel, igaz barátsággal,

Bukarest, 1934. V. 11.

Tökés Ernő, esperes

Ui. Szeptember második felétől kezdve híveink férfiai Moldvában vannak napszámban.

67.

Bukarest, 1934. május 11. Hivatalos felkérés a püspökhelyettes részére, a jubileumi ünnepségen való részvételre. (5607/1934)

A Bukaresti Református Esperesi Hivaltaltól 640-934. e. szám

Méltóságos Igazgatótanács!

399-934. szám alatt már bátor voltam jelenteni, hogy a Bukovinában fekvő Andrásfalvi Egyházközségünk ez év szeptemberében óhajtja megünnepelni száz esztendő fennállását.

Egyfelől ez a nevezetes évforduló, másfelől az a körülmény, hogy Bukovinában ez az egyetlen református gyülekezetünk, öt erősen népes katolikus egyházközség között: arra indított a dolog természete szerint, hogy elsősorban püspök uram öméltóságát kérjük meg a jelentős ünnepségen való részvételre annyival is inkább, mert az 1923-ig német evangélikus fennhatóság alatt álló református egyházközségünk 150 esztendő fennállása ideje alatt még soha sem láthatott református püspököt.

Sajnos a püspök úr öméltósága 362-934. szám alatt az egyházközség kérését elutasította, illetve arról értesített, hogy ez alkalommal nem tud időt szakítani andrásfalvi atyánkfiai számára.

E nagy fájdalmas körülmény készítet arra, hogy Igazgatótanácsunkon keresztül azzal a kéréssel forduljak Vásárhelyi János püspökhelyettes atyánkfiahoz, hogy volna kegyes ő és a tanügyi előadó atyánkfia kifáradni a szeptember 16-ra tervezett, vagy kívánságuk szerint az ősz valamelyik más napjára, de semmi esetre sem későbbre kitűzendő napon szerencsételni egész egyházmegyénket.

Tervezgetésünk szerint ugyanis ez alkalommal egyházmegyei lelkészi értekezletet és egyházmegyei nőszövetségi gyűléseket is tartanánk, amelyeken való kegyes részvételt kérménk és az értekezletek elnöklését kérmők püspökhelyettes atyánkfia által.

E nagy idegenségben, mostoha viszonyok között és egy erősen katolizáló katolikus környezetben 150 esztendőn át fennmaradt és magyar tannyelvű iskolát egyedül fenntartó 450 lelket számláló buzgó és nemes gyülekezet megérdemli egyházkerületünk legnagyobb áldozathozatalát és azért alázattal kérem, kegyeskedjenek lehetővé tenni, hogy a gyülekezet és egyházmegyénk papságának hő reménységét ne érje csalódás, ami végtelenül fájdalmas és soha helyre nem hozható volna.

Kiváló tiszteletem jelentésével vagyok a méltóságos Igazgatótanácsnak

Bukarest, 1934. május 11.

alázatos szolgája,
Tőkés Ernő,
az Óromániai Egyházmegye
esperese

68.

Bukarest, 1934 október 4. Az andrásfalvi jubileumi ünnepségen résztvevő lelkészek útiköltségének fizetési módozata. (10446/1934)

A Bukaresti Református Esperesi Hivataltól
Sz. 1478-1934.

Méltóságos Igazgatótanács!

Tisztelettel jelentem, hogy a főtiszteletű püspök úrnak 642-934. számú támogató sorai alapján Lapedatu kultuszminiszter úr szíves volt az andrásfalvi ünnepségek alkalmából ott tartandó lelkészértekezlet céljaira, elsősorban a lelkészek és nejeik odautazása költségei fedezésére, mai napon 20.000 lej segélyt utalni. E miniszteri approbációt 164.663/16.655 szám alatt iktattam, és személyesen vittem át a minisztérium számosztályába, ahol azt a felvilágosítást adták, hogy ilyen anyagi tétel csupán a hónap végén utalványozható az akreditálás mai rendszere mellett. Így hát készpénz abból csupán a hó végén vagy a jövő hó első napjaiban lehet.

Miután az összeg a püspök úr öméltósága kérése alapján az Igazgatótanács nevére kéretett, annak nevére fog utaltatni is, és Kolozsváron fog kifizettetni a kerületi pénztár kezébe. Ennek alapján mély tisztelettel kérem ez összeget előlegezni megyei pénztárunk számára, hogy abból nekünk módunkban álljon pár napon belül a vasúti jegyek árát a lelkészeknek és nejeik számára megküldeni, különben egyetlen lelkészünk sem tud – jelentése szerint – megjelenni. A vasúti jegyek árát ellenőrizve, úgy látom, hogy a 10 lelkész- és 5 papnén kívül szegényebb egyházmegyei tanácsosaink részére is adhatunk valami útiköltség segélyt ez összegből, és ezen kívül kb. 2000 lej maradna közköltségre, az Andrásfalván felmerülő hivatalos költségek, például egy autó elnökségünknek a püspök úrék elébe való menetelre, s más elkerülhetetlenül szükséges kocsai vagy a vendégek ellátása költségeihez való hozzájárulásra.

Azért az összeg kegyes előlegezésével egy időben mély tisztelettel kérem fenti értelemben való elosztásra is felhatalmazást, mindenkitől szabályos nyugtát kérvén a minisztériumnak benyújtandó elszámolás igazolása érdekében.

Kiváló tisztelettel,

Bukarest, 1934. október 4.

Tőkés Ernő, esperes

69.

Andrásfalva, 1934. október 15. Jegyzőkönyv Makkai Sándor erdélyi református püspök andrásfalvi vizitációjáról. (12000/1934)

Jegyzőkönyv

Az Andrásfalvi Egyházközség 1934. október hó 14–15. napjain tartott generális vizitáció alkalmával tartott presbiteri gyűlésről.

Elnök: Dr. Makkai Sándor erdélyi református püspök. Jegyző: Bognoczky Géza lelkész.

Jelen vannak: Dr. Illés Gyula egyházkerületi tanügyi előadó, Mester Mihály gazdasági előadó, mint a vizitáció tagjai. Tőkés Ernő óromániai egyházmegyei esperes, Sándor József egyházmegyei főgondnok, szenátor, Dakó Lajos galaci, Fehér János ploiești-i, Gruja Farkas moreni-i lelkészek. Demjén Miklós bukaresti tanító, Hâncu Andrei helybeli román óraadó tanító, Makkai László, Ömböli József Krica, Balog János Ferkő, Ömböli Lajos Kosuth, Ömböli Péter A., Katona Mihály, Getző Mihály, Getző Balázs, Balog Samu Pálé, Csíszér Kozmán, Biszak Antal, Ömböli Péter Lajos, Ömböli Lajos Lajos, Györfi Mihály presbiterok.

Püspök elnök atyánkfia buzgó imádsága után üdvözli a megjelent vendégeket és presbitereket. Ezután felkéri Dr. Illés Gyula és Mester Mihály előadótanácsos atyánkfiait, hogy a megejtett egyházvizsgálatról jelentésüket terjesszék elő.

Dr. Illés Gyula egyházkerületi tanügyi előadó előterjeszti, hogy az egyházközség lélekszáma 1933. december 31-én 431 lélek. 13 lélek visszaköltözött Erdélybe, ezzel szemben beköltözés csak 2 volt. Született 17 lélek. Van háziipar, a „festékes” készítés. A hívek között különösebb baj nincs, a tüdővész a leggyakoribb halált okozó betegség. Az egyháznak van egy 54 kötetből álló könyvtára, melyet a hívek szeretnek olvasni. Ezt gyarapítani kéne. Isteni tiszteletet rendszerint tartanak. Vasár- és ünnepnap délelőtt, délután prédikációval, hétköznap hetenként kétszer. Perselyes adakozás minden vasárnap van. A perselyes adakozás az erdélyinél jóval nagyobb. A nőszövetségnek 45 tagja van. A nyári hónapokat kivéve minden héten tartanak összejövetelt. Az összejövetel bibliaórával kezdődik. A református kórház részére nagymértékben adakoztak. A szászvárosi árvaház részéről

sem feledkeztek meg. Az ifjúságot a konfirmációra alaposan és gondosan készítik elő. A presbitériumnak 17 tagja van. Gyűléseket rendszeresen tartanak, hol egyházfegyelmi (reverzális) kérdésekkel is foglalkoznak. A lelkési iroda rendben van. Az anyakönyvek pontosan vezetettek. Az utasítások pontosan végrehajthatnak. A tanköteles gyermekek száma az elmúlt tanévben 70 volt, az idén 80. Felekezeti iskolánkba 28 van beírva, a többit az állami iskolába kényszerítették. A növendékek létszámának állandó növekedése maga után vonja egy új, modern, 2 tantermes iskola építését.

Utasítja a presbitériumot, hogy a gyűléseket imával kezdjék.

Mester Mihály gazdasági előadó atyánkfia előterjeszti, hogy a gyülekezet évi adózása 8000 lej. A pénztámapló jelenleg 2630 lej túlkiadást mutat, melyet a lelkész fedezett, év végén reméli visszakapni. Az egyháznak 21 hold földje van, mit a lelkész élvez és a híveknek van kiadva feles művelésre. Az egyháznak három épülete van: a templom, az iskola és a papi lakás, mely mellett szép nagy kert van. A gondnok: Ömböli József Krica.

Dr. Makkai Sándor püspök atyánkfia megelégedését és örömét fejezi ki a látott és tapasztalt dolgok felett. A templom olyan szép, hogy öröm benne prédikálni. Az adakozás jobb, mint az erdélyi gyülekezeteknél. Adakoznak az árvák részére is. A betegekről sem feledkeznek meg. Van könyvtár, mit a hívek szeretnek olvasni. A gyermekáldás nagy, s a szülők megbecsülik gyermekeiket. A nőszövetség eredményesen dolgozik. Mindezek arról erősítik meg hitünket, hogy a gyülekezet nemcsak megmaradhat, hanem fejlődhet is.

Sajnálattal állapítja meg, hogy szektáskodók is vannak. Ezek ellen a legjobb fegyver, ha megismerjük a mi kincseinket. Felekezeti kérdésekben irányelvünk az, hogy ami a mienk, ahhoz ragaszkodnunk kell. A presbitérium, és a lelkész további munkájára, valamint az egész gyülekezetre Isten áldását kívánja.

Andrásfalva, 1934. október 15-én.

Makkai Sándor,
püspök, elnök

Illés Gyula,
tanügyi előadó

Mester Mihály,
gazdasági előadó

Bognoczky Géza, jegyző-lelkész

70.

Andrásfalva, 1934. október 22. Kimutatás az osztályismétlő tanulókról és átíratásuk a helyi állami iskolába. (11260/1934)

Copie

Tablou asupra elevilor repetenți de la școala primară particulară confesională din Măneuți, care în conform cu ord. Serviciul de Învățământ Local Cernăuți nr. 17476-33 din 21. X. 1933. unde urmează să fie înscriși spre frecventare la școala primară de stat din Măneuți.

1.	Balog Janos Jon	I.
2.	Balog Lazar	I.
3.	Balog Martin	I.
4.	Biszak Pal	I.
5.	Daradics Imre	I.
6.	Balog Erzsébet	I.
7.	Daradics Petru	I.
8.	Györfi Andrei	I.
9.	Györfi Rozalia	I.
10.	Kantor Elizaveta	I.
11.	Kantor Maria	I.
12.	Löcsi Pavel	I.
13.	Ömböli Iuliu	I.
14.	Ömböli Joan	I.
15.	Ömböli Josif	I.
16.	Ömböli Ludvig	I.
17.	Ömböli Rozalia	I.
18.	Sebestyén Rozalia	I.
19.	Andrisan Elizabeta	II.
20.	Nistor Ana	II.
21.	Balog Andrei	III.
22.	Balog Agneta	III.
23.	Balog Francisc	III.
24.	Balog Maria	III.
25.	Balog Alexandru	III.

26.	Kerekes Josif	III.
27.	Mandiuc Francisc	III.
28.	Ömböli Peter A.	III.
29.	Ömböli Pius	III.
30.	Ömböli Alexandru	III.
31.	Tirmaier Viro	III.
32.	Tirmaier Zofica	III.
33.	Varga Mihai	III.
34.	Balog Francisc	IV.
35.	Balog Kati Cata	IV.
36.	Balog Samuil	IV.
37.	Balint Balint	IV.
38.	Butta Josif	IV.
39.	Györfi Joan	IV.
40.	Löcsi Anna Ana	IV.
41.	Ömböli Josif A.	IV.
42.	Ömböli Josif	IV.
43.	Ömböli Kati	IV.
44.	Ömböli Samuil	IV.
45.	Szekely Maria	IV.
46.	Szekely Terezia	IV.
47.	Varga George	IV.
48.	Feher Ana	V.
49.	Kiraly Joan	V.
50.	Kiraly Kati Cata	V.
51.	Kiss Ludovic	V.
52.	Nemet Andras Andrei	V.
53.	Balog Ana	VI.
54.	Balog Erzsi	VI.
55.	Györfi Maria	VI.
56.	Ömböli Maria	VI.
57.	Ömböli Sari Sarlota	VII.

Pentru conformitate
Subrevizorul școlar:
V. Tecaciuc

Șeful cancelarei:
O. Andrievici

Sz. 208-934.

A fenti másolat hitelesül

Andrásfalva, 1934. október 22.

Bognoczky Géza,
református lelkész

Másolat

Táblázat az andrásfalvi egyházi magániskola elemi tagozatának évisméltó diákjairól, akik a csernovici helyi tanügyi hivatal 1933. X. 21-iki 17476-33-as sz. határozatának megfelelően az andrásfalvi állami elemi iskolába lesznek beíratva.

[Zsók Béla fordítása]

71.

Andrásfalva, 1934. október 24. Az andrásfalvi lelkész beszámolója a felekezeti oktatás nehéz helyzetéről. (11260/1934)

Oficiul Parochial Reformat Mănești

Andrásfalvai Református Lelkeszi Hivatal

Sz. 212-1934.

Méltóságos Igazgatótanács!

Andrásfalvi református egyházunk generálvizitációja alkalmából nagytiszteletű Tőkés Ernő esperes úrtól azt a jegyzőkönyvi utasítást kaptam, hogy „Iskolás növendékek visszaíratása érdekében lelkész atyánkfia 8 napon belül tegyen jelentést erdélyi Igazgatótanácsunknak, a tanfelügyelőségnek e tárgyban adott 1933. és 1934. évi összes rendeleteinek másolatai felterjesztésével”.

Ezen utasítás alapján mély tisztelettel terjesztem be a tanfelügyelőség e tárgyban adott rendeleteit, valamint leadott kéréseink másolatait is. Egyben bátorodom a rendeleteket s beadványokat rövid magyarázattal ellátni.

Az 1932–33. tanév évváró vizsgáján megjelent bizottságot presbitériumunk nem fogadhatta, mivel 1800 lej vizsgadíjat követelt, valamint e három tagból álló bizottság nem a 31-268-933. sz. miniszteri rendelet szerint lett összeállítva. A Református Szemle 1933. évi 15–16. számában megjelent 4436-933. III. számú körlevél alapján, álláspon-

tunkat az 1. sz. alatt mellékelte beadványunkkal hoztuk a radóci tanfelügyelőség tudomására s egyben újabb vizsga idejének kitűzését kértük.

Miután választ nem kaptunk – tekintettel a beíratások lehetetlen voltára – a csernovici inspektorátushoz folyamodtunk a vizsga megtartása ügyében a 2. szám alatt mellékelte kéressel.

Kérésünkre – az ügy kivizsgálása érdekében – a csernovici inspektorátus 1933. október 12-én egy bizottságot küldött ki andrásfalvi iskolánkhoz. E bizottság azt követelte, hogy ismerjem el azt, hogy az 1800 lej vizsgadíj, mit követeltek nem túl magas, s adjak erről egy nyilatkozatot. Én e nyilatkozat kiadását megtagadtam, s álláspontunkat továbbra is fenntartottam. E bizottság iskolánkkal szemben igen ellenséges magatartást tanúsított s a leghevesebb vitatkozások fejlődtek ki.

Valószínűnek tartom, hogy e bizottság jelentése alapján adta ki a csernovici inspektorátus a 14.476-933. sz. valamint a radóci tanfelügyelőség 3223-933. sz. rendeletét, melyben fixálja az évről-évre vizsga idejét, helyben hagyja a régi szabályellenes bizottságot, s a vizsgán megbukott növendékeket az állami iskolába rendeli.

A továbbiak során a radóci tanfelügyelőség 3513-933. számú rendeletével közli az állami iskolába rendelt növendékek névsorát.

E rendelet megakadályozása érdekében tiltakozásomat fejeztem ki a radóci tanfelügyelőségnél szóval és írásban, a csernovici inspektorátushoz pedig az érdekelt szülők aláírásával ellátott memorandummal fordultam. E memorandumot magyar fordításban közlöm.

A válasz mindkét helyről elutasító volt. Közben a növendékeket az állami iskolába beírták, a szülőknek pénzbírságot helyeztek kilátásba, ha gyermekeiket nem küldik iskolába, magamnak pedig a karhatalom igénybevételét, ha ellenszegülni próbálok.

1934–35. iskolai év elején a növendékek visszaszerzése érdekében a szülőkkel kérvényt írtam alá, melyeket a helybeli állami iskola kedvező javaslatával ellátva személyesen nyújtottam be a radóci tanfelügyelőségnek. 7. sz. alatt mellékelem az elutasító választ.

Megjegyezni kívánom, hogy fentiekről nagytiszteletű Tökés Ernő eszperes úrnak részletes jelentést tettem 231. sz. alatt 1933. december 16-án.

Andrásfalvi református elemi iskolánk jövője érdekében – felelősségérzetem teljes tudatában – a legmélyebb tisztelettel bátorkodom kijelenteni, hogy jelen körülmények között nem látom kívánatosnak

az átkényszerített növendékek visszaszerzését megkísérelni. A jelenlegi helyzet ugyanis az, hogy iskolánk nyilvánossági jogának elnyerése folyamatban van. Ennek érdekében folyó hó 23-án egy speciális inspekcióban volt részünk. Ezen inspekció adminisztratív jellegű volt, s kedvező javaslatot tett a minisztériumnak iskolánk érdekében, de később még lesz egy inspekció, melynek tárgya a növendékek előmenetelének megvizsgálása lesz. A mostani 28 növendék reményt ad arra, hogy iskolánk ezt a vizsgálatot is sikerrel fogja kiállani, s így nyilvánossági jogunkat megkaphatjuk.

Az állami iskolába kényszerített növendékek igen rendetlenül járnak iskolába, emellett tudásuk is oly minimális, hogy attól félek, ha ezek visszajönnek hozzánk, igen nagy mértékben fogják rontani iskolánk nívóját, s a speciális inspekciót nem fogjuk tudni sikerrel kiállani. Ezen állításomat méltóságos Igazgatótanács rendeletére részletesen is kifejtethetem, és statisztikai adatokkal is alátámaszthatom. Ezért a magam részéről a növendékek visszaírása ügyét jónak látom – e helyzet hatása alatt – függőben hagyni, a speciális vizsgálat, illetve nyilvánossági jog megnyeréséig. Addig is minden erőmből azon leszek, hogy a mi iskolánkba járó növendékek a legjobb előmenetelt tanúsítsák, az állami iskolába járó növendékek gondozása érdekében is minden lehető el fogunk követni.

Jelentésem szíves tudomásvételét kérve, maradtam a méltóságos Igazgatótanácsnak mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1934. október 24-én.

Bognoczky Géza,
református lelkész

72.

Andrásfalva, 1934. október 24. Átirat a tanfelügyelőséghez, amelyben kéri az állami iskolába átírt tanulók visszaíratását a református iskolába, egyben részletes leírást kapunk a gyülekezeti tagok nehéz anyagi helyzetéről. (11260/1934)

Másolat

Sz. 222-1933.

Inspektor Úr!

Az andrásfalvi református elemi iskola évváró vizsgája tárgyában kiadott 17.476-33. sz. rendelete alapján a radóci Szubrevizorátus 3513-33. sz. alatt megküldte iskolánknak azon 57 növendék névsorát, akik az évváró vizsgán vagy nem jelenhettek meg, vagy megbuktak, akiket az állami iskolába rendelt beírni. A helybeli állami iskola igazgatója e növendékeket folyó hó 11-én már be is írta, és a szülőket büntetés terhe alatt felhívta, hogy gyermekeiket küldjék az állami iskolába.

Alulírott érdekelt szülők hangulatára támaszkodva egyházunk vezetősége a magánoktatási törvény 158. cikke alapján mély tisztelettel kéri, méltóztassék engedélyezni azt, hogy azon gyermekek, kik valamely oknál fogva nem tehették le az évváró vizsgát – melyek névsorát itt mellékeljük – ez iskolai évben tovább is református felekezeti iskolába járhassanak, és év végén összevont vizsgát tehessenek le.

Kérésünket a következőkkel indokoljuk:

Iskolánk vezetősége október 26-án délután 5 órakor kapta kézhez a radóci Szubrevizorátus október 23-án keltezett 3223. sz. rendeletét, melyben a vizsga napjául október 27-én reggel 8 órát tűzi ki. Kitűnik ebből az, hogy vezetőségünknek nem állt módjában alig pár óra alatt a nagy szétszórtságban lakó tanulókat értesíteni a vizsga ideje felől. Másrészt az V., VI., VII. osztályos növendékek rendszeres oktatása november 1-jén kezdődvén, a törvény 63. cikke szerint, a növendékek közül sok tartózkodott Moldvában mezei munkán szüleivel együtt, melyre a szegény sors miatt kényszerítettek. A növendékek közül többen betegek is voltak, különösen az alsóbb osztályokban.

Iskolánk növendékei kivétel nélkül mindnyájan közelebb laknak a református, mint az állami iskolához. A község református vallású lakossága ugyanis a község alsó felében lakik, ahol a református iskola van. A két iskola egymástól 600 méter távolságban van, ennyivel kéne a gyermekeknek naponta hosszabb utat megtenni. Így egyes gyermeknek 2 km utat kellene megtenni az állami iskoláig, ami az itteni zord időjárást véve alapul, a növendékek rendszeres iskolába járását igen megnehezíti.

Megemlíjtük még azt is, hogy iskolánk vezetősége folyó iskolai évre a román nemzeti tantárgyak tanítására Hâncu Andrei román tanító urat angazsálta a helybeli állami iskolától.

Ugyanitt mellékelünk egy kimutatást is azokról a növendékekről, akiknek református iskolánkban való visszairását kérjük.

Fenti kérésünk ismétlésével maradtunk

Andrásfalva, 1933. november 16.

Aláírások: [...]

Sz. 212-934.

A fenti másolat hitelül

Andrásfalva, 1934. október 24-én.

Bognoczky Géza,
lelkész

73.

Andrásfalva, 1934. november 7. Kérvény a román nyelvű tanító fizetésének emeléséért. (562/1935)

Oficiul Parochial Reformat Măneuți

Andrásfalvai Református Lelkesi Hivatal

Sz. 224-1934.

Méltóságos Igazgatótanács!

Az andrásfalvi elemi iskolai költségvetés felterjesztése kapcsán mély tisztelettel kérem, méltóztassék Hâncu Andrei román óraadó tanító évi tiszteletdíját a költségvetésben felvett 6000 lejről évi 12.000 lejre felemelni és kiutalni.

Kérésem indoklására legyen szabad felhoznom, hogy nevezett tanító a nemzeti tárgyak tanítását nem volt hajlandó a múlt évi 6000 lejért elvállalni. Miután olcsóbb tanítót nem kaptunk, kénytelenek voltunk – a generális vizitáció alkalmával kapott szóbeli utasítás alapján – az évi 12.000 lejt megígérni. Az erről szóló egyezségi okmányt méltóságos Igazgatótanács 11.217-934. III. szám alatt hagyta jóvá.

Kérésem megújításával maradtam mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1934. november 7-én.

Bognoczky Géza,
református lelkész

74.

Andrásfalva, 1935. január 25. Arról értesülünk, hogy az andrásfalvi református iskolát megbüntették gyenge tanfelszerelése és hiányos bútorzata miatt. (1373/1935)

Andrásfalvi Református Lelkészi Hivataltól
Andrásfalva, 1935. január 25.

Méltóságos Igazgatótanács!

Andrásfalvi református iskolánk „avertisment public” büntetésben részesítette a csernovici inspektorátus azért, mert nincs meg a kellő felszerelése és bútorzata. Ezen büntetést azonnal megfellebbeztük a minisztériumban, s kértük törlését, rámutatván arra, hogy iskolánknak a regulamentben előírt felszerelése és bútorzata megvan. A sérelmet jelentettük a nagytiszteletű Esperesi Hivatalnak is.

Eközben presbitériumunk mindent elkövetett, hogy a hiányokat pótolja. Egy pár tárgyat, mint faliórát, mosdótálat, iránytűt, mágnes stb. kölcsön kértünk, másokat, mint gúla, hasáb, számológép, asztalnál megrendeltünk, illetve kijavíttattuk.

A legutóbbi iskolavizsgálat alkalmával Săchelărescu csernovici vezérinspektor a padokat kifogásolta leginkább. Iskolánk padjai valóban igen régiiek, a higiénia követelményeinek nem felelnek meg, s olyan rozoga állapotban vannak, hogy javítani nem érdemesek. Nem marad más hátra, mint újakkal kicserélni. Presbitériumunk tervbe vette, hogy 15 db kétüléses padot a törvény által előírt méretekben elkészíttet. A 15 db pad 5-6000 lejbe fog kerülni. Sajnos e célra alig 1000 lej áll rendelkezésünkre.

Mivel a hiányzó összeget nem tudjuk előteremteni, a méltóságos Igazgatótanácshoz fordulunk, s alázattal kérjük, méltóztassék segítségünkre lenni az iskolai padok elkészítésében, s e célra valamelyes segélyben részesíteni andrásfalvi református iskolánkat.

Alázatos kérésünk megújításával maradunk a méltóságos Igazgatótanácsnak, a presbitérium nevében mély tisztelettel,

Bognoczky Géza, református lelkész

75.

Bukarest, 1935. március 7. Az átiratban arról értesülünk, hogy az 57 tanulóból kb. 30 tanuló visszairatkozik a református iskolába. Éppen ezért anyagi támogatást kérnek az osztálytermek kibővítésére. (2644/1935)

A Bukaresti Református Esperesi Hivataltól.

Sz. 374-935.

Méltóságos Igazgatótanács!

Tiszteletteljes hivatkozással 1847-935. III. számú nagybecsű beadványukra, van szerencsém jelenteni, hogy a Közoktatásügyi Minisztérium M. O. ügyosztálya folyó hó 6-án 36068-935. szám alatt úgy intézkedett, hogy az andrásfalvi iskolánkból az ottani állami iskolába átiratott gyermekek visszaíratását elrendelte mindazokat illetőleg, akik nem buktak el egy és ugyanazon osztály vizsgáján kétszer!

Így tehát az állami iskolába átiratott 57 gyermekből kb. 30-at vissza fogunk kapni.

Tekintettel a most iskolába járó 27 református gyermekre és ottani híveink nagyon szopora természetére, fel kell készülni arra, hogy két tantermes iskolaépületet szerezzen az egyházközség már a jövő tanév elejére.

Ezt az egyházközség maga is már rég számíthatja, de egyedül a maga erejéből nem lesz képes e feladat teljesítésére, azért mély tisztelettel kérem elvi határozatukat arra nézve, hogy:

a. kész-e főhatóságunk a második tanerő fizetésére, amire a tanítólélekész atyánkfia gyengesége miatt is szükség volna, és

b. második tanterem és második tanítói lakás építési szükségletében? És mekkora lehet az erre célra remélhető segélyösszeg?

Kegyes támogatásuk reményében vagyok kiváló tisztelettel,

Andrásfalva, 1935. március 7.

Tőkés Ernő, esperes

76.

Andrásfalva, 1935. május 8. Kérelem a vizsgadíj-segély mihamarabbi kiutalásáért. (4707/1935)

Andrásfalvi Református Lelkeszi Hivataltól
Sz. 123-1935.

Méltóságos Igazgatótanács!

Mély tisztelettel kérem méltóztassék andrásfalvi református elemi iskolánk év végi vizsgadíjára 2000 lej segílyt kiutalni.

Alázatos kérésem indoklására legyen szabad felhoznom, hogy ez évben híveink igen rosszul fizetik az egyházi adót, s pénztárunkban nemcsak hogy nincs egy bani sem, hanem az egyház nagyobb összeggel tartozik lelkészének. A nem fizető egyháztagokat átadtuk a polgári hatóságnak behajtás végett, de nincs reménységünk arra, hogy ez vizsgáig megtörténhessen.

1933-ban sok növendékünket kényszerítették át az állami iskolába, melynek egyetlen oka az volt, hogy nem volt miből fizetni a vizsgadíjat. Félünk, nehogy ez az áldatlan állapot ebben az évben is bekövetkezzék, ezért még jó idejében fordulok fenti kéréssel méltóságos Igazgatótanácshoz abban a reményben, hogy az nem lesz elutasítva. Alázatos kérésem megújításával maradtam mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1935. május 6-án

Bognoczky Géza,
református lelkész

77.

Andrásfalva, 1935. szeptember 16. Jelentés a gyülekezet lélekszámának csökkenéséről, az okok megnevezéséről, új gyülekezeti működési szabályzatok alkalmazásáról. (9879/1935)

Andrásfalvi Református Lelkeszi Hivataltól
Sz. 144-1935.

Méltóságos Igazgatótanács!

A bukovinai 431 lelket számláló Andrásfalva egyházunk igen nagy támadásnak volt a múltban, s van a jelenben is kitéve a mintegy hatszor nagyobb számban itt élő római katolikus részéről.

Az 1884. évi nagy kivándorlás után református egyházunk lélekszáma 1000-ról 370-re csökkent. Dacára a születések igen magas voltára, e lélekszám az 1934. év végéig alig 61 taggal emelkedett az utóbbi 50 év alatt. A születések arányában figyelembe véve a halálozást és kivándorlást, gyülekezetünk jelenlegi lélekszáma 500–600 között kéne mozogjon. Kutatva a baj okát, arról győződtem meg, hogy a mutatkozó lélekszámhiány a katolikus többségbe olvadt bele vegyes házasság útján. 30 olyan kitért szülőt írtam össze, akik ma is élnek. Ha figyelembe vesszük azokat a kitérteket, akik már meghaltak, s a született gyermekeket, vesztéségünk az utóbbi 50 év alatt 150 lélekre becsülhető. Vesztéseinkkel szemben szinte semmi nyereségünk nincs.

A római katolikus részről az 1930. év óta mind gyakrabban ismétlődő erőszakoskodásokról s védekezésünkről főtiszteletű püspök úrnak külön is beszámolok, mely felterjesztésemnek másolatát idecsatolom.

Helyzetünket súlyosbítják a három év óta fokozatosan terjeszkedő szektáskodók is. A környékbeli román, rutén és németség között igen terjed a baptista és adventista szekta, és több helyen a gyülekezetek fele lett szektáskodó. Református egyházunkból ez ideig két szektáskodót voltunk kénytelenek kizárni, öt tagnak pedig folyamatban van a kizárása. Fanatikuságukra jellemző, hogy mintsem hozzánk visszatérjenek, – református gyülekezetünknek velük szembeni megvető magatartására – képesek voltak mindenüket eladva elköltözni községünkből. Egyik közülük buzgó református feleségét is itt hagyta.

Igen elszomorító dolog az, hogy az eddigi egyházi fegyelmezés hiánya vagy tökéletlensége miatt gyülekezetünkben mind jobban kezd lábra kapni az a nézet, hogy egyházunkban mindent szabad tenni, mert amint ők mondják, „az alsók nem veszik olyan szorosra a dolgot”. Presbitériumunk mind gyakrabban kénytelen foglalkozni fegyelmi kérdésekkel, melynek eredménye az, hogy a fegyelmezett egyháztagok ahelyett, hogy saját hibájukat belátnák, az Úrasztalától való eltiltásért a lelkészt és presbitériumot okolják, s így újabb bajoknak csíráit hintik el. Lelkésznek és a presbitérium több tagjának támadt így személyes ellensége, s ez a magyarázata annak, hogy a gyülekekről mind gyakrabban maradoznak el. Attól tartok, hogy egyszer mind le fognak mondani, és presbitérium nélkül fogunk maradni. Ebből kifolyólag sürgős szükségét látom egy olyan fegyelmi szabály-

zatnak, melyben az összes fegyelmi vétséget képező esetek és az esetekre alkalmazott büntetések konkretizálva vannak. A végrehajtás alól pedig a presbitérium vonassék ki, és adassék egyedül a lelkésznek. Inkább legyen „bűnös” a lelkész, de a presbitérium és gyülekezet közti jó viszony maradjon meg.

E súlyos helyzetben egyházunk idáig a presbitérium, férfi- és nőszövetség, ifjúsági bibliakörök, vasárnapi iskolán keresztül védekezett. A vallásos lapok, a kerületi iratterjesztéstől és Ifjú Erdélytől kapott füzetek és könyvek, a lelkész által írt és sokszorosított iratok, a veszélyeztetett családok látogatása, a konfirmációi négy hónapos mindennapi oktatás mind hathatós eszközei voltak a védekezésnek, de mégsem bizonyultak elégségesnek a bajok gyökeres leküzdésére. Így nem maradt más hátra, mint újabb eszközökhöz folyamodni. Ilyen újabb eszköz kíván lenni elemi iskolai vallásos nevelésünk újjászervezése, melyre vonatkozó kérésemet szeptember hónapban fogom beterjeszteni, és az április 7-én tartott presbitéri gyűlés határozata, melynek jegyzőkönyvi kivonatát a következő tiszteletteljes kéréssel terjeszték be ez alkalommal, helyzetünk fent vázolt őszinte feltárása után.

Az 1935. április 7-én tartott presbitéri gyűlés határozata, illetve annak 11. II. b. és V. a, valamint 12. jkvi. szám b, c, d és f részei tekintetében bizonyos ellentétben állanak a kerületi fegyelmi szabályzat 5. paragrafusa d. és e. pontjaival szemben, miért is presbitériumunk megbízásából mély tisztelettel kérem azok jóváhagyását a következő indokokra való tekintettel:

1. Presbitériumunk semmi akadályát nem látja annak, hogy halálos betegség esetén a fegyelmezett egyháztag úrvacsoravétel előtt ne követhetne eklézsiát rövid liturgiával két presbiter tanú jelenlétében. Ha az úrvacsoravételtől eltiltott egyháztag vonakodnék eklézsiát követni, méltatlan arra, hogy úrvacsorát kapjon.

2. Presbitériumunk minden teljesen szegény egyháztagot felmentett az egyházi adófizetés alól, a szegényekét anyagi erejükhöz képest mérsékelte. Ha tehát valakinek több mint egy évi adótartozása áll fenn, az vagy hanyagságból, vagy rosszakaratból nem fizetett. Ha valaki egyházával szembeni kötelességét nem teljesíti, jogot sem formálhat semmiféle szolgálatra. Ez presbitériumunk álláspontja. Ha pedig a kötelességét nem teljesítő egyháztag ugyanazokat a jogokat

élvezheti, mint kötelességét teljesítő egyháztag, ebből az anyaszent-egyházra csak kár származhatik.

3. Az esetben, ha valamely egyháztag szektáskodó tévtanok vallása és hirdetése miatt lett kizárva református egyházunk kebléből, és meghalna anélkül, hogy eklézsiakövetéssel visszavettük volna egyházunkba, gyülekezetünk tagjai közül senki se menne el a temetésére. Nagy számban jelennének meg azonban – tüntetésképpen – román szektáskodó atyafiai. Gyülekezetünk hangulatára támaszkodva, véleményem az, hogy ha egy ilyen temetésen szolgálatot végeznék, egyházamnak csak ártanék vele, mert gúnytárgya volna úgy az egyház, mint lelkész saját híveink és mások előtt is.

4. Megtörtént, hogy egy szektáskodó konfirmálatlanul maradt gyermekét csak azért küldte el a templomba a konfirmáció alkalmával, hogy gúnyt űzzön belőlünk. Híveink ezt megtudván, kijelentették, hogy ha el nem tiltjuk a templomba járástól az illetőt, ők maguk fogják kikergetni a templomból, mivel áruló Júdásra nincs szükségük.

Összegezve az elsoroltakat, presbitériumunknak az az álláspontja, hogy az egyház végezzen el minden szolgálatot a kötelességét teljesítő hűséges egyháztagok részére. A kötelességüket nem teljesítő vagy hűtlen egyháztagoktól pedig olyan mértékben vonja meg a szolgálatokat, amilyen mértékben nem teljesítik kötelességüket, vagy hűtlenek.

Mély tisztelettel kérem méltóságos Igazgatótanácsot, hogy a fenti súlyos indokokra való tekintettel méltóztassék jóváhagyni presbitériumunk 1936. április 7-én hozott határozatát teljes egészében addig is, míg egy jó részletes fegyelmi szabályzattal a kérdések megoldódva lesznek.

Mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1935. szeptember 16-án

Bognoczky Géza,
református lelkész

78.

Andrásfalva, 1935. június 4. A presbitéri gyűlés jegyzőkönyvi kivonata a gyülekezeti élet új szabályzatának elfogadásáról. (9879/1935)

Kivonat

az Andrásfalvi Református Egyházközség 1935. április 7-én tartott presbitéri gyűlésének jegyzőkönyvéből.

10. Elnök atyánkfia buzgó imádsága után bemutatja a presbitérium tagjai által láttamozott 100-1935. számú *Meghívót*, melynek kapcsán megállapítja, hogy a mai gyűlés szabályszerűen hívatott össze, s miután a presbitérium 16 tagja közül 10 jelen van, a gyűlés határozatképes. A jegyzőkönyv hitelesítésére Ömböli Péter A. és Gecző Balázs presbitereket kéri fel, mely után a gyűlést megnyitja.

Tudomásul vétetik.

11. Elnök atyánkfia előterjeszti, hogy az egyházi fegyelem bevezetésére a következőképpen készítette elő a gyülekezetet:

Az új egyházi törvény- és fegyelmi szabályzatnak a gyülekezeti életére kiterjedő részeit ismertette a gyülekezettel több alkalommal a szószéken, ezenkívül külön a presbitériummal, nőszövetséggel és ifjúsággal. A házasságkötő legényeket és lányokat egyenként is kioktatta a házasság körüli teendőkre, különös tekintettel a vegyes házasságkötés esetére. A kántor atyánkfiával sorra járta a családokat, s mindenhol adott egy sokszorosított egyházi törvény- és fegyelmi szabályzat-kivonatot. Egyben kijavította a családkönyvet, s összeírta a fegyelmi vétséget képező eseteket, melyek közül ez alkalommal a következő súlyosabb esteket terjeszti elő:

1. Szektáskodó tévtanokat vall és hirdet öt atyafi;
2. Egyházi szertartásunk szerint nem esküdt meg 12 vegyes pár; vadházasságban él öt pár;
3. Kárunkra reverzalist adott hét vegyesházasság kilenc esetben;
4. Gyermeke vallásos neveléséről nem gondoskodott (nem konfirmáltatta meg) két atyafi;
5. Egyházi adót nem fizetett az 1930., '31. és '32. évekre 52 egyháztag.

Ilyen előzmények után felkéri presbitériumot, hogy a fenti öt fegyelmi vétséget képező esetben hozzon olyan határozatot, mely az egyház jó rendjét hosszú időn keresztül biztosítsa. Hangsúlyozza, hogy a határozatot ez alkalommal a fegyelmi vétség ellen kéri, az egyes vétségben levők felett személyenként egy későbbi gyűlésben fog határozni.

Presbitérium többek hozzászólása és a kérdések alapos megvitatása után egyhangúlag határoz a következőképpen:

I. A szektáskodó egyháztagok ellen.

a. A híveket kéri, hogy a szektáskodók gyülekezetétől tartsák távol magukat, oda még csak kíváncsiságból se menjen senki.

b. Azokat a híveket, akikről kitudódik, hogy a szektáskodók gyülekezetébe járnak, de tévtanokat nem vallanak vagy hirdetnek, eltiltja az Úrasztalától.

c. Azokat, akikre rábizonyul, hogy szektáskodó tévtanokat vallanak vagy hirdetnek és egyházunktól szeparálódtak, református egyházunk kebléből kirekeszti.

Indoklás: Valaki vagy legyen református, vagy ha nem, az akkor tőlünk távozzék. Ne bitorolja a „református” nevet. Ne kelljen ezek miatt pironkodniok a hűséges egyháztagoknak.

II. Akik református egyházi szertartásunk szerint nem esküdtek meg.

a. Azokat a párokat, akik 1930. év előtt polgári házasságot kötöttek és a római katolikus egyház szertartása szerint is megesküdtek, de református egyházunk áldását nem vették igénybe, ha férfi a református fél, akkor az eddigi fegyelmezés alól felmenti. Ha nő a református fél, akkor a következő b. pont szerint kell eljárjon.

b. Azok a vegyes házások, akik 1930–1935. január 1. között polgári házasságot kötöttek, és a római katolikus egyház szertartása szerint is megesküdtek, de református egyházunk áldását nem vették igénybe, azok kötelesek eljőnni és református egyházunk szertartása szerint megesküdni. Ha a más vallású házastárs erre nem hajlandó, akkor a református fél kövessen eklézsiát nyilvánosan a templomban. Míg ezt meg nem teszi, nem kaphat úrvacsorát, halálos betegsége esetén sem.

Indoklás. 1930 előtt az volt szokásban, hogy a vegyes házások a lány papjánál esküdtek. A római katolikus egyház 1930-tól megköveteli, hogy minden vegyes házас nála esküdjön, a nálunk kötött házasságot nem ismeri el. Mi sem cselekedhetünk másképpen.

E határozat méltóságos Igazgatótanács jóváhagyása után válik jogerőssé.

c. Akik 1935. január 1-től kezdve polgári házasságot kötnek, és a római katolikus egyház szertartása szerint is, de nálunk nem esküsznek meg, azok 24 óra alatt minden további nélkül református egyházunkból kiközösíttetnek. E határozat úgy a református férfira, mint a református nőre egyformán érvényes.

d. A vadházasságban élők felett egyenként és esetenként határoz legközelebbi gyűlésben.

III. Akik kárunkra reverzálist adtak, vagy ilyen alkalommal mint tanúk szerepeltek.

a. Akik 1935. január 1. előtt adtak kárunkra reverzálist, azok gyermekeiket át kell írássá református vallásunkra. Amennyiben ez nem volna lehetséges, két presbiter tanú előtt fogadást kell tegyen, és írásbeli kötelezvényt kell adjon arról, hogy gyermekét református vallásunk szellemében neveli, református iskolába járattja, és 15 éves korában megkonfirmáltatja. Ha a gyermek keresztszülője nem református, református keresztszülőt kell válasszon, és a keresztszülő kell kötelezze magát arra, hogy a gyermeket jó reformátusnak neveli. Ha fentiekre nem hajlandó, vagy fogadását megszegi, egyházunkból azonnal kirekesztetik.

b. Az a református férfi vagy nő, aki gyermekét más vallásúnak íratja, vagy hagyja íratni, az attól a perctől fogva egyházunkból kirekesztendő.

c. Akik kárunkra való reverzális adásnál mint tanúk szerepelnek, azok eltiltatnak az Úrasztalától.

IV. Akik gyerekük vallásos neveléséről nem gondoskodnak.

a. Minden szülő köteles gyermekét megkonfirmáltatni 15 éves korában. Ha ezt elmulasztja, azon a napon, amelyen gyermeke betölti a 15. évét, egyházunkból kizáratik úgy szülő, mint a konfirmálatlanul maradt gyermek.

b. Azok, akik régebb idő óta maradtak konfirmálatlanul, kötelesek megkonfirmálódni. Míg ezt meg nem teszik, nem tekintendők reformátusnak.

V. Az egyházi adóhátralékosok tárgyában

a. Akiknek több mint egy évi egyházi adótartozásuk van, azok és családtagjai részére lelkész – keresztelésen kívül – semmi egyházi szolgálatot nem végezhet, anyakönyvi kivonatokat nem adhat ki mindaddig, amíg a tartozásukat meg nem fizetik. Úrvacsorát a templomban vehet, de lelkész házhoz nem vihet.

b. Ha a házastársak közül a férfi nem akar fizetni, de a nő az adó felét megfizeti, úgy a nő, mint leánygyermekai részére minden egyházi szolgálat elvégezhető.

c. Az 1930., 31. és 32. évi hátralékosok átadatnak a szekveszternek felhajtás végett.

12. Tárgyaltatik lelkész előterjesztésben a kizárt egyháztagnak egyházunkhoz való viszonya és a kizárás körüli eljárások, melyek megtárgyalása után presbitérium a következő határozatot hozza:

a. Egyházunkból való kizárás alatt értendő, hogy a kizárt egyháztagot nem tekintjük többet reformátusnak. A kizárt egyháztag nem nevezheti magát református vallásúnak.

b. A kizárt egyháztagnak lelkész nem adhat úrvacsorát sem a templomban, sem a háznál, halálos betegség esetén sem.

c. A kizárt egyháztagot lelkész nem temetheti el hozzátartozóinak kérésére sem. Tiltva van a harangozás, Szent Mihály lova kiadása és temetőnkben való eltemetése.

d. A kizárt egyháztag gyermeke csak abban az esetben kereszthető meg, ha házastársa és református vallású keresztszülei esküt tesznek arra, hogy a gyermeket jó reformátusnak nevelik.

e. A kizárt egyháztag részére a házassági áldás kiszolgáltatatható jegyására való tekintettel.

f. A kizárt egyháztag templomba csak az esetben járhat, ha ott illetelmesen viseli magát. Amennyiben a presbitérium tudomást szerez arról, hogy isteni tiszteletünk- vagy egyházunk- vagy lelkészről sértően nyilatkozik nyilvánosan, a templomba járástól is eltiltatik, és átadatik a polgári hatóságoknak.

g. A kizárt egyháztág gyermeke református iskolánkba felvehető, ha évente 200 lej tandíjat fizet.

h. A kizárt egyháztág részére lelkész nem adhat földet részes művelésre.

i. A kizárási határozat lelkész által kihirdetendő a templomban. A kihirdetés olyan formában történjen, melyből az tűnjön ki, hogy a kizárt egyháztágot sem a lelkész, sem a presbitérium, hanem saját maga zárta ki magát az egyházból botrányos magaviselete által.

j. A kizárási határozat írásban közlendő a kizárt egyháztaggal, valamint legközelebbi hozzátartozóival, mint házastársa, szülői, gyermekei, testvérei és a községi előljárósággal.

k. A kizárt egyháztág visszafogadható, ha:

1. Teljes mértékben jóvá teszi a véttségét, amiért ki lett zárva.

2. Lelkész által megállapított időben és órászámában megjelenik a lelkészi irodában oktatás céljából.

3. Eklézsiát követ.

1. Az eklézsiakövetés helye a templom, ideje a vasárnap délelőtti isteni tisztelet. Halálos betegség esetén az eklézsiakövetés az egyháztág lakásán is lehetséges, de két presbiter jelenléte szükséges. Ez esetben az oktatás az eklézsiát követő felépülése után történik.

13. Lelkész atyámfia előterjeszti, hogy a templomba nem járók, valamint elemi iskolai vallásoktatásunkra vonatkozó javaslatát a legközelebbi presbiteri gyűlésen terjeszti elő.

K.m.f.

Bognoczky Géza s. k.
lelkész-elnök

Györfi Mihály s. k.
jegyző

Hitelesítők:

Önböli Péter A. s. k., Gecző Balázs s. k.

A jegyzőkönyvi kivonat hitelül,
Andrásfalva, 1935. június 4-én

Bognoczky Géza,
lelkész

Györfi Mihály,
jegyző

79.

Andrásfalva, 1935. június 25. Kimutatás az egyházközség tanköteles növendékeiről. (6905/1935)

Kimutatás az Andrásfalvi Református Egyházközség tanköteles növendékeiről

Az 1934–35. tanévben református elemi iskolánkba járt s az 1935–36. tanévben hozzánk iratkozandó növendékek névsora.

I. osztály

1.	Ömböli Ambrus
2.	Ömböli Mihály
3.	Lőcsei József
4.	Balog Ferenc
5.	Mondjuk Gergely
6.	Butta Emma
7.	Gecző Zsuzsi
8.	Biszak András
9.	Fábián Anna
10.	Kántor János
11.	Kis József
12.	Ömböli Imre
13.	Ömböli Ferenc
14.	Biszak Ambrus

II. osztály

1.	Biszak Lajos
2.	Györfi Antal
3.	Ömböli Árpád
4.	Ömböli Erzsébet
5.	Ömböli György
6.	Tirmájer Zsuzsi

III. osztály

1.	Balog Samu
2.	Biszak Emma
3.	Gecző Erzsí
4.	Katona Rózsi
5.	Király János
6.	Német Ferenc

IV. osztály

1.	Butta Zsuzsi
2.	Csiszér Mária

V. osztály (nincs)

VI. osztály

1.	Butta Mária
2.	Ömböli Gizella
3.	Ömböli Lajos L.
4.	Ömböli Lajos S.
5.	Ömböli Mihály
6.	Ömböli Péter
7.	Ömböli Zsuzsi

VII. osztály

1.	Csiszér Zsuzsi
----	----------------

Összesen 36 növendék.

II. Az 1934–35. tanévben az állami iskolába járó, de református elemi iskolánkba visszahozni remélt növendékek névsora.

I. osztály

1.	Balog Lázár
2.	Györfi András
3.	Ömböli János

4.	Kántor Erzsí
5.	Kántor Mária
6.	Lőcsei Pál
7.	Kántor János

II. osztály

1.	Balog János
2.	Balog Erzsí
3.	Daradics Imre
4.	Ömböli Róza
5.	Ömböli Lajos
6.	Biszak Pál
7.	Daradics Péter
8.	Györfi Róza
9.	Nyisztor Anna
10.	Sebestyén Róza

III. osztály

1.	Biszak Sándor
2.	Balog András

IV. osztály

1.	Balog Sándor
2.	Balog Ferenc
3.	Ömböli Péter
4.	Balog Ferenc
5.	Kerekes József
6.	Balog Mária
7.	Tirmajer Viró
8.	Tirmajer Zsófi

V. osztály

1.	Bálint Bálint
2.	Balog Samu
3.	Király János
4.	Kiss Lajos

5.	Ömböli József
6.	Ömböli Samu
7.	Király Kati
8.	Ömböli Kati

Összesen 34 növendék.

Andrásfalva, 1935. június 25-én.

Bognoczky Géza,
református lelkész

80.

*Bukarest, 1935. július 3. Segélykérés az új iskola felépítéséhez.
(6905/1935)*

A Bukaresti Református Esperesi Hivatal
Sz. 933-935.

Méltóságos Igazgatótanács!

Tiszteletteljes hivatkozással a méltóságos Igazgatótanácsnak 2644-935. V. számú leiratára, mindenekelőtt hálás köszönetemet fejezem ki, hogy első kérésünkre máris készek voltak 10.000 lejnyi iskolaépítési segélyt kilátásba helyezni.

Ma vettem andrásfalvi lelkész atyánkfiának 156-935. számú jelentését, amely mellől tisztelettel csatolom az iskolánkban román állami hatóság előtt 99%-os sikerrel levizsgázott növendékek névsorát. Ez 36 növendéket jelent.

Az állami iskolába törvénytelenül átírt, de a minisztérium által 36.068 és 79.014-935. szám alatt visszaadni rendelt református növendékek száma 35, összesen 71 mindennapi iskolás gyermek!

Ehhez jön az első osztályba érettek új serege: 14!

Összesen tehát 85 református gyermek beiskolázásáról és szent hitünknek való megmentéséről van szó!

Ezért kell feltétlenül a második tanterem!

II. andrásfalvi lelkész atyánkfia egy helyi szakértő számítása szerint a réginek északról délre való fordítása és a második szintén délre néző terem megépítése költsége minimum 70-80.000 lejbe fog kerülni.

ni! Híveink csak az elmúlt évben újjították meg templomukat a felejtethetetlenül kedves és áldott emlékü generális vizitáció tiszteletére és építettek teljesen új utcai kerítést és belső kerítéseket – tisztán saját erejükből – páratlan szép áldozatkészséggel.

Mégis most sem riadnak vissza, minden nélkülözhető idejüket és erejüket odaszentelni imádott anyaszentegyházunk javára, de egymagukban mégis képtelenség elgondolni is a feladat sikerét.

Azért alázattal kérem, ezt a kivételesen áldott hivatású és szép, minden dicséretre méltó egyházközségeit kényszerű iskolaépítési munkájában kivételesen megsegíteni legalább az összes asztalos, bádogos és lakatos munkálatok fedezésével.

A hívekre maradna teljesen az összes ács- és kőművesmunka ellátása. Az építési költségen kívül ne méltóztassanak figyelmen kívül hagyni a második tanterem berendezési költségét sem, mi szintén lesz kb. 10.000 lej.

Azért alázattal kérem, már mostan legalább 30.000 lej építési költséget előirányozni.

Viszont a második tanterőnél, ha az újonnan végzett és románul jól tudó ifjú vagy nő lesz, meg lehet takarítani az eddig évi 12.000 lejjel fizetett román tanító részére eddig adott iskolasegélyt. Tehát iskolasegély gyanánt tisztán további 12.000 lej lesz majd esedékes.

Andrásfalvi egyházközségünk, sőt a bukovinai magyarság megmaradásának egyetlen biztos mentsvára a református iskola. Azért méltó híveink segítségére jönni kivételes és nem szokott mértékben.

E célból megyek ki e hó 10-én Andrásfalvára és leszek a környéken 8-10 napon át, a csernovici és iași-i missziói pontok megszervezését is munkálva Dr. Muzsnay László román nyelvű tanfolyamra rendelt nagyenyedi és más paptanár atyánkfiaival együtt.

A méltóságos Igazgatótanács kégyes válaszát azért vagyok bátor e hó 10-ig Bukarestbe és azután közvetlenül Andrásfalvára kérni. (Măneuți jud. Rădăuți) Parochia Reformată címre.

Alázatos kérésemet nagybecsű jóindulatukba ajánlva, vagyok Kiváló tisztelettel,

Bukarest, 1935. július 3.

Tőkés Ernő,
esperes

Andrásfalva, 1935 július 13. Kivonat a presbiteri gyűlés jegyzőkönyvéből. Megtudjuk, hogy a hívek szívesen vállalják a templom javítását és az iskolaépítés költségeinek egy részét. (7556/1935)

Kivonat

Az Andrásfalvi Református Egyházközség 1935. július 12-én tartott presbiteri gyűlésének jegyzőkönyvéből.

Elnök: Tökés Ernő esperes. Jegyző: Bognoczky Géza, lelkész.

28. Esperes elnök atyánkfia buzgó imádsága után szívesen üdvözölve a megjelenteket, bemutatja a presbitérium által láttamozott 181-1935. számú meghívót, melynek kapcsán megállapítja, hogy a mai gyűlés szabályszerűen hívatott össze, s miután a presbitérium 16 tagja közül 10 jelen van, a gyűlés határozatképes. A jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri az összes jelenlevő presbitereket.

Tudomásul szolgál.

30. Esperes atyánkfia előterjeszti, hogy a minisztérium 36.068-1935. szám alatt elrendelte és 79.014-1935. szám alatt megismételte az állami iskolába kényszerített növendékek visszaadását, mely körülmény egyfelől az iskola kibővítését, másfelől egy új tanerő beállítását teszi szükségessé, mivel a református tankötelesek száma 81 és egy tanteremben nem fogható össze több 50-nél. Esperes atyánkfia hálával ismeri el az andrásfalvi híveknek 1934. évi püspöki vizitáció alkalmával eszközölt templom- és kerítésújítások munkálatainak és költségeinek a hívek részéről való önkéntes és szíves vállalását, továbbá mély örömet és köszönetét fejezi ki a most folyó templom külsején, fedélzetén és falain fogamatban tett munkálatokkal szemben, amelyek elégségesek volnának arra, hogy több áldozatot ez évben az andrásfalvi gyülekezettől senki ne kérjen. De miután az iskola itt az egyháznak nemcsak veteményes kertje, de életforrása és megtartásának vára, kénytelen újabb áldozathozatalra felhívni a presbitériumot és a híveket egyaránt. Egyben jelenti, hogy a méltóságos Igazgatótanács 2644-1935. V. szám alatt 10.000 lej építési segélyt helyezett kilátásba.

Presbiterek örömmel vállalják a további munkát és áldozatosságot is, a lehetőség határáig, de kifejezik, hogy a meglévő iskolatermet meg kell nagyobbítani az előszoba közfala kivételével, hogy ezáltal a

déli oldalról kapjon világítást, az északi oldalon levő ablakok átcselésével. Ez az átalakítási munka, amely az iskolát vizsgáló állami közegek követelései miatt is végrehajtandó és a második egy 6×8 m nagyságú terem megépítése és új padokkal és egyéb szükségletekkel való felszerelése legalább 40.000 lejbe fog kerülni, amelyhez legalább 20.000 lej segély volna szükséges, különben képtelenek hozzálátni a munkához.

Esperes atyánkfia felteszi a kérdést, hogy nem volna-e szükséges egy tervet és költségvetést készíttetni szakértő által? Presbiterek maguk vállalják az új iskolaterem megépítését – minthogy a régit is ők építették – ha az egyházkerület a szükséges anyagot 8-10 nap alatt rendelkezésükre bocsátja.

Ezekre való tekintettel presbitérium megkéri a méltóságos Igazgatótanácsot, hogy a kilátásba helyezett 10.000 lejt azonnal utalja át anyagbeszerzésre, hogy augusztus végére úgy a régi iskola átalakítása, mint az új iskola építése befejezést nyerjen. Továbbá felfolyamodik, hogy egy románul tökéletesen beszélő – missziós lelkű – kántorképesítésű tanítónőt küldjön a második tanterembe helyezendő növendékek oktatására.

K.m.f.

Tőkés Ernő,
esperes s. k.

Bognoczky Géza,
lelkész-jegyző s. k.

Hitelesítők: Ömböli József, Ömböli Péter A., Györfi Mihály, Ömböli Lajos K., Gecző Mihály, Katona Mihály, Ömböli Lajos, Balog Imre, Ömböli Lajos, s. k.

Szám: 1935.

A fenti kivonat hitelül, Andrásfalva, 1935. július 13.

Bognoczky Géza,
a gyűlés elnöke

Györfi Mihály,
jegyző

82.

Andrásfalva, 1935. július 13. Helyzetjelentés a gyülekezeti életről. Kiemeli az andrásfalvi református iskola nemzetfenntartó hivatásának szükségességét. (7556/1935)

A Bukaresti Református Esperesi Hivataltól
Sz. 933-1935.

Méltóságos Igazgatótanács!

Tiszteletteljes hivatkozással folyó szám jelentésemre vagyok bátor felterjeszteni az andrásfalvi presbitérium 30/935. sz. ülési határozatát, amely a körülményeknek és a szükségleteknek a helyszínen való tanulmányozása után jött létre.

Mindenekelőtt csodálatomat kell kifejezzem az andrásfalvi híveink kimeríthetetlen áldozatkészsége felett. Csak nyolc napja újjították meg templomukat és az összes egyházi kerítéseket, és ma ismét mint sürgő hangyabolyt találtam a derék embereket a templom külseje és fedélzete nagy munkáján szorgoskodni, egymással versenyre kelve. A nép megérezte, hogy életére törnek! Azért bámulatos hittel kész ezek után is hozzálatni a) a régi iskolaterem megbővítéséhez és b) az iskolaterem megépítéséhez!

Már ma 81 református tankötelest akar szent vallása erős várába menteni.

De nekünk tudnunk és méltányolnunk kell, hogy az andrásfalvi iskola van hivatva megtartani nemcsak a 431 lelket számláló kicsiny református gyülekezetet, de a körülötte (Bukovinában) élő 13.000 lelket számláló magyarságot is, amelynek ma már csak állami iskolája, melyek nyíltan dolgoznak az itteni magyarság elrománosításán. Ennek megértésére áll előttünk az andrásfalvi megdöbbentő eset:

Az állami iskolába járó 500 magyar tankötelesnek kilenc tanítója közül egyetlen egy magyar van, aki egy osztály önálló vezetése mellett, heti 28 órával van arra kötelezve, hogy a többi nyolc osztályban is tanítsa a magyar nyelvet! E kívánalmaknak természetesen nem tud megfelelni.

Ilyen körülmények között szentül áll az andrásfalvi református iskolának nemzetfenntartó hivatása!

Ezért áldoznak, dolgoznak mondhatatlan buzgósággal maroknyi, ezerszer megpróbált és a vidék és a sors mostohaságaival egy másfél-század óta dacoló derék atyámfia. Azért közvetítem már innen segély iránti esdeklésüket.

Méltóságos Igazgatótanács! Ne méltóztassanak egy napot sem késni a) egyfelől a 2644/935. V. sz. alatt kilátásba helyezett 10.000 lejnyi segély azonnali megküldésével, b) másfelől alázattal kérem az

asztalos, lakatos és festő munkálatainak a második 10.000 lejnyi segélyösszeget legalább e hó végéig szintén megküldeni az iskolaépítéshez hozzálátott andrásfalvi gyülekezetnek.

Az iskolát két tanteremmel és teljesen új felszereléssel augusztus végén át kell vétetni a hatóságokkal, hogy szeptember első napjaiban megfolyamodhassuk a második tanterem autorizációját. Alázatos kéresem megújításával csatolom az egyházközség presbitériumának határozatát és 10.000 lejről szóló nyugtáját.

Kiváló tisztelettel,

Andrásfalva, 1935. július 13.

Tőkés Ernő, esperes

83.

Kolozsvár, 1935. augusztus 9. Értesítés az iskola építésére kiutalt segély átvételére. (7556/1935)

2. L.: A. Simó. 1935. augusztus 13.

7556-1935. V. szám.

Esperesi Hivatalnak – Bukarest

933-1935. számú felterjesztésére, kérjük nagytiszteletű urat, szíveskedjék értesíteni az Andrásfalvi Egyházközséget, hogy iskolája kibővítési költségeinek részbeni fedezésére kiutaltunk 10.000 lej segélyt, amely összeg felvehető abban az esetben, ha nagytiszteletű úr igazolja, hogy az építkezés már folyamatban van.

Kolozsvár, 1935. augusztus 9.

[aláírás olvashatatlan]

Tekintetes kebli pénztárnak – Helyben

Utasítjuk a kebli pénztárt, hogy fizessen ki az Andrásfalvi Egyházközség részére 10.000 lej, azaz tízezer lej iskolabővítési segélyt, s számolja el azt az egyetemes egyházi adó számla terhére.

Kolozsvár, 1935. augusztus 9.

[aláírás olvashatatlan]

Feljegyeztem. Km.

84.

Bukarest, 1935. augusztus 26. Kérelem az átutalási összeg módosításáról. Szükséges a négyosztályos iskola felépítése, mert az állami iskolában román nyelven folyik a tanítás, mind több szülő iratja át gyermekét a református felekezeti iskolába. (8846/1935)

A Bukaresti Református Esperesi Hivataltól
Sz. 1057-935.

Méltóságos Igazgatótanács!

Tiszteletteljes hivatkozással méltóságok 7556-935. V. számú nagybecsű leiratára mély tisztelettel kérem csatolt nyugtám ellenében Bitai Sándor igazgatótanító, egyházmegyei pénztáros atyánkfia címére megküldeni az andrásfalvi iskolánk részére biztosított 10.000 lej építési segélyt.

Andrásfalvi egyházközségünk ugyanez évben képtelen új iskolája megépítéséhez hozzáfogni az utóbbi egy éven belül eszközölt és kb. 30.000 lejnyi önkéntes rovatallal végrehajtott templomrenoválási munkálatai miatt.

Egy évre azonban átadja lelkész atyánkfia a teljesen megfelelő ebédlőjét, amelynek egészen külön udvarról való bejárata egy évre meg fogja oldani a második tanterem kérdését.

Most tehát csupán megjavítaná a régi iskolatermét, és berendezné új padokkal a másodikat, és alkalmassá tenné iskolai célra. Az erre való rendelést és minden irányú előkészítést az egyházközség meg is tette.

II.

Ezzel kapcsolatban már mostan kérni vagyok bátor a második tanerő fizetését is előirányozni egy helyettes tanerő személyében.

III.

Ki kell emelnem azt a körülményt, hogy a helyi nyolc tanerős állami iskolában most már csupán egy magyar tanerő van, és a tisztán magyar nyelvű gyermekek szülői kénytelenek lesznek nemzeti kultúrájuk megtartása érdekében idővel mind nagyobb számmal a mi isko-

lánkba átíratni gyermekeiket. Úgyhogy nekünk legalább egy négy tanerős iskolára kell berendezkedjünk Andrásfalván!

E nemzetmentő terv első lépése volna a most kért második terem beállításának segélyezése. Azért vagyok bátor azt haladék nélkül kegyes támogatásba ajánlani.

Kiváló tisztelettel,

Bukarest, 1935. augusztus 26.

Tőkés Ernő,
esperes

85.

Andrásfalva, 1935. szeptember 5. Az osztálytermek kibővítéséig a lelkész megengedi, hogy ebédlőjét tanteremnek használják. (9446/1935)

Andrásfalvi Református Lelkészi Hivataltól
Szám: 200-1935.

Méltóságos Igazgatótanács!

A július 12–13. napjain tartott esperesi vizsgálat alkalmával, nagytiszteletű Tőkés Ernő esperes úrral való megbeszélésünk alapján, Andrásfalvi Református Egyházunk presbitériuma elhatározta, hogy eddigi egy tantermes, egy tanerős iskoláját két tantermes, két tanerőre bővíti ki.

Ezen elhatározásunkra az adott okot, hogy az utóbbi időben az állami iskolai hatóságok állandóan kifogásolják iskolatermünket, ami csak 47 növendék részére van engedélyezve. Új iskolánkat ez évben anyagiak hiányában képtelenek voltunk megépíteni, azonban jövő tavasszal föltétlen hozzáfogunk egy modern két tantermes iskola és tanítói lakás építéséhez. Addig is míg ez meglesz, nem engedhetjük meg azt, hogy tanköteleseinknek mintegy fele román nyelvű állami iskolában tanuljon. Tanköteleseink száma ugyanis 85, melyből református iskolánkba csak 47 növendéket vehetünk fel. Idáig 60 növendék iratkozott be, de még 10-15 növendékre kilátásunk van, a többit ugyanis nem engedik vissza az állami iskolából, ahová bekényszerítették 1933-ban.

Ezen állapoton folyó iskolai évben úgy kívánunk segíteni, hogy lelkész atyánk fia második iskolaterem céljára átengedte a papi lakás ebédlőjét, melynek, mivel külön kijárata van, s elég világos és nagy, iskolateremnek teljesen megfelelő, és reméljük, hogy ez ellen a tanfelügyelőség nem fog kifogást emelni.

Fentiek előrebocsátása után a legmélyebb tisztelettel kérem méltóságos Igazgatótanácsot, méltóztassék:

1. andrásfalvi iskolánk részére 2644-935. V. szám alatt ígért 10.000 lej segélyt kiutalni részben a második tanterem berendezése, részben az építendő új iskola anyaga megvételére.

2. kinevezni fizetése teljes fedezésével második tanerőnek egy tanítónőt.

A kinevezendő tanítónő személyére vonatkozólag kívánatos volna, ha a román tantárgyak tanítására képesített, mely esetben eddigi román óraadó tanítónaknak felmondanánk, s így 12.000 lej megtakarítás érhető el a kinevezendő tanítónő javára. Egyházunk jól felfogott érdekében kívánatos volna, ha megvolna a kántori képesítése, valamint olyan háziipart tudna, melyet megtanítva a lányoknak, igen szegény népünk némi keresethez jutna. Az itteni súlyos helyzetre való tekintettel, kívánatos volna, hogy missziói lélek legyen. Nőszövetségi munkában való segédkezés, valamint a konfirmált lányok biblia-körének részbeni vezetése vállalása esetén, igen jutányos áron kapna lakást és ellátást.

Alázatos kérésem megújításával maradtam

Andrásfalva, 1935. szeptember 5. a presbitérium megbízásából,
Bognoczky Géza,
református lelkész

86.

Bukarest, 1935. szeptember 12. Helyzetjelentés az új tanterem építéséről és a segély kiutalásának megszürgetéséről. (9446/1935)

A Bukaresti Református Esperesi Hivataltól
Sz. 1141-935.

Méltóságos Igazgatótanács!

Tiszteletteljes hivatkozással 8846-935. V. számú becses leiratukra, van szerencsém felterjeszteni andrásfalvi lelkész atyánkfiának 200-935. számú jelentését, hogy a lelkész atyánkfia által készséggel felajánlott ebédlőt méltóztassanak a második tanterem elkészültének minősíteni, és annak berendezésére szükséges padok és más felszerelési tárgyak kifizetésére a kilátásba helyezett 10.000 lej iskolaépítési segélyt azonnal és közvetlenül Andrásfalvára utaltatni méltóztassanak.

Hiszen ez által az egyházközség nemcsak megkezdte a második terem építését, hanem valóban be is fejezte, mert az teljesen alkalmas e célra. Teljesen új iskolai épületet majd később saját erejéből épít az egyházközség, de mostan rendkívül kimerült a két rendbeli templom és parókia renoválásával.

A helyi hatóságok és tanfelügyelőség ottan nagy jóakaratot mutat, azért az állami iskola igazgatójává avanszált Hâncu román tanító urat kérem ez évre meghagyni az óraszámok és díjai kétszeresére való felemelése mellett. Ketten a két osztályt el tudják látni e kivételes esztendőben a második tanterő engedélyezése érdekében.

Mihelyt a második tanterem is berendezhető lesz, megteszi az egyházközség a szükséges hatósági ellenőrzés érdekében való teendőket.

E végből vagyok bátor nyugtámat visszamellékelni, kérvén annak utalását, mert ellenkező esetben végleg elveszítjük a növendékek felét.

Tiszteletteljes jelentésemmel vagyok kiváló tisztelettel,

Bukarest, 1935. szeptember 12.

Tőkés Ernő,
esperes

87.

Bukarest, 1935. október 21. Jelentés a tanfelügyelői ellenőrzés utáni helyzetről, a kifogások, megjegyzések felsorolása. (11357/1935)

A Bukaresti Református Esperesi Hivataltól
Sz. 1699-1935.

Méltóságos Igazgatótanács!

10.656-1935. III. számú nagybecsű leiratukra tisztelettel jelentem, az Andrásfalvi Lelkészi Hivatalnak 238-935. számú igazoló jelentése alapján a következőket:

I. Az ez évi március 19-i revizori vizsgálat a következő kifogásokat emelte:

- a) A tanterem nem megfelelő köbtartalmú a növendékeknek,
- b) Bútorzata régi és nem higiénikus,
- c) Az első és második osztály növendékei nem tudnak románul,
- d) Tanfelszerelése nem elégséges.

Lelkészi Hivatal igazolása szerint a helyzet ma a következő:

ad a) A tanterem méretei: 9,30 hosszú, 6,15 széles és 2,85 magas, vagyis a M. O. törvény végrehajtási utasításának 26. paragrafusa szerint 47 növendéknek felel meg az alapterület és 40 növendéknek felel meg a köbtartalom szerint.

Az elmúlt tanévben, tehát a jegyzőkönyv felvétele idejében andrásfalvi református iskolánknak csupán 28 növendéke volt.

ad b) A tanterem bútorzatának festése kopott volt tényleg, és hosszúak (négy személyesek), de azok teljesen modern és új padokkal cseréltettek ki. Iskolánk régi padjait pedig a helyi állami iskola vette át!

ad c) A román nyelvnek az első és második osztályban való tanítását a M. O. 19-39. paragrafusa pedig csupán a harmadik osztálytól írja elő. Andrásfalvi iskolánkban kötelezettségen kívül is önként már az első osztályba bevezették a román nyelv tanítását, de egy 100%-osan magyar községben eredményt elérni az első évben még nem lehetett.

ad d) Tanfelszerelésünk nem hiányos, mert az állami iskola regulamentjének 321. paragrafusában előírt felszerelésekből semmi sem hiányzik! Van 18 db felszerelési tárgy, 18 falitérkép, 40 szemléltető kép, 18 könyvtári könyv.

Nem a miniszteri 109.216-935. számú leirat megválaszolója érdekében, de a mai helyzet ismertetése érdekében tartozom jelenteni, hogy andrásfalvi iskolánkban ma egyetlen egy tanteremben 52 növendékünk van, és azok a helyi állami iskolában lévő gyakorlat szerint két csoportban, de. és du. taníttatnak és pedig a helyi állami iskolai igazgató mint román óraadó segítségével.

A helyi állami iskola öt tanterme számára ugyanis 600 beiratkozott növendék van.

Tiszteletteljes jelentéssel vagyok kiváló tisztelettel,

Bukarest, 1935. október 21.

Tőkés Ernő, esperes

Ui. Tisztelettel kérem a minisztériumnak adandó választ hivatalomon át mielőbb megküldeni. T. E.

88.

Radóc, 1936, január 11. Felszólítás a tanulók állami iskolába való átíratására. (994/1936)

Fordítás

Tanfelügyelőség

Sz. 130-1936.

Rădăuți, 1936. I. 11.

Igazgató Úr!

Az 1935/36. tanévben több növendéket írt be az állami iskolából a magániskolába. Mivel ezen cselekedete ellentétben áll a törvény rendeleteivel, elrendeljük (kilátásba helyezzük), hogy ezen növendékeket azonnal adja vissza az állami iskolának, betérjesztve a visszaadott növendékek kimutatását, valamint azon növendékek kimutatását, akik visszamaradtak a magániskolában.

Ezen rendelet végrehajtásáért személy szerint felelős.

N. Bejan, s. k.

tanfelügyelő

E. Sex, s. k.

irodafőnök

Az iskola igazgatóságának, Andrásfalva.

A magániskola vezetőségének, Andrásfalva.

Tudomásvétel és szigorú mihez tartás végett.

N. Bejan, s. k.

tanfelügyelő

E. Sex, s. k.

irodafőnök

P. H.

89.

Andrásfalva, 1936. január 15. A tanulók egyik iskolából a másikba való átírásának a módzatáról. (994/1936)

Református elemi iskola Andrásfalva

Fordítás

Sz. 1-1936.

Andrásfalva, 1936. január 15.

Revizor Úr!

Hivatkozással az 1936. január 11-én kelt 130-936. számú rendeletére, tisztelettel jelentem, a növendékeknek az állami iskolából a felekezeti iskolába való átírása a Közoktatásügyi Minisztérium 1935. III/7-i 36.068. és 1935. VI/14-i 79.017. számú rendeletei alapján történt, melyeket önök is megkaptak.

A szóban forgó növendékek beírása ugyanis tévedésből történt, mivel a végrehajtási utasítás 39. paragrafusa előírja, hogy csak azok a növendékek irandók át egy magániskolából az állami iskolába, akik kétszer buktak az évfárá vizsgán.

Az önök rendelete ügyében jelentést tettem felettes hatóságaimnak, és várom rendelkezéseiket.

Teljes tisztelettel,

Bognoczky Géza, igazgató

90.

Andrásfalva, 1936. január 15. Beszámoló a református felekezeti iskola helyzetéről. (994/1936)

Andrásfalvi Református Lelkészi Hivataltól

Sz. 11-1936.

Méltóságos Igazgatótanács!

Mély tisztelettel jelentem, hogy a rádaúti-i revizorátus 130-1936. szám alatt elrendelte, hogy andrásfalvi református iskolánk növendékei közül azt a 15 növendéket, akiket az 1935/36. tanévben a helybeli állami iskolából vettünk át, írassam vissza az állami iskolába. A ren-

delet végrehajtásáért engem tesz személy szerint felelőssé. Az erre vonatkozó rendeletet román nyelvi másolatban és magyar fordításban, valamint válaszomat is itt mellékelem.

Bizalmas értesülésem szerint andrásfalvi iskolánk elleni ezen újabb támadás onnan ered, hogy az állami iskola igazgatója és egyik tanítója egymásnak halálos ellenségei és folyton jelentgetik egymást. Nevezett tanító személyi bosszúból az iskola igazgatóját, ki református iskolánknak különben óraadó tanítója, azzal jelentette fel, hogy törvénytellenesen cselekedett, amikor átengedte a fent említett református növendékeket.

Helyzetük tisztázása céljából legyen szabad előterjesztenem azt, hogy az 1933. évben elemi iskolánk 57 növendékét kényszerítették át az állami iskolába. Az erre vonatkozó összes iratokat 212. szám alatt 1934. október 24-én terjesztettem fel. Azóta többször próbálkoztunk növendékeinket visszakapni, de a minisztérium 36068-1935. III. 7. és 79.017-1935. VI. 14. számú rendeleteivel csak azon növendékek visszairását engedélyezte, akik csak egyszer buktak. A nevezett 15 növendéket tehát miniszteri rendelet alapján írtam vissza iskolánkba, mit jelentettem is a revizorátusnak.

A múlt szomorú tapasztalataim okulva, én a revizori rendeletnek eleget nem tehetek, és iskolánkból egyetlen növendéket ki nem adok.

Mély tisztelettel kérem méltóságos Igazgatótanács szíves utasítását a továbbiakra nézve.

Mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1936. január 15-én.

Bognoczky Géza,
református lelkész

91.

Bukarest, 1936. január 19. A bukaresti esperes sürgős intézkedést kér feletteseitől az andrásfalvi református iskola ügyében. (994/1936)

A Bukaresti Református Lelkészi Hivataltól

București II. str. Știrbei Vodă nr. 9.

42-1936. esperesi szám.

Főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács!

Az andrásfalvi lelkész atyánkfia panaszát iskolájából 15 növendéknek az állami iskolába kényszerítése tárgyban csatoltan három mellékletével együtt felterjesztem, kérve az iskola védelmében a méltóságos Igazgatótanács sürgős intézkedését. Ennek leérkezése előtt is megkísérlem az andrásfalvi lelkész atyánkfia által említett miniszteri rendeletek másolatban való megszerzését, hogy Andrásfalvára megküldhessem.

Maradok kiváló tisztelettel.

Bukarest, 1936. január 19.

Nagy Sándor,
espereshelyettes

92.

Bukarest, 1936. március 19. Helyzetjelentés az andrásfalvi református iskola állapotáról. (3698/1936)

Az andrásfalvi magyar iskola ügye

A 15-20 ezer léleknyi székely származású bukovinai csángóság a romániai magyarság egyik legértékesebb népcsoportját képezi. Bukovinai elszigeteltségükben 200 év óta minden népi romlást elkerültek, úgyhogy lelkületükben, népi jellemükben érintetlenül őrizték meg legértékesebb székely népi sajátosságait. Idegenekkel nem keverednek, a gyermekszületések korlátozását nem ismerik, hűséges és igaz fiai maradtak mindenben népünknek.

Nagy része volt ebben annak, hogy 15 évvel ezelőtt még minden községükben saját keblükből származott tanítók magyar nyelvű iskolákban nevelték a bukovinai székely gyermekeket.

Ma azonban már megindulóban van azon folyamat, mely idővel alkalmassá válhat arra, hogy a bukovinai székelyeket is a moldvai csángók sorsára juttassa. Iskoláik ugyanis ma már mindenütt román tannyelvűvé vannak átváltoztatva, s tanítók is mindenütt idegenek.

Egész Bukovinában egyedül az andrásfalvi református elemi iskola maradt meg magyar tannyelvűnek, s most ezt az iskolát is az elsorvadás veszedelme fenyegeti.

Az 1936/37. tanév elején 52 növendéket írtunk be az andrásfalvi iskolába. A tanterem azonban csak 47 növendékre volt autorizálva, s a folyó tanévben ezt is revízió alá vette az állami tanfelügyelőség, és megállapította, hogy a tanteremnek nincs meg az előírtas magassága, amiért 40 növendék befogadására sem alkalmas. Ezért 15 növendéket az állami iskolának rendelt átadni.

Nagy nehézségek árán el tudtuk érni a minisztériumban, hogy a folyó tanévben még meghagynak 47 növendéket iskolánkban, de a jövő tanévtől kezdve már csak 36-38 növendéket lesz szabad felvennünk. De bizonyosnak látszik, hogy a nem előírtas méretű és felszerelésű egyetlen tanterem ellen ezzel a hatóságok részéről való kifogások még nem merültek ki. De az iskola így, amint van, különben sem tud megfelelni céljának.

Az andrásfalvi tankötelesek teljes száma ugyanis ez idő szerint pontosan 80. Ezenkívül a református iskola közelében és az állami iskolától nagyobb távolságra lakik még 120 római katolikus vallású növendék, ekként az iskola körzetébe 200 magyar növendék tartoznék.

Jöhetnek olyan idők, hogy a teljesen izolált bukovinai magyarság számára ezen egyetlen magyar tannyelvű iskola fogja jelenteni a magyar élet és műveltség folytonosságát.

Nemcsak az andrásfalvi református elemi iskola fennmaradhatása és természetes fejlődése, hanem az egész bukovinai magyar népszívet magyar életének és jövődjének érdeke, hogy az andrásfalvi reformátusok sürgősen rendbe hozzassák iskolaügyüket az által, hogy meglévő tantermüket átrenoválják, egy második új tantermet építsenek, és az egész iskolát az iskolai törvényeknek megfelelően kifogástalanul felszereljék.

Mindehhez az Andrásfalvi Egyházközségnek kerek 100.000 lej segélyre van szüksége, mely összeget az andrásfalviak nagy szegénységük miatt összeadni nem képesek.

Nem tanácsos ezen összeg 20-10 ezer lejjel való csökkentése, mert az iskolaberendezés perfekt volta sínylené meg. Maguk az and-

rásfalviak ugyanis még ugyanilyen összeget kellene áldozzanak faanyagba, fuvardíjakba és közmunkába, amire hajlandók is.

Sikerrel ezen akció csak sürgős kivitel esetén kecsegtet, a meglévő iskola sorvadásnak indulása és a növendékeknek az államiba való beiskoláztatása esetén úgy külső, mint belső okok mind kockázatosabbá tennék.

Bukaresten, 1936. március hó 19.

Nagy Sándor, lelkész

93.

Debrecen, 1936. április 23. Az andrásfalvi református iskola volt lelkésze gyűjtést szervezett az iskola javára. (4722/1936)

Főtiszteletű és méltóságos Püspök Úr!

A Bukovinában levő Andrásfalva – mostani nevén Măneuți jud. Rădăuți – Református Magyar Egyház Lelkeszi Hivatala pár hónappal ezelőtt arra kért fel, engem, mint nevezett egyháznak 45 évvel ezelőtti lelkészét, gyűjtsek könyöradományt itt Debrecenben – a felső politikai hatóságuk rendeletére sürgősen felépítendő magyar református iskolájuk tantermének kibővítésére szükséges költségük némi részben való fedezésére.

E szerfelett szegény s jobb sorsra érdemes magyar református egyháznak segítségére sietni – miként azt már ottani lelkeszségem idejében s azóta is több alkalommal tettem – hazafias s vallásos szent kötelességemnek tartottam, s ettől indítatva itteni jó ismerőseim s szerény magam áldozatkészségéből jó Istenem segedelmével sikerült magyar pénzben 43 pengő 68 fillért gyűjteni nevezett szent célra. Ez összesen a Magyar Nemzeti Bank debreceni fiókintézeténél 1000 lejt vettem, s ezt az 1000 lejt az egyik kolozsvári (Cluj) román bank útján a főtiszteletű Erdélyi Református Püspökség címére – mint az andrásfalvi református magyar egyház legfelső egyházi hatóságához átutaltattam a Magyar Nemzeti Bank debreceni fiókintézete által.

Midőn eme súlyos anyagi viszonyok közt élő hazafias és vallásos, hithű egyház iránt való jóindulatomnak ez alkalommal is siettem nyilvános tennjelét adni, egyben mély tisztelettel kérem a főtiszteletű

és méltóságos Püspöki Hivatalt, legyen kegyes e szerény adományt elfogadni, s a román bank által majd kiutalt 1000 lejt az Andrásfalvai (Măneuți, jud. Rădăuți) Magyar Református Lelkeszi Hivatalhoz – tekintve az építkezés sürgős voltát – kellő leirat kapcsán lehető rövid idő alatt elküldeni.

Mély tisztelettel,

Debrecen, 1936. április 23.
Füvészkert u. 14.

Kecskeméthy M. Lajos,
nyugalmazott református főiskolai tanár

94.

Kolozsvár, 1936. június 24., Andrásfalva, 1937. április 20. Elismervény az andrásfalvi iskolának nyújtott segély átvételéről. (4782/1937)

Andrásfalvi Református Lelkeszi Hivataltól
Sz. 81-1937.

Az Erdélyi Református Egyházkerület
Nagytiszteletű Pénztári Hivatalának – Kolozsvár

A folyó hó 16-án kelt 4200/937 számú felhívására tisztelettel értesítem, hogy Kecskeméthy Lajos nyugalmazott debreceni teológiai tanár által az andrásfalvi iskolaépítés céljára adományozott 1000 lejt 1936. június 26-án kaptuk meg, a kerületi pénztár útján. Az erről szóló igazgatótanácsai leirat másolata ez: Sz. 4722-1936. IV. Tiszteletes Református Lelkeszi Hivatal Andrásfalva. Értesítjük, hogy folyó hó 22-én 1000 lejt küldtünk címére, amely összeget Kecskeméthy M. Lajos tanár juttatott hozzánk az andrásfalvi iskolaépítésre. Kérjük nevezett atyánkfiának közvetlenül megköszönni az adományt. Címe: Debrecen, Füvészkert u. 14.

Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsa.
Kolozsvár, 1936. június 24.

Vásárhelyi s. k.
helyettes püspök, elnök

Darkó s. k.
előadó-tanácsos

Andrásfalva, 1937. április 20.
Mély tisztelettel,

Bognoczky Géza,
református lelkész

95.

Bukarest, 1936. július 15. Jegyzőkönyvi kivonat a tanév végi vizsgák eredményeiről. (7333/1936)

A Bukaresti Református Lelkeszi Hivataltól
București II. str. Știrbei Vodă nr. 9. – Telefon 3-86-00
386/1936 esperesi szám

Főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács!

Az andrásfalvi iskola folyó tanév vizsgájáról felvett vizsgáztató bizottsági jegyzőkönyvet csatoltan van szerencsém felterjeszteni.

Andrásfalvi lelkészünk jelentése szerint a vizsgáztató bizottság igazságosan járt el. A nagyobb bukási arányszám oka az, hogy a nagy skarlát járvány miatt januárig szünetelt a tanítás.

Kiváló tisztelettel,

Bukaresten, 1936. július 15.

Nagy Sándor,
lelkész, espereshelyettes

Jegyzőkönyv

Másolat

Ma, 1936. június 15-én a radóci tanfelügyelőség 2427/36. sz. rendelete alapján a vizsgáztató bizottság az alábbi tagokból áll: Filimon Rusu elnök, a radóci iskola igazgatója, Eugen Smocot radóci oktató és Constantin Corfus radóci irodai ellenőr megtartották az év végi vizsgát a măneuți-i református magyar magán elemi iskolában.

Nyolc óraker ellenőrizték a jelenléti naplót, és megállapítottuk, hogy Csiszér Zsuzsi VII. osztályos tanuló, mivel nem látogatta a tanórákat, nem állhat abszolváló vizsgára.

Az adminisztratív formaságok elintézése után a bizottság ismertette a vizsgatémát román nyelvből és matematikából.

Osztályok szerint így oszlanak meg a tanulók:

Osztály	Beiratkozott	Vizsgára jelentkezett
I.	15	14
II.	6	6
III.	5	5
IV.	2	2
VI.	7	7
Összesen	35	34

Az írásbeli dolgozatok kijavítása után, kezdve az első osztállyal, megkezdtek a szóbeli vizsgáztatást.

A bizottság kikérdezte a tanulókat minden tantárgyból, amely az alábbiakat eredményezte:

Osztály	Haladó	Ismétlő
I.	6 fiú+3 lány	3 fiú+2 lány
II.	2 fiú+2 lány	2 fiú
III.	2 fiú+1 lány	2 lány
IV.	1 lány	1 lány
VI.	4 fiú+3 lány	

Az I. és II. osztály eredménye közepes. A román nyelvtanulás, nehézségei ellenére, a III. és IV. osztályban jó. Felhívták a tanulók figyelmét, hogy a jövőben nagyobb szorgalmat fordítsanak a román nyelv tanulására, ellenkező esetben nem mennek át a VII. osztály abszolváló vizsgáján.

A jelen jegyzőkönyvet láttamozták a bizottság tagjai:

Eugen Smocot s. k.

C. Corfus s. k.

Elnök:

Filimon Rusu s. k.

17-1936. sz. Mănești, 1936. június 16.

96.

*Bukarest, 1936. november 16. Jelentés az iskola helyzetéről.
(12366/1936)*

630/1936. esperesi szám

Tiszteletes Református Lelkeszi Hivatalnak
Andrásfalva

Hivatkozással 214/1936. sz. felterjesztésére, a radóci revizorátusnak az óraadó személye körüli erőszakoskodása tárgyában értesítem:

A radóci revizor a minisztériumnak is jelentést tett az esetről, ahonnan (az ügyet ellátott Caracudovici inspektortól nyert információ szerint) azon utasítást kapta, hogy az óraadó személyének megváltoztatásához nyerje meg az Andrásfalvi Egyházközség hozzájárulását.

Miután ekként a minisztérium az ügyben mellénk állott, és nekünk elégtételt szolgáltatott, kérem Tiszteletedet, hogy ne ragaszkodjék a Hâncu Aurel személyéhez, hanem fogadja el román óraadóként Bala Ioant, miután fontos az, hogy a revizor meg legyen elégedve azal, aki iskolánkban a román nyelvet tanítja.

Igyekezzen ezt a revizorral békésen elintézni, valamint arra is ügyelni, hogy Hâncu ne léphessen fel az egyházközséggel szemben fizetési igényekkel.

Szíves üdvözlettel,

Bukaresten, 1936. november 16.

Nagy Sándor,
espereshelyettes

97.

*Bukarest, 1936. november 16. Jelentés az iskola belső életéről.
(12366/1936)*

A Bukaresti Református Lelkeszi Hivaltaltól

București II. str. Știrbei Vodă nr. 9 – Telefon 3-86-00

630/1936. esperesi szám.

Főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács!

Ide mellékelten van szerencsém felterjeszteni a radóci revizornak az andrásfalvi iskola vezetőségéhez küldött rendeletét, valamint az andrásfalvi lelkész atyánkfia válaszirátát – román nyelvű másolatban.

Kányádi segédlelkész atyánkfiának a minisztériumban szerzett információi alapján az andrásfalvi lelkész atyánkfiának a másolatban idemellékelte utasítást adtam, aminek jóváhagyó tudomásvételét kérem.

Kérem a főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanácsot, szíveskedjék a minisztériumba elvi tiltakozást jelenteni be, a revizornak iskolai autonómiánkba való ilyen parancsoló beleszólása ellen.

Andrásfalvi lelkészünk jelentése szerint a Hâncu román óraadó eleni ezen hajsza oka az, hogy román tanító kollégáival rossz viszonyban van. Azzal jelentették fel a revizornál, hogy magyar tankönyvekkel kereskedik. Bognoczky megbízásából ugyanis tényleg magyar tankönyveket vásárolt a növendékektől, mert a bukovinai iskolák magyar szekcióit mindenütt leépítették, s így a magyar könyvek feleslegesekké váltak.

Kiváló tisztelettel,

Bukaresten, 1936. november 16.

Nagy Sándor,
espereshelyettes

98.

Andrásfalva, 1936. november 20. Jelentés a gyülekezet belső életéről. (13710/1936)

Andrásfalvi Református Lelkeszi Hivataltól – Mănești, jud. Rădăuți
Sz. 201-1936.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Mély tisztelettel terjesztem be andrásfalvi egyházunk adóhátralékosainak kimutatását és a minisztériumnak címzett kérést azzal a tiszteletteljes kéréssel, szíveskedjék azokat a méltóságos Igazgatótanácshoz felterjeszteni további eljárásra.

Egyben Nagytiszteleted 574. sz. levelében említett kételyeit azzal nyugtatom meg, hogy presbitériumunk a teljesen szegény egyháztagokra nem vet ki egyházi adót. Ezek közé tartoznak az öregek és a munkaképtelen betegek is. Vannak azonban olyan szegények is, akik azt a kis egyházi adójukat 1-2 napszámmal ledolgozhatnák, mire többször is fel lettek szólítva. Az idén is rengeteg munkánk volt a kerítésekkel s iskolával, de csak egy része tett eleget kötelességének. A kimutatásba tehát csak azok vannak felvéve, akik konok ellenszegülők, s rosszindulatból sem pénzzel, sem munkával nem akarnak fizetni sokszori felszólítás dacára sem. Ezekkel szemben a fegyelem érdekében szükséges szigorúan eljárni, mert ha nem tesszük meg, rossz példájukkal a többieket is elrontják.

Mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1936. november 20.

Bognoczky Géza,
református lelkész

99.

Bukarest, 1936. november 30. Helyzetjelentés az iskola és a gyülekezet belső ügyeiről. (14768/1936)

A Bukaresti Református Lelkeszi Hivataltól

București II. str. Știrbei Vodă nr. 9 – Telefon 3-86-00.

664/1936. esperesi szám.

Bukarest, 1936. november 30.

Főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács!

Bognoczky Géza andrásfalvi lelkész atyánkfia 230/1936. sz. a hozzám intézett panaszától indítva, alázatosan kérem a főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanácsot, hogy az Andrásfalvi Egyházközséget az 1936/37. tanévben az iskola-költségvetésben rája kirótt 10.000 lej egyetemes egyházi adó megfizetése alól felmenteni s egyben az iskola-költségvetésben 29.000 lejben megállapított folyó tanévi iskolasegély összegét 39.000 lejre felemelni kegyeskedjék.

Kérésem indokai a következők:

1. A folyó tanév az Andrásfalvi Egyházközségben új iskola építésének éve. Igaz, hogy erre az egyházközség 100.000 lej segélyt kapott, de az építkezés így is 20.000 lejt meghaladó közmunka és adománybeli rendkívüli rovat-al-megterhelést jelentett andrásfalvi híveinkre, s tavasszal, amikor az iskola berendezésére és felszerelésére kerül a sor, újabb megterhelés vár a hívekre.

2. Ezen most kirótt 10.000 lej olyan addig nem hordozott új terhet jelentene a gyülekezetre, amely eddig fizetett adójuk megkésztettségét vonná maga után. Nem kétséges, hogy ez az iskolaépítéssel és rossz gazdasági évvel is megterhelt földműves népet végleg elkeserítené. A lelkész nem kerülhetné el az erőszakos egyházi adófelhajtás eszközét. Ez pedig a pol. községben túlnyomó erőt képviselő és igen agresszív katolikus egyház hódító munkáját könnyítené meg. A katolikusok ugyanis nincsenek egyházi adóval terhelve.

3. Vagy pedig a lelkésznek kellene belenyugodnia a paptanítói fizetés ez évi 10.000 lejes csökkenésébe, ami a legigazságtalanabb dolog volna, hiszen az iskolaépítés tudvalevőleg a papnak szokott legtöbb pénzébe kerülni nemcsak effektíve, hanem a saját gazdaságának kényszerű elhanyagolása miatt; márpedig az andrásfalvi lelkészünk az elmúlt nyáron sokszor járt távol olcsó építkezési anyag után kutatva.

A főtiszteletű Igazgatótanács kegyes megértő jóakaratában bízva, maradok alázatos szolgálja,

Nagy Nándor, espereshelyettes

100.

*Andrásfalva, 1936. december 15. Elismervény a segély átvételéről.
(15624/1936)*

Andrásfalvi Református Lelkeszi Hivataltól
Sz. 246-1936.

Az Erdélyi Református Egyházkerület
Pénztári Hivatalának – Kolozsvár

4722/936 számú felhívására tisztelettel értesítem, hogy andrásfalvi egyházunk iskolaépítés céljára Kecskeméthy M. Lajos nyugalmazott főiskolai tanártól Debrecenből 1000, azaz egyezer lejt kapott a kerület

útján, amit Kolozsváron a postai szelvény bélyegzője szerint június 23-án tettek postára 17 lej portóköltés levonásával. Megjegyezni kívánom, hogy Kecskeméthy tanártól direkt kaptunk még 10 pengőt, azaz 300 lejt, de ezt nem a kerület útján. Talán itt lesz valami tévedés, mert mi e cím alatt 1300 lej adományt nyugtáztunk.

Kiváló tisztelettel,

Andrásfalva, 1936. december 15.

Bognoczky Géza,
református lelkész

101.

Andrásfalva, 1937. január 5. A gyermekek konfirmációra való felkészítésének gondjai. (845/1937)

Andrásfalvi Református Lelkeszi Hivataltól

Sz. 4-1936.

Măneuți, jud. Rădăuți

Nagytiszteletű Esperes Úr!

Andrásfalvi egyházunkban a konfirmációi előkészítést már januárban meg szoktuk kezdeni, mert a konfirmáció ideje a húsvét. Ez régi idő óta így van, s azért vált szükségessé, mivel húsvét után a legtöbb Moldvába megy mezei munkára.

Az idén sokan jelentkeztek konfirmációi oktatásra, de az 1936. évi (Református) Szemlében (11–12. sz.) megjelent 4542/936. III. sz. körlevél szerint kivétel nélkül mind el kellett utasítsam, mivel vagy nem töltötték be a 14 évet, vagy iskolakötelesek.

A megjelent szülők kívánságára tisztelettel közlöm azon kérésüket, hogy szíveskedjék megengedni, hogy legalább azok a gyerekek konfirmálhassanak, akik az idén végezni fogják a VII. osztályt tekintet nélkül korukra. A VII. osztályos növendékeim közül kettő van, aki csak a nyáron fogja betölteni a 14 évét.

Mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1937. január 5.

Bognoczky Géza, református lelkész

102.

Andrásfalva, 1937. január 8. Az andrásfalvi lelkész pénzsegélyt kér feletteseitől. (844/1937)

Andrásfalvi Református Lelkeszi Hivataltól.
Sz. 6-1937.

Nagytiszteletű és méltóságos Igazgatótanács!

Alulírott Bognoczky Géza andrásfalvi lelkész, mély tisztelettel és alázattal kérem méltóztassék részemre 5000 lej segélyt folyósítani.

Alázatos kérésem indoklására legyen szabad felhoznom, hogy az elmúlt esztendőben iskolánk építésével kapcsolatosan sok olyan természetű kiadásom volt, melyeket az iskolaépítés terhére nem nyugtázhattam, de ezek nem lettek volna, ha nem épül az iskola. Hogy még a tél beállta előtt befejezhető legyen, a munkálatokat gyors ütemben kellett vezetnem, mely annyira igénybe vette minden időmet, hogy ezáltal saját dolgaimat, gazdaságomat elhanyagolni voltam kénytelen, s így ezen a téren is veszteség ért. A túlfeszített munka s más egyéb körülmények következtében az amúgy is gyenge egészségi állapotom rosszabbodott annyira, hogy gyógykezeltetnem kellett magam, sőt betegségem alapos megvizsgálása végett kolozsvári kórházunkba kell utaznom, mely alkalommal a nagy távolság miatt az útiköltségem is tetemes.

Végül legyen szabad megemlítenem azt is, hogy folyó iskolai költségvetés hiányából a méltóságos Igazgatótanács által 10.000 lej az egyetemes egyházi adó terhére lett írva, ami azt jelenti, hogy sohasem fogom megkapni, mert elszegényedett híveink nem képesek megfizetni.

Alázatos kérésem megújításával, s magam a főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács jóindulatú pártfogásába ajánlva maradtam,

Andrásfalva, 1937. január 8-án

alázatos szolgálja,
Bognoczky Géza,
református lelkész

103.

Bukarest, 1937. január 16. Az andrásfalvi lelkész segélykérelmének továbbítása. (844/1937)

A Bukaresti Református Lelkeszi Hivataltól
București II. str. Știrbei Vodă Nr. 9. – Telefon 3-86-00
31/1937. esperesi szám.

Főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács!

Bognoczky Géza andrásfalvi lelkész atyánkfia 5000 lej rendkívüli személyi segély iránti kérvényét csatoltan a legmelegebb ajánlással van szerencsém felterjeszteni.

Bizonyos, hogy lelkész atyánkfiának az iskolaépítéssel kapcsolatos rendkívüli és erőltetett munkái miatt a kérvényben említett anyagi és egészségében való károsodásai megtörténtek. Az is tény, hogy az iskola-költségvetés hiányának megállapítása rendjén 10.000 lejjel rosszabbul jött ki, mint az előző esztendőkből. Ez okból vele együtt kérem kérése teljesítését.

Maradok a főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács alázatos szolgálja,

Bukaresten, 1937. január 16.

Nagy Sándor,
espereshelyettes

104.

Bukarest, 1937. január 18. Jóváhagyás-kérés, hogy a hetedik osztályt végző tanulók is konfirmálhassanak. (845/1937)

A Bukaresti Református Lelkeszi Hivataltól
București II. str. Știrbei Vodă Nr. 9 – Telefon 3-86-00
50/1937. esperesi szám.

Főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács!

Az Andrásfalvi Egyházközség azon kérését, hogy a VII. elemi osztályt végző növendékek konfirmáció alá vonathassanak, az egy-

házközség különleges helyzetére tekintettel azon javaslattal van szerencsém felterjeszteni, hogy a kérést teljesíteni kegyeskedjék.

Kiváló tisztelettel:

Bukarest, 1937. január 18.

Nagy Sándor, espereshelyettes

105.

*Andrásfalva, 1937. szeptember 10. Jelentés az iskola belső ügyeiről.
(10834/1937)*

Andrásfalvai Református Lelkészi Hivatal
Sz. 210-1937.

Főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács!

Mély tisztelettel jelentem be alábbi iskolásélműnket:

Andrásfalvi elemi iskolánkba a folyó tanévben két római katolikus leányka is beiratkozott, név szerint: Győrfi Mári, a Győrfi Rudolf és Német Zsuzsi, a Német Ferencé. Mindkét növendék apja református vallású és egyházi adójukat rendesen fizetik, ezért mindketten igényt tartanak arra, hogy gyermekeik református iskolánkban tanulhassanak. A Győrfi Rudolf leánya santa, s mivel református iskolánk sokkal közelebb esik, mint az állami iskola, ennek valóban nagy előnyt jelent az, ha a mi iskolánkban tanulhat. Az elmúlt tanévben is mindkét növendék a mi iskolánkba járt, s mivel sikerrel tették le a vizsgát az I. osztályról, most felvettük őket a II. osztályba.

A beíratásokkal kapcsolatosan az állami iskola igazgatója mindkét növendék dovádájának aláírását megtagadta azzal az indoklással, hogy rendelete van, mely szerint református iskolánkba csakis református vallású növendékek írhatók be. E rendeletet nekem is megmutatta, s meggyőződtem, hogy azt a csernovici inspektorátus állította ki. Hiába hivatkoztam a törvényre, s magyaráztam, hogy bármely vallású növendéket jogunk van felvenni, ha anyanyelve magyar, semmi eredményt nem tudtam elérni.

Azért bátorkodom az ügyet a méltóságos Igazgatótanács elé terjeszteni, és tisztelettel kérem, szíveskedjék a minisztériumban inter-

venni az ügyben és egy rendeletet kiadni, mely szerint felvehető legyen a két növendék.

Addig is, amíg intézkedés történik ügyükben, mindkét növendék református iskolánkban marad és tanul, s amennyiben büntetnék őket, a járásbíróshoz fordulok.

Mély tisztelettel:

Andrásfalva, 1937. szeptember 10-én

Bognoczky Géza,
református lelkész

106.

*Andrásfalva, 1937. november 1. A gyülekezeti élet belső gondjai.
(12982/1937)*

Andrásfalvi Református Lelkeszi Hivataltól
Sz. 261-1937.

Főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács!

Az Andrásfalván tartott generális vizitáció megállapította azt, hogy az egyház anyakönyvei német szövegezésűek, és meghagyta azt, hogy 1938. január 1-től az egyházkerület által megállapított nyomtatványok használandók.

Miután egyházunknak az utóbbi időben az iskolaépítés, harangbeszerzés és más egyebekkel tetemes kiadásai voltak úgy annyira, hogy jelenleg deficitünk van, nem áll módunkban a nyomtatványok beszerzésére szükséges összeget előteremteni, s ezért a legmélyebb tisztelettel kérem, méltóztassék a szükséges anyakönyveket ingyen rendelkezésünkre bocsátani és megküldeni.

Szükségünk volna: születési, házassági, halotti, áttérési, kitérési anyakönyvekre, továbbá családkönyv- és pénztári naplóra.

Alázatos kérésem megújításával maradtam.

Andrásfalva, 1937. november 1-én.

Mély tisztelettel,

Bognoczky Géza, református lelkész

107.

Andrásfalva, 1938. március 29. Kérés, hogy négy gyermek kedvezményt kapjon a konfirmáláshoz. (4042/1938)

Andrásfalvi Református Lelkeszi Hivataltól
Sz. 61-1938.

Főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács!

Mély tisztelettel kérem, méltóztassék Csiszér Mária, Ömböli Péter, Nyisztor Anna és Balog Irma növendékek konfirmálását engedélyezni. Nevezett növendékek a 14. évüket betöltötték ugyan, de a 15-öt még nem, s így a 4542-1936. III. számú körlevél értelmében nem konfirmálhatók. A növendékek a konfirmációi oktatásra járnak, és szülőik kívánsága az, hogy gyermekeiket ez évben konfirmáljam.

Mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1938. március 29.

Bognoczky Géza,
lelkész

108.

Bukarest, 1938. május 9. Jelentés az iskola belső életéről. (5009/1938)

A Bukaresti Református Lelkeszi Hivataltól
București II. str. Știrbei Vodă Nr. 9. – Telefon 3-86-00
31-1937. esperesi szám.

Főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács!

4587-938. III. nagyra becsült leiratukra tisztelettel jelentem, hogy az andrásfalvi iskolánkhoz érkezett 8993-938. számú törvénytelen inspektori rendelkezés ellen küldött panasziratot a mai napon 78.339-938. szám alatt beadtam a Nemzetnevelésügyi Minisztériumba, és azt megelőzőleg bemutattam Caliani vezérigazgatónak, aki kilátásba helyezte annak kedvező elintézését.

A csernovici inspektori rendelkezés állítólag titkosan működő besszarábiai és bukovinai zsidó iskolák ellen kiadott miniszteri bizal-

mas rendelkezésre alapszik. Azonban a M. O.-ban ezt a miniszteri rendeletet a vezérigazgató úr kérésére sem tudta senki sem előadni, és nem is tud arról egyetlen egy referens sem.

Így valószínű, hogy csak az állami iskolák igazgatóságánál van valami hasonló intézkedés. De semmi esetre sem adatott ki az érintett miniszteri rendelkezés a keresztyén felekezeti iskolák ellen.

Andrásfalvi lelkész-igazgató atyánkfia a csatolt jelentéssel tért ki tanácsomra a revizor esetleges sürgető rendelkezése elől.

Jelentésem tudomásulvételét tisztelettel kérve, vagyok mély tisztelettel,

Bukarest, 1938. május hó 9-én.

Tőkés Ernő, esperes

109.

*Kimutatás a református családok nagyságáról 1939-ben.
(7052/1939)*

Kimutatás
az Andrásfalvi Református Egyházközség híveiről

	A családfő neve	A családtagok száma
1.	Andrisán Istvánné	3
2.	Balog Ádámné	2
3.	Biszak Anna	1
4.	Balog Antal	2
5.	Ömböli Rózsi	1
6.	Balog Imréné	-
7.	Balog János Mihály	1
8.	Balog István	-
9.	Lócsei Erzsók	3
10.	Balog Márton	1
11.	Balog Mihályné	1
12.	Balog Pálné	2
13.	Biszak Lajos Ambarusé	1
14.	Biszak Andrásné	1
15.	Biszak Gergely	2
16.	Butta Antal	-

17.	Butta Ferenc	2
18.	Biszak Éva	2
19.	Fejér Samuné	2
20.	Gecző Mihály	1
21.	Székely Kati	2
22.	Gecző Rózsi	1
23.	Gruber Pálné id.	1
24.	Györfi Gergely	1
25.	Györfi Jóska	1
26.	Györfi Márton	1
27.	Balog Éva	1
28.	Biszak Viró	1
29.	Kántor István id.	1
30.	Kerekes János	1
31.	Kis József a József	1
32.	Kis Lajos Márton	1
33.	Király Ferencné	5
34.	Király Istvánné	3
35.	Király Lajos	2
36.	Német József	1
37.	Német Mihály	2
38.	Önböli Aladár	4
39.	Önböli József K.	3
40.	Önböli József	1
41.	Önböli Lajos	2
42.	Önböli Lajos Kosuth	5
43.	Önböli Mária	1
44.	Bálint Trézsi	1
45.	Önböli Péter	2
46.	Önböli Samu	5
47.	Székely Pálné	1
48.	Varga Istvánné	2
49.	Kántor Józsefné	3
50.	Tirmájer Antalné	7
51.	Önböli Samu Mihály	7
52.	Önböli Samu Lajos	9

53.	Ömböli Péter Lajos	4
54.	Kántor István	5
55.	Györfi György	6
56.	Balog Ferenc	6
57.	Sebestyén Ferencné	2
58.	Csiszér Kosztán	3
59.	Balog Lajos	2
60.	Györfi József	6
61.	Gecző János	4
62.	Biszak Márton	4
63.	Nyisztor Józsefné	3
64.	Ömböli Sándor	4
65.	Biszak Antal	7
66.	Ömböli János S.	7
67.	Ömböli András I.	5
68.	Balog János Ferenc	7
69.	Ömböli Péter András	3
70.	Fábián Ferencné	2
71.	Fábián Ferenc	6
72.	Gruber Pálné ifj.	1
73.	Német Samu	2
74.	Biszak Mária A.	5
75.	Gecző Balázs	3
76.	Ömböli Lajos Lajos	6
77.	Varga Vencel	2
78.	Balog Samu Pál	6
79.	Györfi Rudolf	2
80.	Ömböli Lajos A.	3
81.	Palkó Pálné	2
82.	Bognoczky Géza	2
83.	Ömböli Tituszné	4
84.	Katona Ferenc	2
85.	Ömböli János Samu	3
86.	Varga Mária	2
87.	Balog Márton	3
88.	Ömböli Ágoston	4

89.	Balog András	4
90.	Balog Erzsé	1
91.	Balog Péter Lajos	4
92.	Kerekes Ferenc	3
93.	Ömböli Rózsi	1
94.	Varga Lajos István	3
95.	Király József	3
96.	Balog István	4
97.	Varga Imre	4
98.	Kis János M.	2
99.	Butta Mária	1
100.	Biszak Lajos	4
101.	Ömböli Zsuzsi	1
102.	Balog Lajos J.	3
103.	Nagy Rózsi	1
104.	Andrisán Samu	2
105.	Német Ferenc	3
106.	Biszak Ágnes	2
107.	Székely Lajos	4
108.	Kis Márton	2
109.	Német János József	-
110.	Fejér Jóska	4
111.	Petrovics Emil	4
112.	Király Mártonné	1
113.	Balog József A.	5
114.	Gecző Lajos	1
115.	Starub Mihályné	1
116.	Katona Gizella	1
117.	Lőcsei András	1
118.	Lőcsei Mária	1
119.	Ömböli Mária	1
120.	Biszak Ferenc	3
121.	Varga Géza	2
122.	Györfi Ferenc	5
123.	Ömböli Márton	2
124.	Nagy Lajos J.	3

125.	Kerekes Gergely	1
126.	Balog Lajos M.	3
127.	Balog Béla András	3
128.	Ömböli Ádám	3
129.	Mondjuk Kosztán	4
130.	Ömböli Rózsi	1
131.	Balog Rózsi Daradics	1
132.	Katona Ferencné	2
133.	Ömböli Mária Mihály	2
134.	Fejér Pál	8
135.	Jakab Antalné	2
136.	Kis Anna	3
137.	Balog Emerenc	2
138.	Székely Mária	2
139.	Német János	5
140.	Katona Ferenc	4
141.	Palkó Mária	2
142.	Balog Béla	3
143.	Király József	4
144.	Starub Mihályné	2
145.	Nagy József	6

Bognoczky Géza, lelkész

110.

Bukarest, 1939. július 5. Válasz a minisztériumból arra vonatkozóan, hogy miért nem adták meg az andrásfalvi református elemi iskola nyilvánossági jogát. (7289/1939)

Nemzetnevelésügyi Minisztérium. Sz. 62.616-1939

Az Erdélyi Református Egyházkerület
Méltóságos Igazgatótanácsának, Kolozsvár

Hivatkozással 120-1939. sz. felterjesztésükre, van szerencsénk közölni, hogy a Minisztérium a Consiliul Permanent 1939. május 5-én kelt 618. sz. véleménye alapján, a Rădăuți megyei andrásfalvi református elemi iskolának nem engedélyezi a nyilvánossági jogot, a következő indokok alapján:

1. Kevésbé kielégítő eredmény a román nyelvi gyakorlatoknál.
2. Az iskolai költségvetés hiányt mutat, mivel az iskola szükségleteinek fedezetére szolgáló kiadások sokkal kisebbek, mint a bevételek.

Ez az iskola ugyanúgy működik tovább, mint eddig, egy tanítóval és egy teremmel 50 tanuló befogadása mellett, magyar tannyelvvel és a nemzeti tárgyak román nyelven a magánoktatási törvény 39. paragrafusa szerint.

Az okmányokat visszazárjuk.

Aláírások,
[...]

Ford. 939. VII. 8. Lőrinczi.

111.

Andrásfalva, 1939. május 8. Jegyzőkönyvi kivonat amely a tanfelügyelői ellenőrzés észrevételeit tartalmazza. (5093/1939)

Andrásfalvi református elemi népiskola

Jegyzőkönyv

Fordítás román nyelvből

Ma, 1939. május 8-án a radóci revizorátus 1659/939. számú rendelete alapján megjelentem az andrásfalvi református magán elemi iskolában Radóc megyében annak megállapítása végett, hogy van-e az iskolának nyilvánossági joga. Ennek az iskolának még nem adták meg a nyilvánossági jogát. Az iskola adminisztratív a helybeli lelkész, tiszteletes Bognoczky Géza által van vezetve, a tantárgyak a vallást kivéve Bognoczky Erzsébet segédtanítónő által adatnak elő. Ez alkalommal megvizsgáltam a III–VII. osztályt, melyben 25 növendék van beírva, 25 látogatja és 14 van jelen ezen a napon. Néhány

olvasmányból megállapítottam, hogy a tanultakhoz viszonyítva az olvasás jó, úgyszintén a nyelvtan is. Kérdezve a történelmet, majdnem jó feleleteket kaptam: a Róma alapítása, a román nép születése, a barbárok beözönlése, a fejedelemségek alapítása, Matei Basarab és Vasile Lupu, Vlad Țepeș, Alexandru I. Cuza, a január 24. és május 10-e nevezetessége. A földrajz és az ember és állampolgár kötelességeiből jól feleltek. Előadtak jól néhány éneket is egy és két szólamban.

Kiemelendő az iskolai múzeum elrendezése, melyet csodálni való állapotban találtam, úgyszintén utánpótolva. Végeredményben az eredményt jónak minősítem.

V. Ionași
s. tanfelügyelő

Fordította: Bognoczky Géza, lelkész

112.

Andrásfalva, 1939. június 13. Részletes jelentés a gyülekezeti, valamint az iskola belső életéről. (7052/1939)

Andrásfalvi Református Lelkeszi Hivataltól
Sz. 132-1939.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

1024-1939. számú rendeletére való hivatkozással, mély tisztelettel jelentem és terjesztem be a következő iratokat:

1. Kimutatást az andrásfalvi egyház és szórványban élő hívekről 2 példányban.

2. Kimutatást a hívek vagyoni állapotáról. Megjegyezni kívánom, hogy a rendeletet szó szerint vettem, s mindenkit, akinek csak egy talpalatnyi földje van, ingatlantulajdonosnak vettem. Ezek szerint csak nekem nincs földem.

3. A levéltár lajstromozva van a 43 minta szerint, amit a két generális vizitáció is láttamozott.

4. Beterjesztem a vagyonelejtárt 2 példányban, s az értékelést igazoló jegyzőkönyvi kivonatot.

5. A lelkésznek van díjlevele. Kelt 1925. március 8-án. A lelkész részére biztosítva van a lakás kerttel, 21 hold szántóföld. A földek adóját azonban a lelkész fizeti. A stóla és készpénzben 50 lej évente. Ehhez jön még a kongrua. Ezek jelenlegi értéke: a helyi jövedelem 16.000 lej, a kongrua 24.000 lej évente, összesen 40.000 lej, így a tisztességes megélhetéshez (5000 lejt véve alapul havonta) szükség volna még 20.000 lejre. Nem panaszkodhatom, mert ezt iskolai segély címen megkapom. Istennek hála!

6. Az egyházközségnek adósságai: Hönig cégnél harangvétel címen 24.000 lej tartozása van, amelyre azonban megvan a fedezete, a harangalap. A helybeli banknál 3500 lej tartozásunk van, amely a régi iskola építése alkalmával keletkezett. Ez konverzió alatt áll, minekután évente fizetjük a részletet. Így 17 év alatt törlesztve lesz. Az összes adósság tehát 5900 lej.

7. A gondnok neve: Ömböli József Krica.

8. Istentisztelet tartatik: vásár- és ünnepnapon délelőtt és délután. Hétköznapokon hétfőn reggel és szombat este. A nagyheteken minden reggel és este. A templomba jár átlag: 40 nő, 20 férfi, 20 leány és legény, 30-40 gyermek, összesen 110-120. Ez vasárnap délelőtt, délután mintegy fele ennek. Hétköznap, a nagyheteken 15-30, máskor 10-15 mindig van a templomban.

9. Ez a kérdés ránk nem vonatkozik.

10. A csernovici szórványgondozás tárgyában bizonyára már meg tetszett kapni Dr. Kallos tanár válaszát. Tőle függ minden. A tegnap kaptam Dr. Kallos levelét, s itt melléklek.

11. A Dr. Bukowszky és Szabó L. Alapot a román állam kezeli, s a kamatokat évente megkapjuk. Nem tudom, hol kéne érdeklődni az alapok nagysága felől.

12. A hívek jelenleg 8000 lej egyházi adót fizetnek.

13. A püspök úrtól úrvacsora vételre felhatalmazást nyert asszonyok igyekeznek fogadásukat megtartani. Gyermeküket református szellemben nevelik, és a mi templomunkba járatják. Közülük ifj. Gruber Pálné egyenesen dicséretre méltó, és sok református szülőt megszégyenít azzal, hogy elkeresztelt leánykáját hogyan neveli református szellemben. Abból pápista soha nem lesz. Módszerünk tehát helyes volt.

Iskolaügyekben:

1. Andrásfalvi iskolánk egy tanerővel működik, ténylegesen azonban kettővel.

2. A tankötelesek kimutatása mellékelve 2 példányban.

3. A vasárnapi iskolát járók kimutatása mellékelve 2 pld-ban.

4. Vallástanítást lelkész, a tankötelesek kimutatásában felsorolt növendékeknek, tart heti 4 órát. Az állami iskolába járó növendékeket az állami iskola kiadta vallásoktatásra. E téren az akadály mindössze annyi, hogy némely szülő nem járattja rendszeren gyermekét iskolába, s így vallásórára sem.

5. Iskolaépítés 1936-ban történt és számadása jóváhagyott.

6. Konfirmáltak az 1938. évben: 9 és 1939-ben hárman. Szórványokból nem volt senki.

Mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1939. június 13-án.

Bognoczky Géza,
lelkész

Kimutatás

az andrásfalvi református tanköteles növendékekről

I. A református iskolába járók:

1. Balog Mihály
2. Butta Ferenc
3. Fejér Samu
4. Kántor Márton
5. Balog Anna
6. Györfi Anna
7. Ömböli Anna
8. Ömböli Kati
9. Ömböli Rózi
10. Ömböli Piroska
11. Balog József
12. Balog István
13. Biszak Samu
14. Biszak József
15. Györfi István
16. Király Lajos

17. Kiss Lajos
18. Ömböli Előd
19. Ömböli Ferenc Lajos
20. Ömböli Ferenc Anna
21. Székely József
22. Timájer Antal
23. Balog Ferenc
24. Balog Pál
25. Lőcsei József
26. Ömböli Erzsí
27. Biszak Zsuzsi
28. Gecző Mária
29. Biszak András
30. Biszak Márton
31. Biszak Lajos
32. Györfi Antal
33. Német Ferenc
34. Ömböli Ambrus
35. Ömböli Mihály
36. Ömböli György
37. Timájer Zsuzsi
38. Butta Emma
39. Fábián Anna
40. Ömböli Árpád
41. Ömböli Erzsébet
42. Balog Samu
43. Király János
44. Biszak Emma
45. Butta Zsuzsi

II. Nincs beiskolázva:

1. Balog Péter a Samué
testi, lelki fejletlensége miatt

III. Az állami iskolába jár:

1. Mondjuk Gergely a Gergelyé
2. Kiss József a Mártoné
3. Lőcsei Pál a Trézsié
4. Balog Erzsí az Imréné
5. Ömböli Lajos a Péteré
6. Györfi Rózsi a Jóskaé
7. Sebestyén Rózsi a Ferencé
8. Balog János az Istváné
9. Biszak Pál az Antié
10. Ömböli Jóska a Samué
11. Ömböli Rózsi a Jánosé
12. Biszak Márton a Máriaé
13. Biszak Sándor a Gergelyé
14. Györfi András
15. Kántor Mária
16. Kántor Erzsí
17. Varga József az Imréné
18. Balog András

IV. Református nevelésben részesülnek:

1. Gruber Trézsi r. k.
2. Palkó Trézsi r. k.

A katolikus apa római katolikusnak íratta, de a református anya hozzánk küldi vallásoktatásra és templomba.

Összes tanköteleseinknek száma: 65.

Andrásfalva, 1939. június

Bognoczky Géza
református lelkész

Kimutatás

az andrásfalvi vasárnapi iskolába rendszeren járó növendékekről

1. Gruber Trézsi
2. Butta Zsuzsi
3. Biszak Samu

4. Király Lajos
5. Balog Samu
6. Biszak Zsuzsi
7. Ömböli Kati
8. Ömböli János
9. Ömböli Előd

Megjegyzés. Vasárnapi iskola csak nyáron tartatik.

Bognoczky Géza, lelkész

113.

Andrásfalva, 1939. szeptember 13. Jegyzőkönyvi kivonat a tanfelügyelői látogatásról. (11323/1939)

Andrásfalvi református elemi iskola
Fordítás román nyelvből

Jegyzőkönyv

Ma, 1939. szeptember 13-án a délelőtti órákban meglátogattam a Bognoczky Géza lelkésztanító úr vezetése alatt álló andrásfalvi Rădăuți vm. református vegyes magán elemi iskolát. Az iskola jó egészségi körülmények közt levő tanteremben működik két tanerővel. A gyermekek megoszlását a következőképpen találtam:

Osztály	Beírt növendékek
I.	14
II.	10
III.	19
IV.	9
V.	12
VI.	4
VII.	4
Összesen	72 beírt növendék

A IV–VII. osztályokat a délelőtti órákban tanítja Bognoczky Géza lelkésztanító úr, az I–III. osztályokat délután Bognoczky Erzsébet ta-

nítónő. Az iskolát a helybeli református egyházközség tartja fenn, jelentős segínyt kap ezen célra a Kolozsvári Református Püspökségtől.

Csak a M.E.N. által engedélyezett tankönyvek lesznek bevezetve ezen iskolai évben. A felső tagozat megkezdésénél figyelembe kell vegye a Nemzetnevelésügyi Minisztérium 145.605/39. sz. körlevelét, vagyis a növendékek rendesen látogassák az előadásokat, a kialakult helyi szokást. A gyermekek beírási naplója a rendelet szerint rendben van. A levéltár folyamatban van. Ez alkalommal megadtam a szükséges útbaigazításokat.

V. Ionași s.k., tanfelügyelő

Fordította: Bognoczky Géza, lelkész

114.

Bukarest, 1939. szeptember 22. Helyzetjelentés Andrásfalva lakóinak gazdasági életéről, a gyermekek részvétele a betakarítási munkálatokban. (11323/1939)

A Bukaresti Református Esperesi Hivataltól
Sz. 1849-1939.

Főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács!

Andrásfalvi iskolánkban folyó hó 13-án történt állami inspekció magyar és román nyelvű jegyzőkönyveit azzal a tiszteletteljes kéréssel küldöm meg, hogy kegyeskedjenek tájékoztatást adni a jegyzőkönyvben említett 145.605-939. számú nemzetnevelésügyi miniszteri rendeletről.

Iskolaszéki elnök atyánkfia ugyanis a legnagyobb megfeszüléssel sem képes az V–VII. osztályos növendékeket megközelítő számban sem mindennapi oktatásra megnyerni az őszi termés-betakarítás miatt. Andrásfalván a nagyon kevés tavaszi búza és árpa mellett híveinknek szinte egyetlen termése a krumpli, aminek betakarítása állandóan a gyermekek segítségével szokott történni. A szülők ugyanis más vidékeken szoktak ez időben napszámban dolgozni kenyérért, illetve gabonáért, ami Andrásfalván meg nem terem, vagy amit végte-

lenül kevés földjükön nem termesztene. Kevés földjüket ugyanis takarmánnyal és krumplival vetik be.

Ha a törvény 26-ik paragrafusa ellenére tényleg létezik az inspektor által említett rendelkezés, kegyeskedjenek Andrásfalva különleges körülményeire való tekintettel engedélyt kérni a minisztériumtól, hogy teljes szigorral és kivétel nélkül ne kényszeríttessenek minden napi iskolába való járásra az V–VII. osztály növendékei.

Mély tisztelettel,

Bukarest, 1939. szeptember 22.

Tökés Ernő, esperes

115.

Andrásfalva, 1940. február 23. Jegyzőkönyvi kivonat a tanfelügyelői látogatásról. (5574/1940)

Jegyzőkönyv

Fordítás román nyelvből

Ma, pénteken 1940. február 23-án meglátogattam az iskolát, hogy tudjak jelentést tenni az 1940. január 15-én kelt 236.984/39. számú M.E.N. rendelethez.

Az iskolában találtam Bognoczky Géza lelkész és tanítót, aki éppen az összes osztályokat tanította. Bognoczky Erzsébet tanítónő orvosilag szabadságolva van, és férje pap lévén, nem tudja délután helyettesíteni. Így nem találván az iskolát normális működésben, nem végeztem el a különleges vizsgálatot. Megteszem más alkalommal.

Az iskolának van egy nagy és világos tanterme, azonban kissé hideg. Van egy iroda is. Egy más épületben még van egy tanterem és egy előszoba. Itt tartják a kézimunkát és a tornát. A padok igen jók, s így a bútorkészítés modern. Van valami felszerelés is. A képek azonban nincsenek bekötve, s így nem lesznek tartósak.

A tanulók elég fegyelmezetteknek látszanak.

Van egy kis terület is a gazdasági gyakorlatoknak és faiskolának.

Úgy az iskolának, mint a tanítóknak évi engedélye rendben van.

K.m.f.

Boca s. k., vezérfelügyelő

116.

*Andrásfalva, 1940. augusztus 31. Helyzetjelentés az iskoláról.
Felvetődik a kitelepedés gondolata. (9779/1940)*

Andrásfalvi Református Lelkeszi Hivataltól
Sz. 112-1940.

Főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács!

Hálasan köszönjük a részünkre 8828/1940. V. szám alatt kiutalt 4000 lej rendkívüli segítyt, s amidőn az erről szóló nyugtát megküldöm, mély tisztelettel kérem, hogy az összeget postai úton méltóztassék címemre megküldeni. Amennyiben ez már nem volna lehetséges, méltóztassék kiadni Csákány Vilmos mákófalvi református kántornak.

A rendkívüli helyzetre való tekintettel mély tisztelettel hozom szíves tudomására, hogy helyünkön maradunk és egyházunkat, iskolánkat és híveinket megtartani igyekezünk. Bízunk azonban abban, hogy vezetőink és legfőképpen méltóságos Igazgatótanácsunk nem fog rólunk ezután sem megfélekezni, s alkalmas időben módját fogja találni hazaköltöztetésünknek. Mindnyájunk legfőbb óhaja, hogy minél hamarabb visszamehessünk Erdély földjére, ahonnan kiűztek bennünket ezelőtt 150 esztendővel. Igen szeretnénk, ha 400 lelken felüli gyülekezetünket egy jó vidékre telepítenék át.

A főtiszteletű és méltóságos Igazgatótanács további segítségét és oltalmát kérve, maradtunk,

Mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1940. augusztus 31-én.

Bognoczky Géza,
református lelkész

117.

*Andrásfalva, 1941. április 1. A kitelepedés előtt álló közösség hangulata, az áttelepedés magyarországi helyének tudomásul vétele.
(3616/1940)*

Főtiszteletű és méltóságos Püspök Úr!

Andrásfalvi gyülekezetünk a mai napon tudta meg, hogy települési helye ki van már jelölve. Ezt a hírt mindnyájan nagy örömmel és megnyugvással vettük tudomásul, s ha a tavaszra nem is mehetünk, őszire bizonyára otthon leszünk, őseink drága földjén.

Ezért alázattal kérem, hogy a március 17-én kelt 63/941. számú levelünkre ne tessék tenni semmiféle lépést, mert kérésünk, tekintettel arra, hogy megvan helyünk, tárgyalanná vált. Gyülekezetünk is megnyugodott, s egyelőre csak azok mennek, kiknek semmijük sincs, és megélhetésük nincs biztosítva. A többi marad még velem együtt, ki utolsó lesz az eltávozók között.

Alázatos tisztelettel,

Andrásfalva, 1941. április 1-én

Bognoczky Géza,
református lelkész

118.

Andrásfalva, 1941. május 5. Az andrásfalvi református közösség kitelepülésének hivatalos bejelentése. (2644/1945)

Andrásfalvi Református Lelkeszi Hivataltól
Sz. 200-1941.

A Romániai Református Egyház
Nagyfőtiszteletű Intézőbizottságának – Nagyenyed

Tisztelettel jelentem, hogy a bukovinai andrásfalvi gyülekezetünk hazatelepedik Magyarországra.

A hazatelepítésre vonatkozó levelezések és tárgyalások már az elmúlt év őszén megindultak, s mindnyájan abban reménykedtünk, hogy hazatelepítésünk a németek mintájára intézményesen fog megoldatni. Ezért vártunk türelemmel ez ideig. E hó elsején itt járt a bukaresti magyar követség három kiküldötte, akik azonban a lázongó népet nem tudták lecsendesíteni. Andrásfalva, Hadikfalva, Istensegits, Fogadjisten és Józseffalva csíki székely eredetű népe megelégedte 177 éves száműzetését, megutálta eddigi kisebbségi éle-

tét, ráeszmélt arra, hogy egy nagy nemzet tagja. Elfogta a honvágy, elvesztette türelmét, elfordult vezetőitől, akiktől sokat várt, de csalódott bennük, s maga vette kezébe sorsának irányítását. Itt hagyja földjét, házát, templomát, iskoláját s minden értékét, mert eladni nem tudja, s megindul a magyar határ felé. Eddig csak kisebb csoportok mentek át a határon, most azonban egy-két hét alatt haza fog menni mind a 15.000 lélek. Református egyházunkból ez ideig 92 lélek ment ki, ami gyülekezetünk negyed részét képviseli. A nagy többség ezen a héten indul, s a jövő hét vége felé már csak magam, a katolikus kollégám, egy tanító és a bíró leszünk a faluban. Ha ugyan mi is nem megyünk.

Kimenő híveinket Pápára irányítottam, mivel van reménységünk arra, hogy a Pápa város közvetlen közelében levő Wittman majort megkapjuk letelepedési helyül. A pápai kollégám és dr. Ravasz László püspök úr pártfogásba ajánlotta őket. Így nem fognak szétszóródni, hanem megmaradnak egy tömegben.

Ilyen körülmények között magam is készülök. Nagy gondot okoz az egyház és iskola javainak elszállítása. Ezért ma este a követségre indulok utasítást és tanácsot kérni. A nélkülözhető és nem nagyon fontos iratokat és könyveket most osztom szét a kimenők között azaz, hogy a pápai lelkési hivatalba helyezték el, míg magam vehe-tem át. A harangokat, harmóniumot stb. amennyiben nem vihetjük ki, úgy határoztam, hogy vagy Enyedre vagy Aradra fogom küldeni a református egyház címére, kérve megőrzésüket, amíg értük mehe-tünk. Itt marad a templom, két iskola, papi lakás és 22 kat. hold föld.

Hirtelen fel sem tudom mérni a tennivalókat, azt azonban világosan látom, hogy amit lehet, menteni! És biztonságba helyezni, így saját magunkat is.

Mély tisztelettel kérem, szíveskedjék úgy saját, mint tanítónő feleségem elbocsátó levelét megküldeni. Úgyszintén kérem, kiutalni mindkettőnk részére erre az iskolai évre járó tanítói fizetésünket év végéig. Ezt azért kérem sürgősen, mivel holminknak a határig való szállításához igen sok pénzre van szükségünk. Semmi jármű nincs, messziről kell hozzunk autókat. Egy út 18.000 lejbe kerül, s nekünk valószínűleg három útra lesz szükségünk. Az egyház részére tisztelettel kérek 10.000 lej kölcsönt vagy segílyt, mivel jelenleg csak 4000 lej kasszapénzünk van, s ez nem elegendő.

A rendkívüli helyzetre való tekintettel tisztelettel kérem fenti jelentésem jóváhagyó tudomásul venni és az egyház javaira vonatkozólag távirati utasítást adni. Azt beszélük, hogy 15-ig ki kell írítanunk a falvakat. A követségen most megtudok mindent.

Mihelyt visszajövök Bukarestből, folytatom jelentésemet.

Mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1941. május 5-én

Bognoczky Géza,
református lelkész

119.

Andrásfalva, 1941. május 22. Jelentés a kitelepedés előtt álló közösség hangulatáról, az elmenés dátumának elhalasztásáról. (2644/1945)

Andrásfalvi Református Lelkeszi Hivataltól
Sz. 240-1941.

A Romániai Református Egyház
Nagytiszteletű Intézőbizottságának – Nagyenyed

Mély tisztelettel jelentem, hogy az 1300/941. II. és III. szám alatt megküldött elbocsátó levelünket, fizetés-elszámolási jegyzékünket, valamint 8420 lej fizetésünket megkaptuk. Kérem, fogadják mindezekért hálás köszönetünket.

Sajnos, a bukaresti magyar királyi követségtől azt az értesítést kaptuk ma, hogy a közbejött akadályok miatt telepítésünk csak júniusban fog megtörténni. Ezért mi is szolgálati helyünkön kell maradjunk. Ebből kifolyólag alázatos tisztelettel kérem a következőkre:

1. Kongruámat méltóztassék mind az ideig folyósítani, míg szolgálati helyemen vagyok, s különösképpen kérem még a folyó május havi kongruámat biztosítani.

2. Saját és feleségem tanítói fizetésünket kérem, méltóztassék június, július és augusztus hónapokra, tehát a teljes iskolai évre kiutalni, és pedig saját részemre a havi 4500, feleségem részére a havi 5400

lejt. Ezen kérésemet legyen szabad azzal indokolnom, hogy iskolánk megszűnésének nem mi vagyunk okai, s ha népünk nem menne, mi tovább folytattuk volna szolgálatunkat. Június hónapban az iskolai év bezárul, de különben is gyermekeinket szabályszerűen levizsgáztatjuk, s részükre bizonyítványt adunk ki. Méltóztassék figyelembe venni azt is, hogy lelkései fizetésemet képező 22 kat. hold földemet bevétve hagyom itt, s ezekért semmi kárpótlást nem kapok, ami azt jelenti, hogy nemcsak nincs semmi fizetésem egyházaamtól, de készpénzből adtam ki. Odaát pedig amíg szervezhetem gyülekezeteimet, vagy állást kaphatunk, élnünk kell.

Ez alkalommal legyen szabad jelentést tennem egyházunk általános helyzetéről is.

A legutóbbi összeírás szerint gyülekezetünk lélekszáma 180-ra apadt. Ez azt jelenti, hogy szinte 2/3-ad része távozott el. Hogy ennyi még megmaradt ez ideig, annak csak az az oka, hogy 20-ra ígérte a követség a vonatokat. Most azonban, hogy nem érkeztek meg, dühös elkeseredés lett úrrá a népen, s tovább nem vár egy percig sem. Nem vár azért, mert elvesztette minden bizalmát vezetői, az urak iránt, s nem bízik abban, hogy júliusra itt lesznek a beígért vonatok. Pillanatnyilag tehát az a helyzet, hogy mindenki maga gondoskodik magáról, holmijáról és jövőjéről. Nincs kitől vámi segítséget. A községben is csak 1300 lélek van, ami szintén a 2/3 rész eltávozására mutat. Most aztán ez is rohamosan apad, s mire beérkeznek a „magyar vonatok”, nem lesz itt már senki. Magam pedig nézem gyülekezetem pusztulását. A kimentek szét vannak szórva az ország minden részében. Ki fogja ezeket összegyűjteni? Néhány írt, s tudom címüket, de nagyobb része eltűnt. Itt van a második mádéfalvi veszedelem! Ez a magyar sors. A 177 évi száműzetés után most saját hazájukban fognak tovább vándorolni. Nagyon elkeserítő. Megdöbbenve állok a tények előtt, s arra gondolok, nem jobb volna-e itt maradni? Annyi kérvényre soha egy sor választ sem kaptunk a magyar kormánytól. Életem legfőbb célja volt visszatérni a magyar földre, de ezek után feltételezem azt is, ha átmegyünk, megkérdezik majd, hogy miért jöttetek? Azért tisztelettel kérem Intézöbízottságunkat, méltóztassék lehetőleg sürgősen tudomásunkra hozni, hogy itt maradásunk esetén el tudnak-e helyezni úgy, mint itt voltunk, vagyis olyan egyházba, ahol magam lelkész, feleségem vagy mind a ketten taníthatunk is felekezeti iskolánkban?

Egyházunk mozgatható dolgai, mint irattár, harangok, klenódiu-
mok be vannak csomagolva, de minden védelem nélkül nem hiszem,
hogy át tudjam vinni őket. Ezért ezeket Tordára küldöm. Az egyház
tulajdonában levő ingatlanokat Tökés esperes úr felajánlotta a román
államnak megvétel céljából. Erről, gondolom, személyesen tett jelen-
tést. A fejleményekről néhány nap múlva újabb jelentést fogok tenni.

Mély tisztelettel,

Andrásfalva, 1941. május 22-én

Bognoczky Géza,
református lelkész

120.

*Andrásfalva, 1941. június 2. Felhatalmazás az Andrásfalván ma-
radi vagyontárgyak ügykezeléséről. (2644/1945)*

Felhatalmazás

Fordítás román nyelvről

Alulírott Bognoczky Géza református lelkész, Andrásfalva,
Radóc megye, mint az Andrásfalvi Egyházközség képviselője és va-
gyonkezelője, ezúton felhatalmazom Popa Ioan măneuți-i tanító urat,
az alábbi vagyontárgyak ügykezelésére:

1. A helyi református templom (Măneuți).
 2. A református iskola (két épület).
 3. Lelkeszi lakás a mellékhelyiségekkel együtt.
 4. 14 ha egyházközségi földalap.
 5. 31 méhcsalád, tulajdonosa Bognoczky József felvinci – Torda me-
gye – tanító, aki akkor szállíthatja el a méhcsaládokat, amikor akarja.
 6. Egy magtisztító gép hajtószíjak nélkül, tulajdonosa Buta Mária.
- Ugyancsak felhatalmazom Popa Ioan urat, hogy a folyó ügyeket
nevemben és helyettem tárgyalja meg a Nagyenyeden székelő Romá-
niai Református Egyház Intézőbizottságával.

A nyilatkozatban foglaltak Magyarországra való távozásom után
lépnek érvénybe.

Megerősítem, és saját kezűleg aláírom a jelen felhatalmazást.

Andrásfalva, 1941. június 2.

Bognoczky Géza,
református lelkész

Tudomásul vettem: Popa Ioan, tanító.
Írva és láttamozva jelenlétünkben:
M. Jireada, polgármester,
Bojescu, ügyvezető
[Zsók Béla fordítása]

121.

Angyalbandi, 1941. június 17. Az első átírat az áttelepedés új helyszínéről. (2644/1945)

A Romániai Református Egyház
Nagytiszteletű Intézőbizottságának – Nagyenyed

Alázatos tisztelettel jelentem, hogy az andrásfalvi egyházunk valamennyi hívét áthoztam Magyarországra. Június 4-én indultunk el Andrásfalváról a III. számú vonattal, melynek parancsnoka voltam. Egy heti utazás után szerencsésen megérkeztünk kijelölt helyünkre, Angyalbandira. Itt vártak a hatóság emberei, és mindenkit elhelyeztek házaikba. Gyülekezetünk jól érzi magát az új helyen, s mindenki meg van elégedve. Sajnos, nem vagyunk mindnyájan együtt, mert az előbb hazatelepülők egy részét 20 családot Bácsfeketehegyen telepítették le, többen pedig szétszóródtak. Nincs templomunk és papi lakásunk. Vitéz Bonczos Miklós államtitkár úrral már négy ízben is volt alkalmam beszélni gyülekezetünk érdekében a folyó hó 12-én tartott kerületi értekezleten. Zomborban pedig bejelentettem az új gyülekezetet. Itt is és általában mindenhol örömmel fogadtak, s reményem van arra, hogy összes problémáink rövidesen megoldást nyernek. Holnap indulok Ágoston püspök úrhoz egyházunk sürgős ügyeit megbeszélni, s egyben meglátogatni a feketehegyi töredék gyülekezetünket. Útközben elbúcsúztunk Vásárhelyi püspök úrtól is Kolozsváron és Tökés Ernő volt esperes úrtól.

Miután Andrásfalván egyetlen egy református lélek sem maradt (sőt katolikus magyar sem) az egyház ingatlanait megőrzés végett áadtam Popa Ioan állami tanító úrnak a mellékelt felhatalmazás szerint. Popa tanító beköltözött a papi lakásba, s ígéretet tett, hogy az egyház javait meg fogja őrizni. Kérem azért vele érintkezésbe lépni. Az egyház irattárát, anyakönyveket s más egyéb értékeit sikerült át-

hozni, éppen ma érkeztek meg, de mivel még nem bontottam ki a ládákat, nem tudhatom, hogy nem hiányzik-e valami.

A harangokat* sajnos nem hozhattuk el. Ezeket leszereltük, s két ládába rakva leszállítottuk a hadikfalvi állomásra. Itt közölte velem a sziguranca-főnök, hogy nem vihetjük el, s elrendelte azok visszaszállítását. Én bejelentettem, hogy a harangokat a gyülekezet vette és még a rendelet megérkezése előtt mintegy két héttel már leszereltük. A visszavitelét megtagadtam. Közben megérkezett Radóc megye prefektusa is, aki az egész szerelvény leállítását helyezte kilátásba, mire Varju Gyula úr a telepítés ottani főintézője elrendelte, hogy a harangokat azonnal vitessem vissza. Így nem volt más mit tennem, szekeret fogadtam, s visszaküldtem a harangokat azzal az utasítással, hogy helyezték le a templom közepére. Most tudtam meg, hogy a községházára lettek víve. Ezért mély tisztelettel kérem, intézkedni, hogy a harangok visszakerüljenek a templomba a községházáról. A harangok nem lettek sem elkobozva, sem lefoglalva, mert azokat én szállítottam vissza és a fuvarosnak 300 lejt fizettem.

Az ottani egyházi javak adminisztrálása céljából kérem, méltóztassék Andrásfalvára öcsémet kiküldeni. Címe: Bognoczky József tanító, Felvinc-Unirea, jud. Turda. Öcsém ugyanis otthagytott méhészetem kezelése s elszállítása végett Andrásfalvára kell utazzon, visszajövet jelentést tehetne személyesen is Intézőbizottságunknak.

Rengeteg munkám között egyelőre ennyit jelentek, részletesebben is be fogok számolni, mihelyt a halaszthatatlanul sürgős tennivalókon túl vagyok.

Mély tisztelettel,

Angyalbandi, 1941. június 17-én.

Bognoczky Géza, lelkész

Címem: Angyalbandi. Posta: Bácsgyulafalva
Bácsbodrog megye.

* „1941. május 11-én Magyarország és Románia aláírta a bukovinai székelők áttelepítéséről szóló megállapodást”. (Gombos 1941. 190). „Az egyezmény értelmében tilos volt áthozni gazdasági felszereléseket, gabonát, takarmányt, igás- és haszonállatot, valamint a templomi harangokat”. (Sajti 1984. 46). [Zs. B. jegyzete]

Andrástelke, 1941. július 21. Tudósítás arról, hogy az andrásfalvi gyülekezet megérkezett Bácskába. (6232/1941)

Református Andrástelkei Református Lelkeszi Hivataltól
Sz. 318-1941.

Főtiszteletű és méltóságos Püspök Úr!

Alázatos tisztelettel jelentem, hogy andrásfalvi gyülekezetünk megérkezett a Bácskába, és két faluban nyert elhelyezést. A nagyobbik falu Angyalbandi, amit Horvát tábornok úr Református Andrástelkének „keresztelt”. Itt 90 család lakik 375 lélekkel. Van vasútállomásunk, s a legközelebbi nagyobb református központ, a 3200 lelket számláló Kossuthfalva 8 km-re van. A másik helység Református András háza, Ágoston S. püspök úr székhelyétől, Bácsfekte-hegytől mintegy 4 km-re fekszik. Itt csak 20 család lakik 68 lélekkel. Ezeket már másodszor látogattam meg. A két helység közötti távolság (Andrástelke és András háza) 40 km. Mindkét helység dobrovoljac falu volt, s híveink megkapták ezek házait, állatait, gazdasági felszereléseit stb. Azért fennakadás nélkül foghattak a munkához. Gyülekezetünk kívánságát teljesítették, amennyiben önálló közösséget kaptunk (illetve közösségeket), melyek tiszta reformátusok, valamint környezetünk is református. Híveink szeretik új helyüket, különösen az igen termékeny földdel vannak nagyon megelégedve. Mivel az alap jó, a telepítés sikerülni fog, s bukovinai száműzött népünk jól fogja magát érezni a Bácskában. Az egyház ingóságait sikerült áthozni, itt vannak a klenódiumok, anyakönyvek, levéltár, harmónium. Csak a harangok maradtak ott, ezeket is leszereltük, de áthozni nem tudtuk, majdnem letartóztattak érettük. Most mozgalom indult meg a telepes falvak harangokkal való ellátása érdekében. Mivel új harangokat ez idő szerint nem lehet beszerezni, használaton kívüli, nélkülözhető harangokat kértek egyházaktól. Amennyiben erdélyi kerületünkben volna ilyen, nagyon kérem Püspök Urat, méltóztatásuk részünkre is juttatni, a két helység részére. Ezeket nagyon nélkülözzük. Templomunk nincs, sem papi lakásunk. Az istentiszteletet mindkét helyen az iskolában tartjuk. Családommal a tanítói lakásban

lakunk, itt van az egyházi iroda is. Iskolánk helyzete még tisztázatlan, mi ragaszkodnánk a felekezeti iskolához. De nincs épületünk, nincs alapunk, míg otthagyott ingatlanainkért kárpótlást nem kapunk, nem gondolhatunk, illetve nem foghatunk hozzá az építésnek. Egyházunk és iskolánk ügyében megbeszélést folytattam Ágoston S. püspök úrral, Bonczos Miklós kormánybiztos úrral, a katonai parancsnoksággal több ízben, s előadtam helyzetünket a miniszterelnök úrnak is, aki az elmúlt vasárnap meglátogatta telepünket. Bonczos M. kormánybiztos urat egyébként megválasztottuk egyházunk főgondnokának, s egy szép tábori lelkészi felszerelést kaptunk tőle. Ígérte, hogy rövidesen egy napot fog telepünkön tölteni, s össze fogja „dobáltatni” a szükséges pénzt.

Ami a magunk helyzetét illeti, mi nem csináltunk semmi mást, mint amit csinálnia kell minden vezetőnek. Amit lehetett, megmenettünk, híveinket mind áthoztuk, ott nem maradt senki, itt pedig részt vettünk, és segítettünk a hatóságoknak a telepítés nagy munkájában. Kötelességünket elvégeztük, arról azonban nem tehetünk, ha visszavágyunk Erdélybe. Valami hiányzik itt nekünk nagyon. Talán a hegyek, patakok, rétek, virágok, vagy a Maros, nem tudjuk. Azt mondja mindenki, hogy ez nagyon gazdag vidék, lehet, így van, de mi visszavágyunk a szegény Erdélybe. Itt fehér kenyeret eszünk, és el vagyunk látva bőven mindennel. Jobban esne, ha barnább volna, kevesebb volna, szűkebben lenne minden, csak ott legyünk ahol születtünk, a mi Erdélyünkben. Én 21, feleségem 11 évet töltött erdélyi egyházkerületünk szolgálatában, hogy el kellett válnunk, nem mi vagyunk okai. Az idők nagy viharában sodortattunk ide. További szolgálatunkat erdélyi egyházkerületünknek felajánljuk, és kérünk olyan parókiát, hol iskolánk is van. Ez ügyben személyesen fogom felkeresni a Főtiszteletű Urat.

Mély tisztelettel,

Református Andrásfelke,
1941. július 21-én.

Bognoczky Géza,
református lelkész

Up. Bácsgyulafalva, Bácsbodrog megye.

Andrástelke, 1942. január 13. Új harangvásárlás ügyintézésének leírása. (660/1942)

Andrástelkei Református Lelkeszi Hivataltól
Sz. 5-1942.

Főtiszteletű és méltóságos Püspök Úr!

Hálasan köszönjük 46/1942. számú szíves értesítését, a nekünk ajándékozandó harang tárgyában.

Bátorkodom előterjeszteni, hogy a hidasi harangot a Duna-melléki egyházkerulettől kölcsönkaptuk, s elhozatala céljából Pestre utaztam. Sajnos, a mintegy 40 kilós harang nem volt használható állapotban, s én felszerelése érdekében összeköttetésbe léptem egy harangöntő céggel, az ügyet a presbitérium elé terjesztettem. Időközben megérkezett a bonyhádi egyház presbitériuma és közgyűlésének határozata, mely mint a hidasi célvagyon kezelője, kifejezte, hogy a jogtalanul elhurcolt harangot kölcsönadja ugyan, de mielőbb viszont szeretné látni. Presbitériumunk, szem előtt tartva azt, hogy a hidasi harang javítása, szerelése és szállítása költségbe kerül, s végeredményben az egyháznak még sincs saját harangja, elhatározta, hogy a hidasi harangról lemond, és egy harang öntése céljára ércet gyűjt. Híveink azonnal felajánlották összes réztárgyaikat, mint üstök, mozsarak, csengők, gyertyatartók stb. Ezek súlya mintegy 60 kiló. A gyűjtés még tart, s amennyiben mi erdélyi egyházkerületünktől kapunk harangot, az összegyűjtött ércet a tőlünk elszakított andrásházai testvéreinknek fogjuk felajánlani, mivel nekik is nagyon kéne harang.

Miután feleségem a kolozsvári Schieb cégnél négy harangot is talált, mély tisztelettel kérem, méltóztassék az egyiket megvásároltatni részünkre. Szeretnénk, ha minél nagyobb és szebb hangja volna, de kerületünket sem szeretnénk megterhelni nagy kiadással. Azért tisztelettel felajánljuk e célra 200 pengő készpénzünket, valamint e célra szolgáló gyűjtésünk várható eredményét, mintegy 1000 kiló kukorica árát.

Jelentésem szíves tudomásulvételét kérve maradtam mély tisztelettel,

Andrástelke, 1942. január 13-án Bognoczky Géza, lelkész
Címünk: Andrástelke. U.á. Angyalbandi, Bácsbodrog m.

124.

Andrástelke, 1942. február 26. Az áttelepedés után előállt helyzet leírása. (2323/1942)

Andrástelkei Református Lelkészi Hivataltól – Sz. 18-1942.

Főtiszteletű és méltóságos Püspök Úr!

Hálásan köszönöm andrástelkei egyházunk földhöz juttatása érdekében tett szíves intézkedését, valamint 389/942 számú értesítését. Bonczos Miklós kormánybiztos úrnál különben kihallgatást kértem, s mihelyt kitűzi a fogadás idejét, ügyünket magam is előterjesztem, rámutatva különösképpen arra, hogy mi ott 34 kat. hold földet hagytunk, s ha többet nem, legalább ezt adják meg itt.

Legyen szabad előterjesztenem azt is, hogy a kolozsvári Schieb cégtől vásároltam egy 260 kilós harangot 1684 pengőért. Érkezése a napokban esedékes. Példánkon testvéregyházunk, az andrásházai hívek is felbuzdultak, pénzüket összeadták, s kevés segítséggel, melyhez mi is hozzájárultunk, ők is meghozattak egy harangot. Így most az összes telepes községek közül nekünk reformátusoknak lesz leg hamarabb harangunk.

Magunkat a főtiszteletű és méltóságos Püspök Úr további jóindulatú pártfogásába ajánlva maradtam mély tisztelettel,

Andrástelke, 1942. február 26-án

Bognoczky Géza,
református lelkész

125.

Nagyenyed, 1945. augusztus 27. Jelentés az áttelepült andrásfalvi református gyülekezet új helyzetéről. (2644/1945)

A Dél-Erdélyi Református Egyházkerületi Rész Intézöbizottságtól
Sz. 1002/1945. III.

Az Erdélyi Református Egyházkerület
Méltóságos Igazgatótanácsának, Cluj-Kolozsvár

Méltóságos Igazgatótanács!

Bognoczky Géza andrásfalvi lelkész 1941. május 5-én kelt 200/941. sz. levelében jelentette, hogy gyülekezete menni készül, s fizetése kiutalását kérte.

Ugyancsak ez év május 22-én kelt 240/1941. sz. levelében fizetésük kiutalását megköszönve tett jelentést az egyház állapotáról.

1941. június 17-én már Magyarországról kelt levelében jelenti, hogy híveivel együtt expatriált és letelepedett, s miután Andrásfalván egyetlen kálvinista sem maradt, s nemcsak az ingatlanokat és épületeket, de a harangokat és iskolai berendezést is ott kellett hagynia, az egyházi vagyon gondozására Popa Ioan állami tanító atyánkfiát kérte fel, s neki meghatalmazást adott. Javaslatára öccsét Bognoczky József tanítót is kértük, hogy javainknak viselje gondját, s Popa Ioan tanítónak az Intézőbizottság részéről is meghatalmazást adtunk.

A rădăuți-i római katolikus esperesnek 1942. július 25-én kelt 514-1942. sz. kérésére a Popa Ioannak adott meghatalmazás érvényét megerősítettük.

Ugyancsak a radauti római katolikus esperesnek 564/1942. sz. levelére tudomásul vettük, hogy Popa Ioan tanító úr katonai szolgálatot teljesít, s így az egyházi javak felügyeletét neje végzi.

Popa tanító az egyházi javak állapotáról 1600-1942. III. és 1783/1942. III. sz. leiratainkban kifejezett kívánságunkra levelezőlappon tett jelentést, s erre adott válaszukban a harangok átvételi elismervényének és a didaktikai szerek leltárának elküldését kértük.

Intézőbizottságunk már a kezdet kezdetén elhatározó lépést óhajtott tenni az ott maradt egyházi javak értékesítésére nézve, de semmit sem tehet tekintettel arra, hogy ügyészünk véleménye szerint ez ügy rendezése a magyar és a román kormány közös ügye. Elnök atyánkfia szóbeli utasítására bukaresti lelkész atyánkfia megkereste a Kultuszminisztériumot, s onnan 36821-1941. sz. a. azt a felvilágosítást nyerte, hogy a vagyon ügyében a Centrul Național de Romanizare fogja az értékelést végezni.

Lelkész és tanító atyánkfiainak a Regátból való expatriálása nyomán előállott nehéz helyzet tisztázása, az ott maradtak lelki gondozása s nem utolsósorban az ingó és ingatlan vagyon mentése végett elnök atyánkfia megbízta Szabó László torockószentgyörgyi lelkész atyánkfiát, aki több ízben tett körutakat, s végezte a mentést, jelenté-

sei, javaslatai, valamint idevonatkozó intézkedéseink egy doszárbán voltak összegyűjtve, sajnos ez a dűlásnak áldozatul esett.

Méltóságos Igazgatótanács, mindezeket azért kellett előrebocsátanunk, mert Popa Ioan tanítótól most érkezett egy jelentés, amelyet mellékelünk, s amely szerint az andrásfalvi parókiába egy ortodox lelkész költözött be, s a református templomban az ortodox egyház istentisztelete folyik.

Tisztelettel kérjük a méltóságos Igazgatótanácsot, hogy ebben az ügyben a további lépéseket megtenni s a vagyon felszámolására vonatkozólag a kezdeményező lépéseket megtenni méltóztassék.

A többi regáti egyházközségek vagyónának rendezése és mentése az ügytől különálló feladatot képez.

Fogadja a méltóságos Igazgatótanács kiváló tiszteletünk nyilvánítását. A Dél-Erdélyi Református Egyházkerületi Rész Intézöbizottsága.

Aiud – Nagyenyed, 1945. augusztus 27.

[...]
elnök

[...]
előadótanácsos

126.

Nagyenyed, 1945. szeptember 15. Az Andrásfalvi Református Egyházközség anyagi javainak jogutódjául a minisztérium az ortodox egyházat jelölte ki. (2884/1945)

A Dél-Erdélyi Református Egyházkerületi Rész Intézöbizottságtól.
Sz. 1087/1945. III.

Az Erdélyi Református Egyházkerület
Méltóságos Igazgatótanácsának – Kolozsvár

Méltóságos Igazgatótanács!

Ez év augusztus 30-án 1202/1945. sz. a. terjesztettük fel Popa Ioan állami tanító jelentését az andrásfalvi református egyház javait illetöleg.

Most a rădăuți-i római katolikus plébános ez év augusztus 25-én kelt 39/1945. sz. jelentését van szerencsénk felterjeszteni.

E jelentés szerint az andrásfalvi községi előljáróság kisajátítási kérését a minisztérium visszautasította, s utasította az ortodox egyházat arra, hogy lépjen az egyezkedés útjára.

Kérjük a méltóságos Igazgatótanácsot, hogy a megfelelő lépéseket megtenni méltóztassék.

Fogadja a méltóságos Igazgatótanács kiváló tiszteletünk nyilvánítását.

A Dél-Erdélyi Református Egyházkerületi Rész Intézőbizottsága.

Aiud – Nagyenyed, 1945. szeptember 15.

[...]
elnök

[...]
előadótanácsos

127.

Hidas, 1948. március 1. Bácskából való menekülés leírása, az új lakóhelyen való letelepedés, a gyülekezeti tagok beilleszkedése az új helyzetbe. (2920/1948)

A Hidas Református Lelkeszi Hivataltól. Sz. 231-1948.

Főtiszteletű Vásárhelyi János úrnak
református püspök – Kolozsvár

Főtiszteletű Püspök Úr!

A volt bukovinai andrásfalvi gyülekezetünk nevében szeretném felvenni a kapcsolatot az Erdélyi Református Egyházkerülettel.

Amint emlékeztet, gyülekezetünket a magyar állam az 1941. évben a Bácskába telepítette. Innen azonban mindnyájunknak nagy hirtelenséggel el kellett menekülnünk 1944. októberében. Most Hidason vagyunk, Baranya megyében.

Isten súlyos megpróbáltatáson vezette az utóbbi évek alatt gyülekezetünket. Mert igen fájdalmas volt otthagyni Bukovinában a szülőföldet, szülői házat, templomot, iskolát, temetőt s minden egyebet, ami kedves és drága volt, de tettük abban a reményben, hogy nem leszünk többé jövevények, hanem megbecsült polgárai annak az országnak, ahonnan a mádéfalvi veszedelem után kiüldöztek.

A Bácskában a gyülekezetet kétfelé szakították. Magam a nagyobb részzel Andrásfelkén maradtam, ahol templom nélkül ugyan, de a rendes mederben tovább folyt az egyházi élet. Lehet, meg is gyökereztünk volna, ha tovább nem kellett volna mennünk. Kipusztult bútorzatunk, teljes irattárunk, sőt az a harang is ott maradt, aminek megvételében Főtiszteletű Úr is segítségünkre volt. Megmaradtak azonban anyakönyveink és klenódiumaink. A menekülés és útközben ért több bombatámadás következtében szétszóródtunk a Dunántúlon. Magam családommal Simontornyán találtam menedéket. Itt azonban háromszor is belekerültünk az ide-oda hullámozó tűzvonalba, melynek következtében a község csaknem megsemmisült, kis odamenekített holmink is teljes egészében elpusztult. Mi azonban a csodával határos módon épségben megmenekültünk.

Most már valamennyire kihevertük a veszteséget. A szétszórótt gyülekezet ismét együtt van. Híveim a telepítés rendjén kaptak házat, s átlag 7-8 hold földet. A község elég nagy, van állomása, postája, jegyzősége. Helyben és környékén szénbánya, aki szeret dolgozni, megél. Általában jobb anyagi viszonyok között vagyunk, mint voltunk Bukovinában és a Bácskában, igaz, a terhek is nagyobbak, s a legnagyobb baj az, hogy nem érezzük magunkat teljes biztonságban. Az egyház 19 kat. hold földet kapott és egy parókiális épületet, de örökébe léptünk a kitelepített sváb református egyháznak is, aminek templomát és iskoláját használjuk. Gyülekezetünk jelenleg 160 családból áll, lélekszáma 550 körül mozog. Tanköteleseink száma 90, két református tanerőnk van, és evangélikusokkal együtt tartunk fenn egy általános iskolát. Nőszövetségünk rendszeren működik, és beállítottuk a vasárnapi iskolát is.

Liturgiában és a templomi éneklésben alkalmazkodnunk kellett az itteni rendhez. Sajnáljuk pedig a régit, mert szép volt az, amikor a teljes gyülekezet fennhangon mondta a bűnvalló imát és Miatyánkot, de itteni énekeskönyvünkéből is sok szép erdélyi ének hiányzik. Ezen most úgy próbálunk segíteni, hogy a hiányzó énekeket leírjuk, és be-
ragasszuk az énekeskönyvbe. Virágvasárnap pedig az erdélyi liturgia szerint tartjuk az istentiszteletet. Most fejeztük be a zsinat által előírt egyháztagsági nyilatkozattételt. Gyülekezetünk megható módon újjította meg konfirmációi fogadalmát, és sok hitvalló tagja lett egyhá-

zunknak. Itt és tudomásom szerint máshol is igen jó hatást váltott ki a nyilatkozattétel.

Felcséggemmel sokszor gondolunk Erdélyre. Itt sokszor hangoztatják, hogy senki ne legyen irredenta. Mi erdélyiek nem is tudunk azok lenni, mert nekünk nem pusztán területkérdés, hanem nekünk szülőföldünk. Ettől pedig elszakítani nem tud semmi hatalom. Nem remélem, hogy valaha is visszakerüljek Erdélybe, a kapcsolatot azonban szeretném felvenni és fenntartani. Nagyon hiányzik a tájékozódás. Kérem Főtiszteletű Urat, szíveskedjék nekünk a Református Szemle megmaradt múlt évi számaiból, esetleg az Ifjú Erdélyből küldetni. Nagyon örvendének, ha a Református Szemlét jártni tudnám, de nem találom módját. Ha lehetséges volna hivatalomnak küldeni, cserébe itt fizetnék elő valamely kívánt lapra, s így kompenzálódhatna az anyagi. Ha jól emlékszem, volt egy ilyen című egyházvédelmi iratunk: *Kálvinista Kálmán beszélgetése Adventista Ádámmal*. Ha van, szíveskedjék ebből is küldetni legalább egy példányt, mivel szektáskodó adventista-szombatista támadásnak vagyunk kitéve.

Sokszor jut eszünkbe az Igazgatótanács vezetői, mint Dr. Illés Gyula, Mester Mihály, Darkó Ákos, valamint kedves professzoraim, Nagy Géza, Tavaszy Sándor, Imre Lajos és mások.

Gyermekeim közül Géza most III. elemista. Keresztapjáról, László Dezső- és családjáról semmit nem tudok, nekik is készülök írni. Enikő leányom 5 éves

Ravasz László püspök úrral nemrég találkoztam Szekszárdon, az új esperes testvérünk beiktatása alkalmával.

Mindnyájunkat érdekelne, hogy mi van Bukovinában hagyott javainkkal. Elkobozta-e a román állam?

Szíves válaszát kérve maradtam mély tisztelettel,

Hidas, 1948. március 1-én

Bognoczky Géza,
református lelkész

Címünk: Hidas, Baranya megye.

Idegen szavak jegyzéke

A

akceptálta – elfogadta
adplikáltassék – alkalmazták
agent sanitar – egészségügyi ügynök
angazsálta – alkalmazta
approbált – jóváhagyott
aprobáció – jóváhagyás
autorizáció – engedély
autentia, sub – hiteles
avertisment public – nyilvános figyelmeztetés

C

candidatio – jelölés, pályázás
canonica portio – egyházi rész

D

deficit – költségvetési hiány, veszteség
dispozitio – rendelkezés, utasítás
dobrovoljac – a szerb királyság oldalán harcoló szerb önkéntes az első világháború alatt, aki a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság megalakulása után telepes birtokot kapott
dominium – nagyterjedésű földbirtok
dovádájának – igazolásának, bizonyítványának

E

effektíve – valóban, tényleg
eklézsia – egyházközség
exmittálja – kiküldi, megbízza
expatriált – hazáját önként vagy kényszerből véglegesen elhagyja, kivándorol
exponált – feltűnő, kényes, veszélyes helyzetű

F

fundatio – alapítvány

fundator – alapító

G

gratiójában – kegyelmében, pártfogásában

Gratiosus Patronus – kedves védnök, pártfogó

I

imminens – sürgős, halasztást nem tűrő

instálom – esedezve kérem, könyörgöm

instanciájukra – kérvényükre, folyamodványukra

interes – kamat

Inspectoratul Regional – Tartományi Tanfelügyelőség

intervenálni – közbenjárni

izolált – elszigetelt

J

județ – megye

K

katekéta – hitoktató

káplán – segédpap

konfirmáció – a serdülők ünnepélyes befogadása az egyház teljes
jogú tagjai közé

Konzisztórium – egyháztanács

Kreisamt – járási hivatal

L

liquidum debitum – adósságfolyósítás

P

pátens – abszolút monarchiában a kormányhatalom törvényerejű rendelete

patrocitás – védelem, pártfogás

predesztinálva – kijelölve, elrendelve

primo – először

privata censura – magánóra-vizsgálat

proponál – indítványoz, javasol

proporcionális – arányos, viszonylagos

Q

qualificált – szakképesített

R

regulament – szabályzat

S

Schulgemeinder – iskolaközösség

senior – úr, öregúr

szekveszter – hatósági (bíróági) gondnok

status – állapot, helyzet

stóla – papi illeték, díj, bizonyos magánérdekű szertartások végzéséért

Szuperintendencia – egyházi főfelügyelőség

subsistál – fennáll, fenntartja magát

szubrevizoriátus – tanfelügyelőség

T

tractus – épületrész, épületszárny

Könyvészet

BEKE György: *Zsók-krónika*. Igaz Szó. XXI. 8. 1973. 219–237.

BERLÁSZ Jenő: *A Mária Terézia-kori erdélyi kivándorlások szociális háttere*. In: *A gróf Klebelsberg Kunó Magyar Történelemkutató Intézet Évkönyve*. Bp. 1939. 1–44.

BIRÓ Mózes: *Esdő szó a bukovinai református vallású magyarok nevében, Erdély lelkes fiaihoz, leányaihoz*. Korunk (Kolozsvár), 1866. február 11; Kolozsvári Közlöny, 1866. február 17.

BIRÓ Mózes levele (Andrásfalva, 1866. április 25). Kolozsvári Közlöny. 1866. május 8.

BOGNOCZKY Géza: *Bukovinai testvéreink*. Ifjú Erdély (Kolozsvár). 1935–36. február. XIV. 6.

BOGNOCZKY Géza: *Andrásfalva református egyházközségének rövid története*. (Források: Gyűlési jegyzőkönyvek, anyakönyvek, levéltár, szájhagyomány, élő emberek).

FAZEKAS Ede: *A bukovinai magyarok története*. In: *Bukaresti Magyarok Naptára*. 1908.

FÖLDI István: *Mádéfalvától a Dunántúlig*. Szekszárd. 1987. 113–123.

GOMBOS György: *Bukovinai székelek letelepítése a Bácskában*. Láthatár. 1941. 8. 189–194.

HALÁSZ Antal: *A hazatértek. A bukovinai magyarok kétszáz esztendeje*. A szerző kiadása. Nagyvárad, 1941.

HALMOSY Dénes: *Nemzetközi szerződések 1918–1945*. A két világháború közötti korszak és a második világháború legfontosabb politikai szerződései. Bp. 1966.

JANCSÓ Elemér: *A bukovinai magyarok mai helyzete*. Magyar Szemle. 1934. 1. 14–21.

JANCSÓ Elemér: *A bukovinai magyarok*. Korunk. 1938. 1. 46–52.

KIS Károly hadnagy: *Holmi apróságok Bukovinából*. In: *Tudományos Gyűjtemény*. 1824. 98–102.

KISS Lajos–BODOR Anikó: *Az aldunai székelek népdalai*. A Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete. Újvidék, 1984. 9.

KIS-VÁRDAI Gyula: *A bukovinai székely falvak*. Ethnographia-Népélet. 1933. 131–139.

MAKKAI Sándor: *Szigetek*. Pásztortűz. 1935. március–április.

NÉMETH Kálmán: *Százezer szív sikolt*. Bácsjózseffalva. 1943.

SAJTI Enikő, A.: *Székely telepítés és nemzetiségpolitika Bácskában – 1941*. Akadémiai Kiadó. Bp. 1984.

SÁNTHA Alajos: *Bukovinai magyarok*. Kolozsvár. 1942. 56–59.

SEBESTYÉN Ádám: *A bukovinai andrásfalvi székelyek élete és története Madéfalvától napjainkig*. Szekszárd. 1972.

SEBESTYÉN Ádám: *A bukovinai székelység tegnap és ma*. Szekszárd. 1988.

SZABÓ T. Attila: *A bukovinai székely falvak múltjából*. Erdélyi Helikon (Kolozsvár) 1939. augusztus–szeptember.

SZÁDECZKY Lajos: *A székely határőrség szervezése 1762–64-ben*. Bp. 1908.

Névmutató

- Abats János, 26, 27, 45
 Ágoston S. püspök, 189, 191, 192
 Ajtai Sámuel, 8
 Alvinczi Gáborné, 28
 Andrievici, O., 119
 Andrisán Elizabeta, 118
 Andrisán Istvánné, 169
 Andrisán Samu, 172
 Asbóth Gottfried, 31
 Bala Ioan, 159
 Balag Erzsí Elisabeta, 118
 Bálint Bálint, 119, 138
 Bálint Trézsi, 170
 Balog Ádám, 80
 Balog Ádámné, 169
 Balog Agneta, 118
 Balog András, 118, 138, 172, 179
 Balog Anna, 119, 177
 Balog Antal, 169
 Balog Béla, 173
 Balog Béla András, 173
 Balog Elizaveta, 119
 Balog Emerenc, 173
 Balog Erzsí, 138, 172
 Balog Erzsí az Imréé, 179
 Balog Éva, 170
 Balog Ferenc, 78, 79, 118, 136, 138, 171, 178
 Balog Ferenc Ferkő, 96
 Balog Francisc, 119
 Balog Imre, 66, 67, 96, 98, 99, 142
 Balog Imréné, 169
 Balog Irma, 168
 Balog István, 169, 172, 177
 Balog János, 138
 Balog János az Istváné, 179
 Balog János Ferenc, 171
 Balog János Ferkő, 96, 97, 116
 Balog Janos Jon, 118
 Balog János Mihály, 169
 Balog József, 177
 Balog József A., 172
 Balog Kati Cata, 119
 Balog Lajos, 52, 66, 67, 171
 Balog Lajos J., 172
 Balog Lajos M., 173
 Balog Lázár, 118, 137
 Balog Mária, 118, 138
 Balog Márton, 66, 67, 118, 169, 171
 Balog Mihály, 177
 Balog Mihályné, 169
 Balog Pál, 178
 Balog Pálné, 169
 Balog Péter a Samué, 178
 Balog Péter Lajos, 172
 Balog Rózsi Daradics, 173
 Balog Samu, 137, 138, 178, 180
 Balog Samu Pál, 96, 97, 116, 171
 Balog Samuil, 119
 Balog Sándor, 118, 138
 Bánffí Sándorné, 28

- Basarab, Matei, 175
 Beddas kapitány, 8
 Bedeházi János, 43, 48
 Bejan, N., 150
 Beke György, 22, 203
 Belerudi gróf, 46
 Benedek Elek, 7
 Berlász Jenő, 203
 Bethlen Gergelyné, 28
 Bíró Mihály, 25
 Bíró Mózes, 9, 29, 31, 45, 46,
 48, 203
 Biszak Ágnes, 172
 Biszak Ambrus, 136
 Biszak András, 136, 178
 Biszak Andrásné, 169
 Biszak Anna, 169
 Biszak Antal, 96, 98, 99, 116,
 171
 Biszak Emma, 137, 178
 Biszak Éva, 170
 Biszak Ferenc, 172
 Biszak Gergely, 169
 Biszak József, 177
 Biszak Lajos, 136, 172, 178
 Biszak Lajos Ambarusé, 169
 Biszak Mária A., 171
 Biszak Márton, 171, 178
 Biszak Márton a Márié, 179
 Biszak Pál, 118, 138
 Biszak Pál az Antié, 179
 Biszak Samu, 177, 179
 Biszak Sándor, 138
 Biszak Sándor a Gergelyé,
 179
 Biszak Viró, 170
 Biszak Zsuzsi, 178, 180
 Bitai Sándor, 145
 Boca, 182
 Bodor Anikó, 203
 Bognoczky Enikő, 199
 Bognoczky Erzsébet, 174,
 180, 182
 Bognoczky Géza, 6, 19, 21,
 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98,
 99, 100, 102, 103, 104, 105,
 110, 111, 112, 116, 117,
 120, 122, 124, 125, 127,
 130, 135, 139, 141, 142,
 147, 151, 152, 157, 160,
 161, 163, 164, 165, 167,
 168, 171, 173, 174, 175,
 177, 179, 180, 181, 182,
 183, 184, 186, 188, 190,
 192, 193, 194, 195, 199,
 203
 Bognoczky Géza, ifj., 199
 Bognoczky József, 188, 190,
 195
 Bojescu, 189
 Bonczos Miklós, 192, 194
 Bukovinszky, 11, 35, 42, 44,
 54, 65, 176
 Buta Mária, 188
 Butta Antal, 169
 Butta Emma, 136, 178
 Butta Ferenc, 170, 177
 Butta Josif, 119
 Butta Mária, 137, 172
 Butta Zsuzsi, 137, 178, 179
 Caliani, 168
 Caracudovici, 159
 Cochianu, 87
 Cojocar, Nicu, 111, 112

- Corfus, Constantin, 157, 158
 Csákány Vilmos, 183
 Csató János, 63
 Cseh István, 29
 Csiszér Kosztán, 116, 171
 Csiszér Mária, 137, 168
 Csiszér Zsuzsi, 137, 158
 Cuza, Alexandru I., 175
 Dakó Lajos, 86, 87, 88, 89, 91, 93, 94, 116
 Daniel Istvánné, 28
 Daradics Imre, 118, 138
 Daradics Péter, 118, 138
 Darkó Ákos, 157, 199
 Demény Lajos, 5
 Demjén Miklós, 116
 Dohi Károly, 50, 51, 52
 Fábián Anna, 136, 178
 Fábián Ferenc, 171
 Fábián Ferencné, 171
 Fazekas Ede, 203
 Feher Ana, 119
 Fehér János, 77, 79, 80, 81, 84, 116
 Fejér János, 75
 Fejér Jóska, 172
 Fejér Pál, 173
 Fejér Samu, 177
 Fejér Samuné, 170
 Ferenczi Ferenc, 45
 Fogarasi Béla, 63
 Földi István, 6, 203
 Gecző Balázs, 96, 116, 131, 135, 171
 Gecző Erzsi, 137
 Gecző János, 171
 Gecző Lajos, 172
 Gecző Mária, 178
 Gecző Mihály, 116, 142, 170
 Gecző Rózsi, 170
 Gecző Zsuzsi, 136
 Gombos György, 203
 Gruber Pálné id., 170
 Gruber Pálné, ifj., 171, 176
 Gruber Trézsi, 179
 Gruber Trézsi r. k., 179
 Gruja Farkas, 116
 Gusztáv Adolf, 11, 65
 Györfi András, 118, 137, 179
 Györfi Anna, 177
 Györfi Antal, 136, 178
 Györfi Ferenc, 172
 Györfi Gergely, 170
 Györfi György, 171
 Györfi István, 177
 Györfi Joan, 119
 Györfi Jóska, 170
 Györfi József, 171
 Györfi Mária, 119, 166
 Györfi Márton, 170
 Györfi Mihály, 61, 79, 80, 81, 90, 96, 97, 99, 116, 135, 142
 Györfi Róza, 118, 138
 Györfi Rózsi a Jóskaé, 179
 Györfi Rudolf, 166, 171
 Halász Antal, 5, 203
 Halmosy Dénes, 203
 Hâncu, Andrei, 110, 111, 112, 116, 123, 124, 148, 160
 Hâncu, Aurel, 159
 Hening, 84
 Horvát, 22
 Huidai, Constantin, 83

- II. József, 7
 Illés Gyula, 113, 116, 117, 199
 Ilyés György, 25
 Imre Lajos, 199
 Ionași, V., 175, 181
 Jakab Antalné, 173
 Jancsó Elemér, 203
 Jireada, M., 189
 Jókai Mór, 7
 Kádár, 56, 59, 60
 Kallos, 176
 Kántor Erzs, 118, 138, 179
 Kántor István, 171
 Kántor István id., 170
 Kántor János, 136, 138
 Kántor Józsefné, 170
 Kántor Mária, 118, 138, 179
 Kántor Márton, 177
 Kántor Sámuel, 25
 Kányádi, 160
 Kapri Manuel, 113
 Kápri Manuelné sz. Telegdy Irma, 109
 Karl Eduárd, 47
 Katona Ferenc, 171, 173
 Katona Ferencné, 173
 Katona Gizella, 172
 Katona György, 66, 67
 Katona Mihály, 96, 116, 142
 Katona Rózsi, 137
 Kecskeméthy Lajos, 18, 48, 52, 55, 56, 57, 156, 162, 163
 Kemény Miklósné, 28
 Kendeffi Elekné, 28
 Kerekes Ferenc, 172
 Kerekes Gergely, 173
 Kerekes János, 170
 Kerekes József, 119, 138
 Kerk Ádám, 42
 Kerk Eduárd, 35
 Király Ferencné, 170
 Király Istvánné, 170
 Király János, 119, 137, 138, 178
 Király József, 172, 173
 Király Kati, 119, 139
 Király Lajos, 66, 67, 170, 177, 180
 Király Mártonné, 172
 Kis Anna, 173
 Kis János M., 172
 Kis József, 136
 Kis József a József, 170
 Kis Károly hadnagy, 203
 Kis Lajos Márton, 170
 Kis Márton, 172
 Kiss György, 46
 Kiss János, 50, 52
 Kiss József a Mártoné, 179
 Kiss Lajos, 119, 138, 178, 203
 Kis-Várdai Gyula, 204
 Láng Károly, 35, 42, 43, 47, 48
 Lapedatu, 115
 László Dezső, 199
 Lőcsei András, 172
 Lőcsei Erzsók, 169
 Lőcsei József, 136, 178
 Lőcsei Mária, 172
 Lőcsei Pál, 138
 Lőcsei Pál a Trézsié, 179
 Löcsi Anna Ana, 119

- Löcsi Pavel, 118
 Lőrinczi, 174
 Lupu, Vasile, 175
 Magyari Lajos, 67
 Magyari Zoltán, 64, 66, 67, 68, 70, 71, 73
 Makkai László, 116
 Makkai Sándor, 116, 117, 204
 Mandiuc Francisc, 119
 Mester Mihály, 116, 117, 199
 Miskolczi István, 45, 48
 Mondjuk Gergely, 136
 Mondjuk Gergely a Gergelyé, 179
 Mondjuk Kosztán, 173
 Muzsnay László, 140
 Nagy Géza, 199
 Nagy József, 173
 Nagy Lajos J., 172
 Nagy Nándor, 6, 162
 Nagy Rózsi, 172
 Nagy Sándor, 153, 155, 157, 159, 160, 165, 166
 Naláczy József, 11, 28, 29, 31, 44, 45, 46
 Nemet Andras Andrei, 119
 Német Ferenc, 137, 166, 172, 178
 Német János, 173
 Német János József, 172
 Német József, 170
 Német Mihály, 170
 Német Samu, 171
 Német Zsuzsi, 166
 Németh Kálmán, 204
 Nyisztor Anna, 118, 138, 168
 Nyisztor Józsefné, 171
 Ömböli Ádám, 173
 Ömböli Ágoston, 171
 Ömböli Aladár, 170
 Ömböli Alexandru, 119
 Ömböli Ambrus, 136, 178
 Ömböli András I., 171
 Ömböli Anna, 177
 Ömböli Árpád, 136, 178
 Ömböli Előd, 178, 180
 Ömböli Erzsébet, 136, 178
 Ömböli Erzsi, 178
 Ömböli Ferenc, 136
 Ömböli Ferenc Lajos, 178
 Ömböli Gizella, 137
 Ömböli György, 136, 178
 Ömböli Imre, 136
 Ömböli Iuliu, 118
 Ömböli János, 118, 137, 180
 Ömböli János S., 171
 Ömböli János Samu, 171
 Ömböli Josif A., 119
 Ömböli Jóska, 79
 Ömböli Jóska a Mihály, 67
 Ömböli Jóska a Samué, 179
 Ömböli József, 66, 118, 119, 139, 142, 170
 Ömböli József Krica, 96, 116, 117, 170, 176
 Ömböli Kati, 119, 139, 177, 180
 Ömböli Lajos, 66, 118, 138, 142, 170
 Ömböli Lajos a Péteré, 179
 Ömböli Lajos A., 171
 Ömböli Lajos Kosuth, 67, 96, 116, 142, 170

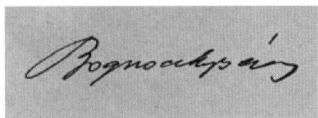
- Ömböli Lajos Lajos, 116, 137,
171
Ömböli Lajos S., 137
Ömböli Mária, 119, 170, 172
Ömböli Mária Mihály, 173
Ömböli Márton, 172
Ömböli Mihály, 136, 137, 178
Ömböli Péter, 96, 137, 138,
168, 170
Ömböli Péter András, 96, 116,
119, 131, 135, 142, 171
Ömböli Péter Lajos, 116, 171
Ömböli Piroska, 177
Ömböli Pius, 119
Ömböli Róza, 118, 138
Ömböli Rózsi, 169, 172, 173,
177
Ömböli Rózsi a Jánosé, 179
Ömböli Samu, 66, 67, 79, 80,
96, 119, 139, 170
Ömböli Samu Balog, 66
Ömböli Samu Lajos, 170
Ömböli Samu Mihály, 170
Ömböli Sándor, 171
Ömböli Sari Sarlota, 119
Ömböli Tituszné, 171
Ömböli Zsuzsi, 137, 172
Palkó Mária, 173
Palkó Pálné, 171
Palkó Trézsi r. k., 179
Pap Gábor, 58
Petrovics Emil, 172
Popa, Ioan, 22, 188, 189, 195,
196
Ravasz László, 21, 199
Rusu, Filimon, 157, 158
Săchelărescu, 125
Sajti Enikő, A., 204
Sándor József, 116
Sántha Alajos, 6, 8, 14, 204
Sárkány, 74
Sebestyén Ádám, 6, 204
Sebestyén Ferencné, 171
Sebestyén Róza, 118, 138
Sebestyén Rózsi a Ferencé,
179
Sex, E., 150
Sigmond János, 74
Sikó Gergely, 71, 72, 73
Sipos Gábor, 5
Smocot, Eugen, 157, 158
Starub Mihályné, 172, 173
Szabó László, 11, 29, 42, 176,
195
Szabó T. Attila, 204
Szádeczky Lajos, 7, 204
Szakáts János, 26
Szász Domokos, 47
Szász János, 59, 60, 62
Székely József, 178
Székely Kati, 170
Székely Lajos, 172
Székely Mária, 119, 173
Székely Pálné, 170
Szekely Terezia, 119
Szekeres János, 25
Szőcs Endre, 90
Tavaszy Sándor, 199
Tecaciuc, V., 119
Telegdy, 113
Teleki Lajos, 28
Teleki Sámuel, 35
Teleky József, 42, 43, 44
Tepes, Vlad, 175

- Tirmaier Viró, 119
 Tirmaier Zofica, 119
 Tirmájer Antal, 178
 Tirmájer Antalné, 170
 Tirmajer Viró, 138
 Tirmajer Zsófi, 138
 Tirmájer Zsuzsi, 136, 178
 Tőkés Ernő, 76, 81, 83, 88,
 91, 92, 94, 101, 107, 108,
 109, 113, 114, 115, 116,
 120, 126, 140, 141, 142,
 144, 146, 148, 150, 169,
 182, 188, 189
 Tóthfalusi József, 71
 Vályi János, 75, 76
 Varga András, 78, 79
 Varga George, 119
 Varga Géza, 172
 Varga Imre, 172
 Varga István, 66, 67, 80
 Varga Istvánné, 170
 Varga József az Imréé, 179
 Varga Lajos István, 172
 Varga Mária, 171
 Varga Mihai, 119
 Varga Vencel, 171
 Varju Gyula, 190
 Vásárhelyi János, 112, 114,
 157, 197
 Vitéz Bonczos Miklós, 189
 Walksnitz, 11, 54
 Wesselényi Farkas, 28
 Wesselényi Miklós, 28
 Wittman, 21, 185
 Wülknitz, 11, 57
 Zabolai Mikes Anna, 45
 Zagorski Ignázt, 25

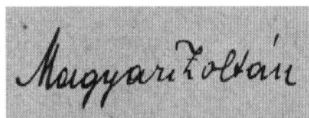
Tartalom

Bevezető	5
„tövisek között nőtt nyíló lilium”	6
„a közösség legtöbbje számára a szegénység ugyanis kemény életet jelentett”	11
„az iskola dolgaiban sok akadályokkal kell szembe szállani és megvívni”	14
„használni szeretnék, akarnék én még hazámnak, egyházamnak”	18
„őszire bizonyára otthon leszünk őseink drága földjén”	20
A kiadásról.....	23
Dokumentumok	25
Idegen szavak jegyzéke	200
Könyvészet	203
Névmutató	205

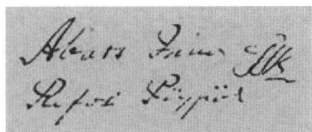
Melléklet

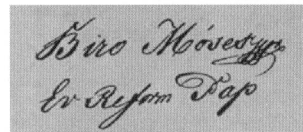
Bognoczky Géza,
andrásfalvi lelkész

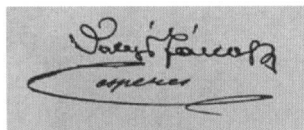
Magyar Zoltán
andrásfalvi lelkész

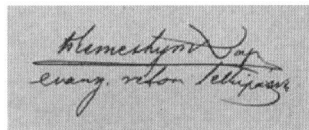
Abats János, református
püspök

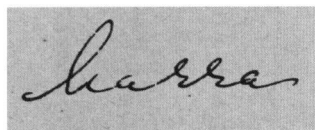
Biro Móses,
andrásfalvi lelkész

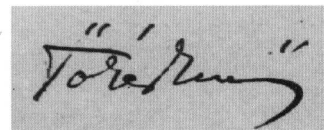
Vályi János,
mezőméhesi esperes

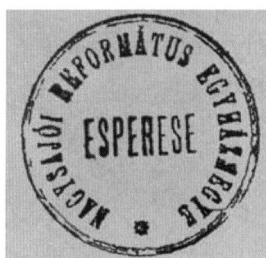
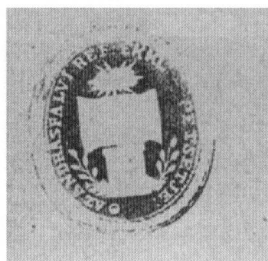
Ketskeméthy Lajos,
andrásfalvi lelkész

Makkai Sándor,
erdélyi református
püspök

Tökés Ernő,
bukaresti református
esperes

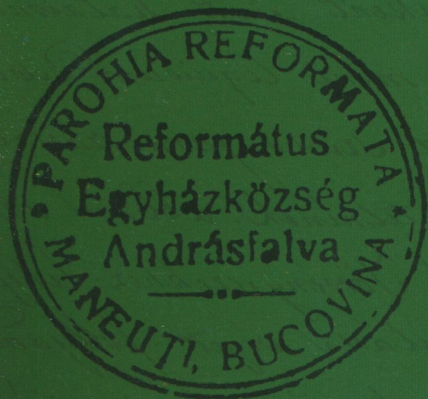

Amint emlékezetes, gyülekezetünket a magyar állam az 1941. évben a Bácskába telepítette. Innen azonban mindnyájunknak nagy hirtelenséggel el kellett menekülnünk 1944. októberében. Most Hidason vagyunk, Baranya megyében.

Isten súlyos megpróbáltatáson vezette az utóbbi évek alatt gyülekezetünket. Mert igen fájdalmas volt otthagyni Bukovinában a szülőföldet, szülői házat, templomot, iskolát, temetőt s minden egyebet, ami kedves és drága volt, de tettük abban a reményben, hogy nem leszünk többé jövevények, hanem megbecsült polgárai annak az országnak, ahonnan a mádéfalvi veszedelem után kiüldöztek.

A Bácskában a gyülekezetet kétfelé szakították. Magam a nagyobb résszel Andrásfelkén maradtam, ahol templom nélkül ugyan, de a rendes mederben tovább folyt az egyházi élet. Lehet, meg is gyökereztünk volna, ha tovább nem kellett volna mennünk. A menekülés és útközben ért több bombatámadás következtében szétszóródtunk a Dunántúlon.

Mostmár valamennyire kihevertük a veszteséget. A szétszórótt gyülekezet ismét együtt van. (Hidas, 1948. március 1.)

Bogdan Popovici

Două secole din viața secuilor din
Mănești (Bucovina)

Editura Kriterion • Cluj-Napoca • 2005

ISBN 973-26-0806-4

9 789732 608067 >